

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Jog- és Államtudományi Kar

Doktori Iskola

DR. FEDOR ZSUZSANNA RÉKA

**AZ ÁLLATVÉDELEM BÜNTETŐJOGI VONATKOZÁSAI – KÜLÖNÖS
TEKINTETTEL AZ ÁLLATKÍNZÁS TÖRVÉNYI TÉNYÁLLÁSÁRA**

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

Kézirat lezárásának dátuma: 2024. május 23.

Témavezető: Prof. Dr. Belovics Ervin, tanszékvezető egyetemi tanár

Társ-témavezető: Dr. Békés Ádám Gergely, egyetemi docens

Budapest, 2024.

TARTALOMJEGYZÉK

I. FEJEZET - BEVEZETÉS.....	8
II. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM JOGTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE	11
2.1. Bevezetés.....	11
2.2. A természetvédelem kezdeti szabályozásának áttekintése (1504-1935).....	11
2.3. A természetvédelem átfogó szabályozása (1935-1998)	13
2.4. Az állatvédelem kezdeti szabályozásai (1879-1998).....	14
2.5. Az 1978. évi IV. törvény	16
2.5.1. A tiltott állatviadal szervezése	17
2.5.2. Az állatkínzás	18
2.5.3. A környezetkárosítás	19
2.5.4. A természetkárosítás	20
2.5.5. A hulladékgazdálkodás rendjének megsértése	22
2.6. Részösszefoglalás	23
III. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM JOGTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE NEMZETKÖZI VISZONYLATBAN	24
3.1. Ókori áttekintés	24
3.2. A kora középkori szentek filozófiája	26
3.3. A középkori állatperek.....	26
3.4. Állatokkal való emberi kivégzések.....	30
3.5. Az angolszász országok reneszánszkori vélekedése (1450-1660).....	31
3.6. A felvilágosodás kora (1660-1785)	32
3.7. Cruelty to Animals Act (Anglia, 1876)	33
3.8. Animal Welfare Act (USA, 1966-2008).....	34
3.9. The Prevention of Cruelty to Animals Act (Nagy-Britannia, 1960).....	35
3.10. Részösszefoglalás	35
IV. FEJEZET - AZ ÁLLATOK ÉLETHEZ VALÓ JOGA A JOGIRODALOMBAN ÉS EGYÉB IRODALMI MŰVEKBEN	36
4.1. Az állatok élethez és méltósághoz való joga - Az ember jogalanyisága: mitől ember az ember?	36
4.2. Az állatok élethez és méltósághoz való joga	38
4.3. Mi az az állat?	38
4.4. Az állat, mint a polgári jog szerinti speciális dolog	39
4.5. Miért kell védeni az állatokat? - Jogfilozófusok gondolatai –	40
4.6. Van-e az állatnak méltósághoz való joga?.....	41

4.7. Az állatok élethez való joga	42
4.8. Jogértelmezés-elméletek	42
V. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM A JELENLEG HATÁLYOS HAZAI JOGBAN	46
5.1. Az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről.....	46
5.1.1. A természeti értékek és természeti területek általános védelme	47
5.1.2. A védetté nyilvánítási eljárás.....	47
5.1.3. A nemzeti park.....	48
5.1.4. A tájvédelmi körzet	49
5.1.5. A természetvédelmi terület	49
5.1.6. A természeti emlék	49
5.1.7. A védett növény- és állatfajok	50
5.1.8. A természetvédelmi hatósági eljárás.....	50
5.1.9. A zöld ombudsman.....	51
5.2. Az 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól	51
5.2.1. Az alapfogalmak	52
5.2.2. Az alapelvek	53
5.2.3. A környezeti elemek védelme	54
5.2.4. A környezet védelmének megalapozása	55
5.3. Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény.....	55
5.3.1. A törvény hatálya	56
5.3.2. Az alapfogalmak	57
5.3.3. Az állattartás általános szabályai.....	59
5.3.4. Az állat kímélete és az állatkínzás tilalma	59
5.3.5. Beavatkozás az állaton	60
5.3.6. Az állat életének a kioltása.....	61
5.3.7. A vágóállat tartása és kímélete.....	62
5.3.8. A szőrméjükért tenyésztett fajok tartása	63
5.3.9. A veszélyes állatfajok tartása	64
5.3.10. Az eb által okozott fizikai sérülés, az eb veszélyesnek minősítése és a veszélyes eb tartása	65
5.3.11. Az őshonos növény- és állatvilágra ökológiai szempontból veszélyes állatokkal kapcsolatos tilalmak	66
5.3.12. A kísérleti, oktatási vagy egyéb tudományos céllal tartott állatokra vonatkozó külön szabályok	67
5.3.13. Az állatkísérlet végzésének általános szabályai	67
5.3.14. Az állatkísérletek engedélyezése.....	68

5.3.15. Az állatok szállítása	69
5.3.16. Az állatkert, a cirkuszi menázséria és a kedvtelésből tartott állatok kereskedésének létesítésére és fenntartására vonatkozó általános szabályok	69
5.3.17. Az állatpanzió és az állatmenhely létesítésének és fenntartásának általános szabályai	70
5.3.18. Az állatvédelmi feladatok pénzügyi fedezete.....	70
5.3.19. Az ebnyilvántartás és az ebrendészet.....	71
5.3.20. Az állatvédelmi bírság.....	72
5.3.21. Az állatvédelmi oktatás	73
5.3.22. Az ügyész szerepe az állatvédelemben.....	73
5.3.23. Az állatvédelmi őrszolgálat.....	74
5.4. A 41/2010. (II.26.) Korm. rend. a kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról	75
5.4.1. Az állatforgalmazásra vonatkozó szabályozás.....	75
5.4.2. A kedvtelésből tartott állatokkal való bánásmód	76
5.4.3. Eb okozta fizikai sérülések, valamint a veszélyes eb tartása	78
5.5. A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény	79
5.5.1. A törvény célja	79
5.5.2. A vadászati jog.....	80
5.5.3. A zárttéri vadtartás szabályai	81
5.5.4. A vad és az élőhelyének védelme.....	82
5.5.5. A vadgazdálkodás.....	84
5.5.6. A hivatásos vadász.....	84
5.5.7. A vadászatról általánosságban	85
5.5.8. A vadász és a vadászati engedély	85
5.5.9. A vadászati eszközök.....	86
5.5.10. A vadászat rendje	87
5.5.11. A vadvédelmi bírság.....	87
5.5.12. Az Országos Magyar Vadászkamara	87
5.6. A 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet az állatvédelmi bírságról	89
5.7. A 40/2016. (II. 14.) Korm. rendelet az állatkísérletekről	91
5.7.1. A kísérletben felhasználható állatokra vonatkozó rendelkezések.....	91
5.7.2. A kísérletre vonatkozó általános szabályok	92
5.7.3. Az állatok leölése.....	93
5.7.4. A kísérleti állatok tartása.....	94
5.7.5. A különböző fajok tartása.....	94

5.7.6. Az állatok leölésének módszerei	95
5.8. Az 1993. évi CXIV. törvény az állattenyésztésről	95
5.9. A 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet a védett állatfajok védelmére, tartására, hasznosítására és bemutatására vonatkozó részletes szabályokról.....	96
5.9.1. A tartásra vonatkozó szabályok	97
5.9.2. A hasznosításra vonatkozó szabályok.....	98
5.9.3. A bemutatásra vonatkozó szabályok	98
5.9.4. A solymászatra vonatkozó speciális szabályok	98
5.10. A 85/2015. (XII.17.) FM rendelet a veszélyes állatfajokról és egyedeik tartásának szabályairól	99
5.10.1. A veszélyes állat tartásának tárgyi és személyi feltételei, valamint a szállítási feltételek	99
5.10.2. A méreggel rendelkező állatokra vonatkozó előírások.....	100
5.11. A cirkuszi menaszéria működtetése.....	101
5.11.1. Az állandó és az ideiglenes menaszéria.....	101
5.11.2. Az állatok menaszériában való tartására vonatkozó állatvédelmi szabályok.....	102
5.11.3. Az állatok ideiglenes telephelyeken való tartására vonatkozó állatvédelmi szabályok	103
5.11.4. A cirkuszi állatok betanítása	104
5.12. Az állatkert és az állatotthon működésének szabályai.....	104
5.12.1. Az állatkertek szabályozása.....	104
5.12.2. Az állatotthonok.....	106
5.13. Az élő állatok belföldi szállítása	107
5.14. A kóbor állatok és az ebrendészeti telepek.....	108
5.15. A szolgálati kutyákra vonatkozó egyes részletszabályok.....	110
5.15.1. A rendőrségi kutyás szolgálat.....	110
5.15.2. A büntetés-végrehajtásban dolgozó kutyák	113
5.16. Részösszefoglalás	114
VI. FEJEZET - AZ ÁLLAT-, TERMÉSZET- ÉS KÖRNYEZETVÉDELEM A HATÁLYOS BÜNTETŐJOGBAN.....	116
6.1. Általános áttekintés	116
6.2. Az állatkínzás	116
6.3. A környezetkárosítás.....	124
6.4. A természetkárosítás	126
6.5. Az orvvadászat.....	129
6.6. Az orvhalászat.....	130
6.7. A tiltott állatviadal szervezése	131

6.8. A hulladékgazdálkodás rendjének megsértése	132
6.9. Az ózonréteget lebontó anyaggal visszaélés	135
6.10. Az egyéb környezet és természet elleni bűncselekmények.....	136
6.11. Az állat, mint bűnjel.....	137
6.12. Részösszefoglalás	139
VII. FEJEZET - A HAZAI JOGGYAKORLAT ALAKULÁSA.....	141
7.1. Bevezetés.....	141
7.1.1. Az elhanyagolással elkövetett állatkínzás.....	141
7.1.2. A baromfik leölésének büntetendő magatartása	142
7.1.3. Maradandó egészségkárosodás	142
7.1.4. Állhat-e egymással halmazatban a baromfilopás és az állatkínzás?.....	143
7.1.5. A haszonállatok tartása.....	144
7.1.6. A pénz hiányában elkövetett állatkínzás	144
7.1.7. A tiltott halcsapdák	145
7.1.8. Indokolt volt-e a sérült macska életének a kioltása?	147
7.1.9. A kóbor állat feletti rendelkezési jog	148
7.1.10. Kettős „büntethetőség”?	150
7.1.11. Az állatszaporítás.....	151
7.1.12. Felmentő ítélet a halak ügyében	152
7.1.13. A végszükség, mint büntethetőséget kizáró ok	153
7.1.14. Az önkényes születésszabályozás.....	154
7.1.15. A kutyatartás szabályai.....	155
7.1.16. Egy felmentő ítélet margójára	155
7.1.17. Halászat elektromos eszközökkel	158
7.1.18. A kórosan lesóványodott kutya	158
7.1.19. Az emberölés és az állatkínzás alaki halmazata	159
7.1.20. A kábítószer-kereső kutyák tartási követelményei.....	160
7.1.21. A haszonállatok szállítása	161
7.1.22. A tartós bezárás	161
7.1.23. A méreggel történő elkövetés.....	162
7.1.24. Egy másik mérgezéses büntetőügy.....	163
7.1.25. A lőfegyverrel visszaélés és az állatkínzás halmazata	164
7.1.26. Kitevéses állatkínzás - egy minden napos eset	164
7.1.27. Részösszefoglalás	164
7.2. A természetkárosítás joggyakorlata	165
7.2.1. Védett madarak befogása	165

7.2.2. Közepesen veszélyes állatfaj tartása	165
7.2.3. Orvvadászat, természetkárosítás és lopás	166
7.2.4. Lovakkal okozott természetkárosítás	166
7.2.5. Védett madarak tetemének szállítása	168
7.3. A környezetkárosítás joggyakorlata	168
7.3.1. Tarvágás	168
7.4. Az állat, mint elkövetési eszköz	170
7.4.1. A méreginjekció	170
7.4.2. Kutya által okozott testi sértés	171
7.5. Megbotránkozást kelt(het)ő szokások az állatkínzás aspektusából	171
7.5.1. Állatkínzás-e a libatömés?	172
7.5.2. Vadászat: szórakozás, sport vagy állatkínzás?	173
7.5.3. Az állatkeretek dilemmája – Interjú egy állatorvossal	175
7.5.4. A cirkusz, mint szórakoztató egység	177
7.5.5. A homárok élve megfőzése	178
7.6. Az állatkínzások társadalmi megítélése egy anonim kérdőív alapján	179
7.7. Az állatok eutanáziája	181
7.7.1. Az általános szabályok	181
7.7.2. A kedvtelésből tartott állatok eutanáziájáról általában	182
7.7.3. Az emberi tényezőkről	182
7.7.4. A végrehajtás módja	183
7.7.5. Az eutanázia során felhasználható készítmények	184
7.7.6. Az Európai Unió szabályozása	184
VIII. FEJEZET - AZ ÁLLATKÍNZÁS KRIMINOLÓGIAI ASPEKTUSAI	188
8.1. Az állatkínzás kriminológiája egy amerikai tanulmány alapján	188
8.2. A hazai elkövetőkről	191
8.3. Állatkínzóból (sorozat)gyilkosok	192
8.4. Részösszefoglalás	195
IX. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM HELYZETE A NEMZETKÖZI MEGOLDÁSOK TÜKRÉBEN	197
9.1. Az Amerikai Egyesült Államok	197
9.2. Németország	198
9.3. Egyesült Királyság	198
9.4. Olaszország	199
9.5. Spanyolország	200
9.6. Portugália	200

9.7. Szlovákia.....	201
9.8. Csehország	201
9.9. Franciaország.....	202
9.10. Svédország.....	202
9.11. Ausztrália	203
9.12. A World Animal Protection szervezet indikátora	203
9.13. Részösszefoglalás	206
X. FEJEZET - AZ ÁLLATKÍNZÁSOK MEGÍTÉLÉSE A NEMZETKÖZI JOGGYAKORLATBAN	207
10.1. Állatkíezés Nagy-Britanniában.....	207
10.2. Állatkíezés Nagy-Britanniában 2.....	207
10.3. Állatkíezés Nagy-Britanniában 3.....	208
10.4. Állatkíezés Amerikában	208
10.5. A Ponce Act.....	209
10.6. Állatkíezés Csehországban.....	209
10.7. Állatkíezés Franciaországban.....	210
10.8. Állatkíezés Németországban	210
10.9. Állatkíezés Ausztráliában.....	210
10.10. Részösszefoglalás	211
XI. FEJEZET - ZÁRÓ GONDOLATOK, SZABÁLYOZÁSI JAVASLATOK.....	213
FELHASZNÁLT IRODALOM	218
JOGSZABÁLYOK.....	221
JOGALKALMAZÓI GYAKORLAT	223
PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK.....	225

I. FEJEZET - BEVEZETÉS

Doktori disszertációmban az állatvédelem büntetőjogi vonatkozásainak az ismertetését, ezen belül is az állatkínzás bűncselekményének vizsgálatát tűztem ki célul. A kutatásom fő mozgatórugója az volt, hogy a magyar jogirodalomban szinte egyáltalán nem található kifejezetten az állatkínzással kapcsolatos szakmai forrásanyag, vagy a források csak említés szintjén jelenítik meg a témát, illetve a téma egy-egy aspektusát. Ekképpen a jogalkalmazók komoly feladat elé vannak állítva egy-egy büntetőügy és annak jogi megítélése kapcsán, mert nincsen olyan egységes szakirodalom, mely a téma minden egyes vonulatát megvizsgálná és bemutatná, hogy az alapján lehessen döntést hozni arról, valóban állatkínzást követett-e el a terhelt és amennyiben igen, úgy miért és mely szabályok alapul vételével büntetendő az adott cselekmény.

De mi számít állatkínzásnak és miért tűnhet rossznak a helyzet Magyarországon? Egyáltalán mi az az állat és milyen jogai vannak?

Ezekre a kérdésekre keresem a választ azóta, hogy először elkezdtem az állatok jogaival foglalkozni. Ennek eredményeként készült el a disszertációm az állatvédelem büntetőjogi vonatkozásairól, melyben nemcsak az állatkínzás törvényi tényállására térek ki, hanem az ehhez hasonló bűncselekményekre is.

Mint azt korábban kifejtettem, az állatkínzás témáját illetően a magyar szakirodalom igencsak hiányos. Ennek ellenére törekedtem arra, hogy valamennyi olyan jogforrást felhasználjak, melynek köze van az állatokhoz, így disszertációmban könyvek, cikkek, internetes joganyagok és természetesen a jogszabályok és bírósági határozatok felhasználásával végzek elemzéseket. Ezen elemzések során nem csak a történelmet és a tételes jogot tárom fel, hanem összehasonlításokat is végzek a külföldi joggyakorlatot illetően, megvizsgálva a magyar és a külföldi jogrendszereket egyaránt.

Kutatásom során arra is keresem a választ, hogy a büntetőjogi tényállások és az állatvédelmi törvény ellenére miért történik még mindig ennyi állatkínzás Magyarországon? Hiszen az állatkínzások számát lehetne redukálni, adott hozzá minden jogi eszköz.

Az állatvédelem magyarországi megjelenése az 1900-as évek elejére tehető. Már ekkor megfogalmazódott az az álláspont, hogy az állatok érezni képes élőlények, ezért őket is

megilleti az élethez való jog. A két világháború és a szovjet rendszer a korábbi jogalkotói törekvéseket azonban megghiúsította.

Míg Angliában az első állatvédelmi törvény 1792-ben lépett hatályba, Magyarországon ugyanerre 200 évet kellett várni. A törvény preambuluma szerint az Országgyűlés annak tudatában, hogy az állatok érezni, szenvedni és örülni képes élőlények, tiszteletben tartásuk, jó közérzetük biztosítása minden ember erkölcsi kötelessége, elismerve azt a megkülönböztetetten nagy értéket, amelyet az állatvilág egésze és annak egyedei jelentenek az emberiség számára, kifejezve azon szándékát, hogy Magyarország tevékeny módon részt vállaljon az állatok védelme és kímélete érdekében kifejtett nemzetközi erőfeszítésekből, az állatok ésszerű védelmének és kíméletének biztosítása érdekében alkotja meg a törvényt. A törvény célja az, hogy elősegítse az állatvilág egyedeinek védelmét, fokozza az emberek felelősségtudatát az állatokkal való kíméletes bánásmód érdekében, valamint meghatározza az állatok védelmének alapvető szabályait.

Ezekkel a sorokkal indult tehát el Magyarországon az állatok jogi védelme, mely azonban nem jelentett egyben büntetőjogi védelmet is. Az állatkínzást a magyar jog 2004-ben nyilvánította bűncselekménnyé, ugyanis addigra már olyannyira súlyos volt a társadalmi nyomás, hogy a jogalkotóknak nem maradt más választásuk, mint meghajolni a köz akarata előtt. Az állatkínzás tehát büntetendő magatartás lett az akkor hatályos Büntető Törvénykönyvben. Ekkor azonban a tényállás még a közbiztonság elleni bűncselekmények körében kapott helyet.

A jelenleg hatályos Büntető Törvénykönyv már külön bűncselekményi kategóriát hozott létre, s így került az állatkínzás a környezet és a természet elleni bűncselekmények sorába. A védett jogi tárgy így immár nem a közbiztonsággal és nem is a köznyugalommal áll kapcsolatban, hanem az az állatok védelméhez, kíméletéhez fűződő társadalmi érdek lett.

Az állatkínzás 20 éve van jelen a Büntető Törvénykönyvünkben, s ez idő alatt lényeges változásokon ment keresztül. Míg a tényállás eredetileg csak az alapokat tartalmazta, addig mára egy részletes, minősített eseteket tartalmazó szabályozással találkozunk, mely adott esetben az állatkínzást akár 5 évig terjedő szabadságvesztéssel is büntetni rendeli. A tényállás fejlődése és szigorodása - álláspontom szerint - egyenes arányban áll a társadalmi hozzáállással. De igazodik-e az ítélkezési gyakorlat ezen elvárásokhoz? Erre is választ kerestem a kutatásom során.

Mivel minden jogi eszköz adott ahhoz, hogy az állatkínzások vonatkozásában a büntetések kiszabása során érvényesüljön mind a speciális, mind a generális prevenció cél, kérdésként vetődik fel, hogy a gyakorlatban ezek valóban érvényesülnek-e, és amennyiben nem, úgy miért?

Végezetül: hogyan lehetne fejleszteni, jobbá tenni az állatvédelmet büntetőjogilag?

Kutatásommal a múlt és a jelen jogi szabályozása, illetve a hazai és a külföldi joggyakorlat alapján mutatom be azt, hogy az állatkínzás törvényi tényállása megfelel-e a kor elvárásainak, illetve disszertációm végén, mint egyébként gyakorlati jogalkalmazó, megfogalmazom a kodifikációs javaslataimat is az általam tapasztalt hiányosságok alapján.

A témám nagyon megosztó az emberek között. Máshogy viszonyul az állatkínzáshoz egy állatszerető ember és máshogy egy olyan ember, akinek soha nem volt mélyebb kapcsolata állattal. Többször feltették már nekem azt a kérdést az életem során, hogy miért fordítok ennyi figyelmet az állatvédelemre, és miért nem inkább az emberekkel foglalkozom? A kérdés érthető, azonban ennek megválaszolása nem ennyire egyszerű. Hivatásom szerint mind az emberek, mind az állatok jogait védenem kell, ez a kötelességem, erre esküdtem fel. Mindig arra törekszem, hogy az elkövetők megkapják a büntetésüket. Ekképpen szakmailag mind az embereket, mind az állatokat egyaránt a legjobb tudásom szerint védem. Az állatok azonban különös helyet foglalnak el a szívemben, mert ők nem tudják felemelni a hangjukat és kiállni magukért. Nem tudnak tüntetésekre vonulni és beszédeket tartani a jogaikért, nem tudnak védegyleteket létrehozni. Nem tudják a társadalom figyelmét felhívni a helyes állattartás szabályaira és arra, hogy ne dobják ki őket egy kietlen erdő szélén. Értük és helyettük csak az emberek tudnak beszélni. A doktori értekezésemet tehát nekik ajánlom és minden olyan embernek, akik szeretnék megismerkedni az állatvédelem múltjával, jelenével és esetleges jövőjével.

II. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM JOGTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE

A történeti áttekintést három periódusra osztottam, ugyanis így lehet a legjobban szemléltetni az állatvédelem fokozatos szétválását a természetvédelmi szabályoktól.

2.1. Bevezetés

Az állatokat az őskorban kezdték el házasítani, azonban fontos kiemelni azt a tényt, hogy egészen a XIX. századig ezen élőlényeket nem kedvtelésből tartották, hanem a hasznukért. Míg az őskorban egy igencsak erős állatkultusz és állatok iránti tisztelet élt az emberekben, az ókori rómaiak már korántsem így álltak hozzá az élőlényekhez. A kutyákat, lovakat és a nagytestű macskafajtákat előszeretettel viadaloztatták a gladiátorokkal és egymással. A középkorban az állatok megítélése elsősorban vallási és filozófiai kérdés volt. A keresztények ragaszkodtak ahhoz a nézethez, hogy az állatok az ember szolgálatára lettek teremtve. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy a XVIII. századig bíróság elé állították a vétkező állatokat is, kihallgatták, megkínózták őket, majd az ordításukat beismerő vallomásként értelmezték. A jogfilozófusok eközben elméleti síkon vizsgálták az állatok létjogosultságát, s különböző következtetésekre jutottak. Az újkor a változásról szólt. Megváltozott a társadalom, a technika felfelé ívelt, az emberek új tanok felé fordultak, majd ez a szemléletváltás az állatokhoz való hozzáállásban is megmutatkozott. A XIX. század második felében végre megjelent az „állatvédelem”, mint fogalom, mostanra pedig a legtöbb fejlett országban létezik állatvédelmi törvény is.

2.2. A természetvédelem kezdeti szabályozásának áttekintése (1504-1935)

Mielőtt kitérnék az állatvédelem szabályozási történetére, mindenképpen fontosnak tartom ismertetni a természetvédelmet is, hiszen az állatok a természet tagjai, s természetvédelem nélkül állatvédelem sem létezhetne.

Az első természetvédelemmel kapcsolatos szabályozást Ulászló adta ki. Bár ez a törvénycikk nem az állatok védelmét helyezte előtérbe, hanem a parasztok és a jobbágyok elnyomását, mégis fontosnak tartom kiemelni, mivel azt mutatja, hogy a vadászat és a madarászat fontos szerepet töltött be az emberek életében, s ebből kifolyólag érdekükben állt az, hogy ne következhesen be fajpusztulás. Nem véletlen tehát az, hogy a szegényebb társadalmi rétegnek nem engedték meg az efféle életmódot. Annak a jobbágnak vagy földesúrnak, aki

ezt nem tartotta be, 3 forintot kellett fizetnie.¹ Ezt a jogszabályt III. Károly erősítette meg az 1729. évi XXII. törvénycikkkel, s kiegészítette azzal, hogy a nem-nemesek nem tarthatnak vizslákat és agarakat. Ezen kívül a fajok védelmében világosabb szabályozást hozott, és a nemeseknek is megtiltotta a vadászatot a szaporodási időszak alatt.²

A következő lényeges szabályozás II. Lipót nevéhez fűződött.³ Az ő törvényében már konkrétan megjelent a természetvédelmi vonatkozás, ugyanis az erdőpusztító tevékenységet végző embert elzárással fenyegette. Ez azért is volt fontos mérőföldkő, mert a pénzbüntetés mellett a cselekményt már szabadságelvonással járó büntetéssel is fenyegette.

1883-ban újabb vadászati törvényt adtak ki. Napokra lebontva szabályozták a vadászati tilalmat szaporodási időszakban, s konkrét büntetéseket szabtak ki a törvény V. fejezetében. Megjelent a pénzbüntetés helyetti kötelező elzárás is.⁴

Pár évvel később, hála az orvostudomány fejlődésének, egyre többen kezdtek el foglalkozni az állatok szakszerű gyógyításával. Bár már a technikai fejlődés felfelé ívelt, a közemberek többsége továbbra is az állattartásból élt, ezért érdekükben állt az, hogy ne pusztuljon el az állományuk. A másik fontos tényező, ami újdonság volt, hogy az emberek modernebb világnézetet kezdtek el vallani, és az állatokra már inkább úgy tekintettek, mint társakra. Ebben nagy szerepe volt az első, 1876-os Cruelty to Animals Act című angol állatvédelmi törvénynek is, mely meghatározó jogszabályra a későbbiekben fogok kitérni. Ezen okokból kifolyólag hozták meg az 1888. évi VII. törvénycikket az állategészségügy rendezéséről is. Szabályozták az állatvásárokat, az állatok külföldről történő behozatalát, illetve kezdetleges népegészségügyi szakaszokat is beiktattak, például, hogy betegség vagy járvány esetén mi a teendő az adott állattal kapcsolatban. A törvény kitért még az állatorvosokra, a gyógyszerészekre, illetve az állategészségügyi szolgálatra is, s szabályozta a munkájukat. A IX. fejezetben voltak megtalálhatóak a büntetések. Még itt is kizárólagosan az emberek

¹ Részlet az 1504. évi (ismertebb nevén 5. dekrétum) XVIII. törvénycikkből: „I. § Hogy tehát e bajt kellő szerrel orvosoljuk, megállapítottuk, hogy mostantól fogva jövőre az ország jobbágyai és parasztjai közül senki se merjen bármi módon vagy bármi mesterséggel szarvasokra, őzekre, nyulakra és vadkanokra vadászni, valamint fázánokra és császárfajdokra, vagyis ugynevezett "császármadarára" madarászni.”

² „3. § És e szerint, habár a közvetlenül most kijelentett módon, a vadászat és madarászat szabadsága a nemesek és földesurak részére épen marad: szaporodás idején mégis, mint monda volt, s az erdők tilos részén, a földesurak s nemesek engedelmé nélkül, kikhez az ilyen tilos erdő tartozik, a vadászatot és madarászatot gyakorolni nem szabad.”

³ 1790/91. évi LVII. törvénycikk

⁴ 1888. évi XX. törvénycikk 37. §

érdekeit nézték, az emberi egészséget próbálták védeni, és a büntetendő cselekményeket a vétség, illetve a kihágási kategóriába sorolták. A szankcionálási formák közül kikerült az elzárás, de a pénzbüntetés megmaradt, s új szabályként behozták az elkobzást.

2.3. A természetvédelem átfogó szabályozása (1935-1998)

Mivel az imént említett jogszabály hatékonynak bizonyult, csak 47 év után mutatkozott igény arra, hogy újabb szabályozásokat vezessenek be. Rendkívül fontos kiemelni az 1935. évi IV. törvénycikket, ugyanis a törvény címében megjelent a „természetvédelem” kifejezés. Ez több mint 200 szakaszt tartalmazott, így mondhatni, hogy megalkották az addigi legátfogóbb jogszabályt. A törvény külön rendelkezett a büntetési formákról, és ami érdekesség, hogy a pénzbírságnál megjelent a „visszaesés” is, amit akkor ismétlésnek hívtak.⁵ Az egyik szakasz konkrétan arról rendelkezett, hogy a természet védett értékeit megrongálni és elpusztítani tilos, mely az állatvédelem szempontjából igen nagy jelentőséggel bírt.⁶

A következő, témába illő szabályozást az 1961. évi 16. törvényerejű rendelet adta, mely az erdővédelmet különválasztotta a természetvédelemtől. Ezt később az 1977. évi 23. törvényerejű rendelet módosította. 1976-ban hozták az első olyan törvényt, melynek címében már a „környezet” szó szerepelt.⁷ Ebben a jogszabályban a vadászat, a halászat és a madarászat olyan értékeként jelentek meg, melyeket óvni kell, mégpedig „Az élővilág védelme” fejezetcím alatt. A természetvédelemről szóló 1982. évi 4. törvényerejű rendelet a hagyománymegőrzést és a megismerhetőséget tűzte ki célul. Kérte a társadalmat, hogy gondoskodjon a környezetéről, s közoktatási keretben rendelte el a törvény megismerésének biztosítását.^{8 9}

⁵ 1935. évi IV. törvénycikk 240.§

⁶ 1935. évi IV. törvénycikk 214.§ : A természet védett tárgyait elpusztítani, megrongálni vagy azoknak eredeti állapotát megváltoztatni, védett fajhoz tartozó állatot vagy növényt elpusztítani, vagy tenyészetében megzavarni, ily állatot bántalmazni, elfogni vagy fogságban tartani, ily növényt a földtől elválasztani tilos.

⁷ 1976. évi II. törvény

⁸ JÁMBOR Adrienn *értekezése*. A cikk megjelent: Miskolci Egyetem Doktoranduszok Fóruma (Miskolc, 2012. november 8.) Állam- és Jogtudományi Kar Szekciókiadványának 81-86. oldalán), letöltés dátuma: 2014. 08.20.

⁹ A jogtörténeti forrásokat dr. JÁMBOR Adrienn rendszerezte. A cikk megjelent: Miskolci Egyetem Doktoranduszok Fóruma (Miskolc, 2012. november 8.) Állam- és Jogtudományi Kar Szekciókiadványának 81-86. oldalán) [letöltés dátuma: 2024.05.22.]

2.4. Az állatvédelem kezdeti szabályozásai (1879-1998)

Az előző két alpontban ismertettem a természetvédelem alakulását, most pedig rátérek a dolgozatom fő témájára, az állatok védelmére.

Magyarországon is elég korán igény mutatkozott arra, hogy az állatvédelem külön jogi szabályozás alá essen. Az első ilyen jellegű szakasz az 1879. évi XL. törvénycikk (a kihágásokról szóló magyar büntető törvénykönyv) 86. §-ában¹⁰ található meg, mely a nagy nyilvánosság előtt, botrányt okozó módon elkövetett állatkínzást elzárással és pénzbírsággal rendelte büntetni. Fontos azonban kiemelni azt, hogy a mai Büntető törvénykönyvtől eltérően, a védett jogi tárgy itt a közrend, a köznyugalom volt.¹¹ Az Országos Állatvédő Egyesület bár örült ennek az előrelépésnek, mégis megfogalmazott pár kritikát a szabályozással kapcsolatban. Véleményük szerint a „nyilvánosan” való elkövetés felesleges kitétel, egyrészt azért, mert a nyilvánosság fogalmát egyik törvény sem definiálja, másrészt azért, mert ütközik az 1876. évi XIII. tc. 52. §-ával, mely szerint a gazda szabadon elbocsáthatja azt a cselédet, aki állatkínzást követ el (ezt azért emelték ki, mert a cselédek általában egyedül követték el az efféle tetteket, nem pedig mások előtt). Szintén kritizálták a „botrányt okozó módon” kifejezést, ugyanis mindenkinek szubjektív, hogy mit vél botrányosnak, egyeseket az állatkínzás elborzaszt, míg mások szó nélkül elmennek mellette. Ezen kívül a büntetés mértékét túl enyhének találták, s példákat hoztak Dániából, Hollandiából, Bazelből és az Amerikai Egyesült Államokból, melyek jóval szigorúbbak voltak a miénknél. Ezeket az észrevételeket, mint javaslatot fogalmazták meg az igazságügyi miniszterhez címezve, de nem érték el a céljukat.¹²

A következő fontos szabályozás a vadászatról szóló 1883. évi XX. törvénycikk volt. Ez a jogszabály sem az állatvédelmet tűzte ki céljául, de tilalmazta a vadászat tárgyát nem képező madarak üldözését, a fészkeik rombolását és a tojásaik megsemmisítését is.¹³

¹⁰ „Aki nyilvánosan, botrányt okozó módon állatot kínoz, vagy durván bántalmaz, úgyszintén, ki az állatkínzás ellen kiadott rendeletet vagy szabályrendeletet megszegi: nyolcz napig terjedhető elzárással és száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.”

¹¹ BÁRÁNDY Gergely: *Az állatkínzás jelene és jövője, külföldi szabályozási modellek.* http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/2_2010/az_allatkinzas_jelene_es_jovoje/, letöltés dátuma: 2014. 08.20.

¹² ÁLLATVÉDELEM c. lap, 1. évf. 1. szám, Budapest, 1901., 12-15.

¹³ MÁDAY Izidor: *Az Országos Állatvédelmi Egyesület huszonötévi működése és az állatvédelmi törekvések Magyarországon*, Budapest 1907.

Az 1878. évi V. törvénycikkben, vagyis a Csemegi-kódexben az állatokat ingó dologként kategorizálták. Eszerint, aki idegen háziállatot bántalmazott, nyomorékká tett, vagy megölt, az az ingó vagyon szándékos megrongálását követte el, mely a törvény szerint vétség, és a büntetés három évig terjedő fogházbüntetés volt, illetve ötven forinttól ezer forintig terjedő pénzbüntetéssel volt sújtható. Emellett a tettest kártérítésre is kötelezhették.¹⁴ Ennek a bűncselekménynek a kísérlete is büntetendő volt. Igaz, hogy ez a szabályozás sem az állatok egészségét, épségét védte, de ennek ellenére ez is mérföldkőnek számított, a magyar szabályozás elkezdett közeledni a nyugati országok felé. Fontosnak tartom kiemelni még ezzel a törvénnyel kapcsolatban azt, hogy a háziállatok sorába már nem csak a haszonállatok tartoztak, hanem a kutyák, a macskák és a denevérek (rég neveükön: szárnyas egerek) is.¹⁵

Ugyanúgy a Csemegi-kódexben található meg az állatok bosszúból történő bántalmazása is, mely sokkal szigorúbb büntetés alá esett, mint az előzőekben tárgyalt cselekmény, ugyanis ez egy évtől három évig terjedő börtönbüntetéssel, illetve kétezer forintig terjedő pénzbüntetéssel volt szankcionálható.¹⁶

Ezekben az időkben számos miniszteri rendelet is keletkezett az Országos Állatvédelmi Egyesület unszolására, ilyen volt a 91159. számú körrendelet az állatvédelem oktatásáról,¹⁷ illetve a 131/1901. számú földművelésügyi miniszteri rendelet az állatorvosok állatvédelmi kötelezettségéről.¹⁸ Nagy áttörést jelentett még a 24655/901. számú földművelésügyi miniszteri rendelet is, mely a mezőgazdaságra hasznos állatok védelméről szólt. Ez a rendelet védelem alá helyezte a cickányokat, a denevéreket, 89 madárfajt és a vakondokat is. Az állatok, a fészkek és a tojások elpusztítását a kihágási típusú bűncselekmények kategóriájába sorolta.¹⁹

Az állatvédő szervezetek ezután is rengeteget harcoltak a szigorúbb törvényi szabályozásért, de érdemi változást nem sikerült elérniük. A két világháború alatt az állatok védelme (nyilvánvalóan) háttérbe szorult, utána pedig a szovjet megszállás következtében a magyar

¹⁴ 1878. évi V. tc. 418.§

¹⁵ ÁLLATVÉDELEM c. lap, 1. évf. 4. szám, 1901, Budapest, 52.

¹⁶ ÁLLATVÉDELEM c. lap 1. évf. 4. szám, 1901, Budapest, 53.

¹⁷ ÁLLATVÉDELEM c. lap, 1. évf. 3. szám, 1901, Budapest, 38.

¹⁸ ÁLLATVÉDELEM c. lap 1. évf. 4. szám, 1901, Budapest, 50.

¹⁹ MÁDAY i.m.

jogrend átalakult. A kihágások helyébe a szabálysértések léptek, s így az állatkínzás tényállása 2004-ig²⁰ a büntetőjogon kívülre került.

Az emberi környezet védelméről szóló 1976. évi II. törvénybe került be először a környezetvédelem, mint társadalmi érdek és feladat, majd a régi Btk.-ban választották először büntetőjogilag külön a környezetkárosítást a természetkárosítástól.²¹

A 17/1968 (IV. 14.) Korm. rendelet 25. §-a és a 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet követte a Kihágási büntető törvénykönyv szemléletmódját, tehát továbbra is a közrendet és a köznyugalmat védte az állatkínzás tényállási beiktatásával, miszerint 50 ezer forint pénzbírsággal volt sújtható az, aki gerinces állatot közterületen vagy nyilvános helyen, mások felháborodására alkalmas módon bántalmaz.²²

2.5. Az 1978. évi IV. törvény

1996-ig kellett várni arra, hogy e szabályozási tárgykörre ismét figyelmet fordítson a jogalkotó, ugyanis ebben az évben jelent meg az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről. Újabb két év elteltével pedig megalkották a várva várt jogszabályt, az 1998. évi XXVIII. törvényt az állatok védelméről és kíméletéről. Erre a hatályos jogi résznél fogok kitérni, azonban fontos megemlíteni, hogy a törvényben már szerepelt az állatkínzás fogalma. Ennek ellenére az 1978. évi IV. törvénybe (a továbbiakban: régi Btk.) maga az állatkínzás törvényi tényállása csak évekkel később került be.²³

A miniszteri indokolás szerint erre azért volt szükség, mert az állatok bántalmazása olyan méreteket öltött Magyarországon, hogy az államnak kötelességévé vált határozottabban fellépni az elkövetők ellen.²⁴ Megjegyzendő, hogy az állatkínzás és a tiltott állatviadal szervezésének tényállása a közrend elleni bűncselekmények, azon belül is a közbiztonság elleni bűncselekmények fejezete alatt volt megtalálható a törvénykönyvben, mely besorolással a jogalkotó visszatért az eredeti koncepcióhoz, melyet a már korábban említett Kihágási Btk. is alkalmazott.

²⁰ 2004. évi X. törvény a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és a hozzá kapcsolódó jogszabályok módosításáról

²¹ BÁNDI Gyula: *Környezetjog*, Szent István Társulat, Budapest, 2011., 376.

²² BÁRÁNDY i.m.

²³ 1978. évi IV. törvény 266/B §

²⁴ 2004. évi X. törvény a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és a hozzá kapcsolódó jogszabályok módosításáról

De mi volt az oka az állatkínzás bűncselekménnyé emelésének? Mi volt az utolsó csepp a pohárban? Erre a válasz valószínűsíthetően a Fadd-Dombori állatkínzásként elhíresült eset, amikor 2003 júniusában Fadd-Dombori határában néhány biztonsági őr többször meglőtt egy kutyát, majd az állatot az autójuk után kötve, több száz méteren keresztül vonszolták. Ez az eset válthatta ki az emberek olyan szintű felháborodását, hogy a jogalkotók is kénytelenek voltak engedni a társadalmi nyomásnak. 2003-ban a Magyar Állatotthonok Országos Szövetségénél (a továbbiakban: MÁOSZ) kezdtek aláírásgyűjtésbe azért, hogy az állatkínzás kerüljön be a Büntető törvénykönyvbe. A kezdeményezést egyébként neves közéleti személyek is támogatták, úgymint Göncz Árpád vagy Bárándy Péter. A fadd-dombori esetet követően azonban a politikusok állatvédelmi aktivitása is megnőtt, így egyenes út nyílt a bűncselekménnyé nyilvánítás felé.²⁵

2.5.1. A tiltott állatviadal szervezése

266/A. § (1) Aki gerinces állat részvételével állatviadalt szervez, tart, ilyen állatviadalra fogadást szervez, vagy fogadást köt, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki állatviadal céljára gerinces állatot tart, tenyészt, kiképez, idomít vagy forgalmaz, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Ez a tényállás már igen korán szerepelt a régi Btk.-ban, azonban csak az ebekre terjedt ki, a más állatok viadalának szervezését, tartását, stb. a szabálysértési törvény szerint rendelték büntetni.²⁶ Az imént említett 2004. évi X. törvény módosította ezt a tényállást annyiban, hogy a hatálya már az összes gerinces állatra kiterjedt. De mi is az az állatviadal? Nem más, mint az állatok egymás elleni uszításával olyan küzdelem szervezése, tartása, amely az állatok sérülését vagy elpusztulását okozhatja.²⁷ Büntetett miatt 3 évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő az, aki állatviadalt szervez, tart, ilyen állatviadalra fogadást szervez, vagy fogadást köt. Vétség miatt pedig két évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő az, aki állatviadal céljára gerinces állatot tart, tenyészt, kiképez, idomít vagy forgalmaz.²⁸

²⁵ DOBSZAY János: Megkéssett hajrá, HVG c. lap, 2003. augusztus 16., Budapest, 79-80. o.,

²⁶ BELOVICS Ervin-MOLNÁR Gábor-SINKU Pál: *Büntetőjog Különös rész*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2011, 403.

²⁷ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2011) i.m 403.

²⁸ 1978. évi IV. törvény 266/A §

2.5.2. Az állatkínzás

266/B. § (1) Aki

a) gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza,

b) állattartóként, háziasított emlősállatot vagy az ember környezetében tartott veszélyes állatot elúzi, elhagyja vagy kiteszi,

vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a vadászatról szóló törvény által tiltott vadászati eszközzel vagy tiltott vadászati módon vadászik, illetőleg a halászatról szóló törvény által tiltott halfogási eszközzel vagy módon halászik vagy horgászik.

(3) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1)–(2) bekezdésben írt bűncselekményt olyan módon követik el, hogy az az állatnak különös szenvedést okoz.

Ezen tényállás a már említett beiktatási törvényig egyik büntető törvénykönyvben sem szerepelt előzőleg, de az állatkínzások száma annyira elszaporodott, hogy a jogalkotó muszáj volt kiemelten és súlyosabban büntetni az ilyen cselekményeket.

Ehhez a szakaszhoz mindenekelőtt meg kell határozni az állatkínzás fogalmát, mely az 1998. évi XXVIII. törvény szerint az állat szükségtelen, fájdalmat okozó bántalmazása, vagy olyan hatást eredményező beavatkozás, bánásmód, valamint szükségleteinek olyan mértékű korlátozása, amely tartós félelmet vagy egészségkárosodást okozhat, továbbá az öröklődő betegségben szenvedő - nem kísérleti célra szánt - állategyed tenyésztése, szaporítása.²⁹ A régi Btk. azonban az állatkínzás tényállását három pontra bontotta, különbséget téve az egyes állatosztályok között azzal, hogy más-más elkövetési magatartási formát rendelt hozzájuk. A tényállás (1) bekezdésének *a)* pontjában³⁰ az elkövetési magatartás a gerinces állat bántalmazása, illetve olyan bánásmód alkalmazása, mely alkalmas arra, hogy az állat

²⁹ 1998. évi XXVIII. törvény 3. §

³⁰ 1978. évi IV. törvény 266/B § (1) *a)* gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza

maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza. Ehhez képest a b) pontban³¹ az elkövetési magatartás az elűzés, kitevés, elhagyás volt, de már nem a tágan értelmezendő gerinces állatok sérelmére, hanem leszűkítette a kört a háziasított emlősállatokra és az ember környezetében tartott veszélyes állatokra.³² Sőt, a bűncselekmény alannyá válásának a feltétele az volt, hogy az elkövető állattartó legyen. Utólag megtekintve, igen visszásnak hathat ez a szűkítés, ugyanis a jogalkalmazó itt bizonyítási nehézségekbe ütközhetett, hiszen ma már ugyan kötelező a háziállatok és a veszélyes állatok nyilvántartásba vétele, de ez akkor nem volt így. A két említett passzust a törvénykönyv két évig terjedő szabadságvesztéssel rendelte büntetni vétség elkövetése miatt. A (2) bekezdés büntetési tétele az (1) bekezdés szerint minősült, de itt az a személy volt büntetendő, aki a vadászatról szóló törvény által tiltott vadászati eszközzel vagy tiltott vadászati módon vadászott, illetőleg az, aki a halászatról szóló törvény által tiltott halfogási eszközzel, vagy tiltott módon halászott vagy horgászott.³³ Végül a (3) bekezdés rendelkezett arról, hogy büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel sújtandó az, aki az első vagy a második bekezdésben írt bűncselekményt olyan módon követi el, hogy az az állatnak különös szenvedést okoz.³⁴

2.5.3. A környezetkárosítás

280. § (1) Aki a földet, a levegőt, a vizet, az élővilágot, valamint azok összetevőit jelentős mértékű szennyezéssel vagy más módon

a) veszélyezteti,

b) olyan mértékben károsítja, hogy annak természetes vagy korábbi állapota csak beavatkozással állítható helyre,

c) olyan mértékben károsítja, hogy annak természetes vagy korábbi állapota nem állítható helyre,

büntettet követ el, és az a) pontban meghatározott esetben három évig, a b) pontban meghatározott esetben öt évig, a c) pontban meghatározott esetben két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

³¹ 1978. évi IV. törvény 266/B § (1) b) állattartóként, háziasított emlősállatot vagy az ember környezetében tartott veszélyes állatot elűzi, elhagyja vagy kiteszi, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

³² BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2011). i.m. 404.

³³ 1978. évi IV. törvény 266/B § (2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a vadászatról szóló törvény által tiltott vadászati eszközzel vagy tiltott vadászati módon vadászik, illetőleg a halászatról szóló törvény által tiltott halfogási eszközzel vagy módon halászik vagy horgászik.

³⁴ 1978. évi IV. törvény 266/B § (3) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1)–(2) bekezdésben írt bűncselekményt olyan módon követik el, hogy az az állatnak különös szenvedést okoz.

(2) Aki ózonréteget lebontó anyagot vagy ilyen anyagot tartalmazó terméket gyárt, felhasznál, az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azt forgalomba hozza, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki a környezetkárosítást gondatlanságból követi el, vétség miatt az (1) bekezdés a) pontja, illetve a (2) bekezdés esetén egy évig terjedő szabadságvesztéssel, az (1) bekezdés b) pontja esetén két évig terjedő szabadságvesztéssel, c) pontja esetén három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Az (1) bekezdés a) pontja, valamint a (3) bekezdés első és második fordulata esetén az elkövető nem büntethető, az (1) bekezdés b) pontja esetén pedig büntetése korlátlanul enyhíthető, ha az első fokú ítélet meghozataláig a cselekménye által bekövetkezett veszélyt, illetve környezetkárosodást megszünteti, a károsodott környezetet helyreállítja.

(5) E § alkalmazásában szennyezés: a föld, a levegő, a víz, az élővilág, valamint azok összetevői jogszabályban vagy hatósági határozatban megállapított kibocsátási határértéket meghaladó terhelése.

A környezet- és a természetkárosítás bűncselekmények a régi Btk.-ban a közegészség elleni bűncselekmények körében szerepeltek. A természetkárosítás védett jogi tárgya az emberi környezet védelméhez fűződő társadalmi érdek volt. Az elkövetési magatartások szinte megegyeztek a hatályos jogban foglaltakkal, így ide tartozott a veszélyeztetés, a helyreállítható és a helyreállíthatatlan károkozás, valamint ide sorolták az ózonréteget lebontó anyagnak a gyártását, felhasználását, illetve az ország területére behozatalát, kivitelét, azon átszállítását, amely ma külön bűncselekményi kategóriát képez. A bűncselekmény alanya tettesként bárki lehetett, a társtettség, részesség az általános szabályok szerint alakult.³⁵

2.5.4. A természetkárosítás

281. § (1) Aki

a) fokozottan védett élő szervezet egyedét,

b) védett élő szervezet vagy az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- vagy állatfaj egyedeit, feltéve, hogy azok külön jogszabályban meghatározott, pénzben kifejezett értékének együttes összege eléri a fokozottan védett élő szervezet egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legalacsonyabb értéket,

c) az Európai Közösségek Tanácsának a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló rendelete A és B melléklete hatálya alá tartozó élő szervezet egyedét

³⁵ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2011) i.m. 446-447.

jogellenesen megszerzi, tartja, forgalomba hozza, az országba behozza, onnan kiviszi, az ország területén átviszi, azzal kereskedik, illetve azt károsítja vagy elpusztítja, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki

a) az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló jogszabály szerinti különleges madárvédelmi területet, különleges természetmegőrzési területet, vagy annak jelölt területet, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területet, vagy annak jelölt területet, vagy

b) védett 1. természeti területet, 2. barlangot, 3. élő szervezetek életközösségét, vagy azok élőhelyét

jogellenesen jelentős mértékben megváltoztatja.

(3) A büntetés büntett miatt öt évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) az (1) bekezdés *a)* és *b)* pontjában meghatározott természetkárosítás a fokozottan védett, illetve védett élő szervezet egyedeinek olyan mértékű pusztulását okozza, hogy az elpusztított fokozottan védett, illetve védett élő szervezet egyedeinek külön jogszabályban meghatározott, pénzben kifejezett értékének együttes összege eléri a fokozottan védett élő szervezet egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legmagasabb érték kétszeresét, illetve ha a *c)* pontban meghatározott természetkárosítás a Magyarországon védetté, illetve fokozottan védetté nem nyilvánított élő szervezet adott állományának fennmaradását veszélyeztető pusztulását okozza,

b) a (2) bekezdésben meghatározott természetkárosítás az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló jogszabály szerinti különleges madárvédelmi terület, különleges természetmegőrzési terület, vagy annak jelölt terület, illetve kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, vagy annak jelölt terület, védett természeti terület, barlang, illetve élő szervezetek életközössége vagy azok élőhelye jelentős károsodását vagy megsemmisülését okozza.

(4) Aki a (3) bekezdésben meghatározott természetkárosítást gondatlanságból követi el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) E § alkalmazásában élő szervezet egyede:

a) az élő szervezet egyedének valamennyi fejlődési szakasza, alakja, állapota,

b) az élő szervezetek keresztezéseként és kereszteződésekként létrejött egyed,

c) az élő szervezet egyedének származéka, ami alatt érteni kell az elpusztult élőlényt, valamint annak, vagy az élő szervezet egyedének bármely részét, továbbá azt a terméket vagy készítményt, amely a felsoroltak valamelyikéből készült, illetve ezek valamelyikéből származó összetevőt tartalmaz.

A bűncselekmény védett jogi tárgya a természeti környezet, illetve az ökológiai egyensúly védelméhez fűződő társadalmi érdek volt. A definíciók és az elkövetési tárgyak, magatartások

jórészt megegyeztek a hatályos Btk.-val, így az elkövetési magatartás korábban is a megszerzés, tartás, forgalomba hozatal, országba behozatal, kivitel, átszállítás, kereskedés, károsítás, elpusztítás volt. A bűncselekmény alanya bárki lehetett, a társtetteség és a részesség az általános szabályok szerint alakult.³⁶

2.5.5. A hulladékgazdálkodás rendjének megsértése

281/A. § (1) Aki

a) arra a célra hatóság által nem engedélyezett helyen hulladékot elhelyez,

b) engedély nélkül vagy az engedély kereteit túllépve hulladékkezelési tevékenységet, illetve hulladékkal más jogellenes tevékenységet végez,

büntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt a hulladékgazdálkodásról szóló törvény szerinti veszélyes hulladéokra követik el.

(3) Aki a bűncselekményt gondatlanságból követi el, vétség miatt az (1) bekezdés esetén egy évig terjedő szabadságvesztéssel, a (2) bekezdés esetén két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) E § alkalmazásában

a) *hulladék*: mindaz, amit a hulladékgazdálkodásról szóló törvény hulladéknak minősít, amennyiben alkalmas az emberi élet, testi épség, egészség, a föld, a víz, a levegő, vagy azok összetevői, illetve élő szervezet egyedének veszélyeztetésére,

b) *hulladékkezelési tevékenység*: a hulladéknak a hulladékgazdálkodásról szóló törvényben meghatározott gyűjtése, begyűjtése, szállítása – ideértve az országba történő behozatalt, kivitelt, valamint az ország területén történő átvitelt –, előkezelése, tárolása, hasznosítása, ártalmatlanítása.

A bűncselekmény védett jogtárgya az egészséges emberi és természeti környezet fenntartásához, a környezetre veszélyes hulladékokkal kapcsolatos előírások megtartásához fűződő társadalmi érdek volt.

Az elkövetési tárgy a régi Btk.-ban is a hulladék, valamint a veszélyes hulladék volt. Ezen tényállás nagyjából megegyezett az új Btk. eredeti tényállásával, jelentős változtatáson csak 2021-ben esett át.

³⁶ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2011) i.m. 452.

A bűncselekmény alanya bárki lehetett (kivéve az engedély kereteinek túllépésénél), a tettesség és a részesség az általános szabályok szerint alakult.³⁷

Hosszabban ezen bűncselekményekre nem térek ki, ugyanis a hatályos szabályozás bemutatásakor mindent részletesen elemezni fogok.

2.6. Részösszefoglalás

Ez volt tehát az állatvédelem jogtörténeti áttekintése hazai viszonylatban. Jól látható, hogy a magyar jogrend egy ideig teljesen követte a történelmi sémát, így az állatokat a középkorban csupán a hasznukért tartották. Az angol törvények megjelenésekor a XX. század elején megalakultak az állatvédelmi egyesületek, akik arra törekedtek, hogy az állatok érző élőlény jellegének hangot adjanak. Sok időt kellett azonban várni arra, hogy az állatvédelmet a jogszabályok is támogassák, és még többet kellett várni arra, hogy egy állat bántalmazása büntetőjogi szankciókat vonjon maga után.

³⁷ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2011.) i.m. 454.

III. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM JOGTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE NEMZETKÖZI VISZONYLATBAN

3.1. Ókori áttekintés

Az ókori görögöknél Kr.e. 485-ben nem volt állatvédelmi törvény, ám egy érdekes jogeset, illetve inkább tanmese mégis megmaradt az utókor számára Photius könyvtárából. Az Areiosz Pagosz egy hegyen ülésezett, ahol meglátták, hogy egy ragadozó madár egy verebet üldözött. A veréb véletlenül nekiszállt az egyik tanácsagnak, aki annyira keményszívű, nyers modorú ember volt, hogy a verebet megfogta, és olyan erővel hajította le a földre, hogy a madár meghalt. Az Areiosz Pagosz testülete ezért bíróság elé állította, és száműzték a tanácsból, mert olyan ember nem kellett az állam élére, akiben nincs irgalom és megbocsátási hajlam. Bár nyilvánvalóan nem a madarak védelmében hozták az ítéletet, közvetve mégis fel lehet fogni ezt egyfajta kezdetleges állatvédelmi mozzanatként, mellyel felismerték azon tényt, miszerint az állatok érezni képes élőlények.³⁸

Indiában, Kr. e. 500 körül Manu törvénye szerint tilos volt húst fogyasztani, mert ha valaki mégis megtette, az soha nem részesülhetett az örökkévalóság szentségében. Azt is szentségtörésnek tartották, ha valaki mészárszéket üzemeltetett vagy húst árusított. Rájuk ugyanaz vonatkozott, mint a húsevőkre. Fontos leszögezni azonban azt, hogy nem azért nem ettek húst, hogy ezzel az állatokat védjék, hanem azért, mert undorítóknak és gusztustalannak tartották.³⁹ Kr. e. 200 körül Ashoka, a máig élt egyik legnagyobb indiai uralkodó már konkrét ediktumokat hozott az állatokkal kapcsolatban. Azt az elvet vallotta, hogy minden élőlényhez kedvesnek kell lenni, s őket az élettől nem szabad megfosztani. Erdőket telepített be különféle fákkal, hogy a növény- és az állatvilágot minél színesebbé, minél otthonosabbá tegye. Tiltotta az állatáldozat felmutatását, és vegetarianizmusra buzdította az embereket. Ez a buddhista hozzáállás a mai napig sok helyen megjelenik, a szarvasmarhákat Indiában most is szentként tisztelik, és tilos a leölésük.⁴⁰

³⁸ PHOTIUS OF CONSTANTINOPLE: *Bibliothèque* - a collection of books Photius has read, with notes and sometimes copious extracts [from] pagans and Christians, Acts of Councils, Acts of Martyrs (Catholic Encyclopedia) quoted in (1678; London, 1806), https://books.google.hu/books?id=ricOAAAAQAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

³⁹ *The Laws of Manu*, translated by George BUHLER, Vol. 25 of *The Sacred Books of the East*, Oxford, 1884.

⁴⁰ ASHOKA: *The Edicts of King Ashoka ; An English Rendering* by Ven. S. DHAMMIKA, Buddhist Publication Society, Sri Lanka, 1993., <https://www.cs.colostate.edu/~malaiya/ashoka.html>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

Az ókori Rómában egyáltalán nem volt jelen semmiféle állatkultusz. Az állatokat vagy a hasznukért tartották vagy a viadalokra. Azokban az időkben a legnépszerűbb szórakozásnak a gladiátorharcok számítottak. Előszeretettel alkalmaztak kutyákat és nagytestű macskákat (tigriseket, oroszlánokat) az ilyen viadalokra.

Az ókori egyiptomiak nagyon tisztelték mind a házi-, mind a vadállatokat. A kutyák ugyanolyan társállatok voltak, mint ma, sok hieroglifán kutyaneveket is találtak felvésve, mint például „Bátor” vagy „Megbízható”. A kutyák őrizték a házakat és a vadászatra is elkísérték a gazdáikat. A macskákkal némiképp más volt a helyzet, ugyanis ők voltak az otthonok spirituális őrzői. A macskák mindemellett ellátták kártevőirtási feladatokat is a vadászgöreyyekkel együtt. Az ókori egyiptomiak a macskákat olyannyira szent állatokként tisztelték, hogy a védelmük érdekében különböző jogszabályokat is hoztak. Így például tilos volt macskát az országhatáron kivinni, melynek ellenőrzésére különböző, macskacsempészet elleni szerveket hoztak létre. Macskát megölni nem lehetett, ellenkező esetben az elkövetőt súlyos büntetéssel sújtották. Amikor a család macskája meghalt, őt ugyanúgy, mint az embereket, meggyászolták, és tiszteletére a családtagok leborotvták a szemöldöküket. Hasonlóképpen jártak el egy kutya halálánál is, ott azonban az egész testüket leborotvták. Az egyiptomiaktól nem állt távol a más állatok kultusza sem, elég csak a ganajtúróbogarakra gondolni, akiket szentként tiszteltek, de rajtuk kívül számtalan madár-, hal- és kígyófajt is rajongás övezett. Az egyiptomiak a haszonállatokat is nagy becsben tartották, továbbá az állatokat a munkájuk során is segítségül hívták. A háborúk során is előszeretettel alkalmaztak állatokat. Az emberre veszélyes állatokhoz nem úgy álltak hozzá, hogy el kell őket pusztítani, hanem tisztelték őket azért, mert veszélyt jelentenek rájuk. A fáraók hatalmát is mindig az állatokkal jelképezték. Az állatkultusz az embereket még a halálukba is elkísérte. Az ókori egyiptomiak szentül hittek a halálon túli életben, és szerették magukkal vinni az állatokat is abból a célból, hogy a túlvilágon ismét együtt lehessenek. Ennek érdekében számtalan háziállatot küldtek a gazdájuk után a halálba, de ennek is spirituális oka volt. Az állatokat ugyanúgy mumifikálták, mint az embereket, és a gazdájukkal közös sírba helyezték őket. Voltak olyan állatok, akik valamilyen oknál fogva nem érdemelték ki, hogy a gazdájukkal egy sírban lehessenek, azonban a számukra különböző templomokat és temetőket hoztak létre annak érdekében, hogy a túlvilágon a gazdájukkal egyesülni tudjanak. Voltak olyan állatok, akiket nem társaság céljából öltek meg, hanem azért, hogy eleséggként szolgáljanak az elhunyt számára a túlvilágba vezető út során. A spirituális célok beteljesítése érdekében gyakran áldoztak fel állatokat a különböző istenségeknek, a

kutyákat például Anubisz istennek ajánlották fel. Az állatáldozatok alól egy kivétel volt: macskát nem lehetett semelyik istennek sem feláldozni.⁴¹

3.2. A kora középkori szentek filozófiája

A középkorban még egyáltalán nem voltak állatvédelemmel kapcsolatos törvények. A kor elejéről viszont vannak különböző mondák szentekről, akik értettek az állatok nyelvén. Párat kiemelnék közülük, mégpedig azért, mert a középkor brutalitásával szöges ellentétben állt az ő filozófiájuk. Saint Richard de Wyche of Chinchester (1197-1253) a legenda szerint a következőket mondta: „Ó, szegény kicsi teremtmények! Hogyha racionális lények lennétek és tudnátok beszélni, mennyire átkoznátok minket! Mert mi vagyunk a halálotok okozói; Ti, akik annyira ártatlanok vagytok, mit tettetek, hogy kiérdemeltétek a halált?”.⁴² Ezután Saint Richard soha nem nyúlt húsféléhez.⁴³ Assisi Szent Ferenc (1181-1286) szintén hasonlóan vélekedett. Áldotta az élőlényeket és magasztalt minden egyes teremtményt.⁴⁴ Walter of Henley (13. század) az állatokkal való kíméletes bánásmódot hangsúlyozta, s azt, hogy az állatokat jól kell tartani, őket rendszeresen kell etetni, különben nem bírnak dolgozni, és haláluk esetén a helyettesítésük nagy kárt jelentene.⁴⁵

3.3. A középkori állatpercek

1386-ban a franciaországi Falais nevű városban a terhelt szétzúzta egy kisgyerek arcát és karját, melybe a gyermek belehalt. A vádlottat bíróság elé állították, majd akasztás általi halálbüntetésre ítélték.⁴⁶ Nem lenne érdekes jogeset, ha nem tudnánk, hogy az elkövető egy disznó volt. A középkorban az állatokat ugyanis ugyanúgy bíróság elé állították, mint az embereket, ha bűnt követtek el. Az ügyüket rendes tárgyalás formájában bírálták el, a bíró, az ügyész és a védő jelenléte a legtöbb helyen kötelező volt.

⁴¹ EGYIPTOM c. lap, IQ Press Lapkiadó Kft., Budapest, 2019., 108-111.

⁴² <http://thinkdifferentlyaboutsheep.weebly.com/animal-rights-a-history-saint-richard-of-chichester.html>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁴³ CAPES, Sister Mary REeginald: *The Saint at Home, in Richard of Wyche, Labourer, Scholar, Bishop, and Saint*, London, 1913, <https://archive.org/details/richardofwychela00capeuoft>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁴⁴ ASSISI, Ferenc: *Later Admonition and Exhortation*, reprinted in *Francis of Assisi, Early Documents: The Saint*, New City Press, New York, 1999., https://books.google.hu/books?id=vwVsEM8mXWYC&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁴⁵ WALTER OF HENLEY: *Husbandry*, trans. Robert Grosseteste, London, 1890., https://books.google.hu/books?id=O42hBv1Wu7IC&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁴⁶ GIRGEN, Jen: *The historical and contemporary prosecution and punishment of animals*, 2003. május 12., 98., <https://www.animallaw.info/article/historical-and-contemporary-prosecution-and-punishment-animals>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

Az állatpereknek három fajtáját különböztetjük meg: az egyházi állatpereket, a világi bíróság előtt folyó állatpereket, valamint a speciális svájci állatpereket. Az egyházi állatperek a nagy tömegben garázdálkodó, kártékony állatok elűzését célozták meg. Az egyház eljárása nagyon szigorú szabályokhoz volt kötve, nem tettek különbséget ember és állat között. A panaszos jelentette az egyháznak, ha kártevők pusztítottak a házában vagy a földjein. Ezt követően az egyház kiküldött valakit helyszíni szemlét tartani, és ha bebizonyosodott, hogy az állatok valóban kárt okoztak, az egyházi bíróság imádkozást rendelt el, hogy így szabaduljanak meg a kártevőktől. Ha az imádkozás nem vezetett eredményre, az állatokat beidéztek tárgyalásra a bírósági eljárás lefolytatása végett. Büntetésként az állatokat legtöbbször az egyházból való kiközösítéssel vagy kiátkozással sújtották.⁴⁷ Előfordult azonban az intés és az elátkozás is, mely nem az állat, hanem a démon ellen szólt.⁴⁸

1522-ben, a franciaországi Autun községben patkányok pusztítottak el mindent, ami ehető volt. Mivel az imádkozás nem vezetett ellenük eredményre, a patkánykolóniát idézte a bíróság. A védőjük nem más volt, mint az egyik leghíresebb állatügyvéd, Chassenée. A patkányok az idézés helyén és időpontjában nem jelentek meg. Chassenée azzal mentette ki őket, hogy védencei azért nem jöttek el, mert minden családtag más helyen lakik, ezért az idézéseket nem sikerült mindenkinek kézbesíteni. A bíróság a patkányokat ezért újból idézte, de azok a második alkalommal sem jelentek meg. Chassenée ismételten kimentette őket, ezúttal azon okból, hogy a városban sok kutya és macska lakik, akik miatt a védencei nem tudtak befáradni a bíróságra, mert az életüket kockáztatták volna. A bíróság ezt az érvelést is elfogadta. Az nem derült ki a dokumentumokból sajnos, hogy mi lett a per vége.⁴⁹

Németországban, ismeretlen időpontban és helyen az egyház azért átkozta ki a fecskéket, mert azok a templom tetőszerkezetében laktak, és minden mise alkalmával az imádkozók fejére ürítettek.⁵⁰

1713-ban, a brazíliai Maranhaóban természetek pusztítottak az egyik kolostorban. Nemcsak a terményt ették meg, hanem megrongálták a bútorokat is. A védőjük a tárgyaláson akként érvelt, hogy a természetek ugyanúgy Isten teremtményei, mint az emberek, ezért nem lehet őket bántani.

⁴⁷ GIRGEN i.m. 100-101.

⁴⁸ RÁTH-VÉG István: *Az emberi butaság*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1974., 630.

⁴⁹ GIRGEN: i.m. 102.

⁵⁰ GIRGEN: i.m. 103.

A bíróság az érvelést nem tudta érdemben vitatni, ezért a természetet csak figyelmeztetésben részesítette, hogy tartózkodjanak a károkozó magatartástól.⁵¹

Az egyik legérdekesebb ügy azonban a „zsizsikek ügye” volt 1545-ben, a franciaországi Saint Julien városban. A zsizsikek hosszú ideje pusztították a termést a városban, ezért az egyház eljárást indított ellenük. 1546. májusára a zsizsikek – valószínűleg természeti okokból – eltűntek, ezért az eljárást megszüntették. 30 év múlva azonban ismét zsizsikkal volt tele az összes föld, ezért az ügyüket újra megnyitották. A zsizsikek korábbi védője meghalt, ezért újat rendeltek ki. A védő hasonlóan a brazil kollégájához, azzal érvelt, hogy a zsizsikek is Isten teremtményei, és Isten adta nekik a növényeket, hogy azokat megegyék, ezért voltaképpen az a joguk, hogy a termést megegyék, a Teremtés Könyvéből vezethető le. A bíróság az érveléssel továbbra sem tudott érdemben vitatkozni, ezért a városi tanács azt a megoldást találta ki, hogy elkülönítenek a zsizsikeknek egy termőföldrészt, ahol megehetnek bármit, amit szeretnének. A védő azonban ezt elutasította, mondván, hogy nem jó minőségű földet jelöltek ki a zsizsikek lakóhelyéül. Az egyházi bíróság ezért szakembereket küldött ki, hogy megfelelő minőségű termőföldet keressenek a bogaroknak. Több év eltelt, de hála a védői érveknek, az eljárást továbbra sem lehetett befejezni. A sors iróniája, hogy nem lehet tudni, mi lett a per vége, mert a bírósági jegyzőkönyvek és iratok utolsó oldalai a mai napig hiányoznak. Azokat bogarak rágták szét.⁵²

Az állatperek második fajtája a világi bíróságok eljárása szerint folyt, ami mindig az egyes állatok elítélésére és megbüntetésére irányult. Jellemző volt rájuk a szigorú bizonyítási eljárás, melynek során tanúkat hallgattak ki, helyszíni szemléket tartottak, valamint letartóztatásokat fogatosítottak. Érdekesség, hogy a kivégzéseket is csak hivatásos hóhérok hajthatták végre.

Ma már elképzelhetetlen lenne, hogy egy állat vádlott legyen, de nem szabad megfeledkezni arról, hogy egy olyan korról beszélünk, ahol az öngyilkosságban elhunyt embert is halálra ítélték azért, mert öngyilkos lett. Ilyen viszonyok között pedig az állatok perbe vonása mindennaposnak számított és normális volt. Fontos megjegyezni, hogy nem csak azokat az állatokat ítélték el, akik testi sértést vagy halált okoztak embernek, hanem azokat is, akikkel a gazdájuk – nyilvánvalóan akaraton kívül – közösült. Ilyenkor az állatokat, mint társtetteseket mondták ki bűnösnek.

⁵¹ GIRGEN: i.m. 100-101.

⁵² GIRGEN: i.m. 103-104.

1642-ben, az amerikai Massachusettsben a fiatal Thomas Graungert halálra ítélték, mert közösült a haszonállataival, azonban a kivégzés kiterjedt az állatokra is, mert együtt követték el a főben járó bűnt. 1662. június 06. napján New Havenben egy Potter nevű férfi az állataival együtt ugyanígy járt, mikor kiderült, hogy nem kevesebb, mint ötven éven keresztül fajtalanzkodott velük.⁵³ 1750-ben, Franciaországban egy férfit elítéltek azért, mert a nőstény szamarával létesített szexuális aktusokat. A szamárnak azonban egy rendkívül tehetséges védőügyvédet rendeltek ki, aki aláíratott a közösségbeliekkel egy nyilatkozatot arról, hogy a 4 éves szamár mindig jól nevelt volt, sosem keveredett botrányba, és ő „*a legőszintébb teremtmény a Földön*”. A védőügyvéd ezt tanúkkal is alátámasztotta, ezért a bíróság nem tudta rábizonyítani a szamárra azt, hogy a szexuális aktusokba önként ment volna bele, így végül felmentette őt.

Hasonlóképpen részfelmentéssel járt annak a hat malacnak az ügye, akik az anyakocával együtt 1457-ben a franciaországi Savigny-sur-Étang városában megöltek egy öt éves kisfiút. Az anyakocát halálra ítélték és kivégezték, azonban a hat malacot felmentették, mint olyan fiatakorúakat, akik kizárólag anyai ráhatásra cselekedtek, ezért nem felelősek a tettükért. Érdekességként megjegyzendő, hogy a disznókat általában elítélték, mert a tárgyalás közbeni röfögésüket és azt, hogy unalmukban az orrukkal böködték a ketrecet, amiben voltak, a bíróságok udvariatlannak találták, és ezzel elvesztették a bírók szimpátiáját.⁵⁴

Szintén érdekesség, hogy az állatok a letartóztatásuk során ugyanazokban a büntetés-végrehajtási intézetekben voltak elhelyezve, mint az emberek, és ugyanannyi volt az élelmiszer-fejadagjuk is. Megállapítható tehát, hogy sem az eljárás, sem a fogvatartás, sem a kivégzés során nem tettek különbséget ember és állat között.

Mint korábban említettem, az állatpereknek volt egy speciális fajtája is, ami Svájcban honosodott meg. Svájcban az emberek nagyon féltek a boszorkányságtól, és az állatokat azért vonták perbe, hogy azokat megtisztítsák a bűnöktől. Hogy szemléltetni lehessen a svájciak félelmét, 1474-ben Ble községben azért ítélték és égettek el nyilvánosan egy kakast, mert egy olyan tojást tojt, amiben egy baziliszkusz fejlődött éppen.⁵⁵

A XX. századra már majdnem minden fejlett országban realizálódott az emberekben az, hogy az állatokat nem lehet perbe vonni. Ez alól persze a mai napig vannak kivételek. Kérdésként

⁵³ GIRGEN: i.m. 108.

⁵⁴ GIRGEN: i.m. 110.

⁵⁵ GIRGEN: i.m. 115.

merül fel azonban, hogy mi lesz azzal az állattal, ki ma megöl egy embert? Erre a kutyák vonatkozásában az Állatvédelmi törvény 24/C. §-a ad választ, melyet a későbbiekben ismertetni fogok. E szerint az állatvédelmi hatóság elrendeli a kutya életének a kioltását, amennyiben az halálos kimenetelű sérülést okoz embernek, és a szakértő megállapítja, hogy a kutya viselkedése egyértelműen a sérülés okozására irányult. Ezzel és az aggályaimmal kapcsolatosan ismertetem majd Hannibál kutya történetét.

Összefoglalásként megállapítható az, hogy az állatpercek a középkorban ugyanolyan gyakoriak voltak, mint az emberek elleni perek és eljárások, nem tettek különbséget sem az egyházi, sem a világi bíróságok között, hogy embert kell elítélni vagy állatot. Nem vizsgálták azonban azt, hogy az állat miért ölt, csak az a tény volt fontos, hogy az állat megölt egy embert, amiért bűnhődnie kellett.

3.4. Állatokkal való emberi kivégzések

Érdekességként emelendő ki az állatpercek után az is, hogy az állatokat eszközként is használták az emberek kínzásához és kivégzéséhez. A vadállatokkal történő kivégzés mindenki számára ismeretes. Akkor azonban az állat jó esetben nem sérült. Nem olyan ismeretes azonban a „zsákbamacska” elnevezésű kínzási módszer, amibe viszont macskák ezrei pusztultak bele. A zsákbamacska egy olyan kínzási, vallatási módszer volt, mely sokszor halállal végződött. Ezt a fajta kínzást évszázadokon keresztül alkalmazták, és azokra rótták ki, akiket fekete mágiaival vagy boszorkánysággal kapcsolatos bűnökért vontak felelősségre. A középkorban a macskákat olyannyira nem tartották hasznos állatoknak, hogy őket okolták a legtöbb halálos betegség elterjedéséért. Hovatovább, a macskákat összekötötték a boszorkánysággal, így az életüket egyáltalán nem tisztelték. A zsákbamacskás kínzás a következőképpen nézett ki: a boszorkánynak vélt személyt (általában nőt) betették egy nagy zsákba, majd mellé tettek annyi macskát, amennyi csak a zsákba belefért. Ezt követően a zsákot összekötötték, és fellógatták egy jó erős fára. Az így fellógatott zsákot négy-öt verőlegény elkezdte botokkal ütlegelni. A verőlegények igyekeztek mindig oda csapni, ahol dudort láttak a zsák oldalán, mivel ott feltehetően egy macska lapult. A halálra rémült macskák karmoltak és haraptak, próbáltak kiszabadulni a zsákból, de mindhiába. Eközben pedig a zsákban lévő személy rendkívül súlyos sérüléseket szenvedett el. Ez a kínzási módszer csak a XVIII. században tűnt el a köztudatból.⁵⁶

⁵⁶BOSQUE, Torrente del: *Kínzások és kivégzések története*, Vagabund Kiadó, Kaposvár, 2002., 85-86.

3.5. Az angolszász országok reneszánszkori vélekedése (1450-1660)

A reneszánszkori Angliában hozták be az első tilalmakat a különböző viadalokkal kapcsolatban. Kezdetlegesen csak egy-két helyen, legfőképpen egyetemeken tiltották be az efféle sportokat, majd később törvényileg is szabályozták. 1488-ban hozták meg a Slaughter of Beasts Act-et, vagyis az állatok mészárlásáról szóló törvényt. E jogszabály kimondta, hogy csak és kizárólag hivatalos vágóhidakon, mészárszékeken lehet ezen tevékenységet folytatni, máshol nem. A magyarázata ennek az volt, hogy ne terjedhessen mindenféle betegség és járvány a falvakban, városokban.⁵⁷ 1545-ben alkották meg a Burning of Frames Act-et, mely leginkább a gyújtogatást rendelte büntetni, azonban a gyújtogatással párhuzamosan megemlített még különböző bűncselekményeket is, mint például az állatok nyelvének kivágását/kivágatását. Az alapcselekmény elkövetését a király 10 fonttal rendelte büntetni.⁵⁸ 1625-ben a Sunday Observance Act minden vasárnapra betiltotta a medveheccet (medveviadalt) és a bikaviadalt.⁵⁹ Ezt a törvényt 1627-ben annyiban módosították, hogy vasárnaponként nem szabadott dolgozni se lóval, se bármilyen más munkaállattal, illetve a mészárszékek sem üzemelhettek ezeken a napokon.⁶⁰ Nem sokkal később Írország is csatlakozott az állatvédelmi irányzathoz, s meghozták az 1635. évi Act Against Cruelty To Horses-Sheep-et, mely büntetni rendelte a lovak, a marhák és más haszonállatok agyonhajtasát, illetve az élő birkák szőrének a kitépését. Ez a törvény nem csak pénzbüntetés megfizetését rendelte el, hanem a szabadságvesztést is beiktatta, mint lehetséges szankcionálási formát.⁶¹ 1641-ben Amerika is hasonló törvényt hozott, mégpedig a Massachusetts Body of Liberties of 1641: Off The Bruite Creatures-t, amely a haszonállatok védelméről szólt, vagyis arról, hogy tilos volt haszonállatokat túlhajtani, illetve, hogy azokat a marhákat, akiknek sokat kellett gyalogolniuk

⁵⁷ An Act that No Butcher Flea any Manner of Beast within the Walls of London , " in *The Statutes at Large of England and of Great Britain*, vol. 2, London, 1811.,

https://books.google.hu/books?id=69cPAAAAYAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁵⁸ "An Act Against Burning of Frames," in vol. 5 of *A Collection of Statutes Connected with the General Administration of the Law*, London, 1836., 229-31.,

https://books.google.hu/books?id=QtYuAAAAIAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁵⁹ "An Act for Punishing Divers Abuses Committed on the Lord's Day, called Sunday," in vol. 4 of *The Statutes at Large of England and Great-Britain*, London, 1811.,

https://books.google.hu/books?id=5NAPAAAAYAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁶⁰ An Act for the Further Reformation of Sundry Abuses committed on the Lord's Day, Commonly called Sunday," in vol. 4 of *The Statutes at Large of England and Great-Britain*., London, 1811., https://books.google.hu/books?id=5NAPAAAAYAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁶¹ Act against Plowing by the Tayle, and Pulling the Wooll off Living Sheep, 1635, in *The Statutes at Large, Passed in the Parliaments held in Ireland*, Dublin, 1786., <http://thinkdifferentlyaboutsheep.weebly.com/animal-rights-a-history-thomas-wentworth.html>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

egy nap során, kötelező volt ellátni.⁶² 1654-ben a Ordinance for Prohibiting Cock-Matches végleg betiltotta a kakasviadalokat. Ezt nem állatvédelmi szempontból tették, hanem azért, mert ez a sport, ugyanúgy, mint a kártyázás vagy a fogadás, szenvedélybetegséget okozott az embereknek.⁶³ 1654-ben fél évre betiltották a lóversenyeket is, ugyanezen okból.⁶⁴ 1657-ben már az összes szerencsejátékot betiltották a bikaviadallal együtt. Azt, aki ellenszegült a törvénynek, kétféleképpen büntették. Az egyik, hogy a játékon megnyert vagy elvesztett pénze összegének dupláját kellett kifizetnie az államnak, a másik, hogyha súlyosabban minősülő cselekményt követett el, azt szabadságvesztéssel rendelték szankcionálni.⁶⁵ Mint látható, az angolszász országok már igen korán felismerték azt, hogy az állatok érző lények. A kor végére eltörölték az állatviadalokat és a haszonállatoknak teljes védelmet nyújtottak az emberekkel szemben.

3.6. A felvilágosodás kora (1660-1785)

Ebben a korban nem történt számottevő változás, itt a kérdést inkább ismét filozófiai vonalon közelítették meg. Richard Amner (1737-1803) a gyerekeket hozta példának, akiknél kegyetlenebbeket nem ismert: kitepték a rovarok szárnyait, élvezettel kötöztek ki kakasokat póznákhoz, majd kövezték őket halálra.⁶⁶ Amner azok közé az emberek közé tartozott, akik már az állatkínzás ellen voltak, vagyis ezekben az időkben jelent meg először a „cruelty to animals” fogalom, s ezzel egyenes út vezetett az állatvédelmi törvény felé.

Rousseau (1712-1778) szerint az emberek olyanok, mint az állatok, annyi különbséggel, hogy az állatoknak nincs annyi értelmük, mint az embernek, mert ők csak és kizárólag a természet

⁶² Massachusetts Colony [Nathaniel Ward], "Off the Bruite Creatures," Liberty 92 and 93 in *The Body of Liberties of 1641* reprinted in *A Bibliographical Sketch of the Laws of the Massachusetts Colony from 1630 to 1686*, by William H. Whitmore Boston, 1890., <https://oll.libertyfund.org/pages/1641-massachusetts-body-of-liberties>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁶³ "An Ordinance for Prohibiting Cock-Matches," in *Acts and Ordinances of the Interregnum, 1642-1660*, London, 1911., <https://www.british-history.ac.uk/no-series/acts-ordinances-interregnum/p861>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁶⁴ Ordinance Prohibiting Horse-Races 1654, "An Ordinance for Prohibiting Horse-Races," in *Acts and Ordinances of the Interregnum*, London, 1911., <https://www.british-history.ac.uk/no-series/acts-ordinances-interregnum/pp941-942>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁶⁵ Gaming Act 1657, "An Act for Punishing of Such Persons as Live at High Rate and Have No Visible Estate, Profession or Calling Answerable Thereunto," in *Acts and Ordinances of the Interregnum*, London, 1911., <https://www.british-history.ac.uk/no-series/acts-ordinances-interregnum/pp1249-1250>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁶⁶ *A Scriptural and Moral Catechism, Designed to Inculcate the Love and Practice of Mercy, and to Expose the Exceeding Sinfulness of Cruelty to the Dumb Creation: To Which is Added an Address to the Ministers, Parents and Instructors of Youth and Christians in General*, London, 1839., https://books.google.hu/books?id=YHcEAAAQAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

törvényei szerint élnek. Felhívta továbbá a figyelmet arra is, hogy tanulnunk kellene az állatoktól mind szeretetet, mind önzetlenséget, mind tiszteletet. Példának azt hozta fel, hogy míg egy ember elgyalogol egy másik ember teteme fölött, egy állat nem tesz ilyet a saját fajtájával. Az állatok magas fokú érzelmi képességét pedig a marhák üvöltésével szemléltette, mikor azokat terelik a mészárszék felé. Rousseau hitt abban, hogy a tehén azért üvölt, mert tudja, milyen borzalmak várnak rá.⁶⁷

Voltaire (1694-1778) másképpen vélekedett. Ő azt vallotta, hogy egy állatnak nem lehet lelke, ugyanis szerinte nem létezik olyan, hogy lélek, mert még sosem látta, nem tudta megfogni.⁶⁸

Angliában 1785-1837-ig folyamatosan indítványokat nyújtottak be a törvényhozók felé az állatok védelmével kapcsolatban. 1826-ban különös áttörést értek el, ugyanis tilos lett a kutyák kíntása, ami azért volt hatalmas dolog, mert az emberek azt hitték, hogy a kutyaviadatok eltörlése után már nem kaphatnak az állatok kiváltságokat. Az állatvédők elkezdtek szövetségekbe tömörülni, s minden erejükkel azért küzdöttek, hogy lehessen végre egy egységes állatvédelmi törvénye az országnak. Fáradozásuk nem volt hiábavaló, ugyanis 1876-ban megalkották a világ legelső állatvédelmi törvényét, a Cruelty to Animals Act-et. Ezzel a törvénnyel megváltozott Európa és a világ nézőpontja is.

3.7. Cruelty to Animals Act (Anglia, 1876)

A Cruelty to Animals Act, másik nevén Anti-Vivisection (élveboncolás elleni) Act volt az első állatvédelmi törvény. Mivel az állatviadaloikat már korábban eltörlötték, azokat nem kellett szabályozni, azonban az állatkísérleteket igen. Nagy divat volt ugyanis akkoriban az élveboncolás, ezért egyre nagyobb igény mutatkozott arra, hogy az állatok törvényi védelem alá essenek. Addigra már megannyi állatvédelmi szervezet megalakult, és próbálták visszaszorítani az állatkínzások számát. 1876-ban minden megváltozott. A Cruelty to Animals Act első paragrafusa arról szól, hogy tilos olyan kísérleteket folytatni élő állatokon, amelyek fájdalmasak. Bárki, aki ilyen tevékenységet folytat, vagy aki ilyen tevékenységben részt vesz, 50 fontig terjedő pénzbüntetéssel sújtandó, aki pedig egynél többször megszegi ezt a szakaszt,

⁶⁷ ROUSSEAU, Jean-Jacques: *A Discourse upon the Origin and Foundation of the Inequality among Mankind in The Social Contract and Discourses* [Google Books], London and Toronto, 1920., https://books.google.hu/books?id=exNPAAAAMAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁶⁸ VOLTAIRE, Francois Marie Arouet: "Beasts," in *The Philosophical Dictionary, for the Pocket* [Google Books] Glasgow, 1766., 33-37, https://books.google.hu/books?id=fNcDAAAQAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

az száz fontig terjedő pénzbüntetéssel sújtható. Visszaesés esetén maximum három hónapig terjedő szabadságvesztés is kiszabható. A törvény külön szabályozza a kísérletek menetét. Ilyen beavatkozásokat csak az végezhet, aki hivatalosan engedélyt kapott rá a Secretary of State-től, melyet magyarul kabinetminiszternek lehet fordítani. Az állatoknak a kísérlet teljes ideje alatt altatásban kell lenniük, vagy legalább fájdalomcsillapító hatása alatt, s arra is figyelni kell, hogy az ébredés után maradtak-e káros mellékhatások vagy fájdalmak. Ha helyrehozhatatlan állapotot tapasztalnak a beavatkozás közben, még az altatás alatt meg kell ölni az állatot, nem szabad megvárni az ébredést. A törvény tiltja az állatkísérletek bemutatását orvosi iskolákban, kórházakban és egyéb helyeken. Fontos továbbá az is, hogy ilyen tevékenység csak és kizárólag az orvostudomány fejlesztése érdekében végezhető. Tilos a kuráré, vagyis a nyílméregbéka váladékának használata az altatáshoz. Abszolút tilalom alá esik a fájdalmat okozó kísérletek nyilvános bemutatása. Aki ilyet tesz, az az első paragrafus szerint büntetendő.⁶⁹

3.8. Animal Welfare Act (USA, 1966-2008)

1966-ban iktatták törvénybe az Amerikai Egyesült Államokban az Állatjóléti Törvényt. Az évek során ezt igen gyakran módosították. A Laboratory Animal Welfare Act a tenyésztőkre és a laboratóriumokra szigorú szabályozásokat vezetett be, különösképpen a kutyákkal, macskákkal, tengerimalacokkal, nyulakkal és hörcsögökkel kapcsolatban. 1970-ben ezt a listát módosították az összes melegvérű állatra. 1976-ban történt meg a következő lényeges szabályozás, amely azért nagyon fontos, mert itt mondták ki először azt, hogy az összes kutyafajta védelem alá esik, nincsenek többé kivételek. 1985-ben ismét újabb részlet került be a törvénybe, a Food Security Act, s ismét módosították a laboratóriumi állatokkal kapcsolatos részeket. 1990-ben még két törvényt iktattak be, a Food, Agriculture, Conservation and Trade Act-et, illetve a The Pet Theft Act-et. 2002-ben a Farm Security and Rural Investment Act-el bővült a jogszabály, majd ugyanebben az évben a kísérleti állatfajták 95%-át védelem alá helyezték. 2008-ban a Food, Conservation and Energy Act is csatlakozott a megannyi törvényhez. Aki az Animal Welfare Act-et 2008-ban megsértette, annak 2000-10000 dollárig terjedő büntetést kellett fizetnie állatonként, naponta.⁷⁰

⁶⁹ <http://www.irishstatutebook.ie/1876/en/act/pub/0077/print.html>, letöltés dátuma: 2024. 05.21.

⁷⁰ <https://awionline.org/content/animal-welfare-act>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

3.9. The Prevention of Cruelty to Animals Act (Nagy-Britannia, 1960)

Az 1960-70-es években egyre több filozófus, író, költő és orvos kezdett el foglalkozni az állatok világával. 1975-ben jelent meg Peter Singer „Az állatok felszabadítása” című könyve, amely komoly hatással volt az állatok erkölcsi megítélésére. Egyre több állatvédelmi szervezet jött létre ezekben az években, többek között ekkor alapították meg a Greenpeace-t is. 1980-ban lépett színre a ma is hatékonyan működő PETA (People for the Ethical Treatment of Animals). A The Prevention of Cruelty to Animals Act-et először 1960-ban iktatták törvénybe, majd 1982-ben módosították, mely a Cruelty to Animals Act modernizált változatának is felfogható.

3.10. Részösszefoglalás

Még sok olyan országot ki lehetett volna emelni, amelyek úttörői voltak az állatvédelemnek, azonban Nagy-Britannia volt az első, aki az állatokat nem pusztán tárgyakként, hanem érző lényekként tekintette, és ennek tudatában helyezte őket jogi védelem alá. Hosszú és rögös út vezetett el az ókortól a hatályos szabályozásig, az állatok védelmét Egyiptom és India kezdte el, majd egy nagy szünet után, az 1800-as években Anglia tette azzá, amely a mai formájában is jelen van.

IV. FEJEZET - AZ ÁLLATOK ÉLETHEZ VALÓ JOGA A JOGIRODALOMBAN ÉS EGYÉB IRODALMI MŰVEKBEN

4.1. Az állatok élethez és méltóságához való joga - Az ember jogalanyisága: mitől ember az ember?

Az emberi jogalanyiség kérdésének a tisztázása elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy meg lehessen határozni az állatok jogi helyét és helyzetét. E nélkül ugyanis nem lehet levezetni azt, hogy az állatoknak miért van joguk az élethez, miért nem lehet őket megölni, megkínozni.

Az ember jogalanyisága korlátozhatatlan, ugyanis attól lesz valaki jogalany, hogy korlátozhatatlan joga van az élethez és a méltóságához. Ezt se az állam, se más ember nem veheti el. Más kérdés a jogképesség, mely parttalan vita tárgyát képezi a jogirodalomban. Mikortól illeti meg az embert a jogképesség? A születéstől? A fogantatástól? A magzat fejlettségétől? Ezek mind olyan elméleti felvetések, melyek a gyakorlatban manifesztálódnak. A hatályos polgári jog szerint minden ember jogképes, jogok és kötelezettségek alanya lehet. A 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) az alábbiak szerint rendelkezik:

2:2. § [A jogképesség kezdete]

- (1) A jogképesség az embert, ha élve születik, fogamzásának időpontjától illeti meg.**
- (2) A fogamzás időpontjának a születéstől visszafelé számított háromszázadik napot kell tekinteni; bizonyítani lehet, hogy a fogamzás korábbi vagy későbbi időpontban történt. A születés napja a határidőbe beleszámít.**

A törvény tehát elismeri a méhmagzat jogképességét, de csak akkor, ha az élve születik. Dr. Frivaldszky János ekképpen fogalmaz: „Az emberi személyeket méltóságuk (emberi alanyiságuk) okán minimálisan, elidegeníthetetlenül megillető alapjogok a jogalanyisághoz való jog, annak esszenciális tartalmaként pedig az emberi élethez és méltóságához való jog, amely tartalmak nélkül nem beszélhetünk jogi értelemben emberi személyről.”⁷¹ Tehát az emberi jogalanyiság az élethez való jogból és a méltóságához való jogból eredeztethető, melyek az alapjogok hierarchiai rendszerében a legmagasabban helyezkednek el.

Az Alaptörvény Szabadság és felelősség című fejezete az alábbiakat írja:

⁷¹ FRIVALDSZKY János: *A jogfilozófia alapvető kérdései és elemei*, Szent István Társulat, Budapest, 2011., 19.

I. cikk

(1) AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége.

(2) Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait.

II. cikk

Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.

Az Alaptörvényben az élethez való jog meghatározása arra szolgál, hogy védje az ember életét, függetlenül attól, hogy ki milyen ember. Példának okáért annak sem veheti el senki az életét, aki megölt két gyermeket. Sem faji, sem erkölcsi, sem egyéb okból nem lehet elvenni senkinek az életét. Még az állam sem korlátozhatja az élethez való jogot, mióta a 23/1990. AB határozat kimondta a halálbüntetés eltörlését Magyarországon. Abba azonban az állam nem szólhat bele, ha valaki rendelkezni akar a saját életével és véget akar vetni annak. Bárki lehet öngyilkos, viszont ehhez segítséget senki sem nyújthat, ugyanis az öngyilkosságban közreműködés bűncselekménynek minősül⁷², hovatovább, ha egy 14. életévét be nem töltött vagy akaratnyilvánításra képtelen személyt bír rá valaki az öngyilkosságra - ha az öngyilkosságot elkövetik -, emberölésért kell felelősségre vonni a rábíró is.⁷³

Kérdésként fogalmazódik meg, hogy ki vagy mi az az ember? A Pallas Nagy Lexikona szerint az ember vagy emberi lény a földi lények közül a legmagasabb helyen áll, azonban a szervezeti felépítése szerint nem sokban különbözik az állatoktól, az ember ugyanis a főemlősök közé tartozik, csak úgy, mint az emberszabású majmok. Charles Darwin természettudós állítása szerint az emberek egy majomféle lényből fejlődtek ki az évmilliók során, mígnem elérték a mai formájukat, a homo sapiens sapiens-t. Ezt a teóriát fogadja el Duncan is, aki az antropológiai leletek alapján következtet erre a megoldásra. Az ember úgynevezett tartós típusú lény, mely megkülönbözteti minden más állat- és növényfajtól, ugyanis az ember nem változik különböző kültermészeti befolyások által.⁷⁴

⁷² 2012. évi C. törvény 162. §

⁷³ 2012. évi C. törvény 160. § (5) bekezdés

⁷⁴ PALLAS NAGY LEXIKONA, VI. kötet, Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1894., 101-102.

A Magyar Értelmező Kéziszótár definíciója szerint az ember termelőeszközök készítésére, kultúra teremtésére való képességével kiemelkedik az állatvilágból és ezzel a legfelsőbbrendű élőlényé válik.⁷⁵

A Franklin Kézi Lexikona című könyv hasonlóképpen fogalmaz: „*az ember a legmagasabb fejlettségű szerves lény, mely a főemlősök családjába tartozik. Testileg minden állattól megkülönbözteti agyának magas fejlettsége, egyenes testtartása, legjobban fejlett, fogásra szolgáló keze, lábának kizárólag járásra való berendezése, koponyájának sima felülete, a hézag nélkül való fogsor, a tulajdonképpen hajzat s a beszélőképesség.*”⁷⁶

Tekintettel arra, hogy ezek a definíciók a természettudományon és az antropológián alapulnak, az állapítható meg, hogy az ember voltaképpen az állatok ranglétrájának a csúcán álló élőlény, akit az különböztet meg az állatoktól és a növényektől, hogy képes beszélni, eszközöket használni, illetőleg fejlettebb az agya.

4.2. Az állatok élethez és méltóságához való joga

Az ember jogalanyiségének a definiálása és az egyes alapjogainak kifejtése feltétlenül szükséges volt ahhoz, hogy rátérhessek ezen fejezet fő mozgatórugójára, az állatok élethez és méltóságához való jogának kérdéseinek megválaszolására.

4.3. Mi az az állat?

Az előző alfejezetben megfogalmazást nyert több tudományos lexikon alapján is, hogy mi vagy ki az az ember. Ennek megfelelően az állatot is hasonló vizsgálat alá veszem.

A Magyar Értelmező Kéziszótár alapján „*az állat olyan élőlény, amelynek idegrendszere, mozgásszervei és érzékszervei vannak.*”⁷⁷

A Franklin Lexikon alapján pedig az állat nem más, mint „*az az élőlény, amely nagyobb fokú mozgásokra képes, erősebben érez, szerves anyagokból táplálkozik, szerves anyagokból nem képes szerveseket készíteni, a táplálékot testében lassú égéssel elégetve szén-dioxidot és vizgőzt lélegzik ki, továbbá nitrogéntartalmú bomlástermékeket választ ki.*”⁷⁸ Érdekességként jegyzem

⁷⁵ MAGYAR ÉRTELMEZŐ KÉZISZÓTÁR, II. kiadás, Akadémia Kiadó, Budapest, 1975., 316.

⁷⁶ FRANKLIN KÉZI LEXIKONA, I. kötet, Franklin Társulat Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda, Budapest, 1911., 777.

⁷⁷ MAGYAR ÉRTELMEZŐ KÉZISZÓTÁR i.m. 31.

⁷⁸ FRANKLIN KÉZI LEXIKONA i.m. 79.

meg, hogy az 1911-ben íródott lexikon már ismerte az állatvédelem fogalmát, és definiálta is azt.”⁷⁹

Révai Nagy Lexikonjában egy jóval tágabb fogalomvilággal lehet találkozni. Az állatok alatt e szerint az „*olyan szervezeteket értjük, melyek a maguk akaratából mozognak, éreznek, szerves anyagokból táplálkoznak, oxigént lélegeznek be, (...) szén-dioxidot meg nitrogéntartalmú bomlástermékeket választanak és ürítenek ki.*” A növényekkel az a közös bennük, hogy mindketten növekednek és szaporodnak. Különböznek azonban abban, hogy míg a növények csak vegetatív működésre képesek, addig az állatok érzésre és mozgásra is. A fejlettebbeknek van keringési rendszerük, szervezetrendszerük, légzőszerveik, kiválasztó szerveik, ivarszerveik, bőrtakarójuk, belső vázuk, mozgásra való szerveik, idegrendszerük és érzékszerveik.⁸⁰

4.4. Az állat, mint a polgári jog szerinti speciális dolog

Jogi értelemben az állat egy dolog. A Ptk. szerint a dolog az a birtokba vehető testi tárgy, mely tulajdonjog tárgya lehet. A dologra vonatkozó szabályokat az állatokra a természetüknek megfelelő eltéréseket megállapító törvényi rendelkezések figyelembevételével kell alkalmazni.⁸¹

Az új Ptk. az állatokat (a régivel ellentétben) specializálja, kiemeli őket az általános dolgok közül. Az állatok így tulajdonjog tárgyai bár lehetnek, azonban nem lehet velük minden olyan tevényt elvégezni, melyeket más dolgokkal, hanem figyelemmel kell lenni az Állatvédelmi törvény rendelkezéseire is. Így például nem lehet az állatokat az állagukban megváltoztatni.⁸²

Egyes külföldi országok mára kivették az állatokat a dolog fogalma alól, azonban jogilag nem tudták még hova bekatégorizálni őket. Jobb híján így a legtöbb értelemben a dologra vonatkozó rendelkezéseket alkalmazzák rájuk.⁸³ Ekképpen adásvétel tárgyát képezhetik, emberek tulajdonában állnak, és a többi.

⁷⁹ Az államnak vagy a társadalomnak törekvése az állatok kínzásának, bántalmazásának megakadályozására.

⁸⁰ RÉVAI NAGY LEXIKONA, I. kötet, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, Budapest, 1911., 402-405.

⁸¹ 2013. évi V. törvény 5:14. § (3) bekezdés

⁸² NAVRATYIL Zoltán: *Dologi jog a 2013. évi V. törvény alapján*, Menedzser Praxis Szakkönyvtár és Gazdasági Tanácsadó Kft., Budapest, 2014., 18.

⁸³ MENYHÁRT Attila: *Dologi jog*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2013., 44.

Nagyon fontos mérföldkő volt azonban az, hogy az új Ptk. az általános dologfogalom alól kivette az állatokat, mely részben morális értékelést közvetít, részben pedig igyekszik megteremteni azt az összhangot, amely más jogterületeken is az egyes állatok dologfogalom alóli kivonását célozták meg (mint például a Btk.).⁸⁴

4.5. Miért kell védeni az állatokat? - Jogfilozófusok gondolatai –

Jeremy Bentham az állatok fájdalomérzékelési képességével válaszolja meg azt, hogy miért ne bántsuk őket. Miután ezek az élőlények ugyanúgy képesek receptoraik útján mindenfajta negatív behatást érezni, nem tehetjük meg sem azt, hogy fizikailag, sem azt, hogy pszichikailag bántalmazzuk őket. Bentham nézete szerint az, ha az állatokat azért vesszük semmibe, mert nem képesek racionálisan gondolkozni, diszkriminációt, sőt, rasszizmust követünk el. Művében továbbá - akkoriban nem kis felháborodást keltve - azt állította, hogy egy kutya vagy egy ló kellemesebb beszélgetőtárs, mint egy csecsemő.⁸⁵

Lev Tolsztojról kevesen tudják, hogy az állatvédelemre legalább akkora figyelmet fordított, mint a regényeire. Tolsztoj azután vált állatvédővé, hogy egyszer meghívták egy orosz mézárszékre. *Esszék és levelek* című művében fejtette ki azt, hogy mit érzett, és hogy milyen mélyen megrendítette az állatok bögése, sírása, látta a félelmet a szemükben. A fentiekből kitűnik, hogy az író is felismerte azon tény, miszerint az állatok ugyanolyan érzésekre képesek, mint az emberek, érzékelik a fájdalmat és képesek a félelemre. Tolsztoj egyébként a böjtölésben és a vegetarizmusban látta a végső megoldást, álláspontja ugyanis az volt, hogy így lehet a legjobban megvédeni az állatokat.⁸⁶

Richard D. Ryder egy ma is élő világhírű író, aki „*Az összes állatot, aki fájdalmat érez, emberi jogok illetnek meg*” című írásával vált világhírűvé. Darwin evolúciós elméletéből indul ki, mely szerint azért hasonló az állatok és az emberek idegrendszere, mert közös őstől származunk. Szerinte sokan azért nem értik meg az állatvédőket és azt, hogy miért nem lehet bántani az állatokat, mert az állatoknak magasabb a fájdalomküszöbük. Ezzel Ryder nem ért egyet, és azt mondja, hogy a fájdalom az mindig szenvedést eredményez, melyet egy állat ugyanúgy érzékel,

⁸⁴ VÉKÁS Lajos: *Az új Polgári Törvénykönyv Bizottsági Javaslatok magyarázatokkal*, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2012., 288.

⁸⁵ BENTHAM, Jeremy: *The principles of morals and legislation*, Chapter XVII, Section 1, 1789., https://www.econlib.org/library/Bentham/bnthPML.html?chapter_num=2#book-reader, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁸⁶ TOLSZTOJ, Lev: *Essays and Letters*, New York, 1909., https://openlibrary.org/books/OL14006867M/Essays_and_letters, letöltés dátuma: 2024.05.21.

mint mi. Példának hozza fel azt, hogy egy bálna akár 20 percig is szenvedhet, miután leszigonyozták addig, amíg kivérzik, egy hiúz pedig napokig szenved a medvecsapdában a törött lábával, mire szomjan hal.⁸⁷ De nem feltétlenül kell halálra gondolni, elég csak azt példának állítani, ahogy a „broiler csirkék” élnek. Összezsúfolják többszázukat egy helyre, s bár kapnak rendszeren enni és inni, mégis úgy élik le rövidke életüket, hogy nem tudják megtapasztalni az egyik legnagyobb örömet, a mozgás szabadságát.

Peter Singer *Az állatok felszabadítása* című könyvével vált világhírű állatvédővé. Műveiben e kérdést nem jogilag vitatja, hanem filozófiai és erkölcsi alapokra helyezi az állatokkal való bánásmódot. Műveivel jelentősen hozzájárult és járul a mai napig ahhoz, hogy az állatokat máshogy ítéljük meg.

4.6. Van-e az állatnak méltósághoz való joga?

Ezt a kérdést nagyon nehéz megválaszolni, és mindig lesznek olyanok, akik az ellenkező véleményen vannak. Álláspontom szerint igen, az állatoknak van méltóságuk és van méltósághoz való joguk. Nem ugyanolyan, mint az embernek, de van. Az előző alfejezetben látható volt az, hogy az emberi méltóság lényege abban áll, hogy nem lehet senkit tárgyiasítani, eszközként használni. Ugyanez igaz az állatokra is, csak speciális értelemben. Egy állat ugyan lehet adásvétel tárgya, azonban a polgári jogi gyakorlat is következetes abban, hogy az állat olyan dolog, amely különleges bánásmódot igényel. Ezen megint lehet vitatkozni, hogy egy állat valóban dolognak minősül-e a jog szempontjából, de azzal azért egyet kell érteni, hogy az állat jogilag semmiképpen sem minősülhet embernek. Álláspontom szerint külön kategóriát kellene képezni a polgári jogban is, tehát az állat se nem ember, se nem ingó, se nem ingatlan, hanem ÁLLAT (ide nem értve pár fajt, mint pl. az egysejtűeket) vagy gerinces állat (általában ők a jogviszonyok tárgyai). Tekintettel arra, hogy egy állattal ma már a jog nem engedi, hogy tárgyként bánjanak, az állatokat is fel tudjuk ruházni a méltóság jogával, ami egy anyajog. Anyajog, mert majdnem az összes másodrendű alapjog levezethető belőle. Joga van egy állatnak a szabadsághoz? Igen, joga van. Joga van ahhoz, hogy ne kínozzák és ne alkalmazzanak vele szemben rossz bánásmódot? Igen, ehhez is joga van. Ahogy joga van ahhoz, hogy éljen és joga van ahhoz is, hogy méltóságban éljen, ne egy fához kikötve az erdőben, éh- és szomjhalálra ítélve. És mi a méltóság, ha nem az, hogy megadjuk az állatoknak

⁸⁷ RYDER, Richard: *All beings that feel pain deserve human rights*, The Guardian, 2005. augusztus 6., <https://www.theguardian.com/uk/2005/aug/06/animalwelfare>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

az őket megillető tiszteletet és azt, hogy nem tárgyként kezeljük őket, hanem fájdalomra képes, érző lényekként?

4.7. Az állatok élethez való joga

Nem képezheti vita tárgyát az, hogy az állatoknak joga van az élethez. Ezt a Btk. mondja ki akkor, amikor az állatkínzást, s ezen belül az állatok nélküli megölését pönalizálja. A kört ugyan leszűkíti a gerincesek törzsére (ebbe beletartoznak a porcos halak, a csontos halak, a kétéltűek, a hüllők, a madarak és az emlősök), de ebben igaza van, mert hogyan is tudnánk megvédeni egy rovar vagy egy szivacsot? Ez jogilag lehetetlen lenne.

Az imént kiemelt „ok nélküli megöléshez” kapcsolódik az állatok eutanáziához való joga is (ha lehet így nevezni), melyben annyi különbség van az emberhez képest, hogy itt nem az állat dönt e kérdést illetően, hanem a gazdája, akinek erre pedig szigorúan állatorvos, tehát szakember tehet javaslatot, és csakis e szakember végezheti el a beavatkozást is. A hatályos jogi résznél kitérek arra is, hogy ez milyen esetekben lehetséges.

4.8. Jogértelmezés-elméletek

A jelenleg hatályos állatkínzás-normaszöveg⁸⁸ igencsak tág kört szab a lehetséges elkövetési magatartások vonatkozásában, így a négyféle, klasszikus, Friedrich Carl von Savigny-féle nyelvtani, logikai, történeti és rendszertani értelmezéseket összevetve lehet némiképpen pontosabb képet kapni arról, hogy mi is számít állatkínzásnak a jogalkotó szerint. Azért fontos, hogy mind a négy jogértelmezési eszközt használjuk, mert álláspontom szerint nem lehet különválasztani egyiket a másiktól. Erre utal Blutman László is az egyik írásában, aki a következőképpen fogalmaz: *„A módszereknek, eszközöknek vagy az értelmezés alapjának tipizált formái nem fedik és nem fedhetik le az összes olyan tényezőt, melyek az értelmezés folyamatában esetenként lényeges, a racionalizált döntésben is megjelenő tényezőként szerepet játszanak. (...) A tipizált formák között, elméletileg és a gyakorlatban is, átkerülhetetlenül átfedések vannak. (...) A jogértelmezés gyakorlati oldalával foglalkozó munkák általában felsorolják a jogértelmezés módszereit, eszközeit, alapjait és példaként felhoznak olyan eseteket, melyek egy-egy módszert illusztrálhatnak. Ez a deduktív megközelítés azonban önmagában nem alkalmas a jogalkalmazás mélyebb rétegeinek akár leíró, akár kritikai feltárásához. A gyakorlati alkalmazás szempontjából nem az a kérdés, hogy alá lehet-e*

⁸⁸ 2012. évi C. törvény 244. §

támasztani egy-egy megállapítást, vagy illusztrálni egy-egy értelmezési módszert valamilyen jogesettel.”⁸⁹

Állításaival egyetértek, ugyanis, ha csak nyelvtanilag értelmeznénk a törvényi tényállást, akkor abból az derülne ki, hogy minden szó grammatikai értelemben a helyén van a mondatban, és csak ekképpen lehet megtudni a jogszabály mondanivalóját. Azonban nyelvtani értelmezés nélkül sem lehet továbblépni egy másik értelmezésre, mert vannak benne olyan fordulatok, melyek ezt kizárttá teszik. Példának okáért álljon itt az „*aki*” jelző:

- „*Aki gerinces állatot oly módon bántalmaz*”: az elkövetési magatartást bárki kifejtheti, elkövetheti, nemtől, kortól függetlenül.

- „*Aki gerinces állatát vagy veszélyes állatát elűzi, elhagyja, kiteszi*”: minekután itt nyelvtanilag az „*állatát*” szófordulat van, így a birtokrag miatt ennek az elkövetési magatartásnak csak az lehet az elkövetője, aki az adott állatot birtokolja vagy annak a tulajdonosa.

A logikai értelmezés nehezkesebb, mint a nyelvtani, ugyanis az mindig szubjektív és attól függ, hogy egyrészt egy adott ember, másrészt a jogalkotó hogyan értelmezi az adott szöveget. Álláspontom szerint erre a legjobb példa a bántalmaz és a bánásmódot alkalmaz kifejezések, melyeket mindenki saját értékítélete szerint tölt meg tartalommal. Míg egyes embereknek a bántalmazás csak fizikai lehet, mások szerint a lelki gyötrelém is ide tartozhat. Míg van, aki bántalmazásnak minősíti a nevelési célzatú fegyelmezést, addig mások - így jómagam is - azon az állásponton vagyunk, hogy az oktatói szándékú „fejre koppintás” nem tartozik a fizikai bántalmazás kategóriája alá. Ezt a jogalkotó úgy oldotta meg, hogy az állatvédelmi törvény értelmező rendelkezéseit veszi alapul.

A történeti értelmezés tekintetében azt kell vizsgálni, hogy mi volt a hatályos jogszabály előzménye. A régi Btk. értelmezése a következőképpen alakul: az állatkínzás tényállását három pontra bontja, különbséget téve az egyes állatosztályok között azzal, hogy más-más elkövetési magatartási formát rendel hozzájuk. A szakasz (1) bekezdésének a) pontjában⁹⁰ az elkövetési magatartás a gerinces állat bántalmazása, illetve olyan bánásmód alkalmazása, mely alkalmas arra, hogy az állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza. Ehhez képest a b)

⁸⁹ BLUTMAN László: *Egy empirikus jogértelmezéstan szükségessége*, Szeged, 6., letöltve: <http://www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=48902>.

⁹⁰ 1978. évi IV. törvény 266/B § (1) bekezdés a) pont, aki gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza

pontban⁹¹ az elkövetési magatartás az elűzés, kitevés, elhagyás, de már nem a tágan értelmezendő gerinces állatok sérelmére, hanem leszűkíti a kört a háziasított emlősállatokra és az ember környezetében tartott veszélyes állatokra.⁹² A két említett passzust a törvénykönyv két évig terjedő szabadságvesztéssel rendelte büntetni, vétség elkövetése miatt. A (2) bekezdés büntetési tétele az (1) bekezdés szerint minősült, de itt az a személy büntetendő, aki a vadászatról szóló törvény által tiltott vadászati eszközzel vagy tiltott vadászati módon vadászik, illetőleg az, aki a halászatról szóló törvény által tiltott halfogási eszközzel, vagy tiltott módon halászik vagy horgászik.⁹³ Végül a (3) bekezdés kimondja, hogy büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel sújtandó az, aki az első vagy a második bekezdésben írt bűncselekményt olyan módon követi el, hogy az az állatnak különös szenvedést okoz.⁹⁴

Az új Btk. értelmezése pedig a következő: az elkövetés tárgya a gerinces állat és a veszélyes állat. Gerinces állat a fejlettség legmagasabb szintjén lévő, belső szilárdító vázzal rendelkező állat, veszélyes állat pedig az a gerinces állat, akit a 8/1999. (VIII.13.) KöM-FVM-NKÖM BM együttes rendelete annak minősít.

Az elkövetési magatartásokat itt is több részre kell bontani. Az (1) bekezdés a) pontja szerint az elkövetési magatartás az állat bántalmazása, valamint az olyan bánásmód alkalmazása, amely alkalmas arra, hogy az állat pusztulását vagy maradandó egészségkárosodását okozza. Bántalmazás mindenfajta erőszakos ráhatás, még akkor is, ha testi sérülést nem okoz, a bánásmód pedig hosszabb ideig tartó vagy állandó folyamatot jelent, amibe beletartozik minden olyan fizikai és pszichikai ráhatás, amely alkalmas arra, hogy az állatnak az kellemetlenséget vagy szenvedést okozzon. Ide lehet sorolni az állandó éheztetést, az állat folyamatos mozgáskorlátozását, de akár az olyan állandó, agresszív jellegű szidalmazást is, mely által az állat agresszívvá és támadóvá válhat, netán folyamatosan bujdoskol, és nem mer kapcsolatot teremteni a külvilággal. Nem tekinthető azonban állatkínzásnak az idomítás céljából történő nevelés, vagy az, amikor valaki a saját testi épségét védi egy támadó állattal szemben. A büntethetőséghez nem szükséges, hogy az elkövető az állat életét kioltsa vagy annak maradandó egészségkárosodását okozza, hanem elég az, hogy az elkövető magatartása objektíve alkalmas

⁹¹ 1978. évi IV. törvény 266/B § (1) b) állattartóként, háziasított emlősállatot vagy az ember környezetében tartott veszélyes állatot elűzi, elhagyja vagy kiteszi, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

⁹² BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2011) i.m. 403.

⁹³ 1978. évi IV. törvény 266/B § (2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a vadászatról szóló törvény által tiltott vadászati eszközzel vagy tiltott vadászati módon vadászik, illetőleg a halászatról szóló törvény által tiltott halfogási eszközzel vagy módon halászik vagy horgászik.

⁹⁴ 1978. évi IV. törvény 266/B § (3) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1)–(2) bekezdésben írt bűncselekményt olyan módon követik el, hogy az az állatnak különös szenvedést okoz.

legyen ezen cselekményekre nézve. A tettese ennek a bűncselekménynek bárki lehet. Egyenes és eshetőleges szándékkal is elkövethető. Az (1) bekezdés b) pontjában az elkövetési magatartások az állat elűzése, elhagyása vagy kitevése, tettesként azonban itt csak az állattartó vonható felelősségre, erre utal az „állatát” kifejezés, tehát a bűncselekmény alanya az állat tulajdonosa lehet. Ezen magatartás is elkövethető mind egyenes, mind eshetőleges szándékkal. Minden olyan magatartás idetartozik, melynek eredményeképpen az állat feletti korábbi birtokviszony megszűnik, ugyanis az Átv. kimondja, hogy az ember környezetében tartott állat, valamint a veszélyes állat tulajdonjogával, tartásával felhagyni nem szabad.⁹⁵ Mindkét elkövetési forma vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Összehasonlítva tehát a két tényállást, kimondható, hogy egymással nagyon hasonlóak, azonban a jelenleg hatályos jogszabály részletesebben és kiforrottabban definiálja az elkövetési magatartást.

Az utolsó jogértelmezési alfaj a rendszertani értelmezés, mely szerint abból a rendszerből tudunk levonni következtetést, melyben az állatkínzás található. Ezt a védett jogi tárgyak alapján tudjuk jól elhatárolni. A védett jogi tárgy a régi Btk.-ban a közbiztonsággal és a köznyugalommal állt kapcsolatban, az új Btk. azonban a jogi tárgyat az állatok védelméhez, kíméletéhez fűződő társadalmi érdekekben jelöli meg.

Mint látható, a jogértelmezés-elméleteket nem lehet külön-külön értelmezni, azokat csak összességükben érdemes áttekinteni. Nem lehet csak az egyikkel vagy a másikkal megmagyarázni a törvényi tényállást, mert úgy soha nem nyerhet értelmet a jogalkotó eredeti szándéka.

⁹⁵ BELOVICS Ervin- MOLNÁR Gábor Miklós-SINKU Pál: *Büntetőjog II.*, HVG Orac Lap-és Könyvkiadó Kft., 2013., 342.

V. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM A JELENLEG HATÁLYOS HAZAI JOGBAN

Annak tudatában, hogy az állatok érezni, szenvedni és örülni képes élőlények, tiszteletben tartásuk, jó közérzetük biztosítása minden ember erkölcsi kötelessége.⁹⁶ Így kezdődik az 1998. évi XVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről (a továbbiakban: Átv.). Azt már korábban leírtam, hogy hogyan jutottunk el a Kihágási büntető törvénykönyvtől idáig, azt azonban még nem tisztáztam, hogy a hatályos jogszabályok miként rendezik az állatvédelem kérdéskörét. Mielőtt kitérnék a büntetőjogi tényállásokra, egy viszonylag hosszabb áttekintést szeretnék adni a jelenleg hatályos, állatvédelmi tárgyú törvényekről, mert csak azok alapján lehet egy tisztább és átfogóbb képet kapni arról, hogy mi minősülhet állatkínzásnak.

5.1. Az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Az Országgyűlés felismerve, hogy a természeti értékek és természeti területek a nemzeti vagyon sajátos és pótolhatatlan részei, fenntartásuk, kezelésük, állapotuk javítása, a jelen és jövő nemzedékek számára való megőrzése, a természeti erőforrásokkal történő takarékos és ésszerű gazdálkodás biztosítása, a természeti örökség és a biológiai sokféleség oltalma, valamint az ember és természet közötti harmonikus kapcsolat - nemzetközi kötelezettségvállalásainkkal összhangban történő - kialakítása, mint az emberiség fennmaradásának alapvető feltétele, a természet hatékony védelmének létrehozását igényli.⁹⁷

A törvény célja a természeti értékek és területek, tájak, valamint azok természeti rendszereinek, biológiai sokféleségének általános védelme, megismerésének és fenntartható használatának elősegítése, továbbá a társadalom egészséges, esztétikus természet iránti igényének kielégítése; valamint a természetvédelem hagyományainak megóvása, eredményeinek továbbfejlesztése, a természeti értékek és területek kiemelt oltalma, megőrzése, fenntartása és fejlesztése.⁹⁸

Minden természetes és jogi személy, valamint más szervezet kötelessége a természeti értékek és területek védelme. Ennek érdekében a tőlük elvárható mértékben kötelesek közreműködni a veszélyhelyzetek és károsodások megelőzésében, a károk enyhítésében, következményeik megszüntetésében, a károsodás előtti állapot helyreállításában.⁹⁹ A természeti értékek és

⁹⁶ Az 1998. évi XXVIII. törvény preambuluma

⁹⁷ 1996. évi LIII. törvény preambuluma

⁹⁸ 1996. évi LIII. törvény 1. § a) és b) pont

⁹⁹ 1996. évi LIII. törvény 5. § (1) bekezdés

területek csak olyan mértékben vehetőek igénybe, hogy a működőképesség fennmaradjon, továbbá, hogy a biológiai sokféleség fenntartható legyen.¹⁰⁰ A gazdasággal kapcsolatos döntéseket is csak akként lehet meghozni, hogy a természetvédelmi érdekek ne sérüljenek.¹⁰¹ A természet védelme érdekében továbbá Magyarország köteles együttműködni más államokkal és nemzetközi szervezetekkel is.¹⁰²

5.1.1. A természeti értékek és természeti területek általános védelme

Az általános védelem körébe beletartozik a tájvédelem, a vadon élő élővilág általános védelme, az élőhelyek általános védelme, valamint a földtani természeti értékek általános védelme. E körben tilos a vadon élő szervezetek gyűjtésének, pusztításának, vadon élő állatok befogásának, életük kioltásának olyan eszközét és módszerét használni, mely válogatás nélküli vagy tömeges pusztulásukkal, sérülésükkel, kínzásukkal jár.¹⁰³

5.1.2. A védetté nyilvánítási eljárás

A védetté nyilvánítási eljárást feltétlenül szükséges bemutatni, ugyanis e nélkül a természetkárosítás törvényi tényállása nem elemezhető kimerítően. Kiemelt oltalmuk biztosítása érdekében védetté kell nyilvánítani a tudományos, kulturális, esztétikai, oktatási, gazdasági és más közérdekből, valamint a biológiai sokféleség megőrzése céljából az arra érdemes:

- a) vadon élő szervezeteket, életközösségeiket, termő-, tartózkodó- és élőhelyeiket,
- b) régi hazai háziállat- és növényfajokat, fajtákat, változatokat,
- c) természetes és természetközeli tájakat, tájrészleteket,
- d) növénytelepítéseket (pl. arborétumok, botanikus kertek),
- e) élőállat gyűjteményeket,
- f) földtani képződményeket (pl. ásványok, ősmaradványok),
- g) védett ásványok, ősmaradványok jelentős lelőhelyeit,
- h) felszíni és felszínalaktani képződményt, valamint a barlangok felszínét,
- i) álló- és folyóvizeket (pl. tó, folyó, patak, mocsár),
- j) tipikus és ritka talajszelvényeket, valamint

¹⁰⁰ 1996. évi LIII. törvény 5. § (2) bekezdés

¹⁰¹ 1996. évi LIII. törvény 5. § (3) bekezdés

¹⁰² 1996. évi LIII. törvény 5. § (4) bekezdés

¹⁰³ 1996. évi LIII. törvény 9. § (2) bekezdés

k) természethez kötődő kultúrtörténeti emlékeket.¹⁰⁴

A természeti érték és terület kiemelt oltalma a védetté nyilvánítással jön létre.¹⁰⁵ Azonban a törvény felsorolja azokat az értékeket, amelyek a törvény erejénél fogva védelem alatt állnak. Ezek a forrás, a láp, a barlang, a víznyelő, a szikes tó, a kunhalom¹⁰⁶, valamint a földvár.¹⁰⁷

A védett területek lehetnek nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, természetvédelmi területek, valamint természeti emlékek.¹⁰⁸ A védett természeti területeket – szükség esetén – védőövezettel kell ellátni.¹⁰⁹ A védőövezet létrehozás azt jelenti, hogy ott a törvényben meghatározott tevékenységeket csak a természetvédelmi hatóság engedélyével lehet végezni.

5.1.3. A nemzeti park

Nemzeti parknak minősül az ország jellegzetes, természeti adottságaiban lényegesen meg nem változtatott, olyan nagyobb kiterjedésű területe, melynek elsődleges rendeltetése a különleges jelentőségű, természetes növény- és állattani, földtani, víztani, tájképi és kultúrtörténeti értékek védelme, a biológiai sokféleség és természeti rendszerek zavartalan működésének fenntartása, az oktatás, a tudományos kutatás és a felüdülés elősegítése.¹¹⁰

Magyarországon jelenleg 10 nemzeti parkot tartanak nyilván:

- 1) Aggteleki Nemzeti Park
- 2) Balaton-felvidéki Nemzeti Park
- 3) Bükk Nemzeti Park
- 4) Duna–Dráva Nemzeti Park
- 5) Duna–Ipoly Nemzeti Park
- 6) Fertő–Hanság Nemzeti Park
- 7) Hortobágyi Nemzeti Park
- 8) Kiskunsági Nemzeti Park

¹⁰⁴ 1996. évi LIII. törvény 22. §

¹⁰⁵ 1996. évi LIII. törvény 23. § (1) bekezdés

¹⁰⁶ A kunhalom a Kárpát-medence alföldi területein található mesterségesen létrehozott jellegzetes földhalmok elnevezése

¹⁰⁷ 1996. évi LIII. törvény 23. § (2) bekezdés

¹⁰⁸ 1996. évi LIII. törvény 28. § (1) bekezdés

¹⁰⁹ 1996. évi LIII. törvény 30. § (1) bekezdés

¹¹⁰ 1996. évi LIII. törvény 28. § (2) bekezdés

9) Körös–Maros Nemzeti Park

10) Órségi Nemzeti Park.¹¹¹

5.1.4. A tájvédelmi körzet

A tájvédelmi körzet az ország jellegzetes természeti, tájképi adottságokban gazdag nagyobb, általában összefüggő területe, tájrészlete, ahol az ember és természet kölcsönhatása esztétikai, kulturális és természeti szempontból jól megkülönböztethető jelleget alakított ki, és elsődleges rendeltetése a tájképi és a természeti értékek megőrzése.¹¹²

Magyarországon 39 tájvédelmi körzetet tartanak nyilván, ilyen például a Gerecsei Tájvédelmi Körzet, a Kőszegi Tájvédelmi Körzet és a Mátrai Tájvédelmi Körzet.

5.1.5. A természetvédelmi terület

Természetvédelmi terület az ország jellegzetes és különleges természeti értékekben gazdag, kisebb összefüggő területe, amelynek elsődleges rendeltetése egy vagy több természeti érték, illetve ezek összefüggő rendszerének a védelme. A védett láp és a szikes tó természetvédelmi területnek minősülnek.¹¹³

5.1.6. A természeti emlék

A természeti emlék valamely különlegesen jelentős egyedi természeti érték, képződmény és annak védelmét szolgáló terület. A védett forrás, a víznyelő, a kunhalom és a földvár természeti emlékeknek minősül.¹¹⁴

Természeti emlék például a Róka-hegyi bánya földtani alapszelvény vagy a Szomolyai Csobánka kaptárköve.¹¹⁵

¹¹¹ <http://www.termeszetvedelem.hu/orszagos-jelentosegu-egyedi-jogszaballyal-vedett-termeszeti-teruletek>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

¹¹² 1996. évi LIII. törvény 28. § (3) bekezdés

¹¹³ 1996. évi LIII. törvény 28. § (4) bekezdés

¹¹⁴ 1996. évi LIII. törvény 28. § (5) bekezdés

¹¹⁵ <http://www.termeszetvedelem.hu/orszagos-jelentosegu-egyedi-jogszaballyal-vedett-termeszeti-teruletek>, letöltés dátuma: 2019. 05. 15.

5.1.7. A védett növény- és állatfajok

Tilos a védett növényfajok egyedeinek veszélyeztetése, engedély nélküli elpusztítása, károsítása, valamint ezek élőhelyeinek veszélyeztetése és károsítása.¹¹⁶ Tilos továbbá a védett állatfajok egyedeinek zavarása, károsítása, kínzása, elpusztítása, szaporodásának és más élettevékenységének veszélyeztetése, továbbá az élőhelyük lerombolása, károsítása.¹¹⁷

Fontos kiemelni még azon tény, mely szerint a védett növény- és állatfaj egyede, valamint a védett ásványi képződmények állami tulajdonban állnak.¹¹⁸

5.1.8. A természetvédelmi hatósági eljárás

A természetvédelmi hatóság korlátozhatja, felfüggesztheti vagy megtilthatja a védett természeti értéket és területet károsító vagy súlyosan veszélyeztető tevékenységeket. A határozat - a védett természeti érték, terület közvetlen vagy súlyos sérelme, illetve veszélyeztetése esetében - azonnal végrehajthatóvá nyilvánítható. A Natura 2000 területen¹¹⁹ élő közösségi jelentőségű faj állományának, valamint élőhelyének veszélyeztetése vagy súlyos sérelme esetén a külön jogszabályban meghatározott hatósági határozat azonnal végrehajthatóvá nyilvánítható.¹²⁰

Aki a tevékenységével vagy a mulasztásával

- a) a természet védelmét szolgáló jogszabály vagy egyedi határozat előírásait megsérti,
- b) a védett természeti értéket jogellenesen veszélyezteti, károsítja, pusztítja, vagy a természetvédelemmel nem összeegyeztethető tevékenységet folytat,
- c) a védett természeti területet vagy a barlangokat jogellenesen megváltoztatja, átalakítja, vagy azon a természetvédelemmel nem összeegyeztethető tevékenységet folytat,
- d) a védett élő szervezet, életközösség élőhelyét vagy élettevékenységét jelentős mértékben zavarja, valamint
- e) a természetvédelmi hatóság engedélyéhez kötött tevékenységet engedély nélkül végez

¹¹⁶ 1996. évi LIII. törvény 42. § (1) bekezdés

¹¹⁷ 1996. évi LIII. törvény 43. § (1) bekezdés

¹¹⁸ 1996. évi LIII. törvény 68. § (2) bekezdés

¹¹⁹ külön jogszabályban meghatározott különleges madárvédelmi terület, különleges természetmegőrzési, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területnek kijelölt terület, illetve az Európai Unió által jóváhagyott különleges természetmegőrzési, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület.

¹²⁰ 1996. évi LIII. törvény 78. § (1)-(2) bekezdések

természetvédelmi bírságot köteles fizetni, melyet a természetvédelmi hatóság szab ki.¹²¹ Fontos kiemelni azt, hogy a természetvédelmi bírság nem mentesíti a jogsértőt a büntetőjogi, a kártérítési felelősség, valamint a tevékenység korlátozására, felfüggesztésére, tiltására, továbbá a helyreállításra vonatkozó kötelezettség teljesítése alól.¹²²

5.1.9. A zöld ombudsman

A természet- és környezetvédelem témájánál fontos megemlíteni a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó biztoshelyetttest, vagy ahogyan a legtöbben ismerik, a zöld ombudsmant. Az országgyűlés 2008-ban vezette be ezt az intézményt Magyarországon. A zöld ombudsman legfőbb feladata az, hogy a fenntartható fejlődést biztosítsa a jövő generációinak érdekében. Prof. Dr. Bándi Gyula biztoshelyettes szavai tökéletesen összefoglalják az ombudsman szerepét: *„Eszközeink az ombudsmani tevékenység sajátosságaiból eredően nem jelentenek szabályozási lehetőségeket, hatásköröket, bármely tevékenységbe való beavatkozási jogokat, sem vitás ügyek eldöntését, hanem sokkal inkább a figyelemfelhívás, felvilágosítás, meggyőzés, javaslattétel, véleményformálás, együttműködés körében maradnak. És éppen ez adja az ombudsmani jogkörök és ezen belül a szószólói lehetőségek számára az erőt, ennek révén kaphatjuk meg azt a társadalmi támogatottságot, amelyben visszaköszön a jövő nemzedékek védelmének sajátossága és ereje, erkölcsi tartalma.”*¹²³

5.2. Az 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól

„Az Országgyűlés tekintettel arra, hogy a természeti örökség és a környezeti értékek a nemzeti vagyon részei, amelyeknek megőrzése és védelme, minőségének javítása alapfeltétel az élővilág, az ember egészsége, életminősége szempontjából; e nélkül nem tartható fenn az emberi tevékenység és a természet közötti harmónia, elmulasztása veszélyezteti a jelen generációk egészségét, a jövő generációk létét és számos faj fennmaradását, ezért az Alaptörvényben foglaltakkal összhangban a következő törvényt alkotja.”

A törvény célja az ember és környezet harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet egészségének, valamint elemeinek és folyamatainak magas szintű, összehangolt védelme, a fenntartható fejlődés biztosítása.¹²⁴ A törvény hatálya kiterjed az élő szervezetek

¹²¹ 1996. évi LIII. törvény 80. § (1) bekezdés

¹²² 1996. évi LIII. törvény 80. § (5) bekezdés

¹²³ BÁNDI Gyula: *Köszöntő*, <https://www.ajbh.hu/dr.-bandi-gyula>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

¹²⁴ 1995. évi LIII. törvény 1. § (1) bekezdés

(élőközösségeik) és a környezet élettelen elemei, valamint azok természetes és az emberi tevékenység által alakított környezetére; továbbá a környezetet igénybe vevő, terhelő, veszélyeztető, illetőleg szennyező tevékenységre.¹²⁵

5.2.1. Az alapfogalmak

A törvény megértéséhez szükséges a legfontosabb alapfogalmakat ismertetni.

A környezeti elem a föld, a levegő, a víz, az élővilág, valamint az ember által létrehozott épített (mesterséges) környezet, továbbá ezek összetevői.¹²⁶

A környezet az a környezeti elemek, valamint azok rendszerei, folyamatai és szerkezete.¹²⁷

Környezetterhelést jelent valamely anyag vagy energia közvetlen vagy közvetett kibocsátása a környezetbe.¹²⁸

A környezetszennyezés a környezet valamely elemének a kibocsátási határértéket meghaladó terhelése,¹²⁹ míg a környeztkárosítás az a tevékenység vagy mulasztás, amelynek hatására környeztkárosodás következik be.¹³⁰

A környeztkárosodás a környezetben, illetve valamely környezeti elemben közvetlenül vagy közvetve bekövetkező, mérhető, jelentős kedvezőtlen változás, illetve valamely környezeti elem által nyújtott szolgáltatás közvetlen vagy közvetett, mérhető, jelentős romlása.¹³¹

Az eredeti állapot a környeztkárosodás bekövetkezésének időpontjában a környezetnek vagy valamely elemének és az általa nyújtott szolgáltatásoknak a rendelkezésre álló legjobb információ alapján meghatározható állapota, mely akkor állt volna fenn, ha a károsodás nem következik be.¹³²

A fenntartható fejlődés a társadalmi-gazdasági viszonyok és tevékenységek rendszere, amely a természeti értékeket megőrzi a jelen és a jövő nemzedékek számára, a természeti erőforrásokat

¹²⁵ 1995. évi LIII. törvény 2. § (1) bekezdés

¹²⁶ 1995. évi LIII. törvény 4. § 1. pont

¹²⁷ 1995. évi LIII. törvény 4. § 2. pont

¹²⁸ 1995. évi LIII. törvény 4. § 6. pont

¹²⁹ 1995. évi LIII. törvény 4. § 7. pont

¹³⁰ 1995. évi LIII. törvény 4. § 12. pont

¹³¹ 1995. évi LIII. törvény 4. § 13. pont

¹³² 1995. évi LIII. törvény 4. § 17. pont

takarékosan és célszerűen használja, ökológiai szempontból hosszú távon biztosítja az életminőség javítását és a sokféleség megőrzését.¹³³

És végül a környezetvédelem az olyan tevékenységek és intézkedések összessége, amelyeknek célja a környezet veszélyeztetésének, károsításának, szennyezésének megelőzése, a kialakult károk mérséklése vagy megszüntetése, valamint a károsító tevékenységet megelőző állapot helyreállítása.¹³⁴

5.2.2. Az alapelvek

A környezethasználatot úgy kell megszervezni és végezni, hogy az a legkisebb mértékű környezetterhelést és igénybevételt idézze elő (elővigyázatosság elve), megelőzze a környezetszennyezést (megelőzés elve), valamint kizárja a környezetkárosítást.¹³⁵ A környezetet veszélyeztető vagy károsító környezethasználó köteles azonnal befejezni a veszélyeztető vagy károsító tevékenységet.¹³⁶ A környezethasználó köteles gondoskodni a tevékenysége által bekövetkezett környezetkárosodás megszüntetéséről, a károsodott környezet helyreállításáról (helyreállítás elve).¹³⁷ A környezethasználó a jogszabályokban szabályozott módon felelősséggel tartozik tevékenységének a környezetre gyakorolt hatásaiért (felelősség elve).¹³⁸ Az állami szervek, a helyi önkormányzatok, a természetes személyek és szervezeteik, a gazdálkodást végző szervezetek és mindezek érdekvédelmi szervezetei, valamint más intézmények kötelesek együttműködni a környezet védelmében (együttműködés elve).¹³⁹ A környezet védelmével kapcsolatos állampolgári jogok gyakorlása és kötelezettségek teljesítése céljából a közfeladatot ellátó szervek mindenki számára lehetővé teszik a környezet és az egészség lényeges összefüggéseinek, a környezetkárosító tevékenységek és azok fontosságának megismerését (tájékoztatás elve).¹⁴⁰ Mindenkinek joga van a környezeti információkat – mint közérdekű adatokat - megismerni (tájékoztatás elve). Az állami szervek, az önkormányzatok, a környezethez kapcsolódó kötelezettséget, feladatot teljesítő vagy közszolgáltatást nyújtó, illetve az egyéb szervek vagy közfeladatot ellátó személyek feladatkörükben kötelesek a környezet állapotát és annak az emberi egészségre gyakorolt hatását figyelemmel kíséreni, igény

¹³³ 1995. évi LIII. törvény 4. § 29. pont

¹³⁴ 1995. évi LIII. törvény 4. § 32. pont

¹³⁵ 1995. évi LIII. törvény 6. § (1) bekezdés

¹³⁶ 1995. évi LIII. törvény 8. § (1) bekezdés

¹³⁷ 1995. évi LIII. törvény 8. § (2) bekezdés

¹³⁸ 1995. évi LIII. törvény 9. §

¹³⁹ 1995. évi LIII. törvény 10. § (1) bekezdés

¹⁴⁰ 1995. évi LIII. törvény 12. § (1) bekezdés

esetén a rendelkezésre álló környezeti információt hozzáférhetővé tenni, rendelkezésre bocsátani (nyilvánosság elve).

5.2.3. A környezeti elemek védelme

Minden környezeti elemet önmagában, a többi környezeti elemmel alkotott egységben és az egymással való kölcsönhatás figyelembevételével kell védeni. Igénybevételüket és terhelésüket ennek megfelelően kell szabályozni.¹⁴¹ Azonban valamely környezeti elem igénybevételének, illetve terhelésének megelőzése, csökkentése vagy megszüntetése céljából nem engedhető meg más környezeti elem károsítása, szennyezése.¹⁴²

A föld védelme kiterjed a föld felszínére és a felszín alatti rétegeire, a talajra, a kőzetekre és az ásványokra, ezek természetes és átmeneti formáira és folyamataira.¹⁴³ A föld védelme magában foglalja a talaj termőképessége, szerkezete, víz- és levegőháztartása, valamint élővilága védelmét is.¹⁴⁴ A víz védelme kiterjed a felszíni és a felszín alatti vizekre, azok készleteire, minőségére és mennyiségére, a felszíni vizek medrére és partjára, a víztartó képződményekre és azok fedőrétegeire, valamint a vízzel kapcsolatos kijelölt, megkülönböztetett védelem alatt álló területekre is.¹⁴⁵ A levegő védelme kiterjed a légkör egészére, annak folyamataira és összetételére, valamint a klímára.¹⁴⁶ Az élővilág védelme kiterjed valamennyi élő szervezetre, azok életközösségeire és élőhelyeire egyaránt.¹⁴⁷ Az épített környezet védelme a településekre, az egyedi építményekre, valamint a műszaki létesítményekre terjed ki.¹⁴⁸ A veszélyes anyagok károsító hatása elleni védelem kiterjed minden olyan természetes vagy mesterséges anyagra, amelyet a környezethasználó a tevékenysége során felhasznál, előállít vagy forgalmaz, és amelynek minősége, mennyisége robbanás- és tűzveszélyes, radioaktív, mérgező, fokozottan korrozív, fertőző, ökotoxikus, mutagén, daganatkeltő, ingerlő hatású, vagy más anyaggal kölcsönhatásba kerülve ilyen hatást előidézhet.¹⁴⁹ A hulladékok környezetre gyakorolt hatásai elleni védelem mindazon anyagokra és termékekre kiterjed, amelyeket a tulajdonosa eredeti rendeltetésének megfelelően nem tud vagy nem kíván felhasználni, illetve, amely azok

¹⁴¹ 1995. évi LIII. törvény 13. § (1) bekezdés

¹⁴² 1995. évi LIII. törvény 13. § (3) bekezdés

¹⁴³ 1995. évi LIII. törvény 14. § (1) bekezdés

¹⁴⁴ 1995. évi LIII. törvény 14. § (2) bekezdés

¹⁴⁵ 1995. évi LIII. törvény 18. § (1) bekezdés

¹⁴⁶ 1995. évi LIII. törvény 22. § (1) bekezdés

¹⁴⁷ 1995. évi LIII. törvény 23. § (1) bekezdés

¹⁴⁸ 1995. évi LIII. törvény 24. §

¹⁴⁹ 1995. évi LIII. törvény 28. § (1) bekezdés

használata során keletkezett.¹⁵⁰ A környezeti zaj és a rezgés elleni védelem kiterjed mindazon mesterségesen keltett energiakibocsátásra, amely kellemetlen, zavaró, veszélyeztető vagy károsító hang- és rezgésterhelést okoz.¹⁵¹ Végezetül a sugárzások környezetre gyakorolt káros hatásai elleni védelem kiterjed a mesterségesen keltett és természetes ionizáló, nem ionizáló és hőszugárzásokra.¹⁵²

5.2.4. A környezet védelmének megalapozása

Az emberi egészség védelme, valamint a természeti erőforrások és értékek megőrzése és fenntartható használata érdekében a környezettel, annak védelmével, valamint a környezetet veszélyeztető tényezőkkel kapcsolatos általános, ún. *átfogó környezetvédelmi tervet*; az egyes környezeti elemekkel, azok védelmével, illetve a környezeti elemeket veszélyeztető egyes tényezőkkel kapcsolatos részletes, ún. *tematikus környezetvédelmi tervet*; továbbá az egyedi környezeti adottsággal, problémával foglalkozó, ún. *egyedi környezetvédelmi tervet* kell készíteni.¹⁵³ A törvény előírja továbbá, hogy a környezeti ismeretek terjesztéséért és fejlesztéséért az állam és az önkormányzat a felelős. Ide értendő az óvodai nevelés, az iskolai oktatás, képzés, művelődés, az iskolarendszeren kívüli oktatás és továbbképzés, valamint az ismeretterjesztés és a könyvkiadás is.¹⁵⁴

A törvény viszonylag röviden szabályozza a környezetvédelmet, annak inkább csak az alapjait adja meg. Ennek az az oka, hogy nem lehet átfogóan szabályozni egyetlen jogszabályban az összes környezetkárosító tevékenység kezelésének a rendjét, hanem azokra külön jogszabályokat kell megállapítani. Különösen igaz ez a mai világban, amikor újabb és újabb környezetkárosító tevékenységek jelennek meg.

5.3. Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény

Míg Angliában az első állatvédelmi törvény 1792-ben lépett hatályba, Magyarországon ugyanerre 200 évet kellett várni. A törvény preambuluma szerint az Országgyűlés annak tudatában, hogy az állatok érezni, szenvedni és örülni képes élőlények, tiszteletben tartásuk, jó közérzetük biztosítása minden ember erkölcsi kötelessége, elismerve azt a megkülönböztetetten

¹⁵⁰ 1995. évi LIII. törvény 30. § (1) bekezdés

¹⁵¹ 1995. évi LIII. törvény 31. § (1) bekezdés

¹⁵² 1995. évi LIII. törvény 32. §

¹⁵³ 1995. évi LIII. törvény 48/A. § (1) bekezdés

¹⁵⁴ 1995. évi LIII. törvény 54. § (1)-(2) bekezdés

nagy értéket, amelyet az állatvilág egésze és annak egyedei jelentenek az emberiség számára, kifejezve azon szándékát, hogy Magyarország tevékeny módon részt vállaljon az állatok védelme és kímélete érdekében kifejtett nemzetközi erőfeszítésekből, az állatok ésszerű védelmének és kíméletének biztosítása érdekében alkotja meg a törvényt.

A törvény célja az, hogy elősegítse az állatvilág egyedeinek védelmét, fokozza az emberek felelősségtudatát az állatokkal való kíméletes bánásmód érdekében, valamint meghatározza az állatok védelmének alapvető szabályait.¹⁵⁵

5.3.1. A törvény hatálya

A törvény igen részletesen szabályozza azt, hogy mely állatokra terjed ki a hatálya, ekképpen a hatálya kiterjed:

- a) a gazdasági haszon céljából tartott, igénybe vett állatokra,
- b) a kutatási-kísérleti célra szolgáló állatokra, a diagnosztikai vizsgálat és az oltóanyag-termelés céljából tartott állatokra, a génbankként kezelt állatokra, a géntechnológiával módosított gerinces állatokra, valamint a tudományos ismeretterjesztés és az oktatási demonstráció céljából tartott állatokra,
- c) a verseny- és sportcélra tartott állatokra,
- d) a pásztoreberekre, az őrző-, védő-, mentő-, jelző-, vakvezető, rokkantsegítő és terápiás kutyákra,
- e) a vadászatra alkalmazott állatokra,
- f) a mutatványos vagy bemutatási célra szolgáló állatokra,
- g) a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, a nemzetbiztonsági szolgálatok és a közfeladatot ellátó őrszolgálatok feladatainak ellátását szolgáló állatokra,
- h) a kedvtelésből tartott állatokra, valamint

¹⁵⁵ 1998. évi XXVIII. törvény 1. §

i) a veszélyes állatokra, a háziasított állatok gazdátlan egyedeire (kóborállat), az állatkertben, a vadaskertben és a vadasparkokban élő állatokra, továbbá a vadon élő fajok bármilyen célból fogva tartott egyedeire.¹⁵⁶

5.3.2. Az alapfogalmak

Az alapfogalmak körében rögzíti a törvény azt, hogy ki minősül állattartónak, mit jelent az állat károsítása, és mi az állatkínzás, mi az az állatkert és a cirkuszi menaszéria, mi az állatpanzió és az állatmenhely közötti különbség, mit jelent a beavatkozás az állaton és hogyan lehet az állatot elkábítani vagy az életét kioltani, mi az a jó gazda gondossága, valamint mi minősül állatkísérletnek. Ezen fogalmak nélkül a törvény nehezen vagy egyáltalán nem értelmezhető, ezért a következőkben bemutatom a törvényi definíciókat.

1. állattartó: az állat tulajdonosa, illetve aki az állatot vagy az állatállományt gondozza, felügyeli;

2. állat károsítása: az állat testi épségének, szervezetének, pszichikai állapotának vagy viselkedésének tartós, hátrányos megváltoztatása;

3. állatkert: olyan állandó létesítmény, ahol az állatokat évente hét vagy annál több napon keresztül a nagyközönség részére történő bemutatás céljából tartják; nem minősül állatkertnek a cirkuszi menaszéria és az állatkereskedés;

4. állatkínzás: az állat szükségtelen, fájdalmat okozó bántalmazása, vagy olyan hatást eredményező beavatkozás, bánásmód, valamint szükségleteinek olyan mértékű korlátozása, amely tartós félelmet vagy egészségkárosodást okozhat, továbbá az öröklődő betegségben szenvedő - nem kísérleti célra szánt - állategyed tenyésztése, szaporítása;

5. állatpanzió: olyan intézmény, amely díjazás ellenében vállalja állat meghatározott időre szóló megőrzését, felelősséget vállalva annak jó gazda gondosságával történő tartásáért, egészségéért, valamint az állatok és a környezetükben lévő emberek biztonságáért;

6. állatmenhely: az elkobzott vagy ideiglenesen megfigyelés alatt tartott állatok kivételével a gazdátlan állatok ideiglenes vagy állandó, ellenszolgáltatás nélkül történő elhelyezésének céljából működtetett intézmény;

7. beavatkozás az állaton: az állat fizikai, élettani vagy pszichikai állapotának megváltoztatása;

¹⁵⁶ 1998. évi XXVIII. törvény 2. §

8. jó gazda gondossága: az az emberi tevékenység, amely arra irányul, hogy az állat számára olyan életkörülményeket biztosítson, amely az annak fajára, fajtájára és nemére, korára jellemző fizikai, élettani, tenyésztési és etológiai sajátosságainak, egészségi állapotának megfelel, tartási, takarmányozási igényeit kielégíti (elhelyezés, táplálás, gyógykezelés, tisztán tartás, nyugalom, gondozás, kiképzés, nevelés, felügyelet);

9. állatkísérlet: állat kísérleti, oktatási vagy egyéb tudományos célból való - akár ismert, akár ismeretlen kimenetelű, akár invazív, akár nem invazív - felhasználása, amely az állatnak a helyes állatorvosi gyakorlat szerint kivitelezett tűszúrás által okozottal egyenértékű vagy annál magasabb szintű fájdalmat, szenvedést, kínt vagy maradandó károsodást okozhat, beleértve bármely olyan tevékenységet, amely állat születését - beleértve a kikelést - eredményezi ilyen körülmények közé, valamint az ilyen állapotot eredményező géntechnológiailag módosított fajtavonalak létrehozását és fenntartását; az állat ilyen felhasználása akkor is kísérletnek minősül, ha a fájdalom, szenvedés, kín vagy maradandó károsodás kiküszöbölése céljából érzéstelenítést, fájdalomcsillapítást vagy egyéb módszert sikeresen alkalmaznak; nem minősül állatkísérletnek a nem kísérleti jellegű, mezőgazdasági vagy állatorvosi tevékenység, illetve az állatok leölésének vagy megjelölésének a természettudományok által elfogadott korszerű, kevésbé fájdalmasnak tartott módszereinek alkalmazása, valamint az állatnak kizárólag a szervei vagy szövetei felhasználása céljából történő leölése;

10. állat életének megengedett módon való kioltása: az állat életének a legkisebb szenvedés okozásával, valamint a faj adottságainak figyelembevételével történő szakszerű és gyors kioltása;

11. cirkuszi menaszéria: olyan, állatok tartására szolgáló létesítmény, amelyet cirkuszi előadásra, mutatványra betanított, illetve betanítandó állatokból álló állatsereglet tartására létesítettek, illetve tartanak fenn, és amely az állatok tartására a jogszabályi és a hatósági előírásoknak megfelelő létesítménnyel, berendezésekkel és eszközökkel, továbbá az állatok ellátására, betanítására, felügyeletére az ilyen előírásoknak megfelelő szakszeméllyel rendelkezik;

12. állat kábítása: minden olyan szándékos eljárás, amelynek alkalmazása a tudat és az érzékelés fájdalom nélkül történő elvesztését okozza, beleértve a közvetlen halált okozó eljárásokat is.¹⁵⁷

¹⁵⁷ 1998. évi XXVIII. törvény 3. §

5.3.3. Az állattartás általános szabályai

Az állattartó köteles a jó gazda gondosságával eljárni, az állat fajának, fajtájának és élettani szükségleteinek megfelelő életfeltételekről gondoskodni. Tekintettel kell lenni az állat korára, nemére és élettani állapotára, valamint biztosítani kell az egymásra veszélyt jelentő, egymást nyugtalanító állatok elkülönített tartását. Az állattartónak gondoskodnia kell az állat igényeinek megfelelő és rendszeres, de legalább napi egyszeri ellenőrzéséről.¹⁵⁸ Az állattartó kötelezettségei közé tartozik az állat megfelelő és biztonságos elhelyezése, szakszerű gondozása és szökésének megakadályozása. Az állatot lehetséges megkötve tartani vagy a mozgását egyéb módon korlátozni, azonban számára is biztosítani kell a zavartalan pihenést és a sérülésmentes mozgás lehetőségét. A szabadon tartott állatnak olyan területet vagy létesítményt kell biztosítani, amelyben védelmet talál a veszély vagy az időjárás káros hatásaival szemben. Az olyan állatok számára, akik zárt körülmények között vannak tartva, megfelelő mozgásteret kell biztosítani. A gazdasági haszon céljából tartott állat tartása, szállítása és életének kioltása során előnyben kell részesíteni az állatkímélő technológiákat. A kedvtelésből tartott állat ürülékét az állattartó köteles a közterületről eltávolítani.¹⁵⁹ Ezen kötelezettségek egy részét külön törvények szabályozzák részletesen, melyeket a későbbiek során fogok bemutatni.

5.3.4. Az állat kímélete és az állatkínzás tilalma

Az állatnak tilos indokolatlan vagy elkerülhető fájdalmat, szenvedést vagy sérülést okozni, illetve az állatot károsítani. Így különösen nem szabad az állatot kínozni (ez nem terjed ki az érett libatoll házilag vagy engedélyezett technológia szerint végzett szedésére); emberre vagy állatra uszítani, illetőleg állatviadalra idomítani; kényszertakarmányozásra fogni (kivéve az egészségügyi megfontolásból való kényszerű táplálás esetét, például kacsá- vagy libatömés); a kíméletét nem biztosító módon mozgatni, szállítani és elhelyezni; a teljesítőképességét felismerhetően meghaladó teljesítményre kényszeríteni, továbbá természetellenes és önpusztító tevékenységre szoktatni.¹⁶⁰

Tilos az állat fizikai, pszichikai állapotának olyan megterhelése, küzdelemre készítése egy másik állattal vagy emberrel, amely sérülést vagy halált okozhat. E körben tilos az állatviadal

¹⁵⁸ 1998. évi XXVIII. törvény 4. §

¹⁵⁹ 1998. évi XXVIII. törvény 5. §

¹⁶⁰ 1998. évi XXVIII. törvény 6. §

szervezése, tartása, továbbá az állatviadalra fogadás szervezése, az állatviadalon való közreműködés, részvétel, fogadáskötés. Ugyancsak nem lehet állatviadal céljára állatot tartani, nevelni, átadni, forgalmazni vagy létesítményt e célból más személy rendelkezésére bocsátani. Ezen tilalmak nem vonatkoznak a vadászatra alkalmazott állat jogszerű kiképzésére, alkalmazására.¹⁶¹

Az ember környezetében tartott állat, valamint a veszélyes állat tulajdonjogával, tartásával nem lehet felhagyni, az állat elűzése, elhagyása vagy kitétele tilos.¹⁶²

Élő állatot nyereményjáték díjaként csak meghatározott feltételek szerint lehet használni, erről külön jogszabály rendelkezik.¹⁶³ A jogszabályhely indokolása szerint az élő nyeremények a legtöbbször kedvtelésből tartott állatok vagy haszonállatok, melynek nyertesei a legtöbbször nincsenek felkészülve az állat megfelelő tartására, s ez által az állat jóléte veszélybe kerül.¹⁶⁴ Példának okáért, ha valaki tombolán nyer egy disznót, nem biztos, hogy rendelkezik megfelelő épülettel és takarmánnyal az állat számára, továbbá nem valószínű az sem, hogy számolt azzal, hogy a disznó esetlegesen tönkre teheti a kertjét. Rosszabb esetben előfordulhat, hogy az új tulajdonos nem is kertés házban él vagy nem rendelkezik megfelelő nagyságú kerttel, így az állatot hiába nyerte meg, a megfelelő tartására nem lesz képes.

5.3.5. Beavatkozás az állaton

Az állaton fájdalommal vagy károsodással járó beavatkozást kizárólag szakirányú végzettséggel, valamint az állattartók körében szokásos beavatkozás esetében csak gyakorlattal rendelkező személy végezhet. Ez alól kivétel az állat érdekében szükséges azonnali beavatkozás. A beavatkozást érzéstelenítéssel kell elvégezni, mely alól csak az lehet kivétel, ha maga az érzéstelenítése legalább akkora fájdalommal járna, mint maga a beavatkozás.¹⁶⁵

Az állaton kötelező minden olyan beavatkozást elvégezni, amelynek elmulasztása az állat fájdalmát, szenvedését idézi elő, az állatnak sérülést okoz vagy az az állat károsodásához vezet.

Jelen fejezet megírásának a hetében kapott nagy médiavisszhangot az a Kínában megtörtént eset, mely szerint egy cég arra szakosodott, hogy kutyákat pandákká festenek át. Köztudott

¹⁶¹ 1998. évi XXVIII. törvény 7. §

¹⁶² 1998. évi XXVIII. törvény 8. §

¹⁶³ 1998. évi XXVIII. törvény 8/A. §

¹⁶⁴ 1998. évi XXVIII. törvény 8/B. §

¹⁶⁵ 1998. évi XXVIII. törvény 9. §

tény, hogy a hajfestékek nem tesznek jót az ember fejbőrének sem, nemhogy egy kutya érzékeny bőrének, mely nincs hozzászokva a vegyszeres kezelésekhez. Ez hosszú távon oda vezet, hogy a kutyák bőre és így az egészsége tönkremegy, arról már nem is beszélve, hogy a kutyák nem fogják tudni felfogni azt sem, hogy miért „büdösek” folyamatosan, és miért nem tudják lenyalni magukról a vegyszeres anyagot. Állatjóléti szempontból tehát feltétlenül aggályos a fenti eljárás, különös tekintettel arra, hogy sajnos olyan esetekről is lehet hallani, amikor a színyanyagokat a kutyák és a macskák bőrébe fecskendezik azért, hogy megváltoztassák a színüket. E körben megjegyzendő, hogy külön pszichológiai esettanulmányt érdemelne az is, hogy miért akar egy ember rózsaszín kutyát tartani, de ez nem tartozik a dolgozatom témájához.

Nagyon fontos szabályozása tehát a törvénynek az is, hogy az állat küllemének a megváltoztatása érdekében nem végezhető el beavatkozás, kivéve az ivartalanítást, valamint egyes, külön rendeletekben szabályozott eseteket (pl. fül- és farokcsonkítás), melyekre a későbbiek során fogok kitérni. E fejezetet a törvény azzal zárja, hogy az állat megjelölésénél az állat számára a legkisebb fájdalommal járó megoldást kell alkalmazni.¹⁶⁶

5.3.6. Az állat életének a kioltása

Az állatvédelmi törvény egyik legfontosabb rendelkezése következik, mely szorosan összefügg az állatkínzás törvényi tényállásával, annak a háttérjogszabályának tekinthető.

Az állat életét elfogadható ok vagy körülmény nélkül nem szabad kioltani. Elfogadható oknak minősül különösen az élelmezési cél a vágóállat esetében, a prém termelése, az állomány szabályozás, a gyógyíthatatlan betegség, illetve sérülés, a fertőző betegségek felszámolása, valamint az azok ellen való védekezés, a kártevők irtása, a másként el nem hárítható támadás megakadályozása, a tudományos kutatás, valamint a közegészségügyi veszély elhárítása.

A törvény külön kiemeli, hogy a kutya és a macska életének a kioltása prém termelése, valamint élelmezés céljából kifejezetten tilos. Azért van szükség e két állatfaj külön kiemelésére, mert az ázsiai országokból Magyarországra érkező és itt tartózkodó népessegek számára a kutya és a macska megevése olyan természetes dolog, mint nekünk a csirke vagy a disznó elfogyasztása. Ebből kifolyólag még mindig lehet hallani a hírekben olyan eseteket, amikor a fogyasztó

¹⁶⁶ 1998. évi XXVIII. törvény 10. §

vendégek egy-egy étteremben arra gyanakodnak, hogy az ember legjobb barátját eszik éppen meg. Ezen hírekről általában kiderül, hogy nem igazak, azonban a jogalkotó jobbnak látta kifejezetten és egyértelműen rögzíteni azt, hogy Magyarországon tilos a kutya és a macska élelmezés céljából vagy prémtermelés végett történő levágása, megölése. A törvény ebben nem enged „kiskaput”, ezért ugyancsak tilos ezen állatok prémjének vagy húsának a forgalmazása, tartása, értékesítése, terjesztése, az ország területére történő behozatala, kivitele is. Ez alól csak az képez kivételt, ha valaki valamely közösségi jogi aktus alapján oktatási vagy preparálási céljából erre hatósági engedélyt kap.¹⁶⁷

Az állati élet kioltásának a módját is szigorúan szabályozza a törvény. E szerint az állat életének a kioltása kábítás után történhet csak meg, mely kitétel azonban nem vonatkozik a gerinctelen állatokra, a háztartásban élelmezési célra levágott baromfira, nyúlra, valamint arra az esetre, ha az állat életének a kioltását szükséghelyzet indokolja. Fontos kiemelni azonban, hogy a fenti kivételes helyzetekben is gondoskodni kell arról, hogy az állat életének a kioltása szakszerű gyorsasággal és a legkisebb szenvedéssel járjon.¹⁶⁸

A fejezet összegzéseként fontosnak tartom kiemelni azt, hogy a törvény nem említi az állat életének kioltására irányuló elfogadható okként a vallási célú állatölést, mely minden – állatvédelmi szempontból – fejlett országban problémaként jelentkezik, ugyanis nagyon nehéz a szabályozás, tekintettel arra, hogy a vallásszabadság az egyik legfontosabb emberi alapjog, mellyel így az állatvédelmi törvény szemben áll.

5.3.7. A vágóállat tartása és kímélete

A törvény kiemelt figyelmet fordít azon állatokra, melyeket élelmezési és prémtermelési célból tartanak, továbbá kitér a veszélyes állatokra is.

A vágóállatok tartásáról külön törvény rendelkezik, de az állatvédelmi törvény mégis ad egy alapvetést annak, hogy az élelmezés céljából tartott állatokat miként lehet a legkíméletesebben tartani és levágni. A vágóhídnak rendelkeznie kell etető- és itatóvályúval felszerelt, szükség esetén az állatok megkötéséhez szükséges eszközökkel is ellátott fedett területtel. Ez alól kivételt képeznek a nyúl-, a prémesállat-, valamint a baromfivágóhidak. Az egymással szemben ellenségesen viselkedő állatokat egymástól szigorúan el kell különíteni, és biztosítani kell az állatok kíméletét az elkerülhető izgalomtól, fájdalomtól és szenvedéstől. Amennyiben az

¹⁶⁷ 1998. évi XXVIII. törvény 11. §

¹⁶⁸ 1998. évi XXVIII. törvény 12. §

állatokat nem vágják azonnal le, úgy várakozásuk idejére biztosítani kell az ellátásukat és a nyugodt pihenésüket. A kábítás nélküli állatvágás esetén az állatokat úgy kell lefogni, amely alkalmas arra, hogy az megkímélje minden elkerülhető fájdalomtól. A kábítást pedig akként kell elvégezni, hogy annak hatása fennmaradjon egészen addig, amíg az állat ki nem vérzik, tehát meg nem hal.¹⁶⁹

5.3.8. A szőrméjükért tenyésztett fajok tartása

A szőrméjükért tenyésztett fajok tartására is külön részletes jogszabály vonatkozik, melyet a későbbiekben ismertetni fogok. A törvény e körben csak annyit mond ki, hogy a végrehajtási rendelet megszegésével tartott állatot az állatvédelmi hatóság elkobozza, majd amennyiben állatkertben történő elhelyezésük nem megoldható, az állat tulajdonosának költségére gondoskodik az állat életének megengedett módon történő kioltásáról.¹⁷⁰

A törvény indokolása szerint a prémállat-tenyésztés Magyarországon nagy múltra tekint vissza, a nagyüzemi keretek között folyó tenyésztés az 1980-as években kezdődött el, eleinte sarki róka, nyérc- és nutriatelepek megnyitásával. Az 1990-es években ezen állatok tartása gyakorlatilag megszűnt, ennek ellenére a csincsillaszőr iránti kereslet megnőtt, és napjainkban még mindig körülbelül 200 tenyésztelep működik, melyek éves forgalma több milliárd forintra tehető.

Érdekes kérdésként vetődik fel az, hogy az állatvédelmi törvény miért engedélyezi továbbra is a prémállatok tartását és leölését. Ugyanis e körben nem arról van szó, hogy az élelmezés céljából tartott állatok bőrét továbbértékesítik ruhaneműnek, hanem arról, hogy különféle rágcslókat, így a háziállatként is előszeretettel tartott csincsillákat csak azért nevelik fel, hogy rövid életük után kiszolgálják a luxuséletet élő társadalom igényeit kabátok, sapkák és sálak formájában, holott a mai világban már kiváló anyagi és esztétikai minőségű műszőrméket lehet kapni. Ezt a megengedő passzust tehát nagyon aggályosnak tartom, és mindenképpen további szabályozásra kellene, hogy szoruljon, megmagyarázva azt, hogy miért nem tilos a haszon- és vadon élő állatok csak és kizárólag prémtermelés céljából való leölése.

¹⁶⁹ 1998. évi XXVIII. törvény 14-18. §

¹⁷⁰ 1998. évi XXVIII. törvény 19/A. §

5.3.9. A veszélyes állatfajok tartása

A törvény külön nevesíti a veszélyes állatfajok tartását. Veszélyes állatnak minősülnek a veszélyes állatfajok egyedei. Ez alapján a törvény három kategóriát nevesít: a különösen veszélyes állatfajokét, a közepesen veszélyes állatfajokét, valamint az elővigyázatosságot igénylő állatfajokét.¹⁷¹

A különösen veszélyes állatfaj egyedét kizárólag állatkertben szabad tartani. A különösen és a közepesen veszélyes állatfaj egyedével való rendelkezésre csak és kizárólag a természetvédelmi hatóság adhat engedélyt. Az elővigyázatosságot igénylő állatfaj egyedének a tartását is be kell jelenteni a természetvédelmi hatóságnak, azonban ahhoz nem kell külön engedélyt kérni. Az e kategóriába tartozó állatfajok közé tartozó hüllőket, madarakat és emlősöket egyedi azonosítóval kell ellátni. A veszélyes állat tartási helyéül szolgáló ingatlanon, ingatlanrészben a veszélyre felhívó, jól látható, tartós jelzést kell elhelyezni, az állat fajának a feltüntetésével. Az állattartó a veszélyes állatát közterületen csak átmenetileg, közvetlen és állandó felügyelettel, ember és állat életét, testi épségét nem veszélyeztetve lehet tartani. Az állattartó a fentiekben felül köteles az állat szökését megakadályozni.¹⁷²

Ha a veszélyes állat eltűnik, az állattartó köteles haladéktalanul bejelenteni azt a természetvédelmi hatóságnak. A különösen és a közepesen veszélyes állatfaj egyedének az eltűnésekor a rendőrséget is értesíteni kell.¹⁷³

Ha az állattartó a veszélyes állat tartását nem a jogszabályoknak megfelelően teljesíti, a hatóság gondoskodik az állat állatkertbe vagy más megfelelő helyre történő szállítása érdekében. Ha az állattartó a hatóság által előírt időpontig gondoskodik a megfelelő állattartási feltételek biztosításáról, az állatot a részére vissza kell adni, ellenkező esetben az állatot el kell kobozni. Ha az elhelyezés eredménytelen, az állat életét ki lehet oltani.¹⁷⁴

Egyebekben a veszélyes állat tartójának a felelőssége a Ptk.-nak a fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytatókra vonatkozó szabályait kell alkalmazni.¹⁷⁵

¹⁷¹ 1998. évi XXVIII. törvény 20. §

¹⁷² 1998. évi XXVIII. törvény 21. §

¹⁷³ 1998. évi XXVIII. törvény 22. §

¹⁷⁴ 1998. évi XXVIII. törvény 23. §

¹⁷⁵ 1998. évi XXVIII. törvény 24. §

5.3.10. Az eb által okozott fizikai sérülés, az eb veszélyesnek minősítése és a veszélyes eb tartása

A veszélyessé nyilvánított ebek nem tartoznak az imént felsorolt törvényi kategóriákba, róluk külön rendelkezik a törvény.

Az állatvédelmi hatóság az ebet egyedileg veszélyesnek minősítheti, amennyiben az eb fizikai sérülést okozott, és megvalósulnak a veszélyesnek minősítés végrehajtási jogszabályban meghatározott feltételei, valamint az eb fizikai vagy pszichikai állapota alapján feltételezhető, hogy az embernek fizikai sérülést okozhat, és ez a veszélyhelyzet kizárólag az eb veszélyessé minősítésével hárítható el.

Veszélyes eb tehát az állatvédelmi hatóság által veszélyesnek nyilvánított kutya. A veszélyessé nyilvánítási eljárásba kötelező bevonni a kutyák viselkedésében jártas szakértőt. Veszélyes eb kizárólag hatósági engedéllyel, külön jogszabályban meghatározott feltételekkel, ivartalanítva és elektronikus azonosítóval megjelölve tartható. Tilos az ilyen kutyák szaporítása, tenyésztése, kiállítása, versenyeztetése, őrző-védő feladatokra tartása és alkalmazása, valamint az országba történő behozatala és onnan történő kivitele. Az ilyen kutyákat polgári jogi szempontból vadállatoknak kell tekinteni.¹⁷⁶

Az állatvédelmi hatóság elrendeli a kutya életének a kioltását, amennyiben az halálos kimenetelű sérülést okoz embernek, és a szakértő megállapítja, hogy a kutya viselkedése egyértelműen a sérülés okozására irányult.¹⁷⁷

A fenti törvényhellyel jelen formájában nem értek egyet, ugyanis az értelmezését tekintve azt jelenti, hogy mindegy, hogy a kutya milyen okból oltotta ki egy ember életét, mindenképpen el kell altatni. Vegyünk egy példát. Egy ember egy kóbor kutyát (szándékosan nem saját állatot írtam, mert a legtöbbször más a pszichikai reakció) folyamatosan ütlegel egy szöges bottal, ezért a kutya rátámad és megöli. Az eset alapján megállapítható, hogy a kutya viselkedése egyértelműen a sérülés okozására irányult, hiszen így próbálta megmenteni saját magát. A törvényből kiindulva tehát a kutyát el kell altatni, mely nem helyes. Ebből kifolyólag célszerűnek tartanám a törvényszöveg akként való módosítását, hogy ha a kutya elfogadható ok nélkül öl, és ezt nyilvánvalóan a gyógyíthatatlan elmeállapota idézi elő, továbbá a

¹⁷⁶ 1998. évi XXVIII. törvény 24/A. §

¹⁷⁷ 1998. évi XXVIII. törvény 24/C. §

rehabilitációja eredménytelenül zajlott le, akkor rendelje el a hatóság az állat életének a kioltását, más esetben ne. Jó példa erre az alább bemutatott ügy.

2016-ban nagy médiabotrányt kapott a hír, miszerint egy Hannibál névre hallgató amerikai staffordshire terrier fajtájú kutya megölt egy idős nőt. A büntető- és közigazgatási eljárás alatt a kutyát az Országos Állatvédőrség Alapítvány fogadta be, mely a kutya ott tartózkodása során megállapította, hogy a kutya viselkedésével nincsenek problémák, az eb szelíd és barátságos, tehát nyilvánvalóan oka volt arra, hogy kioltott egy emberi életet. Ezt a kutya korábbi gazdái is megerősítették. Ebből kifolyólag az alapítvány arra kérte az állatvédelmi hatóságot, hogy a kutyát ne altassák el, azonban a hatóság ezt a kérést megtagadta. Hannibál elaltatásának az időpontját a hatóság kitűzte, amelyet a magyar emberek többsége (legalábbis a közösségi média alapján) nem tartott indokoltnak, ezért az országban sokan Hannibál megmentéséért küzdöttek. Végül Hannibál az elaltatása előtt 48 órával rejtélyes körülmények között eltűnt, így az elaltatását nem tudták végrehajtani.¹⁷⁸

Itt tartom fontosnak kitérni a 49/2010. (IV. 22.) AB határozatra, mely megsemmisítette a veszélyes és veszélyesnek minősített eb tartásáról és a tartás engedélyezésének szabályairól szóló 35/1997. (II. 26.) Korm. rendeletet. A vizsgálat indítványozója szerint a rendelet jogbizonytalanságot okozott azzal, hogy veszélyes ebnek nyilvánította a pitbull terrier fajtájú kutyákat és keverékeiket, ugyanakkor a fajta megnyugtató módon nem különíthető el a staffordshire fajtájú ebektől, amelyeket a jogszabály nem sorolt a veszélyes kutyák közé. Végül az Alkotmánybíróság más okból semmisítette meg a korábbi rendeletet, de a szabályozást pótolni kellett, emiatt a veszélyes állatok tartását újra kellett szabályozni. Sok hazai és nemzetközi szakértő állt ki amellett, hogy egy kutyát nem lehet csupán a fajtája miatt veszélyesnek nyilvánítani, és minden esetet egyedileg kell vizsgálni, ezért az új szabályozás már nem tartalmazta a kutyafajták külön, nevesített felsorolását.

5.3.11. Az őshonos növény- és állatvilágra ökológiai szempontból veszélyes állatokkal kapcsolatos tilalmak

Az ország őshonos növény- és állatvilágára ökológiai szempontból veszélyes, külön jogszabályban meghatározott állatok kedvtelésből tartása, szaporítása és forgalomba hozatala tilos. Aki e tilalmat megszegi, az állatot az állatvédelmi hatóság elkobozza, majd gondoskodik

¹⁷⁸ Megszöktették az altatás elől az emberölő kutyát című cikk https://hvg.hu/itthon/20160506_nadasladany_harapos_kutya_staffordshire_terrier_bulldog_pitbull letöltés dátuma: 2024.05.21.

az állat tulajdonjogának átruházásáról. Ha ez nem vezet eredményre vagy a jogszabály kizárja, a hatóság gondoskodik az állat végleges elhelyezéséről. Ha az állatot elhelyezni sem lehet, akkor az állat életét a megengedett módon ki lehet oltani.¹⁷⁹

5.3.12. A kísérleti, oktatási vagy egyéb tudományos céllal tartott állatokra vonatkozó külön szabályok

Az állatkísérletek nagyban hozzájárultak és hozzá is járulnak a tudomány fejlődéséhez, így e kísérletek a világ összes országában engedélyezve vannak. Az azonban koránt sem mindegy, hogy a nemzetek e körben mit engednek meg és mit nem. Magyarországon az állatkísérletek részletes és szigorú szabályozás alá esnek, azokról nem csak az állatvédelmi törvény, hanem más jogszabályok is rendelkeznek.

5.3.13. Az állatkísérlet végzésének általános szabályai

Az állatkísérletek tárgyi hatálya a gerinces állatokra és a lábasfejűekre terjed ki.¹⁸⁰ Állatkísérlet kizárólag nyilvántartásba vett intézményben, engedély alapján végezhető. Szépítőszerek, dohány- és egyéb élvezeti cikk, fegyver vagy annak alkatrésze, továbbá lőszer előállítás céljából tervezett kísérletre engedély nem adható. Állatkísérlet csak és kizárólag akkor engedélyezhető, ha annak elvégzését az alábbiak teszik szükségessé: alapkutatás; transzlációs vagy alkalmazott kutatás az alábbi célok bármelyikével: emberek, állatok vagy növények betegségeinek, kóros elváltozásainak és azok hatásainak elkerülése, megelőzése, felismerése vagy kezelése; emberek, állatok, növények élettani állapotának feltárása, értékelése, szabályozása vagy módosítása; valamint az állatok jóléte és a mezőgazdasági célból tartott állatok termelési feltételeinek javítása; az előbbi pontokban foglalt bármely célból gyógyszerek, élelmiszerek és takarmányok, valamint egyéb anyagok kifejlesztése, gyártása, azok minőségének, hatékonyságának, biztonságosságának ellenőrzése; a természetes környezet védelme az emberek vagy állatok egészsége vagy jóléte; a fajok megőrzésére irányuló kutatás; felsőoktatás vagy a szakmai készségek megszerzése, fenntartása vagy fejlesztése céljából folyó képzés, továbbá igazságügyi orvostani vizsgálat elvégzése.¹⁸¹

A törvény fontos rendelkezése, hogy amennyiben lehetséges, mellőzni kell az élő állatok felhasználását, és valamely tudományosan elfogadott módszert vagy vizsgálati stratégiát kell

¹⁷⁹ 1998. évi XXVIII. törvény 24/F. §

¹⁸⁰ 1998. évi XXVIII. törvény 25. §

¹⁸¹ 1998. évi XXVIII. törvény 26. §

előnyben részesíteni. Ha mégis élő állat felhasználásával kell kísérletet végezni, a felhasznált állatok számát a lehető legnagyobb mértékben csökkenteni kell. Lényeges kritérium továbbá, hogy a tenyésztés, szaporítás, elhelyezés és gondozás, valamint a kísérlet során alkalmazott módszereket a lehetséges mértékben kell tökéletesíteni az állati fájdalom, szenvedés, kín vagy maradandó egészségkárosodás elkerülése vagy a lehető legkisebb mértékűre csökkentése érdekében.¹⁸² Olyan állatkísérlet, mely súlyos, várhatóan hosszú ideig tartó és semmilyen módon nem enyhíthető fájdalommal, szenvedéssel vagy kinnal jár, nem végezhető. E körben a törvény kategóriákat sorol fel az egyes kísérletekre (éztelenítéses-túlaltatásos, enyhe, mérsékelt és súlyos).¹⁸³

Állatkísérletet az végezhet, aki szakképesítéssel rendelkezik, ugyanez vonatkozik az ilyen állat gondozására és az életének a kioltására is.¹⁸⁴ Kísérlet céljára csak az állatvédelmi hatóság által engedélyezett állatot lehet felhasználni. Emberszabású majmon kísérlet egyáltalán nem végezhető. Házasított állatfaj kóbor egyedén, valamint vadon befogott állaton kísérletet végezni nem szabad, kivéve, ha erre a hatóság külön engedélyt ad. Egyebekben a kísérleti állat tenyésztése, szaporítása, beszállítása, tartása az állatvédelmi hatóság engedélyével lehetséges.¹⁸⁵

5.3.14. Az állatkísérletek engedélyezése

Ha valaki vagy valamely szerv állatkísérletet kíván végezni, be kell szereznie az állatvédelmi hatóság engedélyét hozzá. Állatkísérletre engedély csak határozott időre adható. Az engedélyezés során az alábbiakat kell figyelembe venni: az állatkísérletek elvégzésének indokoltságát és tudományos megalapozottságát; az alkalmazott korszerű módszertan indokoltságát és tudományos megalapozottságát az állatlétszám, a fájdalom, a szenvedés, a kín és a maradandó károsodás lehető legkisebb mértékűre csökkentésének érvényesülése szempontjából; az állatok szenvedése indokolttá teszi-e a várt eredményt, és az valóban szolgálja-e az emberek, az állatok és a környezet javát, továbbá a kísérlet személyi és tárgyi feltételeinek a rendelkezésre állását.¹⁸⁶

¹⁸² 1998. évi XXVIII. törvény 27. §

¹⁸³ 1998. évi XXVIII. törvény 28. §

¹⁸⁴ 1998. évi XXVIII. törvény 29. §

¹⁸⁵ 1998. évi XXVIII. törvény 31. §

¹⁸⁶ 1998. évi XXVIII. törvény 32. §

Amennyiben a fentiekben foglaltakat az állatkísérletet végző megszegi, úgy a hatóság kötelezi az állatkísérletért felelős személyt vagy létesítményt a hiányosságok megszüntetésére (e körben a hatóság határidőt tűzhet és az eljárást felfüggesztheti), valamint a hatóság visszavonhatja az engedélyt. Az előírások két éven belül történő ismételt megsértése esetén a hatóság a személyt vagy a létesítményt határozott időre (legalább hat hónapra, de legfeljebb három évre) eltilthatja a további kísérletek végzésétől. A felfüggesztés és a visszavonás esetén az állatvédelmi hatóság kötelezi az állatkísérletet végzőt az állatállomány megfelelő elhelyezésére. Amennyiben az nem vezet eredményre, úgy az állatok életét ki lehet oltani.¹⁸⁷

5.3.15. Az állatok szállítása

A törvény külön szabályozza az állatok szállítását is. Így az állat terelésénél, lábnehajtásánál, a szállítóeszközre való fel- és lerakásnál, valamint a szállításnál úgy kell eljárni, hogy az az állatnak ne okozzon fájdalmat, szenvedést vagy sérülést. A célállomáson az állat kirakását haladéktalanul meg kell kezdeni.¹⁸⁸

Az állat élettani szükségleteinek a kielégítéséért a szállító felel, akinek figyelemmel kell lennie az állat viselkedési szükségleteire is. Az állatot csak olyan szállítóeszközön lehet szállítani, amely annak sérülést nem okozhat, és amely megvédi az állatot az időjárás káros hatásaitól. Amennyiben az állat speciális gondozást igényel, úgy az ilyen állatot olyan személynek kell kísérnie, aki alkalmas a gondozási teendők ellátására.¹⁸⁹

5.3.16. Az állatkert, a cirkuszi menázséria és a kedvtelésből tartott állatok kereskedésének létesítésére és fenntartására vonatkozó általános szabályok

Az alcímben foglaltakra vonatkozóan a törvény csak általános kritériumokat ír elő, de mindegyiket külön jogszabály rendezi részletesen, melyeket a későbbiek során fogok ismertetni.

Állatkert létesítését a természetvédelmi hatóság engedélyezi. Az engedély megadásának a feltételei a következők: az állattartás jogszabályban meghatározott feltételeinek teljesítése, a rendszeres állatorvosi felügyelet és az elkülönítés lehetőségének biztosítása; az állatkert vezetője rendelkezik felsőfokú képesítéssel; az állatgondozók rendelkeznek szakirányú

¹⁸⁷ 1998. évi XXVIII. törvény 33. §

¹⁸⁸ 1998. évi XXVIII. törvény 36. §

¹⁸⁹ 1998. évi XXVIII. törvény 37. §

képzettséggel, valamint alapítói nyilatkozat megtétele a tartós működéshez szükséges vagyoni fedezet meglétéről.

Az állatkert létesítéséhez be kell nyújtani az állattartási szabályzatot is. Az állatkert köteles az ott élő állatok szakszerű bemutatásával természet- és állatvédelmi tárgyú ismeretterjesztést, oktatást és nevelést végezni.¹⁹⁰ A természetvédelmi hatóság engedélyezheti állatkert részére cápa behozatalát és bemutatását, ha a megfelelő tartás feltételei tartósan biztosíthatóak, de főszabály szerint delfin és cápa országba történő behozatala, utaztatása és bemutatása tilos.

Cirkuszi menaszéria létesítéséhez a kereskedelmi hatóság engedélye szükséges. Állandó telephellyel nem rendelkező vándorcirkusznak állat tartására, állat, valamint állatszám bemutatására engedély nem adható.

A kedvtelésből tartott állatok kereskedésének létesítéséhez és működtetéséhez a kereskedelmi hatóság engedélye szükséges.¹⁹¹

5.3.17. Az állatpanzió és az állatmenhely létesítésének és fenntartásának általános szabályai

Állatpanzió és állatmenhely (a továbbiakban együtt: állatotthon) létesítésére irányuló szándékát az állatvédelmi hatóságnak kell bejelenteni. Állatotthon akkor létesíthető, ha az állattartás jogszabályban meghatározott feltételei tartósan és folyamatosan rendelkezésre állnak; a rendszeres állatorvosi ellátás biztosított; az állatotthon működtetése nem sérti a köznyugalmat, továbbá az állatotthon vezetője szakirányú végzettséggel rendelkezik.

Ugyanúgy, mint az állatkertnél, ezen esetekben is mellékelni kell az állatotthon működési szabályzatát, valamint biztosítani kell a tartós vagyoni fedezetet.¹⁹²

5.3.18. Az állatvédelmi feladatok pénzügyi fedezete

Az állatvédelemmel kapcsolatos pénzügyi források három elemből tevődnek össze. Az első a központi költségvetésben az állatvédelemre előirányzott pénzüsszegek, a második az állatvédelmi hozzájárulás, a harmadik pedig az állatvédelmi bírság. Az állatvédelmi

¹⁹⁰ 1998. évi XXVIII. törvény 39. §

¹⁹¹ 1998. évi XXVIII. törvény 40. §

¹⁹² 1998. évi XXVIII. törvény 41. §

hozzájárulásra kötelezett termékek körét, a hozzájárulás mértékét, valamint a fizetés és a felhasználás szabályait külön törvény állapítja meg.¹⁹³

5.3.19. Az ebnyilvántartás és az ebrendészet

Magyarországon kutyát csak transzponderrel – közismertebb nevén chip-pel – megjelölve lehet tartani. Ennek egyrészt az az értelme, hogy így az elveszett kutyákat könnyebben vissza lehet juttatni a gazdáiknak, másrészt az állam így nyomon tudja követni azt, hogy Magyarországon hozzávetőlegesen hány kutya él. A szabályozás állatvédelmi szempontból nagyon lényeges, azonban a betarthatósága problémákba ütközik. Ennek egyik oka az, hogy azon állattartók, akik csak őrzési feladatra és nem pedig kedvtelésből tartanak kutyát, nem feltétlenül hajlandóak kiadni pénzt már a kötelező éves veszettség oltásra sem, nemhogy a transzponderre. Pedig ma már csak az a kutya oltható be veszettség ellen, aki igazoltan rendelkezik transzponderrel is. Ennek ellenőrzése azonban sokszor nehézkes, és itt térek ki a másik nagy problémára, mely a következő. A transzponderrel történő megjelölésbe nem csak az tartozik bele, hogy az állatorvos a chip-et beülteti a kutya nyakbőrébe (általában a bal oldalra), hanem a transzpondert regisztrálni is kell az erre létrehozott internetes nyilvántartásba is a tulajdonos nyilatkozatával kiállított regisztrációs adatlap alapján. És ez az utolsó lépés az, ami sokszor elmarad. Ily módon a befogott kutyának a nyakából leolvassák a chipszámot, azt ki is jelzi a műszer, de a szám beírásakor a rendszer azt adja ki, hogy a chipszám nincs regisztrálva. Ezzel pedig hiába van megjelölve a kutya, hiába van gazdája, a szám alapján a kutya azonosítása lehetetlen. Az imént említett probléma tehát mindenképpen megoldásra vár, melyet talán azzal lehetne kiküszöbölni, hogy az állatorvosokat rendszeresen ellenőrzi a Magyar Állatorvosi Kamara felügyeleti szerve, egyrészt annak vonatkozásában, hogy betartották-e azt, hogy veszettség elleni oltást csak transzponderrel megjelölt kutya kaphat, másrészt, hogy regisztrálták-e az azonosító számot a rendszerbe.

A fentiek mellett a nemkívánt szaporulatok megelőzése érdekében még fontosnak tartanám azt is, hogy a törvény tegye kötelezővé az állatok ivartalanítását, a kivételekkel kiegészítve. Ma már a legtöbb menhely, fajtamentő és tenyésztő azzal adja örökbe vagy adja el az állatokat, hogy meghatározott életkor eléréseig kötelezi az új tulajdonost az állat ivartalanítására. Ezen kötelezettség teljesítését a legtöbb esetben ellenőrzik is olyan formában, hogy elkérik a tulajdonostól a műtétet igazoló állatorvosi nyilatkozatot vagy számlát. A fővárosban és a

¹⁹³ 1998. évi XXVIII. törvény 42. §

nagyobb városokban ez nagyjából működik is, de a talált vagy a szomszédától befogadott állatok vonatkozásában a kisebb településeken még mindig nem divat az állat ivartalanítása, pláne úgy, hogy az állatokat kiengedik az utcára is, ahol óhatatlan a szaporodás végbemenetele.

Ezen előzményi problémafelvetés után térek rá arra, hogy ami az az ebnyilvántartás. A transzponderrel megjelölve tartható ebekről az állat tartója és más személy jogainak, személyi biztonságának és tulajdonának védelme, valamint az ebrendészeti feladatok ellátása érdekében nyilvántartást kell vezetni. A hatóság a kutya veszélyessé nyilvánítását külön rögzíti a nyilvántartásba. A lajstromot az élelmiszerlánc-felügyeleti szerv működteti.¹⁹⁴

A hatékonyabb ebrendészet érdekében a tartás helye szerint illetékes települési vagy kerületi önkormányzat, illetve a fővárosi önkormányzat három évente legalább egy alkalommal ebösszeírást végez, melyhez a Magyar Állatorvosi Kamara is köteles adott esetben adatot szolgáltatni.¹⁹⁵ A tulajdonosokat az önkormányzatok ebrendészeti hozzájárulásra is kötelezhetik az adott év első napjáig négy hónapos kort betöltött kutya esetében, mely nem haladhatja meg veszélyes eb esetén a húszezer, más eb esetén a hatezer forintot. Ez alól a törvény felsorol kivételeket is, így például nem szedhető ilyen hozzájárulás az ivartalanított kutya tulajdonosától, valamint attól, aki a kutyát örökbe fogadta. Az ebrendészeti hozzájárulást az önkormányzatok kötelesek az ebek ivartalanításának a támogatására, az állatmenhelyek és az ebrendészeti telepek fenntartására, valamint egyéb állatjóléti célra fordítani. Amennyiben a hozzájárulást valaki nem fizeti meg, azt úgy kell tekinteni, mintha az adófizetési kötelezettségét nem teljesítette volna, és a hozzájárulás, mint köztartozás, behajthatóvá válik.¹⁹⁶

Az ebrendészetről egyebekben külön rendelet állítja fel a részletszabályokat, melyet a későbbiek során ismertetni fogok.

5.3.20. Az állatvédelmi bírság

Aki tevékenységével vagy mulasztásával az állatok védelmére, kíméletére vonatkozó jogszabály vagy hatósági határozat előírását megszegi vagy annak nem tesz eleget, magatartásának súlyához, ismétlődő jellegéhez, és különösen az állatnak okozott sérelem jellegéhez, időtartamához igazodó mértékű állatvédelmi bírságot köteles fizetni, melyet az állatvédelmi hatóság szab ki. Az elévülési idő 1 év, amely az állatvédelmi hatóság

¹⁹⁴ 1998. évi XXVIII. törvény 42/A. §

¹⁹⁵ 1998. évi XXVIII. törvény 42/B. §

¹⁹⁶ 1998. évi XXVIII. törvény 42/C. §

tudomásszerzésétől számít. Az elkövetéstől számított öt éven túl nem szabható ki bírság, kivéve, ha a magatartás jogszerűtlen állapot fenntartásával valósul meg (ilyenkor az elévülés a jogszerűtlen állapot befejezésétől kezdődik). Fontos, hogy a bírság megfizetése nem mentesíti az állattartót a más jogkövetkezmények alól. Állatvédelmi bírság kiszabása helyett vagy mellett az állattartót a hiányosságok kijavítására, pótlására kell kötelezni, továbbá az állatok gondozásával, a velük való helyes bánásmóddal kapcsolatos állatvédelmi oktatáson való részvételre lehet kötelezni. Ha ennek az állattartó nem tesz eleget, állatvédelmi bírsággal sújtható. Ha a kedvtelésből tartott állat tartója a jogszabályok szándékos vagy ismételt megsértésével az állatának maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza, és a kedvtelésből tartott vagy a jövőben tartandó állat jóléte bírság kiszabásával és állatvédelmi képzésen történő részvétellel sem biztosítható, az állatvédelmi hatóság – állatvédelmi bírság kiszabásával egyidejűleg – az állattartót az állat kedvtelésből való tartásától 2-8 évre eltilthatja. Ugyanez a szabályozás igaz a nem kedvtelésből tartott állatokra is. Az eltiltás helyett a hatóság az állattartót kötelezheti arra, hogy a jogsértés súlyától függően 2-8 évre az állattartó rendszeresen jelentsen a hatóságnak az állatok hogylétéről, valamint kötelezheti arra az állattartót, hogy vegyen igénybe az adott állatfaj vonatkozásában tartási gyakorlattal rendelkező személyt.¹⁹⁷

5.3.21. Az állatvédelmi oktatás

Az állatvédelmi oktatás rendkívüli fontossággal bír az állatvédelem terén, ugyanis segít abban, hogy a gyermekek – ha esetleg a szülőktől nem tanulták meg – megértsék azt, hogy az állatok érzelmekre és fájdalomra képes élőlények, ezért nem szabad őket bántalmazni. A törvény ezért írja elő azt, hogy az állatokkal szembeni megfelelő magatartásra, gondoskodásra nevelést, az állatok megismertetését az iskolai általános képzésbe, a szakképzésbe, valamint az ismeretterjesztésbe be kell építeni.¹⁹⁸

5.3.22. Az ügyész szerepe az állatvédelemben

A törvény fontos újításként iktatta be 2009-ben azt, hogy az ügyész is felléphet az állatok védelme érdekében. Ekképpen az ügyész is jogosult a jogszabályok megsértése esetén keresetet indítani a tevékenységtől eltiltás, illetőleg a tevékenységgel okozott kár megtérítése iránt.¹⁹⁹

¹⁹⁷ 1998. évi XXVIII. törvény 43. §

¹⁹⁸ 1998. évi XXVIII. törvény 43/A. §

¹⁹⁹ 1998. évi XXVIII. törvény 44. §

5.3.23. Az állatvédelmi őrszolgálat

A települési és a kerületi önkormányzatok, valamint a fővárosi önkormányzat önkormányzati állatvédelmi szolgálatot működtethet. A települési önkormányzat kötelező feladata a település belterületén a kóbor állatok befogása. Az így befogott állat tulajdonjoga az államra száll, ha 15 napon belül az állat tulajdonosa nem válik ismertté. Az állatvédelmi hatóság gondoskodik az állat tulajdonjogának átruházásáról, ha ez eredménytelen, az állat végleges elhelyezéséről. Az elhelyezés eredménytelensége esetén az állat élete – külön jogszabályban meghatározott időtartam elteltével – kioltható. Ha az állat tulajdonosa ismertté válik, az állatot köteles visszafogadni és a felmerült költségeket megtéríteni. Amennyiben az állatot nem veszi vissza vagy az állat visszaadását a hatóság az állat egészségét súlyosan veszélyeztető körülmények miatt megtagadja, a hatóság az állatot elkobozza. Ezt követi a szokásos eljárás, melynek a vége ismételten az, hogy az állat életét ki lehet oltani.²⁰⁰

Ezzel kapcsolatosan megjegyzendő, hogy Magyarországon most már sok menhelyen nem élnek azzal a lehetőséggel, hogy az örökbe nem fogadott állatok életét kioltsák. Ezen állatoknál előfordul, hogy az egész életüket a menhelyen élik le, de ha a menhelyen gondoskodnak róluk és foglalkoznak velük, teljes életet tudnak élni. És ez a lényeg, hogy élni tudnak, és nem ölik meg őket csak azért, mert nem fogadta őket örökbe senki. Nagyon szélsőséges és talán sokak számára megbotránkoztató példa, de az árva gyerekeket és az idős, nincstelen embereket sem ölik meg a gondozóik azért, mert senkinek nem kellene. Pedig azokon a területeken is nagyon nagy a hely- és a pénzhiány.

Az emberek örökbefogadásra irányuló hajlama talán fejlődő tendenciát mutat, de még így sem lehet arányosítani az örökbefogadott állatok számát azokéval, akik menhelyre kerülnek. Ily módon még mindig több az örökbe fogadásra váró állat, mint az örökbefogadott állat. Fontos lenne a médiában is hangsúlyozni az örökbefogadás szükségességét, ugyanis egy állat örökbefogadásával az örökbefogadó két életet ment meg. Egyrészt annak az állatét, akit ő befogad, másrészt azét, aki a befogadott állat helyére tud menni. Ha csak minden harmadik - szerető - család befogadna egy gazdátlan állatot, nem lenne ennyire rossz a helyzet.

²⁰⁰ 1998. évi XXVIII. törvény 48/A. §

5.4. A 41/2010. (II.26.) Korm. rend. a kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról

A kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról szóló kormányrendelet az Átv. háttérjogszabálya. Kedvtelésből tartott állat a rendszertani besorolástól függetlenül minden olyan állat, amelyet nem kizárólag tudományos kutatás, állati termék előállítása, igavonás, teherhordás, természetvédelem, géntartalék-védelem és – eb és macska kivételével – közcélú bemutatás céljából tartanak, tenyésztenek, forgalmazznak, továbbá az az állat, amelyet más kedvtelésből tartott állat táplálása céljából tartanak és szaporítanak, valamint a nem gazdasági céllal tartott haszonállat és a vadászatra használt állat.²⁰¹ Kedvtelési célra nem tartható és forgalmazható olyan állat, amelynek a tartása az adott faj fennmaradását veszélyeztetheti.²⁰²

5.4.1. Az állatforgalmazásra vonatkozó szabályozás

Nem lehet kedvtelésből tartott főemlőst forgalomba hozni.²⁰³ Kutyát forgalomba hozni csak úgy lehet, hogy ha az állat el van látva elektronikus transzponderrel (közismertebb nevén chip-pel).²⁰⁴ Ezt az önkormányzatok szokták ellenőrizni, melyre különböző módszerek vannak, például az ebösszeírás. Az állatorvosokra is szigorú szabályozások vonatkoznak e körben, ugyanis a kutyának a kötelező veszettség elleni védőoltást csak úgy lehet beadni, ha a bőre alá már be van ültetve a mikrochip. A rendelet kitér röviden az örökbefogadásra is, és kötelezővé teszi az örökbe fogadni kívánt kutyák és macskák chip-pel történő ellátását.²⁰⁵

Az állatkereskedésekre is külön szabályok vonatkoznak. Állatkereskedés csak tevékenységi engedéllyel működtethető, és csak akkor, ha az állomány ellátására szolgáltató állatorvossal szerződést kötött, rendelkezik jóváhagyott működési szabályzattal, valamint biztosítani tudja a rendeletben meghatározott tartási körülményeket.²⁰⁶ Az engedélyt mindig a működési hely szerint illetékes vármegyei kormányhivatal adja ki.²⁰⁷

²⁰¹ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 1. § (1) bekezdés a) pont

²⁰² 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 2. § (1) bekezdés

²⁰³ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 3. § (1) bekezdés

²⁰⁴ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 3. § (1) bekezdés

²⁰⁵ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 3. § (3) bekezdés

²⁰⁶ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 4. § (1)-(2) bekezdés

²⁰⁷ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 4. § (4) bekezdés

Tilos olyan állatot forgalomba hozni, ami a szülőjének gondoskodása nélkül nem lenne képes az önálló életre, továbbá, amelynek utóda nem lenne képes szülője nélkül az önálló életre. Ez alól csak az képezhet kivételt, ha a szülőt és az utódot együtt értékesítik.²⁰⁸

Az állatkereskedésekben az állatot mindig szökésbiztos módon kell elhelyezni, mégpedig úgy, hogy a nyugalmuk az eladótérben is biztosított legyen.²⁰⁹ A jogszabály tiltja az olyan maradandó, a küllem javítására szolgáló beavatkozásokat, amelyek azt a célt szolgálják, hogy az állat könnyebben értékesítésre kerülhessen.²¹⁰ Ilyenek azok a beavatkozások, amikor az állat bőre alá festékanyagokat fecskendeznek, hogy a színük egyedibb legyen.

5.4.2. A kedvtelésből tartott állatokkal való bánásmód

Az állattartó egyik legfőbb kötelezettsége az, hogy rendelkezzen az állat dokumentumaival.²¹¹ A magyar madártenyésztőknek a madarakat a kikelést követő legfeljebb 14 napon belül meg kell jelölniük varratmentesen lezárt, egyedileg megjelölt lábgyűrűvel.²¹² Az állatok számára az élelmet, vizet, valamint rágcsálók esetében a fogak koptatásához szükséges rágóanyagot mindig az adott fajnak, az egyed korának és élettani állapotának megfelelő minőségben, mennyiségben és a természetes viselkedési szokásaihoz leginkább alkalmazkodó időközönként kell biztosítani.²¹³ Az állat tartása azonban nem zavarhatja szükségtelenül a környező lakóközösség kialakult élet- és szokásrendjét.²¹⁴ Az állattartó köteles naponta legalább egy alkalommal ellenőrizni az állatot és annak tartási helyét. A tartási helynél kifejezetten figyelni kell arra, hogy az az állatnak ne okozzon sérülést, továbbá az megfeleljen az állat szükségleteinek. Tilos állatot állandó fényben és/vagy sötétségben, valamint állandó zajban tartani.²¹⁵ Az állatot csak olyan helyen szabad tartani, amely ki tudja elégíteni az adott faj mozgásigényét. Lovak és kutyák esetében ez az állat mozgatása útján is megvalósítható, de ekkor is törekedni kell arra, hogy kedvük szerint mozoghassanak a tartás helyén.²¹⁶ A kutyákra külön szabályozások vonatkoznak, attól függően, hogy mekkora a testméretük. Amikor ezt a kitéletet beiktatták jelen rendeletbe, legfőképpen a kis településeken felháborodást váltott ki, mert ott még mindig szokás a kutyákat láncon tartva kikötözni. Sokan ezért felhagytak az állatok tartásával, ki az állat

²⁰⁸ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 7. § (1) bekezdés

²⁰⁹ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 11. § (2) bekezdés

²¹⁰ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 11. § (6) bekezdés

²¹¹ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 13. §

²¹² 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 13/A. §

²¹³ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 14. § (1) bekezdés

²¹⁴ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 14. § (2) bekezdés

²¹⁵ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 14. § (3) bekezdés

²¹⁶ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 14. § (4) bekezdés

kitételével, ki az állat megölésével, mert nem akartak a későbbiekben egy esetleges, magasabb pénzbírságot kifizetni. Gerinces állatot nem lehet kör alakú kalitkában vagy gömb alakú akváriumban tartani, mert az állatokban ez képes pszichikai torzulást okozni. Gerinces állat kifejlett egyedét 30 liternél kisebb űrtartalmú térben nem szabad tartani.²¹⁷ Ha a kutyákat csoportosan tartják együtt, egyedenként legalább 6 négyzetméter, akadálytalanul használható területet kell nekik biztosítani.²¹⁸ Állatok csoportban tartásakor úgy kell kialakítani az élőhelyet, hogy mindegyik egyed versengés és agresszió nélkül hozzáférhessen az etető-, itató-, fürdő-, pihenő- és búvóhelyhez.²¹⁹ Talajszinten lakó állatot nem lehet hálós aljzaton tartani, kivéve, ha a ketrecet füves területen vagy a talajon helyezik el.²²⁰ Az olyan állatok esetében, akik nem kizárólag a talajon vagy a vízben laknak, biztosítani kell legalább két olyan polcot vagy ágot, amelyen elférnek, és tudnak pihenni.²²¹ Az olyan akváriumot, amelyben halak laknak, le kell fedni annak érdekében, hogy a hal ne tudjon kiugrani a vízből.²²² Tilos kikötve tartani az állatokat. Ez alól kivételt képeznek a patás állatok és a kutyák. A patás állatokat nem lehet állandó jelleggel, míg az ebeket nem lehet tartósan kikötve tartani.²²³ Kutyát sétáltatni csak nyakörv vagy hám segítségével lehet, és azt is csak úgy, hogy az állat egészségét ne veszélyeztesse.²²⁴ A kutya-, macska- és görénykölyköket 8 hetes korukig az anyjuk mellett kell tartani.²²⁵

A rendelet haladó szellemiségére utal az, hogy rendelkezik a sziámi harcoshalak tartásáról is, melynek körében kimondja, hogy a hím sziámi harcoshalakat úgy kell tartani, hogy azok egymást, valamint a tükörcépüket ne láthassák.²²⁶

Az állatokat úgy kell tartani, hogy azok ne veszélyeztethessék más állat vagy ember biztonságát. Agresszív viselkedésű állatot tilos más állatokkal együtt tartani.²²⁷

A madarak vadon befogott egyedeit csak a természetvédelmi hatóság engedélyével lehet tartani.²²⁸ Az állattartó egyébként úgy tudja bizonyítani, hogy a madár nem vadon befogott,

²¹⁷ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 14. § (5) bekezdés

²¹⁸ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 14. § (6) bekezdés

²¹⁹ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 14. § (8) bekezdés

²²⁰ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 14. § (9) bekezdés

²²¹ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 14. § (10) bekezdés

²²² 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 14. § (11) bekezdés

²²³ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 14. § (12) bekezdés

²²⁴ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 14. § (13) bekezdés

²²⁵ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 14. § (15) bekezdés

²²⁶ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 14. § (16) bekezdés

²²⁷ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 15. §

²²⁸ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 15/A. § (1) bekezdés

hogy az meg van jelölve egyedi lábgyűrűvel.²²⁹ Jelölés hiányában a rendelet felsorolja, hogy mely fajokat kell tenyésztett fajoknak tekinteni. Ilyenek például a tyúkok vagy az egyéb futómadarak.

Az állatokkal kíméletesen kell bánni, azoknak szükségtelenül fájdalmat, szenvedést, félelmet okozni nem lehet.²³⁰ Az állattartónak törekednie kell arra, hogy az állat jólétben éljen, így figyelembe kell vennie az állat életkorát, fiziológiai állapotát és az adott faj szükségleteit.²³¹ A kutyák küllemének a megváltoztatása érdekében fark kurtítás végezhető, de csak a kutya 7 napos koráig.²³² A fülek csonkítása – amennyiben az nem egészségügyi célt szolgál – tilos, bár ezt a mai napig sok állattartó és állatorvos nem tartja be. Közterületen kutya csak pórázon sétáltatható. Ez alól kivételek a kutyafuttató létesítmények. Közterületen kutyát csak olyan személy vezethet, aki képes az állat irányítására, kezelésére és féken tartására.²³³ Szájkosarat csak abban az esetben kell használni, ha az állat jellemzően agresszív viselkedést mutat.²³⁴

A kormányrendelet szigorúan kíván fellépni az erős fény- vagy hanghatással járó tevékenységek, valamint az időjárás jelenségek miatt félelemben lévő állatok érdekében, ezért kimondja, hogy ilyenkor az állattartónak gondoskodnia kell arról, hogy az állat ne szökhessen el félelmében, sőt, törekednie kell az állat megnyugtatására is.²³⁵ Fontos, hogy ezt jogszabályi szintre emelték, ugyanis az éves tűzijátékok, petárdázások, valamint a jelentős viharok idején rengeteg állat szalad el félelmében otthonról, és a legtöbbjüket soha nem találják meg. Érthetetlen, de ebben nem látszik javuló tendencia az állattartókon.

5.4.3. Eb okozta fizikai sérülések, valamint a veszélyes eb tartása

Ha az önkormányzat jegyzője értesül arról, hogy kutya fizikai sérülést okozott, arról köteles értesíteni a járási állategészségügyi hatóságot.²³⁶ Az állategészségügyi hatóság ilyen esetben többféleképpen rendelkezhet. Az ebtartót írásbeli figyelmeztetésben részesítheti, kötelezheti a kutya tartási körülményeinek a megváltoztatására, szigorúbb szabályokat állapíthat meg az eb sétáltatása során, valamint kötelezheti az állattartót arra is, hogy állattartási képzésen vegyen részt. Súlyosabb esetekben a hatóság arra is kötelezheti az állattartót, hogy az végeztesse el az

²²⁹ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 15/A. § (3) bekezdés

²³⁰ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 16. § (1) bekezdés

²³¹ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 16. § (2) bekezdés

²³² 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 16. § (5) bekezdés

²³³ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 17. § (1) bekezdés

²³⁴ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 17. § (3) bekezdés

²³⁵ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 17/A. §

²³⁶ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 17/C. §

állat ivartalanítását, veszélyesnek minősítheti az ebet, valamint a legsúlyosabb esetben elrendelheti a kutya életének a kioltását is.²³⁷ Az utóbbiról részletesebben beszéltem már az Állatvédelmi törvény vonatkozásában, bemutatva Hannibál kutya történetét is. Amennyiben az állatot a hatóság veszélyesnek minősíti, annak tartása csak engedéllyel, az engedélyben írt feltételek megtartásával, ivartalanítás mellett, transzponderrel megjelölve lehetséges.²³⁸ Az engedély csak akkor adható ki, ha az ebtartó betöltötte a 18. életévét és cselekvőképes.²³⁹ A veszélyes eb nyakörvén jól látható helyen fel kell tüntetni, hogy veszélyesnek van minősítve, továbbá egy bilétán fel kell tüntetni az állattartó adatait is. Veszélyes kutya csak olyan zárt, bekerített helyen tartható, amely megakadályozza az állat szökését. A tartási hely be- és kijáratán jól olvasható módon fel kell tüntetni, hogy „Vigyázat! Veszélyes eb!”, valamint a szöveg mellett egy támadó ebet ábrázoló grafikát is szükséges elhelyezni.²⁴⁰ A veszélyes eb közterületen való vezetése is igen körülményes, szájkosárral, rövid pórázzal lehet csak sétáltatni, és a kutyát csak olyan személy vezetheti, akinek arra engedélye van.²⁴¹

5.5. A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény

Az állatvédelem témakörének szempontjából feltétlenül szükséges bemutatni az 1996. évi LV. törvényt (a továbbiakban: Vtv.) a vadászat rendjéről, ugyanis megannyi állatvédelmi szabályozást tartalmaz.

5.5.1. A törvény célja

A preambulum kimondja, hogy „Az Országgyűlés felismerve azt, hogy valamennyi vadon élő állatfaj a Föld megújuló természeti erőforrásainak, valamint a biológiai életközösségnek pótolhatatlan része, tudatában annak, hogy a vadon élő állat esztétikai, tudományos, kulturális, gazdasági és genetikai értékek hordozója, s ezért - mint az egész emberiség és nemzetünk kincsét - természetes állapotban a jövő nemzedékek számára is meg kell őrizni, a természet védelme, a vadállomány ésszerű hasznosítása érdekében a következő törvényt alkotja....” A törvény tehát az emberiség nemzeti kincseként rendeli védeni a vadon élő állatok életét és életterét, s rendelkezik a vadászati jog gyakorlásának feltételeiről, a vadgazdálkodásról, a vadak

²³⁷ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 17/C. § (3)-(4) bekezdés

²³⁸ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 17/E. §

²³⁹ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 17/F. §

²⁴⁰ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 17/H. §

²⁴¹ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 17/I. § (1) bekezdés

és élőhelyük védelméről, továbbá a jogkövetkezményekről, melyek a törvény megsértéséből eredhetnek.

5.5.2. A vadászati jog

Vadnak minősül minden olyan állatfaj, mely Magyarországon honos, előforduló, engedéllyel telepített vagy átvonuló nagyvad és apróvadnak minősülő vadászható állatfaj, és amely nem áll természetvédelmi oltalom alatt. Hogy mely fajok tartoznak ezekbe a kategóriákba, azt a vadgazdálkodásért felelős miniszter a természetvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben, rendeletben állapítja meg.²⁴² A törvény hatálya nem terjed ki a vadon élő nem vadászható állategyedekre és az állatkerti állatokra.²⁴³

A vadászati jog a vad és az élőhelyének védelmével és a vadgazdálkodással kapcsolatos, továbbá a vadászterületen szabadon élő vagy zárt téri tartás keretében tartott vadnak az elejtésére, elfogására, valamint a hullatott agancs és a vadászható szárnyas vad tojásának gyűjtésére és az elhullott tetem elsajátítására való kötelezettségek és jogosultságok összessége.²⁴⁴ A vadászati jog olyan vagyoni értékű jog, mely a vadászterületnek minősülő terület tulajdonosát illeti meg.²⁴⁵ Fontos azonban tisztázni azt is, hogy mi minősül vadászterületnek. Vadászterület az a földterület vagy vízfelület, amelynek a kiterjedése a háromezer hektárt eléri, és szemközti határvonalainak távolsága legalább háromezer méter, továbbá, ahol a vad a szükséges táplálékot megtalálja, természetes szaporodásra képes, illetőleg a természetes mozgásigénye, búvóhelye és nyugalma adott. Nem minősül azonban vadászterületnek a települések közigazgatási belterülete, a lakóingatlanként szolgáló bekerített kültéri ingatlan, a tanya (és a major), a temető, a nem mező- és/vagy erdő vagy vadgazdálkodás céljából bekerített terület, a repülőtér, a közút, valamint a vasút területe.²⁴⁶ A vad az állam tulajdonában van, azonban a vadászterületen elfogott vagy elejtett vad a vadászatra jogosult tulajdonába kerül. Ez alól kivétel a vadaskertben, a vadsparkban, a vadfarmon és az apróvadtartó- és szaporító telepen tartott vad, melyek a vadtartó létesítmény üzemeltetőjének a tulajdonában vannak.²⁴⁷

²⁴² 1996. évi LV. törvény 1. § (2) bekezdés

²⁴³ 1996. évi LV. törvény 1. § (3) bekezdés

²⁴⁴ 1996. évi LV. törvény 2. §

²⁴⁵ 1996. évi LV. törvény 3.§ (1) bekezdés

²⁴⁶ 1996. évi LV. törvény 8.§

²⁴⁷ 1996. évi LV. törvény 9. §

Elejtésnek minősül az első halálos lövés leadása, továbbá a helyben maradást eredményező lövés leadása, avagy ragadozó madárral vagy vadászkutyával történő elfogása. Elfogásnak minősül a vad mozgásképtelenné tétele után annak birtokba vétele. Trófeának minősül a gímszarvas, a dámszarvas, az őz és a muflon (csigája) agancsa, illetőleg a vaddisznó agyara.²⁴⁸

A vadászati jog gyakorlása is szigorú feltételekhez van kötve. Önálló vadászati jog gyakorlásának minősül az, ha valaki a saját vadászterületén vadászik; ha valaki az általa meghívott vadász számára biztosítja a vadászat lehetőségét (vendégvadászat); továbbá a bérvadászat, mely lényegét tekintve a vadászat jogának megállapodás útján történő bérbe adását jelenti.

5.5.3. A zárttéri vadtartás szabályai

Zárttéri vadtartás csak és kizárólag a vadászati hatóság engedélyével folytatható. Zárttéri vadtartásnak minősül a fácán, a fogoly, a tőkés réce, a gímszarvas, a dámszarvas, az őz, a muflon, valamint a vaddisznó zárt térben történő, de szabad mozgását biztosító módon elkerített tartása és szaporítása, mely vadászati, kutatási, oktatási, bemutatási vagy élelmiszer-termelési célból történik. Zárttéri nagyvadtartás csak vadaskertben, vadsparkban és vadfarmon folytatható.²⁴⁹ A létesítmény kerítésének fenntartásakor biztosítani kell egyrészt azt, hogy a vad onnan ne mehessen ki, másrészt azt, hogy külső állat ne mehessen be az elzárt területre.²⁵⁰ A nagyvadtartásból származó vad szabad vadászterületre nem helyezhető ki, más vad pedig csak úgy helyezhető ki, ha rendelkezik állategészségügyi igazolással.²⁵¹

A vadaskertet a gímszarvas, a dámszarvas, az őz, a muflon, valamint a vaddisznó vadászati célú tartására és tenyésztésére hozzák létre,²⁵² míg a vadsparkot a vadak kutatási, oktatási és bemutatási céljából. A vadpark pedig olyan létesítmény, mely a nagyvadfajokat élelmiszer előállításának céljából tartja és tenyészt.²⁵³ A vadfarmokon a vadászat tilos.²⁵⁴

²⁴⁸ 1996. évi LV. törvény 9. § (5)-(8) bekezdés

²⁴⁹ 1996. évi LV. törvény 27/A. §

²⁵⁰ 1996. évi LV. törvény 26/B. § (1) bekezdés

²⁵¹ 1996. évi LV. törvény 26/B. § (2)-(3) bekezdés

²⁵² 1996. évi LV. törvény 27/C. §

²⁵³ 1996. évi LV. törvény 27/D. §

²⁵⁴ 1996. évi LV. törvény 27/F. §

5.5.4. A vad és az élőhelyének védelme

A legáltalánosabb szabályként elmondható, hogy a vadászatra jogosult nem veszélyeztetheti a nem vadászható állatfajok, az élő szervezetek és a vadászterületre meghatározott legkisebb vadlétszám fenntartását, továbbá a vadászon kívül nem zavarhatja a vad nyugalmát. A vad védelmének érdekében tilos a vad búvó-, lakó-, és táplálkozási, valamint szaporodási vagy költési helyét zavarni. Nem minősül zavarásnak az okszerű mező- és erdőgazdálkodással összefüggő tevékenység, ideértve a halastavak lehalaszását is, amennyiben az szükségszerű. Főszabály szerint tilos a madárfajok fészkének és fészkelésének zavarása, megrongálása vagy elpusztítása; a vadászható madárfajok tojásainak természetből való gyűjtése, továbbá az így gyűjtött tojások birtoklása még üres állapotban is; továbbá az emlősök kotorékainak és egyéb zárt búvóhelyek füstképzéssel történő zavarása, illetve elgázosítása. Nem minősül azonban gyűjtésnek a fészekmentés céljából végzett tevékenység.²⁵⁵

Tilos a vad kínozása, annak elejtése és elfogása nem járhat szenvedéssel. A vadász köteles az általa sebzett vagy az egyébként súlyos beteg vadat annak elejtése céljából felkutatni és kegyelemlövéllyel megölni. A vadat egyébként gyors és azonnali halált okozó lövéssel kell elejteni.²⁵⁶

A vadászatra jogosult köteles a vadászterületén élő vadállományt, valamint annak biológiai diverzitását fenntartani. Köteles gondoskodni a vadnak és élőhelyének őrzéséről, továbbá nem megfelelő természeti körülmények esetén köteles a vadakat táplálékkal és ivóvízzel ellátni.²⁵⁷ A vadászatra jogosult feladata még a beteg állatok meggyógyítása, az állatbetegségek megszüntetése és az állatok állatbetegségektől való megóvása is. Ha fertőző betegség gyanúja áll fenn, illetőleg növényvédő szer általi mérgezés lehetősége, a vadászatra jogosult köteles ennek a tényét jelenteni az élelmiszerlánc-felügyeleti szervnek.²⁵⁸

Tilos a vadászat tiltott vadászati eszközzel, tiltott vadászati módon, vadászati tilalmi időben, vadászati kíméleti területen, továbbá vadászati tilalom hatósági elrendelése esetén. Nem lehet vizes területeken és azok védősávjában ólomsörétet használni vízivadászat során.²⁵⁹

²⁵⁵ 1996. évi LV. törvény 28. §

²⁵⁶ 1996. évi LV. törvény 29.§

²⁵⁷ 1996. évi LV. törvény 34. §

²⁵⁸ 1996. évi LV. törvény 35. §

²⁵⁹ 1996. évi LV. törvény 37. §

Tiltott vadászati eszköznek minősül a mérgezett hegyű és robbanófejű nyílvesztő, a számszerű, a lőfegyverre szerelt hangtompító eszköz, a hurok, a horog, a madárlép, a verem, a nem szelektív háló, az elöltöltő fegyver használata nem egyéni vadászatra, az automata és a félautomata fegyver, a vak vagy megcsonkított élő csaliállat, az áramütést okozó elektromos eszköz, az emlősállatok ejtőhálóval való elfogása, éjszakai lövésre alkalmas célszóeszköz (kivéve a hivatásos vadásznál), továbbá a mérgezett vagy az altató csalétek. A hivatásos vadász csak százhusz joule-nál nagyobb csőtorkolati energiájú golyós vadászlőszert, illetőleg 0,22 kaliberű golyós vagy annál nagyobb kaliberű vadászlőfegyvert, továbbá maroklőfegyvert használhat.²⁶⁰

Tilos a vadat lábfogó csapóvasakkal elejteni vagy elfogni, valamint megmérgezni. Ez alól kivétel a szelektív mérge alkalmazása, melyet a vadászati hatóság engedélyezhet. Tiltott vadászati módnak minősül továbbá az, amikor a vad menekülési lehetősége valamilyen természeti ok miatt korlátozva van, illetőleg a társas vadászat során az elöltöltő fegyver használata.²⁶¹

Szigorú szabályozás alá esik a vadászterületre tévedt kutyák és macskák elfogásának és elejtésének a kérdésköre, ugyanis, ha a tulajdonos felderítésére nincs közvetlen lehetőség, el lehet fogni vagy el lehet ejteni a vadat űző vagy hajtó kutyát, amennyiben a vad sérelme másként nem lehetne elhárítható, továbbá ugyanez vonatkozik azon kutyákra és macskákra, melyeknél fennáll a fertőzés veszélye, vagy támadásuk egyébként nem elhárítható. Ezek nem vonatkoznak a felismerhető jelzéssel ellátott vadász-, mentő-, jelző-, vakvezető, rokkantsegítő és terápiás kutyákra.²⁶²

A vadászati idényen kívül a vadfajt kímélni kell, továbbá tilos a vadászható madárfajok egyedeire a fészekrakás és a fiókanevelés időszakában, illetőleg a szaporodási időszakban vadászni. A törvény felsorol néhány kivételt ez alól, úgymint közbiztonsági vagy közegészségügyi okok, azonban ezek fennálltakor is úgy kell eljárni, hogy az állatvédelmi és az állatjóléti célokat figyelembe kell venni.²⁶³ A vadászati hatóság bizonyos területeket vadászati kíméleti területeknek minősíthet, amennyiben a vadak védelme másként nem lenne

²⁶⁰ 1996. évi LV. törvény 37/A. §

²⁶¹ 1996. évi LV. törvény 37/B. §

²⁶² 1996. évi LV. törvény 37/B. §

²⁶³ 1996. évi LV. törvény 38. §

biztosítható, a vízivadak fészkelését vagy vonulását biztosítani kell, vagy a halastó területét le kell halászni. Ezen tilalom feloldásáig tilos a vadászat.²⁶⁴

5.5.5. A vadgazdálkodás

Vadgazdálkodásnak minősül a vadállomány és az élőhelyének a védelmével, a vadállomány szabályozásával kapcsolatos tevékenység.²⁶⁵ Annak érdekében, hogy a természetvédelmi célokat meg lehessen valósítani, tervszerű vadgazdálkodási tevékenységet kell folytatni, melynek keretében tájegységi vadgazdálkodási tervet (20 éves keret), hosszútávú vadgazdálkodási üzemtervet (szintén 20 éves keret) és éves vadgazdálkodási tervet kell készíteni. Az adminisztrációt az Országos Vadgazdálkodási Adattár fenntartásával kell biztosítani, melyet a miniszter tart fenn és működtet.²⁶⁶

5.5.6. A hivatásos vadász

A hivatásos vadász végzi a tervek szakszerű végrehajtását és az ezzel kapcsolatos feladatok ellátását. Hivatásos vadász az a személy lehet, aki legalább középfokú szakirányú végzettséggel rendelkezik, van vadászlőfegyver-tartási engedélye, rendőrség által kiállított szolgálati igazolványa és szolgálati jelvénye, vadászati hatóság által hitelesített szolgálati naplója, vadászkamara tagsága és az Országos Magyar Vadászkamara nyilvántartásba vette. A vadászatra jogosult vadászterületenként legalább egy hivatásos vadászt köteles alkalmazni, és minden megkezdett négyezer hektár után újabb hivatásos vadászt köteles alkalmazni. A hivatásos vadász a tevékenységét munkaviszonyban, teljes munkaidőben végzi, a részmunkaidő törvényileg kizárt.²⁶⁷ A hivatásos vadász a vadászati hatóság előtt esküt tesz, melynek a következő a szövege: „Én ...”XY”... fogadom, hogy a magyar vadászok táborának méltó tagja kívánok lenni. Tiszteletben tartom és védem a természetet, a benne élő élőlényeket, különösen az általam és vadásztársaim által terítékre hozott vadat. Betartom és betartatom a vadászat írott és íratlan szabályait, mindig a biztonságos és sportszerű vadászatra törekszem. Áldozatkészen ápolom a vadászat hagyományait, folyamatosan fejlesztem szakmai tudásomat, hogy hozzáértésemmel, viselkedésemmel, magatartásommal a kulturált, igaz vadászok közé kerülhessek. Isten engem úgy segítjen.”²⁶⁸ A hivatásos vadász legfőbb feladata a

²⁶⁴ 1996. évi LV. törvény 39. §

²⁶⁵ 1996. évi LV. törvény 40. §

²⁶⁶ 1996. évi LV. törvény 41. §

²⁶⁷ 1996. évi LV. törvény 50. §

²⁶⁸ 1996. évi LV. törvény 51. §

vadgazdálkodás rendjének a biztosítása, melynek keretében részt vesz az éves vadgazdálkodási terv elkészítésében, ellátja a vadállomány és az élőhelyének védelmével kapcsolatos szakfeladatokat, közreműködik a vadállomány szabályozásában, valamint betartja és betartatja a vadászetikai szabályokat. Ezen feladatokkal kapcsolatos megállapításait a szolgálati naplóban rögzíti.²⁶⁹ Köteles eljárni továbbá azon személyekkel szemben, akik a vadászat rendjét nem tartják be, ennek érdekében kényszerítő eszközöket is alkalmazhat. Jogosult egyenruha viselésére, valamint szolgálati- és maroklőfegyver használatára, melyet a jogos védelmen túl csak a sebzett vad elejtésére használhat. A nagyvadak kegyelemlövéséhez legalább öt milliméter átmérőjű sörétet is használhat.²⁷⁰

5.5.7. A vadászatról általánosságban

A vadászat a vadászterületen történő, e törvény által engedélyezett eszközzel és módon a vad elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenység.²⁷¹ A vadász a gímszarvast, a muflont, a vaddisznót, az őzet és a szikaszarvast köteles azonosító jellel megjelölni, ugyanis a vadászatra jogosult ezen azonosító jel felhelyezésével szerzi meg a vad feletti rendelkezési jogot. Egyéni vadászat esetén a vadász köteles továbbá bejegyezni az elejtett vad fajtát, ivarát és mennyiségét a vadászati naplóba. A vadászatra jogosult érvényes vadászjeggyel és legalább középfokú végzettséggel, valamint 10 éves vadgazdálkodási-gyakorlattal vagy legalább középfokú vadgazdálkodási-vadászati képzettséggel rendelkező szakmai irányítót köteles kinevezni annak érdekében, hogy a fenntartható vadgazdálkodás biztosítva legyen. Ez a személy nem lehet hivatásos vadász.²⁷² A vadászatra jogosult köteles vadászati naplót, illetve teríték-nyilvántartást vezetni, mely a vadászat befejeztét követően elejtett vadak számát tartalmazza. Ezen dokumentumokat a vadászati hatóság ellenőrzi.²⁷³

5.5.8. A vadász és a vadászati engedély

Vadászati tevékenységet az az érvényes vadászjeggyel vagy vadászati engedéllyel rendelkező természetes személy folytathat, akinek van vadászlőfegyver-tartási engedélye, ragadozó madárral való vadászatra jogosító engedélye, elöltöltő fegyver használatára jogosító engedélye,

²⁶⁹ 1996. évi LV. törvény 53. §

²⁷⁰ 1996. évi LV. törvény 54. §

²⁷¹ 1996. évi LV. törvény 56. §

²⁷² 1996. évi LV. törvény 57. §

²⁷³ 1996. évi LV. törvény 58. §

vadászíjászatra jogosító engedélye, illetőleg agarászatra jogosító engedélye.²⁷⁴ A vadászjegyet kérelemre az a magyarországi lakóhellyel rendelkező tizennyolcadik életévét betöltött személy kaphat, aki eredményes vadászvizsgát tett, nem áll vadászjegyet visszavonó határozat hatálya alatt és érvényes felelősségbiztosítással rendelkezik.²⁷⁵ A vadászjegyet a vadászkamara állítja ki öt évre azzal, hogy azt évente érvényesíteni kell. A vadászjegy Magyarország területére jogosít vadászatra.²⁷⁶ A vadászati engedély az abban megjelölt vadászterületre jogosít vadászatra. Az engedélyt a kamara legfeljebb egy évre állíthatja ki.²⁷⁷ Az engedélyeknek mindig a vadásznál kell lennie, ugyanis azok hiánya esetén az ellenőrzésre jogosult személy a vadászt a vadászatból azonnali hatállyal kizárhatja.²⁷⁸ Az engedélyt a kamara jogosult visszavonni. Ha a visszavonás egy évnél hosszabb tartamra történik, az csak a vadászvizsga újbóli letétele után adható vissza. Ez alól kivétel az a személy, aki meghatározott középfokú vagy felsőfokú vadgazdálkodási képesítéssel rendelkezik.²⁷⁹ Vadászvizsga az azt megelőző tanfolyam eredményes teljesítése után tehető le a kamara által megbízott bizottság előtt. A vizsga elméleti és gyakorlati részekből áll. Kiegészítő vizsgát kell tennie a vadászíjászoknak, a solymászoknak, az elöltöltő-fegyverrel vadászóknak és az agarászoknak.²⁸⁰

5.5.9. A vadászati eszközök

Vadat elfogni vagy elejteni vadászlőfegyverrel, legalább negyvenöt centiméter csőhosszúságú elöltöltő fegyverrel, vadászíjjal vagy vadászvesszővel, ragadozó madárral, agárral vagy jogszerű csapdázási módszerekkel lehet. A maroklőfegyver használata tilos, ez alól csak a hivatásos vadászok képeznek kivételt, mikor le kell adniuk a kegyelemlövést. Vadászíjjal történő vadászat esetén gímszarvast, dámszarvast, muflont, vaddisznót és őzet csak és kizárólag 222,7 newton húzóerőt meghaladó vadászíjjal lehet elejteni. A vad elfogására csak a törvényben megengedett háló, befogó karám, altató vagy bénító-lövedékes fegyver, valamint egyéb nem tiltott csapdázási módszert lehet alkalmazni. Altató vagy bénító-lövedékes fegyvert csak az arra jogosult használhat a vadászati hatóság engedélyével. Vadászkutya alkalmazásánál csak olyan eb használható, melyet igazoltan vadászatra képeztek.²⁸¹

²⁷⁴ 1996. évi LV. törvény 59. §

²⁷⁵ 1996. évi LV. törvény 60. §

²⁷⁶ 1996. évi LV. törvény 61. §

²⁷⁷ 1996. évi LV. törvény 63. §

²⁷⁸ 1996. évi LV. törvény 64. §

²⁷⁹ 1996. évi LV. törvény 65. §

²⁸⁰ 1996. évi LV. törvény 66. §

²⁸¹ 1996. évi LV. törvény 67. §

5.5.10. A vadászat rendje

Vadászni csak a törvény által nem tiltott módon és csak a vadászat rendjének megfelelően lehet. A vadász saját felelősségére vesz részt a vadászatban, és nem lehet alkohol vagy más, a vadászati képességére hátrányosan ható szer befolyása alatt. Haladéktalanul ki kell zárni a vadászatból az olyan személyt, akinek egészségi vagy tudati állapotában olyan felismerhető változás következett be, mely akadályozza a vadászat biztonságos lefolytatását.²⁸² A vadászat rendjének megsértését eredményező magatartásokat a törvény taxatív, 27 pontban sorolja fel.²⁸³ Ami viszont a leglényegesebb és a legalapvetőbb vadászati szabály, az az, hogy vadászlőfegyverrel és vadászíjjal lövést leadni csak és kizárólag akkor szabad, ha a vadász a vadat kétséget kizárólag felismerte és a lövéssel mások életét, testi épségét és vagyónbiztonságát nem veszélyezteti. A lövés előtt mérlegelni kell azt is, hogy mi lesz a lövedék várható útja és várható becsapódási helye. Ha a vad szomszéd területen lett megsebezve vagy elejtve, haladéktalanul tájékoztatni kell róla a szomszéd vadászterület jogosultját, hogy meginduljon a keresése.²⁸⁴ Amennyiben a vad 10 %-nál nagyobb kárt okozott, azt a vadászatra jogosult köteles megfizetni.²⁸⁵

5.5.11. A vadvédelmi bírság

Vadvédelmi bírságot köteles fizetni az, aki nem tesz eleget a vadállományban okozott kár megelőzésével kapcsolatos kötelezettségeinek; a vadász, ha a vadászat rendjét felróhatóan megsértette; aki a vadat szándékosan kínozza; aki nem teszi meg a szükséges intézkedéseket sebzett vagy súlyosan beteg vadnál; aki tiltott vadászati eszközzel vadászik; aki a vadat tiltott módon zaklatja; aki jogosulatlanul vadászik; aki a jogszerű vadászati és vadgazdálkodási tevékenységet akadályozza; aki nyolc napon belül elmulasztja jelenteni a dokumentumok elvesztését a vadászati hatóságnak; illetőleg, aki a vadászkutyát nem látja el a megfelelő jelzéssel. A vadvédelmi bírság mértéke a megszegett ponttól függően ötvenezer és ötmillió forint között mozoghat.²⁸⁶

5.5.12. Az Országos Magyar Vadászkamara

²⁸² 1996. évi LV. törvény 68. §

²⁸³ 1996. évi LV. törvény 71. §

²⁸⁴ 1996. évi LV. törvény 72. §

²⁸⁵ 1996. évi LV. törvény 75. §

²⁸⁶ 1996. évi LV. törvény 84. §

Az Országos Magyar Vadászkamara (a továbbiakban: kamara) működéséről és hatásköréről az 1997. évi XLVI. törvény rendelkezik. A törvény hatálya kiterjed mind a sportvadászokra, mind a hivatásos vadászokra.

A kamara egy közfeladatokat és általános szakmai érdekképviselési feladatokat ellátó köztestület, mely tevékenységét területi és országos szervezetei révén látja el. A székhelye Budapesten található, szervezete és működési köre alapszabályban van rögzítve.²⁸⁷ A kamara képviseli és védi a hivatásos és sportvadászok általános érdekeit, véleményt nyilvánít a vadászatot érintő jogszabályokról, megalkotja a vadászetikai szabályokat, gondoskodik a vadászvizsga lebonyolításáról és megszervezéséről, etikai eljárást folytat le a szabályokat megszegő tagokkal szemben, adminisztrációs teendőket lát el, eljárást kezdeményez az illetékes hatóságoknál, nemzetközi és hazai szakmai kapcsolatokat létesít, kezdeményezi kitüntetések adását, továbbá ellátja azokat a feladatokat, melyeket a törvény a hatáskörébe utal.²⁸⁸ A kamara a tagjairól területi szinten névjegyzéket vezet.²⁸⁹

A vadászetikai szabályok megszegése etikai vétségnek minősül.²⁹⁰ Etikai vétség esetében az eljárást első fokon a területi etikai bizottság folytatja le. Az eljárást csak alapos gyanú alapján lehet megindítani, és azt 30 napon belül le kell folytatni. Nem indítható a tudomásszerzéstől számított 90 napon túl, vagy ha a vétség elkövetése óta egy év eltelt.²⁹¹ Az elsőfokú bizottság határozatával szemben az érdekelt személy a határozat kézhezvételétől számított 15 napon belül élhet fellebbezéssel az országos etikai bizottságnál.²⁹² A kiszabható etikai büntetések: megrovás, pénzbírság, vadászjegy, szolgálati napló, jelvény legfeljebb hat hónapra történő bevonása, tagsági viszony legfeljebb hat hónapra történő felfüggesztése, kizárás. A megrováson kívül a többi büntetés csak ismételt és súlyos szabálysértés miatt szabható ki.²⁹³

Az Etikai Szabályzat meghatározza a sport- és hivatásos kamarai tagsággal rendelkező vadászokra vonatkozó szabályokat.

Az előző fejezetben már említettem a vadászetikai felelősséget, azonban az Etikai Szabályzat ismételten leszögezi azt, hogy vadászetikai vétséget követ el az a vadász, aki a vadászatra vonatkozó jogszabályokat megszegi; vadászattal kapcsolatos bűncselekményt vagy

²⁸⁷ 1997. évi XLVI. törvény 1. §

²⁸⁸ 1997. évi XLVI. törvény 3. §

²⁸⁹ 1997. évi XLVI. törvény 4. §

²⁹⁰ 1997. évi XLVI. törvény 22. §

²⁹¹ 1997. évi XLVI. törvény 23. §

²⁹² 1997. évi XLVI. törvény 24. §

²⁹³ 1997. évi XLVI. törvény 25. §

szabálysértést követ el; a kamara szabályzatait megszegi. Amennyiben ezen feltételek valamelyike fennáll, a kiszabható büntetések a megrovás, a pénzbírság, a vadászathoz szükséges iratok hat hónapra történő bevonása, a kamarai tagsági viszony hat hónapra szóló felfüggesztése, illetőleg a kizárás.

Etikai vétség elkövetésének alapos gyanúja miatt, vagy ha a tag azt maga kéri, le kell folytatni az etikai eljárást. Az eljárás lefolytatására 30 nap áll rendelkezésre, mely kivételes esetben egy alkalommal 60 nappal hosszabbítható. Nem indítható eljárás, amennyiben a tudomásszerzéstől számított 90 nap vagy a vétség elkövetése óta 1 év eltelt.

5.6. A 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet az állatvédelmi bírságról

Az Állatvédelmi törvény kapcsán már ismertetett legsúlyosabb nem büntetőjogi szankció az állatvédelmi bírság.

A bírság alapösszege 15.000,- forint. A bírság mértékét a rendelethez mellékelt táblázatok és szorzók alapján kell megállapítani. A szorzókat összeszorozva kapott számmal meg kell szorozni a bírság alapösszegét, és így jön ki a bírság teljes mértéke. Ha a jogsértést szándékosan követik el, az adott tényálláshoz tartozó legmagasabb szorzót kell alkalmazni.²⁹⁴

Ha három éven belül, azonos tényállású jogsértést követ el valaki, a bírság összege a korábban kiszabott bírság másfélszeresénél nem lehet kevesebb.²⁹⁵

Az egyes állatcsoportokhoz köthető szorzók aszerint alakulnak, hogy milyen állat volt a jogsértés elszennvedője, valamint, hogy a jogsértő személy természetes vagy jogi személy-e. A rendelet különbséget tesz a szorzót illetően az adott állatcsoportok szerint: természetvédelmi oltalom vagy nemzetközi egyezmény védelme alatt álló állat; kutatási, kísérleti célra szolgáló állat, veszélyes állat, szállított állat; nagy létszámú állattartó telepen, gazdasági haszon céljából tartott állat; fogságban – nem kedvtelésből – tartott, nem háziasított állat (ideértve az állatkerti és a cirkuszi állatokat is); kedvtelésből tartott állat; egyéb, az Állatvédelmi törvény hatálya alá tartozó állat.²⁹⁶

A legmagasabb szorzó a természetvédelmi oltalom alatt álló állattal kapcsolatosan elkövetett jogsértésre alkalmazandó, ha a jogsértést jogi személy vagy más gazdálkodó szervezet követi

²⁹⁴ 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet 2. §

²⁹⁵ 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet 4. §

²⁹⁶ 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet 1. melléklet

el. Külön szorzók vannak az állatlétszámhoz viszonyítva is, így, ha tíznél több gerinces állatot érint a jogsértés, a bírság összege emelkedik a populáció számához mérten.²⁹⁷

Szintén emelkedik az állatbírság összege, ha valaki: engedélyhez kötött tevékenységet engedély nélkül vagy az engedélytől eltérően folytat; a képzettséghez, gyakorlathoz kötött beavatkozást a feltételeknek való megfelelés nélkül végzi; az állat rendszeres ellenőrzését elmulasztja; a kötelezően előírt dokumentációt, adatszolgáltatást nem vagy nem megfelelően teljesíti; a hatóság által előírt intézkedést nem vagy hiányosan teljesíti; az állat kötelező egyedi jelölését nem végzi el; valakinek az állata az ember egészségét, testi épségét veszélyezteti.²⁹⁸

Amennyiben minősített eset is megvalósul, a szorzók tovább emelkednek, attól függően, hogy a jogsértő milyen különleges jogsértést követett el. Ezek a következő magatartások: az állat életét elfogadható ok vagy körülmény nélkül oltotta ki; állatot kínozta; az állat tulajdonjogával, tartásával felhagyott, az állatot elűzte, elhagyta, kitette; az állatot emberre vagy állatra uszította, állatviadalra idomította, állatviadalt szervezett, tartott, továbbá az állatviadalra fogadást szervezett, az állatviadalon közreműködött, részt vett, fogadást kötött, állatviadal céljára állatot tenyésztett, képzett, idomított, forgalmazott, vagy épületet, földterületet, eszközt rendelkezésre bocsátott; az állatot károsította; az állatot olyan teljesítményre kényszerítette, amely felismerhetően meghaladta annak teljesítőképességét; az állatot természetellenes vagy önpusztító tevékenységre szoktatta; az állat szökésének megakadályozásáról nem, vagy nem megfelelően gondoskodott; az állat biztonságos elhelyezéséről nem gondoskodott; az előírt férőhely-igényeket nem teljesítette, az állat mozgását a megengedettől eltérően korlátozta; az állat helytelen takarmányozása által annak egészségét veszélyeztette; az állatot annak kíméletét nem biztosító módon mozgatta, terelte; szállításkor a rakodási sűrűséget helytelenül határozta meg; a szállítási és pihentetési időket helytelenül választotta meg; szállításkor egyéb körülményt helytelenül választott meg; az állat életének kioltása előtt kábítási kötelezettséget mulasztott; érzéstelenítési kötelezettség alá tartozó beavatkozást érzéstelenítés nélkül végzett; az állat küllemét sebészeti úton, nem engedélyezett módon változtatta meg; az állat egészségét veszélyeztető szert alkalmazott, vagy állatgyógyászati terméket indikáció vagy állatorvosi utasítás nélkül alkalmazott; az állat állat-egészségügyi ellátásáról nem gondoskodott; egyéb jogszabályban foglalt állatjóléti kötelezettségét megsértette.²⁹⁹

²⁹⁷ 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet 2. melléklet

²⁹⁸ 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet 3. melléklet

²⁹⁹ 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet 4. melléklet

5.7. A 40/2016. (II. 14.) Korm. rendelet az állatkísérletekről

Az állatkísérletet az Állatvédelmi törvény bizonyos esetekben megengedi. Tekintettel azonban arra, hogy e tárgykör különös szabályozást igényel, nem lehetett eltekinteni a részletszabályok rendeletben történő kidolgozásától.

A rendelet hatálya kiterjed az élő gerinces állatok és az élő lábasfejúek kísérletben történő felhasználására, kísérleti célú tartására, tenyésztésére, szaporítására, valamint az oktatás és a tudomány céljából történő tenyésztésére. A rendelet szabályai addig alkalmazandóak, amíg az állategyed életben van, vagy ameddig nem helyezik vissza a természetes élőhelyére, állattartási rendszerébe.³⁰⁰

A törvény négyfajta kísérletet szabályoz. Az első az úgynevezett érzéstelenítéses-túlaltatásos kísérlet, mely egy olyan kísérlet, amelyet általános érzéstelenítésben végeznek, és amely után az állat nem nyeri vissza az eszméletét, tehát elpusztul. A második az enyhe kísérlet, melynek során az állatot valószínűsíthetőleg rövid ideig tartó fájdalom, szenvedés vagy kín éri, továbbá az olyan kísérlet, amely során az állat jóléte vagy általános állapota nem romlik számottevően. A harmadik fajta a mérsékelt kísérlet, mely hasonlít az enyhe kísérletre, csupán annyi különbség van, hogy a fájdalom lehet hosszabb ideig tartó is, és az állat állapota mérsékeltten romlik. A negyedik és egyben utolsó kísérlet a súlyos kísérlet, amely során az állatot valószínűsíthetőleg súlyos fájdalom, szenvedés, kín vagy hosszú ideig tartó mérsékelt fájdalom éri, valamint az olyan kísérlet, melynek során az állat állapota jelentős mértékben romlik.³⁰¹

5.7.1. A kísérletben felhasználható állatokra vonatkozó rendelkezések

A rendelet felsorolja azon állatfajokat, melyeknek egyedét csak és kizárólag akkor lehet felhasználni, ha kifejezetten kísérleti célra tenyésztették őket. Ezek az állatfajok az egér, a patkány, a tengerimalac, a szíriai aranyhörcsög, a kínai törpehörcsög, a mongol futóegér, a nyúl, a kutya, a macska, a nem emberszabású főemlősök, a dél-afrikai karmosbéka, a nyugati karmosbéka, a gyepi béka, az északi leopárdbéka, valamint a zebradánió.³⁰² Kedvtelésből tartott állatra vonatkozó kísérletet folytatni csak tudományos célból lehet, és a kísérlet csak enyhe besorolást kaphat. Ehhez az állattartó írásos beleegyező nyilatkozata szükséges.³⁰³ Kóbor

³⁰⁰ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 1. § (1)-(2) bekezdés

³⁰¹ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 1. § (5) bekezdés

³⁰² 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 3. § (1) bekezdés

³⁰³ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 4. §

állaton kísérletet végezni főszabály szerint tilos, azonban ez alól mentesség adható bizonyos tudományos indokok alapján.³⁰⁴ A nem emberszabású főemlősök kísérlete úgyszintén tiltott, azonban ez alól is adható mentesség.³⁰⁵

5.7.2. A kísérletre vonatkozó általános szabályok

Állatkísérletet csak nyilvántartásba vett intézményben lehet végezni, az élelmiszerlánc-biztonsági és az állategészségügyi hatóság azonban kivételes esetben máshol is engedélyezheti. Kitétel azonban az, hogy állatkísérlet csak „projekt” keretében végezhető.³⁰⁶

Amennyiben a kísérlet anélkül is eredményre vezethet, hogy ahhoz élő állatot használnának fel, úgy állatkísérletet végezni nem lehet. A kísérletet tervezőnek csak olyan kísérletet lehet választani, amely minél kevesebb állat felhasználását igényli, a fájdalomra, szenvedésre, kínra és maradandó egészségkárosodásra legkevésbé érzékeny állatok felhasználásával történik, az a legkevesebb fájdalommal jár, valamint a legnagyobb valószínűséggel kielégítő eredményre vezet. Lehetőség szerint el kell kerülni az állat pusztulását, amennyiben azonban ez nem lehetséges, a kísérletet még ezt megelőzően kíméletes módon be kell fejezni. Ha a kísérlet tervezésekor már látható, hogy azt pusztulás nélkül nem lehet véghez vinni, a kísérletet már eleve úgy kell megtervezni, hogy annak során a lehető legkevesebb állat pusztuljon el, továbbá az állat a lehető legkevesebbet szenvedjen. Fontos, hogy a halál fájdalommentes legyen.³⁰⁷

A kísérletet indokolt esetben általános vagy helyi érzéstelenítéssel is lehet végezni, vagy egyéb fájdalomcsillapító módszerrel. Azon kísérletek, melyek rendkívüli fájdalommal járnak, érzéstelenítés nélkül nem végezhetőek. Olyan gyógyszert az állat nem kaphat, amely megakadályozza vagy korlátozza a fájdalom kimutatásában, azonban különösen indokolt esetben ez is mellőzhető. Ha az állat a kísérlet után várhatóan fájdalmat fog érezni, fájdalomcsillapítás csak akkor használható, ha a kísérlet céljával az összeegyeztethető. A kísérlet befejeztével mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy az állat szenvedéseit minimalizálják.³⁰⁸

³⁰⁴ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 5. §

³⁰⁵ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 6. §

³⁰⁶ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 8. §

³⁰⁷ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 9. §

³⁰⁸ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 10. §

Amennyiben a kísérlet lefolytatását rendkívüli és tudományosan igazolható indok szükségessé teszi, a Pest Megyei Kormányhivatal engedélyt adhat olyan kísérlet lefolytatására is, amely az állatnak hosszú ideig tartó és nem enyhíthető szenvedéssel jár.³⁰⁹

Egy vagy több kísérlet után az ugyanazon állat felhasználása csak akkor engedélyezhető, ha az előző kísérletek enyhék vagy mérsékelték voltak, az állat állapota jó és az új kísérlet besorolása enyhe, mérsékelt vagy érzéstelenítéses-túlaltatásos. Ehhez állatorvosi javaslat szükséges.³¹⁰

A kísérlet végeztekor az állatorvos vagy más, megfelelő szakértelemmel rendelkező személy dönthet arról, hogy az állatot életben hagyják-e. Amennyiben a kísérletet követően a szenvedés valószínűsíthetően mérsékelt vagy súlyos lesz, továbbá maradandó egészségkárosodással járna, az állatot le kell ölni. Az életben maradt állatnak a továbbiakban azonban megfelelő gondozást és elhelyezést kell biztosítani.³¹¹

5.7.3. Az állatok leölése

A rendelet szigorúan szabályoz, amikor kimondja, hogy az állatot úgy kell leölni, hogy az az állat számára a lehető legkevesebb fájdalommal, szenvedéssel és kinnal járjon. Az állat leölése zárulhat a keringés végleges leállításának megállapításával, az agy összeroncsolásával, a nyak diszlokációjával, kivézetéssel vagy a hullamerevség beálltának megállapításával.³¹²

Állatot kihelyezni a megfelelő élőhelyre vagy állattartási rendszerbe akkor lehet, ha az állat egészségügyi állapota ezt lehetővé teszi, az állat nem veszélyezteti a köz- és az állati egészséget és a környezetet, valamint az állat jólétének biztosításáról megfelelő intézkedések révén gondoskodtak. Ehhez szükséges egy úgynevezett kihelyezési akciótervet kidolgozni, valamint szükség esetén az állatnak rehabilitációs programot biztosítani.³¹³

³⁰⁹ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 11. §

³¹⁰ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 12. §

³¹¹ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 3. § (2)-(3) bekezdés

³¹² 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 14. § (1) és (4) bekezdés

³¹³ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 15. §

5.7.4. A kísérleti állatok tartása

A kísérleti állatoknak az egészségi és jóléti állapotának megfelelő elhelyezést, élőhelyet, táplálékot, vizet és gondozást kell biztosítani. Az élettani szükségleteket csak minimális mértékben lehet korlátozni. Az állatokat legalább naponta egyszer kell ellenőrizni.³¹⁴

A kísérleti állatok egészségét napi rendszerességgel kell vizsgálni. Különös figyelmet kell fordítani a vadon befogott állatokra, és a kísérletek után – lehetőség szerint – vissza kell őket engedni a szabadba. Az olyan állatokat, melyek társasak, együtt kell elhelyezni úgy, hogy az egyedek egymással összeférjenek.³¹⁵ Minden állategyednek a fajnak megfelelő nagyságú és kellően ingergazdag életteret kell biztosítani, ahol a természetes viselkedésmintákat gyakorolni tudják. Erre azért van szükség, hogy a stresszhelyzetet mérsékelni lehessen. Az állattartás helye nem készülhet olyan anyagból, amely az állatra ártalmas. Szintén követelmény, hogy az állatnak a lakóhelye ne okozzon sérülést. Fontos, hogy az állatok védelme érdekében a rendelet előírja azt is, hogy a fajok szükségleteinek megfelelő alomról és búvóhelyről is gondoskodni kell. E körben biztosítani kell az utódneveléshez szükséges anyagokat és építményeket is. Az alvóhelyeket tisztán és szárazon kell tartani, továbbá az ürüléket rendszeresen el kell távolítani.³¹⁶

Az etetésnél a tápláléknak és az etetés módjának meg kell felelnie az állatok táplálkozási és etológiai igényének. Fontos, hogy az állatoknak megfelelő helyet kell biztosítani az evéshez, valamint figyelni kell arra is, hogy a táplálékhoz versengés nélkül tudjanak hozzáférni. A folyamatos ivóvízellátás szintén követelmény.³¹⁷

Az állatok szállítására vonatkozó szabályok voltaképpen megegyeznek az Állatvédelmi törvényben írt kritériumokkal.

5.7.5. A különböző fajok tartása

A különböző állatfajok tartására a rendelet a mellékleteiben részletes szabályokat állapít meg. E körben néhány fontosabb és érdekesebb követelményt emelek ki.

³¹⁴ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 24. §

³¹⁵ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 25. §

³¹⁶ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 26. §

³¹⁷ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 27. §

A nyulak tartásakor az állatok számára kötelező emelvényt biztosítani, mely fekvő- és egyben ülőhelyként szolgál.

A macskákat tilos alkalmanként 24 óránál több időre egyedül elhelyezni. A csoportban elhelyezett macskák társas stressz-szintjét hetente ellenőrizni kell. Érdekesség továbbá, hogy az alomtálca és az etető egymástól legalább másfél méterre helyezhetők el, és azok nem cserélhetők fel.

A kutyák számára – amennyiben lehetséges – külső kifutókat kell biztosítani. A kutyákat tilos 4 óránál tovább tartamra egyedül elhelyezni.

A békáknál külön követelmény az egyharmad föld, kétharmad víz arányú megosztás az élőhelyükön.³¹⁸

5.7.6. Az állatok leölésének módszerei

A rendelet az állatokat kilenc fő kategóriába sorolja. E szerint különböző leölési módszerek használandóak a halak, a kétéltűek, a hüllők, a madarak, a rágcsálók, a nyulak, a kutyák-macskák-vadászgörények-rókák, a nagytestű emlősök és a főemlős állatokra.

Az altatószer túladagolásnál fontos előírás, hogy csak előzetes nyugtatással alkalmazható. Ezen kívül az állat leölése megtörténhet rögzített ütőszeges kábítópisztollyal, szén-dioxiddal, nyaki diszlokációval, taglózással (fejre mért hirtelen ütéssel), lefejezéssel, elektromos kábítással, inert gázok felhasználásával, valamint golyóval történő lelövés alkalmazásával.³¹⁹

5.8. Az 1993. évi CXIV. törvény az állattenyésztésről

Az állattenyésztést Magyarországon az 1993. évi CXIV. törvény szabályozza. A törvény preambuluma értelmében azért volt szükséges az állattenyésztést törvényi szinten szabályozni, mert egyrészt fontos a gazdasági célú állattenyésztés piacképes, minőségi genetikai hátterének biztosítása, másrészt szükséges a magyar állattenyésztés történeti múltjához tartozó állatfajok megőrzése.

A törvény hatálya nagyon sok állatfajra terjed ki, így a szarvasmarha, a bivaly, a juh, a kecske, a ló, a szamár, a sertés, a baromfi, a házinyúl, a csincsilla, a magyar ebfajták, a mézelő méh, a

³¹⁸ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 3. melléklet

³¹⁹ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 4. melléklet

ponty és az egyéb állatok gazdasági célú köztenyésztésére, továbbá a vadászható állatfajok zárttéri és élelmiszer-termelési célú köztenyésztésére.³²⁰

Az állattenyésztés fogalmába beletartozik minden olyan tevékenység, amely az állatok tenyész- és hasznóértékét növeli. A tenyészérték pedig maga a tenyészállat becsült örökítőképesége, amely utal az utódai teljesítményére is.³²¹

A törvény részletesen szabályozza a tenyészállatok és a szaporítóanyagok használatának a rendjét. Ami külön figyelmet érdemel, az a védett őshonos állatfajták, a veszélyeztetett fajták és a magyar ebfajták kiemelt védelme. A törvény kimondja, hogy a védett őshonos, jelentős genetikai értéket képviselő fajták, valamint a magyar ebfajták megőrzése nemcsak nemzeti érdek, hanem állami feladat is egyben, melynek végrehajtásáról a természetvédelemért felelős miniszter gondoskodik.³²²

Az állattenyésztést a tenyésztési hatóság ellenőrzi. Állattenyésztő lehet magánszemély, de állattenyésztő szervezet is.

Aki a jogszabályban írtakat megszegi – az egyéb jogkövetkezmények alkalmazása mellett – állattenyésztési bírságban is részesíthető. A bírság összege 100.000.-tól 20.000.000,- forintig terjedhet (természetes személy esetében 300.000,- forint a felső határ). A bírság összege emelkedik, ha a jogsértést védett őshonos állatfajták, a veszélyeztetett fajták vagy a magyar ebfajták sérelmére követik el.³²³

5.9. A 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet a védett állatfajok védelmére, tartására, hasznosítására és bemutatására vonatkozó részletes szabályokról

A rendelet hatálya kiterjed a védett, fokozottan védett, illetve az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős állatfajok egyedeire, a nemzetközi egyezmények hatálya alá tartozó kiemelt természetvédelmi oltalomban részesülő állatfajok egyedeire, valamint az ezek között létrejött hibridekre.³²⁴

³²⁰ 1993. évi CXIV. törvény 2. §

³²¹ 1993. évi CXIV. törvény 3. §

³²² 1993. évi CXIV. törvény 11. § (1) bekezdés

³²³ 1993. évi CXIV. törvény 45/A. §

³²⁴ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés

A jogszabály szerint a „védelem” a védelemben részesülő állatfaj egyedének vagy állományának megőrzését, fennmaradását és fenntartását szolgáló tevékenység vagy intézkedés.³²⁵

A védelemben részesülő állatfajok tartásához, hasznosításához, bemutatásához természetvédelmi hatósági engedély szükséges.³²⁶ Ilyen állatok tartására engedély csak akkor adható, ha a költségvetési szerv vagy közhasznú szervezet tevékenysége a közérdeket szolgálja, az ellátást biztosító személyt foglalkoztat, valamint az egyéb jogszabályokban meghatározott feltételeknek megfelel. Természetes személy részére akkor adható engedély, ha a tevékenysége közérdeket szolgál, nagykorú, és a külön jogszabályokban előírt feltételeket biztosítani tudja.³²⁷

Ha valamely védelemben részesülő állatfaj valamely épületbe betéved, és azt megfogják, az nem minősül tartásnak, viszont az állatot azonnal szabadon kell bocsátani. Ha épület felújítása miatt kell munkálatokat végezni, és az a védelemben részesülő állatfaj egyedét érinti, a munkálatok megkezdéséhez a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges.³²⁸

5.9.1. A tartásra vonatkozó szabályok

Védelemben részesülő állat tartására engedély meghatározott időre, de legfeljebb 5 évre adható. Az egyed olyan körülmények között kell elhelyezni, amelyek biztosítják az állat jólétét és a természeteshez hasonló élettevékenységének a feltételeit. A pontos szabályokat külön jogszabály állapítja meg. A felelős személy köteles az állat rendszeres felügyeletét biztosítani. Ha az egyed szabad életre alkalmas, a természetvédelmi hatóság dönt az egyed szabadba történő visszajuttatásának helyéről, idejéről, módjáról. Amennyiben az állat nem alkalmas a szabadon bocsátásra, vizsgálni kell azt, hogy a stabil, fájdalommentes élet biztosítható-e a számára, valamint, hogy alkalmas-e az állat egyéb tudományos célra történő felhasználásra vagy bemutatásra. Ha a fájdalommentes élet nem érhető el, a mentőközpont állatorvosa erről véleményt ad, és a természetvédelmi hatóság megteszi a szükséges lépéseket az állat életének fájdalommentes kioltására.³²⁹

³²⁵ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 2. § a) pont

³²⁶ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 3. § (1) bekezdés

³²⁷ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 4. §

³²⁸ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 5. §

³²⁹ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 6. §

5.9.2. A hasznosításra vonatkozó szabályok

A védelemben részesülő állatfajok keresztezésére és hibridjeinek tenyésztésére csak természetvédelmi okból adható engedély. Az engedély a szaporulat tartására nem jogosít fel, azt külön kell kérelmezni a természetvédelmi hatóságtól.³³⁰ Amennyiben az állatot kutatási célból kívánják használni, a kérelemhez kutatási tervet is szükséges csatolni.³³¹

5.9.3. A bemutatásra vonatkozó szabályok

Védelemben részesülő állatfaj bemutatására engedély csak akkor adható, ha az összhangban van a természetvédelmi értékekkel, az oktatási, ismeretterjesztési vagy tudományos célt szolgál, valamint a kérelmező rendelkezik a tartáshoz szükséges engedélyekkel, és megfelel az egyéb jogszabályokban írt feltételeknek.³³²

5.9.4. A solymászatra vonatkozó speciális szabályok

A solymászati célból tartott madarakat a jogszabály külön nevesíti. A madárfajtaktól függően adható engedély a tartásukra. Solymászatot végezni nem csak sólyommal lehet, hanem az kiterjed a sasok, héják és karvalyok különböző fajaira is. Solymászni kultúrtörténeti hagyományápolásból is lehet. Ennek minősül a solymászatnak, mint történelmi módszernek a jogszabályok szerinti gyakorlása, és az ehhez szükséges solymászmadarak hazai létszámának fenntartására irányuló befogása, tenyésztése, idomítása, valamint a solymászat ismeretterjesztési célból történő bemutatása is.³³³

A solymászmadarak tartására hatósági engedélyt kell beszerezni. A madarakat röpdékben kell tartani, úgy, hogy egy röpdében legfeljebb 2 madár, továbbá a madárpár utódai tarthatóak együtt. A vadászati célra tartott solymászmadarak esetében a hagyományos tartásnál alkalmazott kerti ülőke, magasállvány, valamint repítődrótos elhelyezés csak rendszeres röptetés mellett alkalmazható.³³⁴

³³⁰ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 9. §

³³¹ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 10. §

³³² 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 13. §

³³³ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 14. §

³³⁴ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 16. §

A jogszabály rendelkezik még az eljárási szabályokról, valamint a mellékletekben további előírásokat szab meg a felelős személy képezéséről, valamint a védelemben részesülő fajok megjelöléséről.

5.10. A 85/2015. (XII.17.) FM rendelet a veszélyes állatfajokról és egyedeik tartásának szabályairól

A veszélyes állatfajt már definiáltam az Állatvédelmi törvény ismertető fejezetben, de ismételten kiemelendő, hogy a veszélyes állat (különösen veszélyes állatfaj, közepesen veszélyes állatfaj és elővigyázatosságot igénylő állatfaj) és a veszélyes eb nem összekeverendő fogalmak.

A rendelet hatálya kiterjed a veszélyes állatfajok élő egyedeinek és más, nem háziasított állatfajjal alkotott élő hibrid egyedeinek valamennyi fejlődési szakaszára, alakjára, állapotára.³³⁵

Az állatkereskedésben tartott veszélyes állatokra a Kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról szóló kormányrendelet szabályait kell alkalmazni.

Veszélyes állat nem maradhat az állattartó felügyelete nélkül más személlyel egy légtérben. Ez nem vonatkozik az állatkerti bemutatóterekre, ha biztosított, hogy a látogatók ne férjenek közel a veszélyes állathoz.³³⁶

5.10.1. A veszélyes állat tartásának tárgyi és személyi feltételei, valamint a szállítási feltételek

Veszélyes állatot akkor lehet tartani, ha az állat fizikai tulajdonságaira és képességeire figyelemmel kialakított tartási hely az állat szökésének vagy közterületre jutásának megakadályozására alkalmas.³³⁷ Különösen veszélyes állatfaj egyede kizárólag állatkertben és cirkuszi menazsériában tartható (a cirkuszi menazsériában csak méreggel nem rendelkező egyed tartható). Méreggel rendelkező különösen veszélyes állatfaj egyedének a tartására engedély csak akkor adható, ha az állatkert igazolja, hogy az állat marása, szúrása esetére biztosított az állatfaj mérge ellen használható antidótumhoz (ellenanyaghoz) való hozzáférés. A különösen veszélyes állatfaj tartására jogosult állatkertnek és cirkuszi menazsériának

³³⁵ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 1. § (1) bekezdés a) pont

³³⁶ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 1. § (7)-(8) bekezdés

³³⁷ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 3. §

rendelkeznie kell az állat ártalmatlanítására alkalmas eszközzel. Ha az eszköz engedélyköteles, akkor az eszközzel rendelkezni jogosult személynek mindig rendelkezésre kell állnia.³³⁸ Különösen veszélyes állat például - a teljesség igénye nélkül - a fekete özvegy, egyes cápafajok, a viperafélék, az aligátorteknős, a komodói varánusz, a majomevő sas, a legtöbb majomfaj, a legtöbb nagymacskafaj, a legtöbb medvefaj, a kafferbivaly és a zsiráf is.³³⁹

A közepesen veszélyes állatfajok tartására olyan személynek adható engedély, aki cselekvőképes, megfelelő szakmai képesítéssel vagy tapasztalattal rendelkezik, beszerezte az összes hozzájáruló nyilatkozatot, valamint biztosítani tudja az egyéb jogszabályban megszabott feltételeket.³⁴⁰ Közepesen veszélyes állatfaj például a skorpiók valamennyi faja, a krokodilok és a varánuszok egyes fajai, a tigrispitonok, a viperák egyes fajai, a sasok legtöbb faja, az uhuk és a hóbagoly, a kenguruk és a farkasok egyes fajai, a vadon élő macskafajok nagyobb egyedei, a vaddisznófajok, valamint az antilopok egyes fajai.³⁴¹

Az elővigyázatosságot igénylő állatfajok tartása annyiban különbözik a közepesen veszélyes állatfajokétól, hogy az állattartónak nem kell külön szakmai képesítéssel rendelkeznie.³⁴² Elővigyázatosságot igénylő állatfajok például a madarak közül a strucc, az emlősök közül pedig az óriástatu, a disznófélék összes faja, a tevék, valamint a pettyes szarvas.³⁴³

A veszélyes állatok szállítására külön szabályok vonatkoznak. Veszélyes állatot szállítani csak olyan zárt térben lehet, amely alkalmas az állat szökésének a megakadályozására. A különösen veszélyes állat és a közepesen veszélyes, de méreggel rendelkező állat szállításához legalább két fő együttes jelenléte szükséges. Ilyen állat szállításakor fel kell tüntetni jól látható helyen a veszélyre felhívó jelzést.³⁴⁴

5.10.2. A méreggel rendelkező állatokra vonatkozó előírások

A rendelet 4. számú melléklete tartalmazza a biztonsági előírásokat a méreggel rendelkező állatokra vonatkozóan. Az állattartás helyén jól láthatóan fel kell tüntetni a méreggel rendelkező állat veszélyét jelző figyelmeztetést. Az állatot tartalmazó akváriumot, inszektáriumot vagy terráriumot csak olyan helyen szabad elhelyezni, ahonnan az egyed nem tud kiszökni. Az állat

³³⁸ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 4. §

³³⁹ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 1. számú melléklet

³⁴⁰ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 5. §

³⁴¹ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 2. számú melléklet

³⁴² 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 6. §

³⁴³ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 3. számú melléklet

³⁴⁴ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 8. §

tartója beavatkozást az állaton csak úgy végezhet, hogy egy másik természetes személy is jelen van.³⁴⁵

A veszélyes állatokkal kapcsolatos engedélyeket mindig a természetvédelmi hatóság adja ki, és a veszélyes hüllőket, madarakat és emlősöket egyedi azonosítóval kell ellátni, majd őket nyilvántartásba venni.³⁴⁶

5.11. A cirkuszi menaszéria működtetése

A cirkuszi menaszéria működtetéséről szóló kormányrendelet alapját is az Állatvédelmi törvény képezi.

A cirkusznak a rendelet három fajtáját különbözteti meg. Az ideiglenes menaszéria az olyan, állatok tartására szolgáló, nem állandó jellegű létesítmény, amelyben az utazások során a cirkuszi előadásra, mutatványra betanított, illetve betanítandó állatokból álló állatsereglet él. Ezzel szemben az állandó menaszéria az az állatok tartására szolgáló, állandó jellegű létesítmény, amelyben a fenti állatok az utazásokon kívül élnek. Ideiglenes telephelynek számít az a megállóhely, ahol az ideiglenes menaszéria az utazások során a fellépés céljából megáll.³⁴⁷

5.11.1. Az állandó és az ideiglenes menaszéria

Állandó menaszériát természetes és jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet létesíthet és működtethet. A menaszéria felügyeletét az a hatóság látja el, amelyet erre a fővárosi és vármegyei kormányhivatal kijelöl. A cirkusz működési engedélyeztetésénél többek között egy Állattartási tervet is le kell adni, mely tartalmazza a takarmányozási programot; a kötelező védőoltásokat és az állatorvosi ellátás biztosításának folyamatát; a karantén idejét és módját, továbbá a beteg állatok elkülönítésének előírásait; az állatok szökése megakadályozásának biztosítékait; a külső és belső parazitákkal történő fertőzés megelőzésének és kezelésének módjait; a kártevők elleni védekezés módját; a szaporulat kezelésére és a védett vagy veszélyes egyedek tartására vonatkozó előírásokat; az állatok gondozásával és betanításával kapcsolatos részletes előírásokat; a takarmány és az alom tárolásának és felhasználásának szabályait; az elhullott állat és az állati hulladék tárolásának, kezelésének és ártalmatlanításának módját; valamint az állatok tartási helyére vonatkozó

³⁴⁵ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 9-10. §

³⁴⁶ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 22. §

³⁴⁷ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 2. §

takarítás, tisztítás és fertőtlenítés eszközeit, anyagait és módját.³⁴⁸ Az állandó menaszéria működtetésére akkor adható engedély, ha a kormányhivatal helyszíni szemle keretében megállapítja, hogy az Állatvédelmi törvényben és a rendeletben foglaltak biztosítva vannak.³⁴⁹

Nem adható meg a működési engedély, illetve fennálló engedély alapján azonnal vissza kell vonni az engedélyt azon egyed vonatkozásában, amely tartása során az állat kíméletére, ellátására, tartására vonatkozó előírásokat oly mértékben szegték meg, hogy ezzel a kérdéses egyed súlyos károsodását okozták. Ha ezen előírásokat több egyed vonatkozásában szegték meg súlyosan vagy ismétlődően, akkor a kormányhivatal a működési engedélyt azonnali hatállyal bevonja.³⁵⁰

A kormányhivatal az állandó cirkuszok ellenőrzését egyebekben négyévente köteles ellenőrizni.³⁵¹

A kormányhivatal a veszélyes vagy védett, illetve nemzetközi természetvédelmi egyezmény hatálya alatt álló fajok egyedeinek a tartását megtilthatja, ha az állandó menaszéria a biztonsági feltételeket nem teljesíti vagy az állatok tartása során az állat kíméletére, ellátására, tartására vonatkozó előírásokat megszegi, illetve az egyedek károsodását okozza, továbbá, ha a fennmaradásukat veszélyezteti.³⁵²

Ideiglenes menaszériát csak az működtethet, aki rendelkezik úti naplóval. Az úti napló másolati példányát a fellépések helyszínén kell tartani. A naplót hatósági állatorvosnak kell érvényesítenie az induláskor.³⁵³

5.11.2. Az állatok menaszériában való tartására vonatkozó állatvédelmi szabályok

Az állatokat olyan feltételek között kell elhelyezni, amelyek megfelelnek az állatok jólétének és biztosítják a természeteshez hasonló viselkedésük gyakorlását. Gondoskodni kell az állatok jó kondícióban tartásához szükséges takarmányról és ivóvízről. Az állatoknak megfelelő hőmérsékletet, világítást és fürdést kell biztosítani, illetve számukra az időjárás viszontagságaitól való védelmet kell teremteni. Azokat az állatokat, amelyeken sérülés, betegség vagy stressz tünetei tapasztalhatóak, azonnali kezelésben kell részesíteni. Az állattartó

³⁴⁸ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 3. § (3) bekezdés

³⁴⁹ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 3. § (6) bekezdés

³⁵⁰ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 3. § (7) bekezdés

³⁵¹ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 3. § (9) bekezdés

³⁵² 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 3. § (12) bekezdés

³⁵³ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 4. § (1)-(2) bekezdés

helyeken higiénikus körülményeket kell biztosítani és gondoskodni kell a megfelelő és rendszeres takarításról. Az állatok számára ingerekben gazdag és megfelelően berendezett életteret kell biztosítani, amelyek lehetővé teszik számukra a természeteshez hasonló viselkedési formák produkálását. Az állatokat tilos huzamosabb időn keresztül sötétben tartani. A megvilágítás időtartamának meg kell egyeznie a természetes nappali fény időtartamával és olyan fényforrást kell használni, amelynek fényereje elegendő valamennyi állat ellenőrzéséhez, vizsgálatához. Fontos szabály még, hogy az állatokat tilos a végtagjaiknál lekötve tartani.³⁵⁴

A rendelet meghatározza azt is, hogy az állatokat a szállításuk során legfeljebb 12 óra hosszat lehet utaztatni, majd az utazást legalább 24 órára meg kell szakítani, és az állatokat a fentiekben kifejtettek szerint ellátni és elhelyezni. Az állatokat nem lehet azon a gépjárművön utaztatni, amelyik a cirkusz hirdetését ellátó hangszóróval van felszerelve. Az állatokat egyebekben állandó egészségügyi megfigyelés alatt kell tartani, és őket az állatorvossal legalább félévente meg kell vizsgáltatni.³⁵⁵

Az állattartási helyeken nem lehet olyan tárgy vagy berendezés, amely az állatoknak sérülést okozhat vagy őket veszélyezteti. A táplálékot higiénikus körülmények között kell tartani, és az el nem fogyasztott élelmet, valamint a trágyát rendszeresen el kell távolítani. Az állattartó telepen mindig jelen kell lennie olyan személynek, aki szükség esetén az állatokkal kapcsolatos azonnali, szakszerű intézkedést meg tudja tenni.³⁵⁶

5.11.3. Az állatok ideiglenes telephelyeken való tartására vonatkozó állatvédelmi szabályok

Az ideiglenes telephelyeken a próbákon és az előadásokon naponta legalább egy órán át foglalkoztatott állat esetében a minimális elhelyezési feltételként a külső kifutóra meghatározott méretek legfeljebb 50%-kal csökkenthetők. A szerepeltetett hüllőket a szállítójármű terráriumában kell tartani. A betanított madarakra az állatkertekre vonatkozó szabályok alkalmazandóak azzal, hogy a külső röpdéknél a minimális feltételeket kell biztosítani. A rendelet a további állatfajok vonatkozásában is meghatározza a minimum követelményeket, így

³⁵⁴ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 5. §

³⁵⁵ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 6. §

³⁵⁶ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 7. §

például a fókáknak a szállítójármű medencéjén kívül is biztosítani kell szárazföldi pihenőhelyet, valamint a fürdéshez egy kis, sósvizű medencét.³⁵⁷

5.11.4. A cirkuszi állatok betanítása

A cirkuszi állat kizárólag olyan mutatványra tanítható be, amely a fajára jellemző természetes viselkedés által megszabott határokon belül marad. Ennek során figyelembe kell venni az állat korát, nemét, egészségi állapotát, cselekvési készségét, valamint betaníthatósági szintjét is. Az állatokat tilos olyan módszerekkel és eszközökkel idomítani, amely azoknak fájdalmat, szenvedést vagy más fizikai/pszichikai károsodást okozhat. Az idomítás során az állatokkal szemben tilos félelemkeltő, kegyetlen magatartást vagy módszert alkalmazni.³⁵⁸

Ugyancsak tilos ilyen magatartást alkalmazni az állatok fellépése során. A porondra szabadon befutó vagy bevezetendő állat számára megvilágított, szabad közlekedésre alkalmas bejártót kell biztosítani. Az állat vezetését csak és kizárólag idomár vagy az általa megbízott, szakképzett állatgondozó végezheti. Az állatok naponta legfeljebb két alkalommal léphetnek fel, és a fellépések között nekik legalább 2 óra pihenőidőt kell biztosítani. Veszélyes állat esetében állatidomár és gondozó az lehet, aki rendelkezik az ehhez megfelelő szakképzettséggel.³⁵⁹

A rendelet a mellékletben sorolja fel az egyes állatfajok vonatkozásában a minimumkövetelményeket.

5.12. Az állatkert és az állatotthon működésének szabályai

Az állatkert és az állatotthon létesítésének, működésének és fenntartásának külön szabályait szintén rendelet állapítja meg.

5.12.1. Az állatkertek szabályozása

Az állatkert olyan állandó intézmény, ahol az állatokat évente 7 vagy annál több napon keresztül a nagyközönség részére történő bemutatás céljából tartják. Az állatkert részt vesz a tudományos kutatásban, a fajok megőrzésében, valamint a természetvédelmi oltalom vagy nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó fajok egyedeinek megóvásában, továbbá ellát természetvédelmi

³⁵⁷ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 8. §

³⁵⁸ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 9. §

³⁵⁹ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 10. §

mentési feladatokat is. Az állategyedekkel kereskedelmi tevékenységet nem folytathat, azonban a szaporulatok cseréje, eseti értékesítése megengedett. Az állatok tartása során a jó gazda gondosságával kell eljárni. Nem minősül állatkertnek az állatkereskedés, a cirkuszi menaszéria, az a bemutató, ahol csak háziasított állatfajok egyedeit tartják, valamint a nemzeti parkok által fenntartott, vadvédelmi intézmények (vadasparkok). Az állatkert a természet- és állatvédelmet szolgálja, az ismeretterjesztést, oktatást és nevelést az ott élő állatok folyamatos és szakszerű bemutatásával biztosítja.³⁶⁰

Állatkertet természetes és jogi személy, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező gazdálkodó szervezet létesíthet, működtethet, tarthat fenn, ha az Állatvédelmi törvényben és ebben a rendeletben foglaltakat biztosítja.³⁶¹ Az állatkert működési engedélyének állatvédelmi feltételei nagyrészt megfelelnek a cirkuszi menaszériánál ismertetteknek, így itt is kell Állattartási szabályzatot (ott Állattartási terv) készíteni.³⁶²

Az állatkertben az állatok tartásáért felelős személy az lehet, aki legalább 3 év igazolt állatkerti gyakorlattal és a rendeletben felsorolt szakképzettséggel rendelkezik. Az állatgondozók vonatkozásában is szigorú szakmai feltételeknek kell megfelelni. A cirkuszokhoz hasonlóan a veszélyes állatok kapcsán is külön követelmények vannak. Érdekesség, hogy a különösen veszélyes állatfaj egyedeinél az állat gondozásakor több személy együttes jelenléte szükséges.³⁶³

Az állatkert működési engedélye akkor adható ki, ha az engedélyező hatóság és a szakhatóságok helyszíni ellenőrzése megállapítja, hogy az Állatvédelmi törvényben és a jelen rendeletben előírtak biztosítottak. Az állatkertnek minden év március 1-jéig el kell készítenie az előző év jelentését, mely tartalmazza többek között az állatok elhullásának okát is.³⁶⁴ A működési engedély az Állatvédelmi törvény és az egyéb jogszabályok megsértése esetén vonható vissza. A rendelet átmeneti bezárást is lehetővé tesz, ha a jogsértés csak bizonyos fajok vonatkozásában áll fenn. Ha a jogsértés súlyos, akkor a bezárás végleges.³⁶⁵

³⁶⁰ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 1. §

³⁶¹ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 2. §

³⁶² 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 3. §

³⁶³ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 4. §

³⁶⁴ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 6. §

³⁶⁵ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 7. §

Az engedélyező, illetve az engedélyt visszavonó hatóság minden lényeges módosításról köteles értesíteni a jegyzőt, valamint a rendőrséget.³⁶⁶ Az engedélyező hatóság köteles ötévente felülvizsgálni az állatok szakszerű tartását, illetve tízévenként helyszíni ellenőrzést is tart.³⁶⁷

Állatkertben létesített állatsimogatóban kizárólag háziiasított állatfajok, illetve olyan fajok egyedei helyezhetőek el, melyek számára nem jelent fizikai és pszichikai megterhelést az emberekkel való napi érintkezés. Állatsimogatóban veszélyes állat, továbbá nem ivarérett, a szülőállattól elválasztott egyed nem helyezhető el.³⁶⁸

A rendelet érdekessége, hogy a külön állatvédelmi szabályok nem a törzsszövegben, hanem a rendelet mellékletében kaptak helyet. E szerint az állatokat olyan feltételek között kell elhelyezni, amelyek megfelelnek az állatok jólétének, és biztosítják a természethez hasonló viselkedésük kialakítását. E célból megfelelő méretű állattartó helyeket kell kialakítani, így kifutókat, röpdéket, ketreceket és medencéket. Az állatkertnek gondoskodnia kell az állatok jó kondícióban való tartásához szükséges takarmányozásról és ivóvízellátásról. Az állatoknak megfelelő hőmérsékletet, világítást, illetve fürdési lehetőséget kell biztosítani, továbbá védeni kell őket az időjárás viszontagságaitól. Az állatok állapotát és egészségét legalább naponta, szakképzett személyzetnek kell ellenőriznie. Azokat az állatokat, amelyeken sérülés, betegség vagy stressz tünetei tapasztalhatóak, azonnali kezelésben kell részesíteni. Az állattartó helyeken gondoskodni kell a megfelelő higiéniaról, továbbá a rendszeres takarításról. Az állatok számára ingerekben gazdag és megfelelően berendezett életteret kell biztosítani, és az állatokat – lehetőség szerint – a természetben is jellemző kor- és ivari összetételű csapatban kell tartani.³⁶⁹

5.12.2. Az állatotthonok

Az állatmenhely olyan intézmény, amely az állatvédelem közhasznú feladatának ellátásaként a gazdátlan állat ideiglenes vagy állandó elhelyezését biztosítja és tevékenységét ellenszolgáltatás nélkül végzi, felelősséget vállalva a környezetünkben lévő emberek és a lakókörnyezet biztonságáért. Az állatpanzió ezzel szemben olyan intézmény, amely díjazás ellenében vállalja az állat meghatározott időre történő megőrzését, felelősséget vállalva a jó

³⁶⁶ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 8. §

³⁶⁷ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 9. §

³⁶⁸ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 9/A. §

³⁶⁹ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet Melléklet

gazda gondosságával történő tartásáért, egészségéért, valamint az állatok, az emberek és a lakókörnyezet biztonságáért.³⁷⁰

Állatmenhelyet és állatpanziót természetes és jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdálkodó szervezet létesíthet a rendeletben meghatározott feltételekkel. Az állatotthonok működését a járási hivatal folyamatosan ellenőrzi és ötévenként felülvizsgálja.³⁷¹

5.13. Az élő állatok belföldi szállítása

Külön jogszabály rendelkezik az élő állatok belföldi szállításának állat-egészségügyi szabályairól. Bár ezen rendelet leginkább a közegészség védelmét hivatott rendezni az állat-egészségügy útján, mégis tartalmaz állatvédelmi szabályokat, ezért a bemutatását szükségesnek tartom. Nem ismertetek valamennyi részletszabályt, azonban a témám szempontjából fontos szabályokat igen.

A rendelet hatálya alá tartozó állatok a szarvasmarhafélék (szarvasmarha, zebu, jak, bivaly, bölény); a lófélék (vágásra szánt ló, szamár, öszvér); a sertés (kivéve a vaddisznót); a juh és a kecske; a baromfi és az egyéb madárfajok (házityúk, pulyka, kacsa, lúd, gyöngytyúk, galamb, fácán, fogoly, fűrj, tőkés réce, lapos-mellű futómadarak és keltető-tojásaik); a házinyúl; a prémesállat-fajok (csincilla, nutria, angóranyúl, sarki és ezüstróka, nyérc, görény); valamint a szabad természetből befogott vagy tenyésztett vadászható állatfajok (szarvasfélék, muflon, vaddisznó, mezei nyúl, üregi nyúl).³⁷² Fontos kiemelni, hogy a rendeletet nem kell alkalmazni a kedvtelésből tartott állatok nem kereskedelmi célú szállítására, valamint a cirkuszi és állatkerti állatok, továbbá a nem vágásra szánt lófélék szállítására esetén.³⁷³

A szállítás során az állattartó köteles az állatszállítást megfelelően dokumentálni, az állatok egészségét és jólétét megőrizni, valamint a megfelelő személyi és tárgyi feltételekről gondoskodni.³⁷⁴

Állatokat csak erre a célra engedélyezett, idegen- és veszélyforrást jelentő anyagtól mentes, tiszta, műszakilag megfelelő állapotú járművön, vasúton, gépkocsin, repülőgépen, hajón, illetve

³⁷⁰ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 10. §

³⁷¹ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 11. §

³⁷² 87/2012. (VIII. 27.) VM rendelet 2. §

³⁷³ 87/2012. (VIII. 27.) VM rendelet 1. §

³⁷⁴ 87/2012. (VIII. 27.) VM rendelet 3. §

ketrebben, konténerben szabad szállítani, a vonatkozó állatjóléti szabályok betartása mellett.³⁷⁵
Az állatokat szolgáltató állatorvos köteles megvizsgálni.³⁷⁶

A rendelet további szabályokat állapít meg a tisztítással, fertőtlenítéssel kapcsolatosan, valamint arról, hogy miként zajlanak az állatorvosi vizsgálatok.

5.14. A kóbor állatok és az ebrendészeti telepek

A kóbor állatok befogásával, tulajdonjogának átruházásával és elhelyezésével kapcsolatosan kormányrendelet nyújt részletes szabályozást az Állatvédelmi törvény által kapott felhatalmazás alapján.

Az ebrendész az olyan állatgondozásban jártas természetes személy, aki ebrendészeti, állategészségügyi, állatvédelmi és higiéniai tevékenységet lát el. Az ebrendészeti telep az állatok biztonságos elkülönítésére alkalmas telep, amelyen a kóbor állat elhelyezése és hatósági megfigyelése történik. Kóbor állatnak minősül a házasított állatfajok közül a házi kutya és a házi macska olyan egyede, amely állattartó felügyelet nélkül, tartási helyétől eltérő területen tartózkodik.³⁷⁷

Az önkormányzat feladatkörébe tartozó ebrendészeti tevékenység ellátását az önkormányzat, ha rendelkezik ebrendészeti teleppel, akkor saját szervezeti keretein belül, illetve ebrendészeti telepet működtető természetes vagy jogi személlyel kötött szerződés keretében biztosítja. A kóbor állat tulajdonjogának átruházásáról, végleges elhelyezéséről, valamint életének megengedett módon történő kioltásáról a jegyző gondoskodik. A jegyző ezen feladatai ellátására megállapodást köthet az ebrendészeti telep üzemeltetőjével. Az ebrendészeti feladatok ellátására állatmenhellyel is köthető szerződés.³⁷⁸

Az ebrendészeti telepnek hétköznapiokon legalább 2 órán keresztül nyitva kell tartania, valamint az ebrendésznek vagy az ebrendészeti telepen dolgozó személynek hétköznapiokon, valamint szabad- és ünnepnapokon a megadott telefonszámon 8 és 20 óra között elérhetőnek kell lennie.³⁷⁹

³⁷⁵ 87/2012. (VIII. 27.) VM rendelet 5. §

³⁷⁶ 87/2012. (VIII. 27.) VM rendelet 6. §

³⁷⁷ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 2. §

³⁷⁸ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 3. §

³⁷⁹ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 9. §

Az ebrendész feladata az ebrendészeti tevékenység ellátása és a település belterületének rendszeres, de legalább kéthetenkénti ellenőrzése. Lakossági bejelentés alapján az ebrendésznek ki kell mennie a helyszínre. A kóbor állat befogását a lehető legkíméletesebb módon kell elvégezni. Az erre a célra használt befogóbot hurkának fojtásmentesnek kell lennie.³⁸⁰ A kóbor állat befogásakor azonnal ellenőrizni kell, hogy az állat transzponderrel vagy egyéb módon meg van-e jelölve; sürgős esetben azonnal, de legkésőbb 24 órán belül állatorvosi vizsgálatot kell végezni; valamint a befogást követő 24 órán belül meg kell kezdeni a tulajdonos felkutatását. Ha az állat tulajdonosa nem válik ismertté, az állat örökbe adható.³⁸¹

Az egymásra veszélyes állatokat úgy kell elhelyezni, hogy azok ne ingerelhessék, továbbá ne veszélyeztethessék egymást, illetve a másik egyed látványa lehetőség szerint ne jelentsen stresszhelyzetet. Az állatférőhelyeket naponta tisztítani kell. Az állatokat naponta legalább két alkalommal ellenőrizni kell, valamint biztosítani kell számukra az ivóvízhez való folyamatos hozzáférést és a napi legalább egyszeri étkezést. A hatósági megfigyelés alatt lévő állatokat egyedileg kell elhelyezni, mely alól kivételt képeznek a szoptató anyaállat és a kölykei. Az ebeket tilos többszintes helyen tartani.³⁸²

Olyan kóbor állat adható örökbe, amely transzponderrel meg van jelölve, részesült veszettség elleni védőoltásban és ezzel egyidejűleg gondoskodtak a széles spektrumú féreghajtásáról is. Az állat ivartalanítva vagy ivartalanítási kötelezettséggel adható örökbe. Az örökbefogadó az állatot nem használhatja tenyésztési célra. Az állat tartását az örökbeadó jogosult ellenőrizni.³⁸³

A házi kutya vagy macska tulajdonjogának átruházása ajándékozási szerződéssel történhet, melyben a tulajdonjogot az állam szerzi meg. Az ebrendészeti telepen olyan kutya vagy macska adható le, amely meg van jelölve chip-pel, és egy éven belül, de legalább 14 napja megtörtént a veszettség elleni immunizálása és féreghajtása.³⁸⁴

A befogott kóbor állat életének kioltása a kioltásra vonatkozó állatorvosi szakvélemény alapján, állatorvosi beavatkozás útján, fájdalommentesen történhet. A kóbor állat életét a befogástól számított 45 napon belül tilos kioltani. A 45. nap után az állat élete akkor oltható ki, ha a tulajdonosa továbbra is ismeretlen; az állatot nem fogadják örökbe; és a további tartását állatmenhely nem vállalja. A 45 napos határidő 15 napra rövidíthető, ha állatorvosi

³⁸⁰ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 10. §

³⁸¹ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 11. §

³⁸² 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 12. §

³⁸³ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 14. §

³⁸⁴ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 15. §

szakvélemény megállapítja, hogy az állat életben tartása több szenvedést jelentene számára, mint az életének kioltása; csekély életben maradási eséllyel bír; vagy agresszív, viselkedészavaros, és ez nem egészségügyi állapotból fakad, továbbá szakorvosi ellátás mellett sem várható változás.³⁸⁵

Magyarország az utóbbi években számottevő fejlődést mutatott a kóbor állatok védelme terén, és ma már nem az az elsődleges cél, hogy a hatósági megfigyelést követően kioltás a „senkinek nem kellő” kutyák és macskák életét. Ehelyett az ebrendészeti telepek és az állatmenhelyek/fajmentők/állatvédő szervezetek az esetek nagy részében összedolgoznak, és a gazdátlanul maradt állatok elhelyezéséről és tartásáról akár életük végéig gondoskodnak.

5.15. A szolgálati kutyákra vonatkozó egyes részletszabályok

Mint azt a dolgozatom elején említettem, kutatásom során törekedtem arra, hogy valamennyi olyan jogszabályt ismertessek, melynek állatvédelmi vonulatai vannak. Nem maradhat ki e körből a szolgálati kutyák helyes tartásának szabályozása sem. Ezen alfejezetben a rendőrségi és a büntetés-végrehajtási szolgálati kutyákkal kapcsolatos utasításokat mutatom be, melyek egyrészt érdekesek, másrészt pedig fontosak a joggyakorlat szempontjából is, mivel a magyar joggyakorlat ismertetése során egy olyan jogesetet is bemutatok, melyben az állatkínzást a saját szolgálati kutyája sérelmére követte el a kutya vezetője.

5.15.1. A rendőrségi kutyás szolgálat

A rendőrségi kutyás szolgálatról egy belső szervezetszabályozó utasítás rendelkezik részletekbe menően. Az utasítás felsorolja, hogy melyek a szolgálati kutyák: a járőrkutya, az általános rendőrkutya, a nyomkövető kutya, a szagazonosító kutya, a kábítószer-kereső kutya, a robbanóanyag-kereső kutya, a holttest kereső kutya, a közrendvédelmi speciális kutya, az őrkutya, a személykereső kutya, az égésgyorsító anyag-kereső kutya, az utánpótlás célú kutya, az oktatási célú kutya, a tenyészkutya, a speciális bűnügyi kutya, valamint a bűnmegelőzési célra igénybe vehető kutya.³⁸⁶

A szolgálati kutyákkal kapcsolatos szakmai felügyeleti tevékenységet a kiképző intézmény vezetője végzi.³⁸⁷ A kiképző intézmény által szervezett képzéseken a szolgálati kutya és

³⁸⁵ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 16. §

³⁸⁶ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 3. pont

³⁸⁷ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 4. pont

vezetőjének képzése együtt történik.³⁸⁸ Kutyás szolgálatot csak a rendőrség hivatásos állományának azon tagja láthat el, aki a kiképző intézménynél megszerzett, a szakiránynak megfelelő kutyavezetői végzettséggel és érvényes minősítéssel bíró szolgálati kutyával rendelkezik.³⁸⁹ A szolgálati kutya (az örkutya kivételével) csak az állandó vezetőjével együtt láthat el szolgálatot, és egy kutyának csak egy vezetője lehet.³⁹⁰ Szolgálati feladatra nem vehető igénybe az a kutya, amelyik ápolatlan, képzetlen, minősítéssel nem rendelkezik, beteg vagy más okból alkalmatlan, illetve selejtezés (nyugdíjazás) alatt áll.³⁹¹ Egyáltalán nem lehet kutyát alkalmazni akkor, ha az alkalmazás körülményei a kutya életét, egészségét, testi épségét indokolatlanul veszélyeztetik.³⁹²

A kutyavezető köteles a rábízott szolgálati kutya ápolásáról, ellátásáról, élelmezéséről, azonnali beavatkozást igénylő vagy sürgősségi állategészségügyi ellátásáról gondoskodni, egyéb állategészségügyi ellátását kezdeményezni; a szolgálati kutya körletét, alkalmazási helyét rendben tartani, takarítani, fertőtleníteni, a kutyával legalább évente állatorvosi vizsgálaton megjelenni, valamint a kutyát sérülés vagy megbetegedés esetén azonnal állatorvoshoz vinni.³⁹³

A kutyavezető a szolgálati kutya alkalmazásától (ha nem áll fenn az emberi életet, testi épséget közvetlenül fenyegető veszély) elállhat vagy azt megszakíthatja, ha az időjárási, illetve az alkalmazási körülmények a kutya egészségét és testi épségét indokolatlanul veszélyeztetik, illetve, ha a kutya a szolgálat ellátása során megsérült, továbbá, ha a kutya a szolgálat ellátására egyéb okból alkalmatlanná válik.³⁹⁴ A kábítószer-kereső és a robbanóanyag-kereső kutya minden olyan helyen igénybe vehető, amely a kutya életét, testi épségét és egészségét indokolatlanul nem veszélyezteti.³⁹⁵ A szolgálati kutya pihentetését az alkalmazása során is biztosítani kell, melynek időtartama legalább 15 perc.³⁹⁶ A pihentetést az erre alkalmas, nyugodt, ingerszegény helyen, lehetőleg a szállítóeszközben kell végrehajtani. Ilyenkor a kutya szükségleteiről is gondoskodni kell.³⁹⁷

³⁸⁸ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 19. pont

³⁸⁹ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 93. pont

³⁹⁰ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 96. pont

³⁹¹ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 101. pont

³⁹² 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 102. pont

³⁹³ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 103. pont

³⁹⁴ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 108. pont

³⁹⁵ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 136. pont

³⁹⁶ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 109. pont

³⁹⁷ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 110. pont

A szolgálati kutyák elhelyezésénél figyelembe kell venni az adott faj élettani szükségleteit. A szolgálati kutyákat külön rendeletben meghatározott alapterületű, fedett, tisztítható aljzattal rendelkező, az egyed méretéhez igazodó, levehető tetejű kutyaházzal ellátott kennelben lehet elhelyezni.³⁹⁸ A kutyák állandó elhelyezését úgy kell kialakítani, hogy biztosított legyen azok nyugodt, egymástól elkülönített, egymás látóterén kívüli pihenése, valamint az állandó zavaró hatások, az erős napsütés, a hőség, a hideg vagy az állandó nedves környezet közömbösítése.³⁹⁹

A szolgálati kutyák szállítására az Állatvédelmi törvényben foglalt szabályok az irányadóak.⁴⁰⁰

Szolgálati kutyát kizárólag gyógyíthatatlan megbetegedés vagy a kutya biztos pusztulásával és indokolatlanul súlyos szenvedésével járó halaszthatatlan esetben lehet véglegesen elaltatni.⁴⁰¹

A területi szervnél feleslegessé vált szolgálati kutyát a kiképző intézmény tartásra és gondozásra átveszi, valamint megvizsgálja, hogy a kutya átadható-e más kutya vezetőnek.⁴⁰²

A szolgálatra alkalmatlanná vált szolgálati kutya selejtezését az a területi szerv végzi, amelynek állományába a kutya tartozik.⁴⁰³ A kilencedik életévét betöltött szolgálati kutya csak az állatorvosi és az alkalmazhatósági felülvizsgálat eredményétől függően, a kiképző intézmény vezetőjének engedélyével alkalmazható tovább. A felülvizsgálatot ez esetben évente meg kell ismétetni.⁴⁰⁴

A szolgálati kutyát a selejtezési jegyzőkönyv aláírásának a napjától kell törölni az állományból, de a tartásáról és ellátásáról az eladás napjáig, annak sikertelensége esetén az állat életének végéig gondoskodni kell.⁴⁰⁵ A selejtezett kutyát mindenekelőtt a vezetőjének kell felajánlani megvásárlásra, s ha a vezető ezen jogával nem él, úgy a kutya értékesíthető.⁴⁰⁶ Amennyiben a kutyára senki nem tart igényt, úgy a kiképző intézmény gondozásába kerül.⁴⁰⁷

A rendőrségi kutyákat egyébként a nyugdíjazásuk után fel szokták ajánlani „civil” emberek általi örökbe fogadásra is.

³⁹⁸ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 150. pont

³⁹⁹ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 151. pont

⁴⁰⁰ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 160. pont

⁴⁰¹ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 179. pont

⁴⁰² 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 182. pont

⁴⁰³ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 183. pont

⁴⁰⁴ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 184. pont

⁴⁰⁵ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 187. pont

⁴⁰⁶ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 188. pont

⁴⁰⁷ 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás 189. pont

5.15.2. A büntetés-végrehajtásban dolgozó kutyák

A büntetés-végrehajtásban szolgálatot teljesítő kutyákról szintén utasítás rendelkezik. A bv. szervnél szolgálati állatként csak kutyák rendszeresíthetők. Ezen belül szolgálati kutya a járőr szolgálati kutya, a speciális elfogó kutya, a kábítószer-kereső kutya, a technikai eszköz-kereső kutya, a lőfegyver és pirotechnikai eszköz-kereső kutya, a nyomkövető kutya, a személykereső kutya, az egyéb képzettségű kutya, a belső tenyésztésből származó kutya, valamint az oktatási célú bemutatókon közreműködő kutya és a versenykutya.⁴⁰⁸

A kutyavezető más bv. szervhez csak a szolgálati kutyájával együtt helyezhető át.⁴⁰⁹

A szolgálati kutyák elhelyezésénél figyelembe kell venni az adott fajta élettani sajátosságait, valamint a vonatkozó állategészségügyi és építési szakhatósági előírásokat.⁴¹⁰ A szolgálati kutya elhelyezhető a bv. szerv területén kialakított helyen, más tulajdonában álló, bérelt helyen, vagy a kutyavezető otthonában.⁴¹¹

Kutyatelepet kell kialakítani azoknál a bv. szerveknél, ahol a kutyavezetők létszáma eléri a 2 főt. A kutyatelep működtetéséért a kutyatelep vezetője felelős.⁴¹² A kutyatelepen kötelező kialakítani különböző helyiségeket, így kenneleket, kutyafürdetőt, kutyavezetők szociális helyiségét, raktárhelyiséget, állategészségügyi helyiséget, kutyafuttatót, valamint kiképzőpályát.⁴¹³ A kutyák elhelyezése során biztosítani kell a kutyák nyugodt környezetben való elhelyezését, egymástól elkülönítve, és ki kell zárni a negatív, károsan befolyásoló tényezőket. A kutyatelepet úgy kell elhelyezni, hogy létesítményeinek védelme biztosított legyen. A kutyatelepet minden esetben körbe kell keríteni, és meg kell akadályozni, hogy oda illetéktelen személyek bemenjenek. A kennelek kialakításánál törekedni kell a jó tájolásra, hogy azt elegendő napfény érje, de legyen árnyékos rész is, és ne legyen huzatos. A kenneleket egymástól olyan falazattal kell elválasztani, amely könnyen tisztítható. Ajánlott a kennesorok közé árnyékolás céljából fákat vagy élősövényt telepíteni. A kutyák tartózkodó helyiségeinek olyan anyagból kell készülnie, mely a kutyák egészségének nem árt. A kenneleket tetőszerkezettel kell ellátni. A kennelekben olyan kutyaházakat kell elhelyezni, melyekben a

⁴⁰⁸ 67/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás 11-12. pont

⁴⁰⁹ 67/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás 17. pont

⁴¹⁰ 67/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás 225. pont

⁴¹¹ 67/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás 226. pont

⁴¹² 67/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás 227. pont

⁴¹³ 67/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás 230. pont

kutya kényelmesen elfér. Kutyatelepen ki lehet alakítani kutyakonyhát is. A kutyák fürdetésére olyan helyiséget kell biztosítani, melyben van hideg és melegvíz is.⁴¹⁴

A szolgálati kutya takarmányának tartalmaznia kell a kutyák számára szükséges vitaminokat, ásványi anyagokat és nyomelemeket. A szolgálati kutyákat lehetőség szerint egy időben, az időjárás viszonyok, a kutya fizikai és egészségügyi állapota figyelembevételével, szolgálatának befejezése után legkorábban 30 perccel lehet etetni. Etetés után a kutyákat kennelben elzárva, nyugodt körülményeket biztosítva kell hagyni. Ellenőrzésük legkorábban az etetés után 2 órával történhet. A kutyáknak adhatók különböző étrend-kiegészítők is, mint például immunerősítő, csonterősítő, szőrzetjavító készítmények. A kutyákat ételmaradékkal etetni tilos.⁴¹⁵

A szolgálati kutyákat szállítani csak az állatvédelmi szabályok betartásával lehet. A szállításra külön kialakított, lehetőség szerint légkondicionált járművel kerülhet sor, amely nem veszélyezteti a kutyák testi épségét, egészségét. A szállítóeszköznek alkalmasnak kell lennie arra, hogy az állatokat megvédje az időjárás kedvezőtlen hatásaitól, az ne okozzon sérülést, valamint az könnyen tisztítható és szökésbiztos legyen. A légtérnek biztosítani kell a kutyák fiziológiás igényeit. Amennyiben az utánfutó nem rendelkezik ventilátorral, vagy az nem működik, úgy II. és III. fokozatú hőségriasztás idején szolgálati kutya abban nem szállítható. Nyári időszakban, ugyanezen hőségriadók esetén szolgálati kutya csak légkondicionálóval ellátott gépkocsiban szállítható.⁴¹⁶ Amennyiben a kutyának a szállítás olyan sérülést okoz, mely előre látható volt, úgy a személyi állomány felelősségét meg kell állapítani, és fegyelmi, valamint kártérítési eljárást kell lefolytatni.⁴¹⁷

5.16. Részösszefoglalás

Magyarország az állatok védelmét már nemcsak törvényi, hanem egyéb, rendeleti szinten is szabályozza. A különböző jogszabályok ismertetése alapján látszik, hogy minden állatfaj tartásával kapcsolatosan részletes szabályozás van bevezetve, külön kitérve az állatkísérletekre, a vágóhidakra, a veszélyes állatokra és az állatkertekre, cirkuszi menaszériákra. A fenti hosszás ismertetés azt a célt szolgálta, hogy rátérve immár magára az állatvédelem büntetőjogi vonatkozásaira, értelmet nyerjenek az egyes tényállási elemek és az, hogy az elkövetési

⁴¹⁴ 67/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás 231-240. pont

⁴¹⁵ 67/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás 253-257. pont

⁴¹⁶ 67/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás 263-264. pont

⁴¹⁷ 67/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás 267. pont

magatartások miatt és mi alapján szankcionálандók. Bár az állatkínzás tényállása nem keretnorma, a fenti jogszabályok mégis háttérjogszabályokként szolgálnak, útmutatásul ahhoz, hogy a különböző fajú és célra tartott állatokat miként kell helyesen tartani.

VI. FEJEZET - AZ ÁLLAT-, TERMÉSZET- ÉS KÖRNYEZETVÉDELEM A HATÁLYOS BÜNTETŐJOGBAN

6.1. Általános áttekintés

Az 1978. évi IV. törvényhez képest bővült az állatok védelmével kapcsolatos szabályok köre, így az állatkínzás és a tiltott állatviadal szervezése mellett bekerült az orvvadászat és az orvhalászat tényállása is. Emellett az eredetileg meglévő jogszabályhelyek is jelentős változáson mentek keresztül, s a bűncselekmények végre önálló, büntetőjogi kategóriát kaptak a Btk. XXIII. Fejezetében, A környezet és természet elleni bűncselekmények fejezetben.

A környezet és a természet elleni bűncselekmények a Btk. szerint a környezetkárosítás, a természetkárosítás, az állatkínzás, az orvvadászat, az orvhalászat, a tiltott állatviadal szervezése, a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése, az ózonréteget lebontó anyaggal visszaélés, a radioaktív anyaggal visszaélés, a nukleáris létesítmény üzemeltetésével visszaélés, valamint az atomenergia alkalmazásával visszaélés. Mivel az értekezésem az állatvédelemről szól, és így különösen az állatkínzásról, ezen tényállással kívánom kezdeni a hatályos büntetőjog ismertetését.

6.2. Az állatkínzás

A Btk. csak az alapvető magatartásokat szabályozta 2022-ig,⁴¹⁸ így (az összehasonlítás érdekében) állatkínzásnak az alábbiak minősültek:

244. § (1) Aki

a) gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben indokolatlanul olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza,

b) gerinces állatát vagy veszélyes állatát elúzi, elhagyja vagy kiteszi, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzás

a) az állatnak különös szenvedést okoz, vagy

b) több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza.

⁴¹⁸ KARSAI Krisztina: Kommentár a Büntető törvénykönyvhöz, CompLex Kiadó, Budapest, 2013, 513-514

A 2021. évi CXXVIII. törvény 3. § (2) bekezdése azonban az elkövetési magatartások és a minősített esetek körét tovább bővítette 2022. január 01. napjától, így a mai napon hatályos tényállásszöveg a következő:

244. § (1) Aki

a) gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben indokolatlanul olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza,

b) gerinces állatát vagy veszélyes állatát elúzi, elhagyja vagy kiteszi,

vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzást

a) az állat különös szenvedését okozva,

b) több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozva,

c) nagy nyilvánosság előtt,

d) az állatok védelméről és kíméletéről szóló törvényben meghatározott, az állat kedvtelésből való tartásától, illetve az érintett állatfaj tartásától eltiltással érintett állattal szemben az eltiltás tartama alatt, vagy

e) állatkínzás vagy tiltott állatviadal szervezése bűncselekmény miatti elítélést követő két éven belül

követik el.

(3) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzást

a) mérreg alkalmazásával vagy az állat elpusztítására alkalmas csaletek kihelyezésével több állat pusztulását okozva, vagy

b) különös visszaesőként

követik el.

(4) A (3) bekezdés szerint büntetendő, aki az (1) bekezdés a) pontjában foglalt bűncselekményt szaporítással összefüggő haszonszerzési cél érdekében, tíznél nagyobb számú kedvtelésből tartott állatra, a jó gazda gondosságának elmulasztásával követi el.

(5) Aki a (3) bekezdés a) pontjában meghatározott bűncselekményre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(6) A (3) bekezdés b) pontja alkalmazásában a különös visszaesés szempontjából hasonló jellegű bűncselekmény az állat pusztulását okozva elkövetett természetkárosítás, az állatkínzás, a tiltott állatviadal szervezése.

A védett jogi tárgy immár nem a közbiztonsággal és nem is a köznyugalommal áll kapcsolatban, hanem a jogi tárgy - felismerve azt, hogy az állatok védelme az ember alapvető kötelessége - az állatok védelméhez, kíméletéhez fűződő társadalmi érdek lett. Az elkövetés tárgya a gerinces állat és a veszélyes állat. Gerinces állat a fejlettség legmagasabb szintjén lévő, belső szilárdító vázzal rendelkező állat, veszélyes állat pedig az a gerinces, akit a 8/1999. (VIII.13.) KöM-FVM-NKÖM BM együttes rendelete annak minősít. Nem lehet azonban az elkövetés tárgya a védett állat, mert az ő esetükben természetkárosítást kell megállapítani.

A gerincesek, továbbá a gerinchúrosok az állatvilág törzsének legmagasabb fokán állnak. A gerincesek evolúciós fejlődésekor az anyagcseréjük hatásossága és az érzékszerveik teljesítménye olyan magas színvonalra jutott el, hogy ők már nem sorolhatóak be a gerinctelenek kategóriába. Ide tartoznak a halak, a kétéltűek, a hüllők, a madarak és az emlősök.⁴¹⁹

Az elkövetési magatartásokat több részre kell bontani. Az (1) bekezdés a) pontja szerint az elkövetési magatartás az állat bántalmazása, valamint az olyan bánásmód alkalmazása, amely alkalmas arra, hogy az állat pusztulását vagy maradandó egészségkárosodását okozza. Bántalmazás mindenfajta erőszakos ráhatás, még akkor is, ha testi sérülést nem okoz, a bánásmód pedig hosszabb ideig tartó vagy állandó folyamatot jelent, amibe beletartozik minden olyan fizikai és pszichikai ráhatás, amely alkalmas arra, hogy az állatnak az kellemetlenséget vagy szenvedést okozzon. Ide lehet sorolni az állandó éheztetést, az állat folyamatos mozgáskorlátozását, de akár az olyan állandó szidalmazást is, mely által az állat agresszívvá és támadóvá válhat, netán folyamatosan bujdoskol, és nem mer kapcsolatot teremteni a külvilággal.

⁴¹⁹ DECKER, Kurt – FREIT, Günther E. – GÜNTHER, Kurt – PETERS, Günther – STERBA, Günther: *Urania Állatvilág: Halak, kétéltűek, hüllők*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1969., 13.

Nem tekinthető azonban állatkínzásnak az idomítás céljából történő nevelés, vagy az, amikor valaki a saját testi épségét védi egy támadó állattal szemben (ez esetben végszükséget lehet megállapítani). A büntethetőséghez nem szükséges, hogy az elkövető az állat életét kioltsa vagy annak maradandó egészségkárosodást okozzon, hanem elég az, hogy az elkövető magatartása objektíve alkalmas legyen ezen cselekményekre nézve.

Az Állatvédelmi törvény szerint az állattartó köteles a jó gazda gondosságával eljárni, az állat fájának, fajtájának és élettani szükségleteinek megfelelő életfeltételekről gondoskodni. Tekintettel kell lenni az állat korára, nemére és élettani állapotára, valamint biztosítani kell az egymásra veszélyt jelentő, egymást nyugtalanító állatok elkülönített tartását. Az állattartónak gondoskodnia kell az állat igényeinek megfelelő és rendszeres, de legalább napi egyszeri ellenőrzéséről.⁴²⁰ Az állattartó kötelezettségei közé tartozik az állat megfelelő és biztonságos elhelyezése, szakszerű gondozása és szökésének megakadályozása. Az állatot lehetséges megkötve tartani vagy a mozgását egyéb módon korlátozni, azonban számára is biztosítani kell a zavartalan pihenést és a sérülésmentes mozgás lehetőségét. A szabadon tartott állatnak olyan területet vagy létesítményt kell biztosítani, amelyben védelmet talál a veszély vagy az időjárás káros hatásaival szemben. Az olyan állatok számára, akik zárt körülmények között vannak tartva, megfelelő mozgásteret kell biztosítani. A gazdasági haszon céljából tartott állat tartása, szállítása és életének kioltása során előnyben kell részesíteni az állatkímélő technológiákat. A kedvtelésből tartott állat ürülékét az állattartó köteles a közterületről eltávolítani.⁴²¹

Az állatnak tilos indokolatlan vagy elkerülhető fájdalmat, szenvedést vagy sérülést okozni, illetve az állatot károsítani. Így különösen nem szabad az állatot kínozni (ez nem terjed ki az érett libatoll házilag vagy engedélyezett technológia szerint végzett szedésére); emberre vagy állatra uszítani, illetőleg állatviadalra idomítani; kényszertakarmányozásra fogni (kivéve az egészségügyi megfontolásból való kényszerű táplálás esetét, például kacsá- vagy libatömés); a kíméletét nem biztosító módon mozgatni, szállítani és elhelyezni; a teljesítőképességét felismerhetően meghaladó teljesítményre kényszeríteni, továbbá természetellenes és önpusztító tevékenységre szoktatni.⁴²²

Tilos az állat fizikai, pszichikai állapotának olyan megterhelése, küzdelemre készítése egy másik állattal vagy emberrel, amely sérülést vagy halált okozhat. E körben tilos az állatviadal szervezése, tartása, továbbá az állatviadalra fogadás szervezése, az állatviadalon való

⁴²⁰ 1998. évi XXVIII. törvény 4. §

⁴²¹ 1998. évi XXVIII. törvény 5. §

⁴²² 1998. évi XXVIII. törvény 6. §

közreműködés, részvétel, fogadáskötés. Ugyancsak nem lehet állatviadal céljára állatot tartani, nevelni, átadni, forgalmazni vagy létesítményt e célból más személy rendelkezésére bocsátani. Ezen tilalmak nem vonatkoznak a vadászatra alkalmazott állat jogszerű kiképzésére, alkalmazására.⁴²³

Az elkövetési magatartások tehát igencsak sokrétűek, mindig figyelembe kell venni a konkrét állatot és az ő konkrét szükségleteit. Máshogyan kell tartani egy fiatal vagy egy idős állatot, továbbá máshogyan kell tartani egy hörcsögöt vagy egy halat. Az azonban közös bennük, hogy a tartás és a bánásmód nem érheti el a bűncselekményi kategóriát.

A maradandó egészségkárosodás megállapítása orvosszakértői kérdés.

Az (1) bekezdés b) pontjában az elkövetési magatartások az állat elűzése, elhagyása vagy kitevése, tettesként azonban itt csak az állattartó vagy az állat birtokosa vonható felelősségre, erre utal az „állatát” kifejezés, tehát a bűncselekmény alanya az állat tulajdonosa vagy birtokosa lehet. Minden olyan magatartás idetartozik, melynek eredményeképpen az állat feletti korábbi birtokviszony megszűnik, ugyanis az Átv. kimondja, hogy az ember környezetében tartott állat, valamint a veszélyes állat tulajdonjogával, tartásával felhagyni nem szabad.⁴²⁴ Fontos kiemelni e körben, hogy nemcsak a tartás, hanem az időleges birtokállapot is megalapozza a büntetőjogi felelősséget, melyről a joggyakorlat bemutatásánál fogok bővebben értekezni.

Mindkét elkövetési forma vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A tettese az első bekezdésben meghatározott bűncselekménynek bárki lehet. Egyenes és eshetőlegesen szándékkal is elkövethető mindkét bűncselekmény. Az elkövető tudatának át kell fognia, hogy gerinces állatot bántalmaz és azt is, hogy a cselekménye alkalmas arra, hogy az állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza. A tettesség és a részesség az általános szabályok szerint alakul, így szóba jöhet a társtettesség, a felbujtás és a bűnsegély is.

A (2) bekezdés sorolja fel azon minősített eseteket, ahol a büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés is lehet. Ezek a minősített esetek a különös szenvedés okozása, a több állat maradandó egészségkárosodásának vagy pusztulásának okozása, a nagy nyilvánosság előtti elkövetés, az állattartástól eltiltás hatálya alatti elkövetés, valamint az, ha valaki a bűncselekményt úgy követi el, hogy állatkínzás vagy tiltott állatviadal szervezése miatt az azt megelőző két éven belül már elítélték.

⁴²³ 1998. évi XXVIII. törvény 7. §

⁴²⁴ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2013) i.m. 342.

A különös szenvedés okozása nem szakértői, hanem jogalkalmazói kérdés, azonban e körben mindenképpen irányadóak az igazságügyi állatorvosszakértő véleményében foglalt megállapítások. Párhuzamba lehet állítani a különös kegyetlenséggel elkövetett emberöléssel, ahol a különös kegyetlenség megítélése szintén nem szakkérdés. Alapul lehet venni még az egyes bűncselekményeknél előforduló sanyargatást is. Mégis, ha definiálni kell, a különös szenvedés az átlagot meghaladó, rendkívüli brutalitással véghezvitt, szörnyű fizikai és pszichikai gyötrelmet okozó elkövetési mód.⁴²⁵ Ilyen lehet egy állat baltával történő agyonverése, de ide tartozik a halálra éheztetés is. Álláspontom szerint ide sorolható az is, amikor valakinek az állata tele van gennyes sebekkel, de nem látja/láttatja el, hanem hagyja, hogy elfertőződjön az összes sérülése. Mivel az állat az elfertőződés miatt pokoli kínokat élhet meg, a különös szenvedés okozása mindenképpen fennáll.

A több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozó elkövetési mód szintén felminősíti az alapesetet büntetté. A törvényalkotó így egy törvényi egységet hozott létre, tehát az elkövető nem többrendbeli állatkínzás alapesetéért, hanem a súlyosabb, minősített esetért felel. Ennek jogalkalmazói szempontból az a praktikuma, hogy példának okáért, ha a terhelt a többszáz disznóját vagy marháját nem tartja megfelelően, és eléri a bűncselekményi szintet, akkor ne többszáz rendbeli cselekményért feleljen. Ennek a megállapításához legalább két állat vonatkozásában kell az eredménynek bekövetkeznie.

A fenti két minősített eset kapcsán az eredmények tekintetében elegendő, ha a Btk. 9. §-a alapján⁴²⁶ az elkövetőt csak gondatlanság terheli, így nem szükséges a szándékának ezekre is kiterjednie.

A harmadik és egyben új minősített eset a nagy nyilvánosság előtti elkövetés. A nagy nyilvánosság előtti elkövetést a Btk. akként határozza meg, hogy azon a sajtótermék, médiaszolgáltatás, sokszorosítás vagy elektronikus hírközlő hálózaton való közzététel útján történő elkövetést is érteni kell.⁴²⁷ E szerint nagy nyilvánosság előtt követi el a bűncselekményt az is, aki a nyílt utcán sétáló emberek között kínozza az állatot, de az is, aki ezt például egy közösségi médiaoldalon teszi közzé.

A negyedik, szintén új minősített eset az, amikor valaki az állatkínzást az állatvédelmi törvényben meghatározott, az állat kedvtelésből való tartásától, illetve az érintett állatfaj

⁴²⁵ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2013) i.m. 342.

⁴²⁶ Az eredményhez, mint a bűncselekmény minősítő körülményéhez fűzött súlyosabb jogkövetkezmények akkor alkalmazhatóak, ha az elkövetőt az eredmény tekintetében legalább gondatlanság terheli.

⁴²⁷ 2012. évi C. törvény 459. § (1) bekezdés 22. pont

tartásától eltiltással érintett állattal szemben, az eltiltás tartama alatt követi el. Az Átv. ide vonatkozó rendelkezéseit már ismertettem, azonban ennek lényege szerint, ha a kedvtelésből tartott állat tartója a jogszabályok szándékos vagy ismételt megsértésével az állatának maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza, és a kedvtelésből tartott vagy a jövőben tartandó állat jóléte bírság kiszabásával és állatvédelmi képzésen történő részvétellel sem biztosítható, az állatvédelmi hatóság – állatvédelmi bírság kiszabásával egyidejűleg – az állattartót az állat kedvtelésből való tartásától 2-8 évre eltilthatja. Ugyanez a szabályozás igaz a nem kedvtelésből tartott állatokra is.⁴²⁸

Az utolsó, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő minősített eset az, amikor valaki az állatkínzást állatkínzás vagy tiltott állatviadal szervezése bűncselekmény miatti elítélést követő két éven belül követi el. A törvényalkotó ezen szigorú szabályozás beiktatásával egy „kvázi, kriminológiai, különös visszaesői” helyzetet teremtett, ugyanis egyrészt nem kell megvárni a törvényben meghatározott három évet, másrészt pedig az sem szükséges hozzá, hogy az elkövetőt korábban végrehajtandó szabadságvesztésre ítéljék. Véleményem szerint erre azért is lehetett szükség, mert végrehajtandó szabadságvesztést a lehető legkevesebb esetben kapnak az állatkínzók, így visszaesői minőségük sem lesz. Bár ezzel a szakasszal a jogalkotó nem teremt olyan büntetéskiszabási körülményeket, mint egy „rendes” visszaesőnél (például feltételes szabadságra bocsátást legkevesebb $\frac{3}{4}$ idő kitöltését követően vagy büntetési tételemelkedést), azonban nagyon fontosnak tartom a szabályozást, mert súlyosabb büntetést von maga után, mint az alapeset elkövetésénél.

A minősített esetek 2022-től tovább bővültek az egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő cselekmények körére, mely ismét egy mérföldkő, ugyanis állatkínzás elkövetése miatt korábban a legfelső büntetési határ 3 év volt.

Az első ilyen minősített eset az, amikor valaki az állatkínzást mérge alkalmazásával vagy az állat elpusztítására alkalmas csaletek kihelyezésével több állat pusztulását okozva követi el. A mérge fogalmát maga a Btk. határozza meg, miszerint a mérge olyan veszélyes anyag vagy keverék, amely toxikológiai tulajdonságai alapján a belégzése, lenyelése vagy a bőrön át történő felszívódása esetén az állat életét veszélyezteti, illetve az állat különös szenvedését vagy maradandó egészségkárosodását idézheti elő.⁴²⁹ Fontos kiemelni e körben, hogy ez a minősített eset csak akkor állapítható meg, ha több állat pusztulását okozza. Így maradandó

⁴²⁸ 1998. évi XXVIII. törvény 43. §

⁴²⁹ 2012. évi C. törvény 253/A. §

egészségkárosodás nem jöhet szóba, ahogy egyetlen egy állat esetében sem állapítható meg a minősített eset. Ilyenkor az alap- és a három éves minősített eseteket kell vizsgálat alá vonni. Ezen bűncselekmény előkészülete is büntetendő.

A másik és egyben utolsó minősített eset a különös visszaesőként történő elkövetés. Különös visszaeső az a visszaeső, aki mindkét alkalommal ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekményt követ el.⁴³⁰ E szakasz alkalmazásában hasonló jellegű bűncselekménynek az állat pusztulását okozva elkövetett természetkárosítás, az állatkínzás, valamint a tiltott állatviadal szervezése minősül.

Az Átv. 11. § (3) bekezdése alapján az állat életét elfogadható ok vagy körülmény nélkül kioltani nem szabad, ha viszont mégis szükséges a kioltás, azt is csak a legkisebb szenvedés okozásával lehet megtenni, szakszerűen és gyorsan. Ide tartozik a gyógyíthatatlan betegség vagy a másként el nem hárítható támadás. Ezen esetekben nem büntethető az elkövető, ugyanis a jogszabály engedélye büntethetőséget kizáró ok.

Érdekességként említem meg azt, hogy a jogalkalmazás során felmerült egy olyan eset, miszerint egy állatkínzásban érintett gazda pótmagánvádlóként akart fellépni a büntetőeljárás során. A különböző bíróságok különféleképpen értelmezték a jogszabályokat, ám végül a Kúria akként döntött, hogy állatkínzás bűncselekménye miatt pótmagánvádnak nincsen helye, ugyanis a bűncselekmény védett jogi tárgya az állat, mint érző lény életének, egészségének védelme, azaz a tényállásban büntetni rendelt magatartások nem konkrét személyek jogait sértik vagy veszélyeztetik. Miután a pótmagánvádlói fellépésre a sértett ellen elkövetett bűncselekmény esetén van lehetőség, és a pótmagánvád nem a polgári jogi igény érvényesítésének egyéb útja, a felülvizsgálati indítványban hivatkozott azon érvelés, miszerint a pótmagánvádló az elpusztult állat tulajdonosa és ebből következően közvetlen anyagi hátrány és lelki trauma érte, nem foghatott helyt.⁴³¹

Mint látható, az állatkínzás törvényi tényállása jelentős mértékben megváltozott. Olyan minősített esetek kerültek be a törvénybe, melyek korábban elképzelhetetlenek voltak, ahogyan az is, hogy egy állatkínzó adott esetben akár 5 évig terjedő szabadságvesztéssel is büntethető legyen. Az állatvédők lobbijának és az állatokra egyre inkább társként tekintő embereknek,

⁴³⁰ 2012. évi C. törvény 459. § (1) bekezdés 31. pont a) alpont

⁴³¹ Kúria Bfv.I.1.546/2012. számú ítélete (BH2013. 183.)

törvényalkotóknak és jogalkalmazóknak köszönhető az, hogy az állatkínzás mára nem egy kiüresedett tényállás, hanem egy szigorú és részletes jogszabály lett.

6.3. A környezetkárosítás

241. § (1) Aki a földet, a levegőt, a vizet, az élővilágot, valamint azok összetevőit jelentős mértékű szennyezéssel vagy más módon

a) veszélyezteti,

b) olyan mértékben károsítja, hogy annak természetes vagy korábbi állapota csak beavatkozással állítható helyre,

c) olyan mértékben károsítja, hogy annak természetes vagy korábbi állapota nem állítható helyre,

büntett miatt az *a)* pontban meghatározott esetben három évig, *b)* pontban meghatározott esetben egy évtől öt évig, *c)* pontban meghatározott esetben két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki a környezetkárosítást gondatlanságból követi el, vétség miatt az (1) bekezdés *a)* pontja esetén egy évig, *b)* pontja esetén két évig, *c)* pontja esetén három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Az (1) bekezdés *a)* pontjában, és a (2) bekezdés első és második fordulatában meghatározott esetben az elkövető nem büntethető, az (1) bekezdés *b)* pontja esetén pedig büntetése korlátlanul enyhíthető, ha az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig a bűncselekmény által bekövetkezett veszélyt, illetve környezetkárosodást megszünteti, a károsodott környezet eredeti állapotát helyreállítja.

(4) E § alkalmazásában szennyezés: a föld, a levegő, a víz, az élővilág, valamint azok összetevői jogszabályban vagy hatósági határozatban megállapított kibocsátási határértéket meghaladó terhelése.

A XXI. században a technikai és a gazdasági fejlődés rohamosan növekszik. Emellett megjelent az úgynevezett fogyasztói társadalom is, melynek egyik legszembetűnőbb hozadéka a környezet nagyfokú megterhelése. Elég csak a megannyi olcsó és egyszerűen előállítható műanyag termékre gondolni, mely magával hozta a mértéktelen pazarlást és a szemetelést is. Az Alaptörvény szerint Magyarország elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez. Aki a környezetben kárt okoz, köteles azt helyreállítani vagy a helyreállítás költségét viselni. Elhelyezés céljából tilos Magyarország területére szennyező hulladékot

behozni.⁴³² Bár a környezet védelmének általános szabályairól szóló törvény megpróbál lépést tartani a jelen korral, a környezetet muszáj a büntetőjog eszközeivel is védeni.

A bűncselekmény védett jogi tárgya ezért a környezet védelméhez fűződő társadalmi érdek. A bűncselekmény elkövetési tárgya a föld, a levegő, a víz, az élővilág, valamint ezek összetevői, mely fogalmakat a fent említett környezetvédelmi törvény határozza meg.

A bűncselekmény elkövetési magatartásai a veszélyeztetés és a károsítás. Aki a földet, a levegőt, az élővilágot, valamint azok összetevőit jelentős mértékű szennyezéssel vagy más módon veszélyezteti; olyan mértékben károsítja, hogy annak természetes vagy korábbi állapota csak beavatkozással állítható helyre; vagy olyan mértékben károsítja, hogy annak természetes vagy korábbi állapota nem állítható helyre, szabadságvesztéssel büntetendő.

A veszélyeztetés és a károsítás mind tevékenység, mind mulasztás egyaránt lehet. Veszélyeztetésnek minősül az, amivel ok-okozati összefüggésben létrejön a károsodás bekövetkezésének reális lehetősége. A károsítás alatt minden olyan emberi magatartás értendő, amelynek következtében a korábbi, vagy a természetes állapot többé nem állítható helyre, vagy a helyreállítás csak emberi beavatkozással lenne lehetséges.

Az elkövetés módja lehet jelentős mértékű szennyezés vagy egyéb olyan más mód, mely alkalmas arra, hogy a környezetet károsítsa. A törvény a (4) bekezdésben meghatározza a szennyezés fogalmát, mely szerint a szennyezés a föld, a levegő, a víz, az élővilág, valamint azok összetevői jogszabályban vagy hatósági határozatban megállapított kibocsátási határértéket meghaladó terhelése.

A környezetkárosítás materiális bűncselekmény, vagyis fenn kell állnia az okozati összefüggésnek az elkövetési magatartás és az eredmény között.

A bűncselekménynek a kísérlete is büntetendő, a veszélyeztetésnél a közvetlen veszélyhelyzet kialakulásával, a másik két elkövetési magatartásnál pedig a károsodás beálltával válik befejezetté a bűncselekmény.

A bűncselekmény alanya bárki lehet, és az általános szabályok szerint lehetséges a társtetteség, továbbá a részesség megállapítása is.

A környezetkárosítás mind szándékosan, mind gondatlanságból elkövethető.

⁴³² Alaptörvény XXI. cikk (1)-(3) bekezdés

A törvény büntethetőséget megszüntető okként határozza meg azt, amikor a veszélyeztetést vagy a gondatlanságból elkövetett veszélyeztetést és a még helyreállítható mértékű károsítást az elsőfokú ítélet meghozataláig megszünteti vagy a károsodott környezet eredeti állapotát helyreállítja. Korlátlanul enyhíthető a büntetése annak, aki a második elkövetési magatartást bár szándékosan követi el, de a fentiekben meghatározott módon a környezetkárosítást megszünteti vagy az eredeti állapotot helyreállítja.

Mindezekből következően nincsen mód a mentesülésre akkor, ha a károsítás folytán a természetes vagy korábbi állapot egyáltalán nem állítható helyre.⁴³³

6.4. A természetkárosítás

242. § (1) Aki

a) fokozottan védett élő szervezet egyedét,

b) védett élő szervezet vagy az Európai Unióban természetvédelmi szempontból jelentős növény- vagy állatfaj egyedeit, feltéve, hogy azok külön jogszabályban meghatározott, pénzben kifejezett értékének együttes összege eléri a fokozottan védett élő szervezet egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legalacsonyabb értéket,

c) a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló EK tanácsi rendelet A és B melléklete hatálya alá tartozó élő szervezet egyedét

jogellenesen megszerzi, tartja, forgalomba hozza, az ország területére behozza, onnan kiviszi, azon átszállítja, azzal kereskedik, illetve azt károsítja vagy elpusztítja, büntetés miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a természetkárosítás az élő szervezet egyedeinek olyan mértékű pusztulását okozza,

a) hogy az (1) bekezdés a) vagy b) pontja esetében az elpusztított élő szervezet egyedeinek külön jogszabályban meghatározott, pénzben kifejezett értékének együttes összege eléri a fokozottan védett élő szervezet egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legmagasabb érték kétszeresét,

b) amely az (1) bekezdés c) pontja esetében az élő szervezet állományának fennmaradását veszélyezteti.

⁴³³ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2013) i.m. 334-336.

(2a) A (2) bekezdés szerint büntetendő, aki a természetkárosítást méreg alkalmazásával vagy az állat elpusztítására alkalmas csalétek kihelyezésével, több állat életét veszélyeztetve követi el.

(3) Aki a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt gondatlanságból követi el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3a) Aki a (2) vagy a (2a) bekezdésben meghatározott bűncselekményre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) E § alkalmazásában élő szervezet egyede:

- a)* az élő szervezet egyedének valamennyi fejlődési szakasza, alakja, állapota,
- b)* az élő szervezetek keresztezéseként és kereszteződésekként létrejött egyed,
- c)* az élő szervezet egyedének származéka, ami alatt érteni kell az elpusztult élőlényt, valamint annak vagy az élő szervezet egyedének bármely részét, továbbá azt a terméket vagy készítményt, amely a felsoroltak valamelyikéből készült, illetve ezek valamelyikéből származó összetevőt tartalmaz.

243. § (1) Aki Natura 2000 területet, védett barlangot, védett természeti területet vagy védett élő szervezetek életközösségét, illetve azok élőhelyét jogellenesen jelentős mértékben megváltoztatja, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a természetkárosítás a Natura 2000 terület, a védett barlang, a védett természeti terület vagy a védett élő szervezetek életközössége, illetve azok élőhelye jelentős károsodását vagy megsemmisülését okozza.

(3) Aki a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt gondatlanságból követi el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) E § alkalmazásában Natura 2000 terület alatt a természet védelméről szóló törvényben meghatározott fogalmat kell érteni.

A bűncselekmény védett jogi tárgya a természeti környezet, valamint az ökológiai egyensúly védelméhez fűződő társadalmi érdek.

A bűncselekmény elkövetési tárgya egyrészt a védett vagy a fokozottan védett élő szervezet egyede, továbbá a vadon élő állat- és növényfajok, másrészt a Natura 2000 terület, a védett

barlang, a védett természeti terület, valamint a védett élő szervezetek életközössége és azok élőhelye lehet. A törvény külön definiálja az élő szervezet egyedét is a (4) bekezdésben.

A bűncselekmény elkövetési magatartásai a védett egyedek körében a jogellenes megszerzés, tartás, forgalomba hozatal, az országba történő behozatal, kivitel, valamint az ország területén átszállítás, a kereskedés, a károsítás és az elpusztítás. A megszerzés az élő szervezet egyedének birtokba vételét jelenti, függetlenül attól, hogy azt a birtokos a későbbiekben át akarja-e adni más részére. A tartás a hosszabb ideig történő birtoklás szándékát foglalja magában. A forgalomba hozatal alatt azt kell érteni, hogy az egyed az elkövető átadja harmadik személynek, így e körben mindegy, hogy az haszonszerzés céljából történik-e vagy sem. A kereskedés az előbbiekhöz hasonló, azonban a kereskedés már magába foglalja egyrészt a rendszerességet, másrészt a haszonszerzési célzatot is. A károsítás alatt minden olyan magatartást érteni kell, amellyel az élő szervezet egyede sérelmet szenved, de nem pusztul el. Az elpusztítás külön értelmezést önmagában nem igényelne, azonban jelen esetben fontos kiemelni azt, hogy nem csak az állatok vonatkozásában követhető el, hanem elpusztításnak minősül a fák kivágása, de még az állat tetemének elégetése is.

A törvény minősített esetekként szabályozza azt, amikor a természetkárosítás olyan mértékű pusztulást okoz, hogy a védett élő szervezet elpusztított egyedének a külön jogszabályban meghatározott, pénzben kifejezett értékének együttes összege eléri a fokozottan védett élő szervezet egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legmagasabb érték kétszeresét; illetve minősített eset az is, ha a vadon élő állat- és növényfajok kereskedelme által az élő szervezetek fennmaradását az egyedek számának a csökkenése veszélyezteti.

A természetkárosítás második fordulatanál az elkövetési magatartás a jelentős mértékű megváltoztatás. Súlyosabban büntetendő, ha a cselekmény az elkövetési tárgyak életközössége, valamint azok élőhelyeinek jelentős károsodását vagy megsemmisülését okozza.

Fontos azonban hangsúlyozni azt, hogy az elkövetési magatartásoknak jogelleneseknek kell lennie, másként a cselekmény nem büntetendő.

A bűncselekmény alanya bárki lehet, a társtetteség és a részesség az általános szabályok szerint alakul.

A bűncselekmény az első fordulatok esetében csak szándékosan követhető el, a többi eset azonban elkövethető gondatlanságból is.⁴³⁴

2021-től büntetendő az előkészület is, továbbá újdonságként ezen tényállásba is bekerült az állatkínzásnál már említett azon szakasz, miszerint, súlyosabban büntetendő, aki a természetkárosítást méreg alkalmazásával vagy az állat elpusztítására alkalmas csalétek kihelyezésével, több állat életét veszélyeztetve követi el. Ezen minősített esetről elegendő a veszélyeztetés is, nem kell az állat pusztulását okozni, mint az állatkínzásnál.

6.5. Az orvvadászat

245. § Aki

a) vadászterületen vadászatra való jogosultság nélkül, illetve idegen vadászterületen vadászként engedély nélkül vad elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez,

b) külön jogszabályban meghatározott, a vadfaj valamennyi egyedére kiterjedő vadászati tilalmi idő hatálya alá eső vadfaj egyedét ejti vagy fogja el,

c) külön jogszabályban meghatározott tiltott vadászati eszközzel, tiltott vadászati módon vagy kíméleti területen vad, illetve fokozottan védett vagy védett gerinces állat elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez,

büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Ez a tényállás külön nevesítve csak az új Btk. hatályba lépésével került be a hazai jogba. Az orvvadászat a régi Btk.-ban az állatkínzás tényállásába volt besorolva. A jogalkotók azonban önálló tényállásba helyezték, mivel ezen esetekben nem az állatok védelméhez fűződik a társadalmi érdek, hanem a természet sokszínűségének védelméhez. Ettől függetlenül vadászat közben is megvalósulhat állatkínzás, melyért az elkövetőt felelősségre kell vonni.

Az orvvadászat védett jogi tárgya a természet védelme, a vadállomány ésszerű hasznosításához fűződő társadalmi érdek. Az elkövetési tárgy mindig a vad, melyet a már ismertetett 1996. évi LV. törvény definiál. Nem tekinthető vadnak azonban a természetes élő környezetben vadon élő, nem vadászható állatfaj, illetve az állatkertben bekerített helyen tartott vad.⁴³⁵ A bűncselekmény elkövetési magatartásai egy vadászatban nem jártas személy számára igen bonyolult rendszert képeznek. Elköveti az orvvadászat bűncselekményét az, aki vadászterületen

⁴³⁴ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2013) i.m. 336-341.

⁴³⁵ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2013) i.m. 343.

vadászatra való jogosultság nélkül, illetve idegen vadászterületen vadásztként engedély nélkül vad elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez; az, aki külön jogszabályban meghatározott, a vadfaj valamennyi egyedére kiterjedő vadászati tilalmi idő hatálya alá eső vadfaj egyedi elejti vagy elfogja; és az, aki tiltott vadászati eszközzel, tiltott vadászati módon vagy kíméleti területen vad, illetve fokozottan védett vagy védett gerinces állat elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez. Az elkövetési magatartások a vadászati törvényben meghatározottak alapján lehet értelmezni.

A bűncselekmény alanya bárki lehet, kivéve az a) pont II. fordulatát, ugyanis azt csak vadász követheti el. Az orvvadászat csak szándékosan valósítható meg. Ezen tényállás valódi halmazatot képez a lopással és a rongálással. Hasonlóképpen az állatkínzás tényállásához, itt sem szükséges, hogy eredmény következzen be.⁴³⁶

6.6. Az orvhalászat

246. § Aki

a) jogosulatlanul halászhálóval vagy más halászati eszközzel - a horgászatot kivéve - halfogásra irányuló tevékenységet végez,

b) külön jogszabályban meghatározott tiltott eszközzel, tiltott módon vagy kíméleti területen halfogásra irányuló tevékenységet végez,
vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Az orvhalászat törvényi tényállása a korábbi Btk.-ban nem volt megtalálható. Tekintettel arra, hogy az orvvadászat és az orvhalászat bár hasonló cselekmények, mégis külön értékelendők, a jogalkotó a két magatartást elválasztotta egymástól és két külön szakaszban rendelte szabályozni.

A bűncselekmény védett jogi tárgya a természet védelméhez, a halászati jog szabályszerű gyakorlásához fűződő társadalmi érdek. Az elkövetési tárgy a hal. Ide tartoznak a halak, illetve a körszájúak csoportjába tartozó állatfajok, valamint ezek egyedfejlődési alakjai. Az elkövetési magatartás a jogosulatlan halfogás, illetve a tiltott eszközzel, módon vagy kíméleti területen halfogásra irányuló tevékenység, melyet mindig a külön jogszabályok töltenek meg tartalommal. A bűncselekmény alanya az a) pont esetében a halászatra jogosulatlan személy lehet, a b) pont esetében bárki. A deliktumot csak szándékosan lehet elkövetni, s az

⁴³⁶ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2013) i.m. 343

orvvadászathoz hasonlóan, ez is halmazatban áll a lopással. Az orvhalászat azonban nem állhat valódi halmazatban az állatkínzással, mert abban az esetben is csak az orvhalászat állapítható meg, ha a halászat a halak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza.⁴³⁷

6.7. A tiltott állatviadal szervezése⁴³⁸

247. § (1) Aki gerinces állat részvételével állatviadalt szervez, tart, ilyen állatviadalra fogadást szervez vagy fogadást köt, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(1a) Aki állatviadalon részt vesz, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki állatviadal céljára gerinces állatot megszerez, tart, tenyészt, kiképez, idomít, vagy forgalmaz, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Ha a tiltott állatviadal szervezését különös visszaesőként követik el, a büntetés

a) az (1) bekezdésben meghatározott esetben egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés,

b) az (1a) és a (2) bekezdésben meghatározott esetben három évig terjedő szabadságvesztés.

(4) A (3) bekezdés alkalmazásában a különös visszaesés szempontjából hasonló jellegű bűncselekmény az állat pusztulását okozva elkövetett természetkárosítás, az állatkínzás, a tiltott állatviadal szervezése, a veszélyes állat, illetve veszélyes eb tartásával kapcsolatos kötelezettség megszegése.

Ez a tényállás sokban változott a régi Btk.-hoz képest, és a védett jogi tárgy itt már az állatok védelméhez, kíméletéhez és a társadalom nyugalomához fűződő érdek. Az elkövetés tárgya a gerinces állat. Az elkövetési magatartásokat két részre osztották. Az (1) bekezdés szerint ilyen magatartás az állatviadal szervezése, tartása, ilyenre fogadás szervezése vagy fogadás kötése. Az állatviadalra fogadás szervezése vagy kötése az állatviadal megtartása nélkül is befejezett bűncselekménynek minősül. A szervezés minden olyan tevékenység, amely a viadal lebonyolítását igyekszik biztosítani. A tartás a tényleges lebonyolítást jelenti. A fogadás szervezése a fogadók összehozását, a fogadás maga pedig a tét megtételét jelenti. Mivel ezek

⁴³⁷ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2013) i.m. 346-347.

⁴³⁸ KARSAI Krisztina: *Kommentár a Büntető törvénykönyvhöz*, CompLex Kiadó, Budapest, 2013., 519-520.

célzatosak, csak egyenes szándékkal valósulhatnak meg. Ezen magatartásokat a törvény büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti.⁴³⁹

A törvény új elkövetési magatartásként definiálja az állatviadalon való részvételt is, mely két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ez a szabály már régóta váratott magára, ugyanis pontosan a résztvevők miatt tartanak állatviadaloakat a szervezők, így a törvényhozók joggal rendelik most már büntetni a viadalon történő részvételt is.

A (2) bekezdés alapján az elkövetési magatartások az állatviadal céljára történő megszerzés, tartás, tenyésztés, kiképzés, idomítás és a forgalmazás. Megszerzés az állat birtokba vétele, tartás a birtoklás és a rendszeres ellátás, tenyésztés a legalább két tenyészszukával folytatott kereskedelmi szaporítás, míg a kiképzés és az idomítás az agresszióra és a küzdelemre való nevelést jelenti. Ezen cselekmények is csak célzatosan, egyenes szándékkal követhetők el.⁴⁴⁰

A bűncselekmény az állatviadaloak számához igazodóan többrendbeli is lehet.

A törvény a tényállás vonatkozásában további újításként hozza be azt, hogy a különös visszaesőkénti elkövetés súlyosabb büntetést hoz maga után.

6.8. A hulladékgazdálkodás rendjének megsértése

248. § (1) Aki

a) nyilvántartásba vétel vagy bejelentés nélkül, illetve engedély nélkül vagy az engedély kereteit túllépve végez hulladékgazdálkodási tevékenységet, vagy

b) hulladékkal más jogellenes tevékenységet végez és az alkalmas az emberi élet, testi épség, egészség, a föld, a víz, a levegő vagy azok összetevői, illetve élő szervezet egyedének veszélyeztetésére

büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki arra a célra hatóság által nem engedélyezett helyen

a) az emberi élet, testi épség, egészség, a föld, a víz, a levegő vagy azok összetevői, illetve élő szervezet egyedének veszélyeztetésére alkalmas vagy

b) jelentős mennyiségű

⁴³⁹ KARSAI i.m. 519-520.

⁴⁴⁰ KARSAI i.m. 519-520.

hulladékot elhelyez, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) vagy a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt

a) veszélyes hulladéokra,

b) különösen jelentős mennyiségű hulladékra, vagy

c) különös visszaesőként

követik el.

(4) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a (3) bekezdés a) pontjában meghatározott bűncselekmény a (3) bekezdés b) pontja szerint is minősül.

(5) Aki a bűncselekményt gondatlanságból követi el, vétség miatt

a) az (1) és (2) bekezdésben meghatározott esetben egy évig,

b) a (3) bekezdésben meghatározott esetben két évig,

c) a (4) bekezdésben meghatározott esetben három évig

terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(6) E § alkalmazásában

a) különös visszaesés szempontjából hasonló jellegű bűncselekmény a környezetkárosítás és a természetkárosítás;

b) hulladékgazdálkodási tevékenység a hulladékról szóló törvény szerinti hulladékgazdálkodás azzal, hogy a szállítás fogalmába bele kell érteni az országba történő behozatalt, onnan történő kivitelt, valamint az azon történő átszállítást;

c) jelentős mennyiségű hulladék az 1000 kg-ot vagy a 10 köbmétert meghaladó mennyiségű hulladék;

d) különösen jelentős mennyiségű hulladék a jelentős mennyiségű hulladék tízszerese.

A hulladék elszállítása és újrahasznosítása Magyarországon egy működőképes folyamat. Éppen ezért érthetetlennek tűnik, hogy a környezetünk miatt van tele mindig szeméttel. 2019-ben a

nyugati országokban elindult egy úgynevezett „Te szedd!” kampány, melynek az a lényege, hogy az emberek önkéntesen jelentkeznek arra, hogy a városuk, községük adott pontját a szabadidejükben, egy meghatározott napon kitakarítják, szeméttmentessé teszik. A mozgalom végül célt ért Magyarországon is, és a nagyvárosok egyes részeiről, valamint sok erdőből eltűnt a szemét. Ennek ellenére persze mindig lesznek olyanok, akik azért, mert nem hajlandóak kifizetni a szemétszállítási díjat, úgy oldják meg a hulladékgyűjtést, hogy különböző helyeken szétszórják a háztartásban keletkező szemetet, vagy rosszabb esetben a veszélyes hulladékot. Ezen tarthatatlan állapotok miatt a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése jelentősen megváltozott 2021-ben, és bővült az elkövetési magatartások köre.

Hulladéknak minősül a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény 2. §-a alapján bármely tárgy vagy anyag, amelytől birtokosa megválnak, megválni szándékozik vagy megválni köteles. A büntető törvényi tényállás alapján tehát hulladék lehet bármely olyan tárgy vagy anyag, amelytől a birtokosa megválnak, megválni szándékozik vagy megválni köteles, ha az alkalmas az emberi élet, testi épség, egészség, a föld, a víz, a levegő vagy azok összetevőinek, illetve az élő szervezetek egyedeinek veszélyeztetésére.

A bűncselekmény védett jogi tárgya az egészséges emberi és természeti környezet fenntartásához, a környezetre veszélyes hulladékokkal kapcsolatos előírások betartásához fűződő társadalmi érdek.

A bűncselekmény elkövetési tárgya egyrészt a hulladék, másrészt a veszélyes hulladék. Veszélyesnek minősül a hulladék, ha az alkalmas arra, hogy az embert, az állatot, a természetet vagy a környezetet veszélyeztesse.

A bűncselekmény elkövetési magatartásai a hulladék nem engedélyezett helyen történő elhelyezése, valamint az engedély nélkül vagy az engedély kereteit túllépve hulladékgazdálkodási tevékenység folytatása, vagy a hulladékkal kapcsolatos más jogellenes tevékenység végzése. A törvény minősített esetként definiálja azt, amikor a fenti elkövetési magatartásokat veszélyes hulladéokra követik el.

Fontos az engedély hiánya vagy az engedély kereteinek a túllépése, ugyanis az nem büntethető, aki hulladékot vagy veszélyes hulladékot az arra megengedett helyen helyez el.

A bűncselekmény alanya tettesként bárki lehet, az (1) bekezdés II. fordulatában meghatározott bűncselekményt azonban csak az a személy követheti el, aki az általa korábban megszerzett

engedélye kereteit túllépi. A társtettesség erre figyelemmel valósulhat meg, azonban a részesség itt is az általános szabályok szerint alakul.

A bűncselekmény mind szándékosan, mind gondatlanságból elkövethető.⁴⁴¹

A törvény külön definiálja és súlyosabban rendeli büntetni a jelentős mennyiségre történő elkövetést (1000 kg-ot vagy a 10 köbmétert meghaladó mennyiségű hulladék), illetve a különösen jelentős hulladéokra történő elkövetést (a jelentős mennyiségű hulladék tízszerese). Szintén minősített eset a különös visszaesőként történő elkövetés.

A bűncselekmény valamennyi magatartása elkövethető mind szándékosan, mind gondatlanságból.

6.9. Az ózonréteget lebontó anyaggal visszaélés

249. § (1) Aki ózonréteget lebontó anyagot vagy ilyen anyagot tartalmazó terméket gyárt, felhasznál, az ország területére behoz, onnan kivisz vagy forgalomba hoz, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az ózonréteget lebontó anyaggal visszaélést gondatlanságból követi el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Az ózonrétegnek nagy szerepe van abban, hogy az emberiség még nem halt ki, ugyanis az ózonréteg nyeli el az élőlényekre káros UV-sugarakat, így megelőzve azt, hogy például az emberek bőrrákot kapjanak. Fontos ezért az, hogy az ózonréteget védjük.

A bűncselekmény védett jogi tárgya az emberi egészség, a környezet és az ózonréteg védelméhez fűződő társadalmi érdek.

A bűncselekmény elkövetési tárgya az ózonréteget lebontó anyag. Ez az anyag lehet klór-fluor-szénhidrogén, halon, szén-tetraklorid, metil-bromid vagy klórozott-fluorozott szénhidrogén.⁴⁴²

A bűncselekmény elkövetési magatartásai az ózonréteget lebontó anyag gyártása, felhasználása, az ország területére behozatala, kivitele, valamint a forgalomba hozása.

A bűncselekmény alanya bárki lehet, és a bűncselekményt szándékosan és gondatlanságból is el lehet követni.⁴⁴³

⁴⁴¹ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2013) i.m. 349-350.

⁴⁴² 1005/2009/EK rendelet R. cikk 4-9. pont

⁴⁴³ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2013) i.m. 350.

6.10. Az egyéb környezet és természet elleni bűncselekmények

Mint azt korábban írtam, a radioaktív anyaggal visszaélés, a nukleáris létesítmény üzemeltetésével visszaélés, valamint az atomenergia alkalmazásával visszaélés is e fejezethez tartoznak a törvénykönyvben. Ezeket csak felsorolás szintjén kívánom említeni, ugyanis egyrészt nagyon ritka bűncselekmények, másrészt nem tartoznak szorosan az állat- és természetvédelem témaköréhez.

Radioaktív anyaggal visszaélés:

250. § (1) Aki veszélyes radioaktív anyagot engedély vagy bejelentés nélkül, illetve az engedély kereteit túllépve

a) előállít, tárol, elhelyez, szállít,

b) megszerez, birtokol, kezel, forgalomba hoz, feldolgoz vagy más módon felhasznál, tartásra nem jogosult személynek átad, ártalmatlanít, az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azon átszállít,

büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki a bűncselekményt bűnszövetségben követi el, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki radioaktív anyaggal való visszaélésre irányuló előkészületet követ el, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Aki az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt gondatlanságból követi el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) E § alkalmazásában veszélyes radioaktív anyag: a természetben előforduló vagy mesterségesen előállított anyag, amelynek egy vagy több összetevője ionizáló sugárzást bocsát ki, és amely az emberi életre és egészségre, vagy az élő és élettelen környezetre veszélyes.

Nukleáris létesítmény üzemeltetésével visszaélés:

251. § (1) Aki engedély nélkül vagy az engedély kereteit túllépve nukleáris létesítményt üzemeltet, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt bűnszövetségben követi el, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki nukleáris létesítmény üzemeltetésével való visszaélésre irányuló előkészületet követ el, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Atomenergia alkalmazásával visszaélés:

252. § (1) Aki az atomenergia alkalmazásához szükséges engedély megszerzése érdekében a döntésre jogosult szervet vagy személyt megtéveszti, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az atomenergia alkalmazásával kapcsolatos bejelentési kötelezettségét elmulasztja, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

6.11. Az állat, mint bűnjel

Amennyiben állatkínzás vagy egyéb, az állat sérelmére elkövetett bűncselekményt követ el valaki, a nyomozó hatóság egyik elsődleges célja (optimális esetben) az állat életének a védelme és így az állat tartási helyről történő kiemelése. Mint azt korábban ismertettem, az állatok speciális dolognak minősülnek, így rájuk a Büntetőeljárás törvény (a továbbiakban: Be.) lefoglalásra vonatkozó szabályai az irányadóak.

A lefoglalás célja a bizonyítási eszköz, illetve az elkobozható dolog vagy a vagyoneklobzás alá eső vagyon biztosítása a büntetőeljárás eredményes lefolytatása érdekében. A lefoglalás a lefoglalás tárgya feletti tulajdonjogot korlátozza. El kell rendelni a lefoglalást, ha annak tárgya bizonyítási eszköz vagy az elkobozható, illetve vagyoneklobzás alá esik. Lefoglalni az ingó dolgot, a számlapénzt, az elektronikus pénzt vagy az elektronikus adatot lehet.⁴⁴⁴ A lefoglalást birtokba vétellel, a megőrzés más módon történő biztosításával, az érintett őrizetben hagyásával vagy elektronikus adat esetén más módon lehet.⁴⁴⁵

Az állatok lefoglalásával kapcsolatos részletszabályozást rendelet tartalmazza. E szerint az állat (ideértve a vadon élő, a kedvtelésből tartott és a veszélyes állatot is) lefoglalása esetén a hatóság a marhalevelet, a törzskönyvet, a veszélyes állat tartására, elidegenítésére, felügyeletére

⁴⁴⁴ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (Be.) 308. § (1)-(3) bekezdés

⁴⁴⁵ 2017. évi XC. törvény 311. § (1) bekezdés

vonatkozó hatósági engedélyt, ezek hiányában a hatósági állatorvos által az állatról kiállított okmányt foglalja le. Az iratok mellett a bűncselekmény tárgyát képező állatot is le kell foglalni. A lefoglalt élő állaton a bűnjelazonosító megjelölés elhelyezése nem okozhat az állatnak szenvedést vagy sérülést. Ha másképpen nem lehet az azonosítót elhelyezni, úgy azt mellőzni kell. A lefoglalt élő állat a bűnjelkezelőhöz nem szállítható be, annak elhelyezéséről a Btk. 244-247. §-ában meghatározott bűncselekmények esetén a lefoglalás helye szerint illetékes vármegyei állat-egészségügyi és élelmiszer-ellenőrző állomás, a Btk. 242-243. §-ában érintett állat (pl. vadon élő állat) vonatkozásában pedig az illetékes nemzeti park igazgatóság köteles gondoskodni (vadászható állatfaj esetében a vadászati hatóság véleményének figyelembevételével). A lefoglalt élő állatnak az érintett őrizetben hagyásával és az előzetes értékesíthetőségével kapcsolatban az állomások véleményét be kell szerezni. Ha a lefoglalt állat ezen állomásokhoz nem szállítható be, akkor díjazás ellenében a szakszerű kezelés feltételeivel rendelkező civil szervezet őrizetébe és kezelésébe is adható.⁴⁴⁶

A meghatározott feltételek fennállása esetén a bíróság, valamint a vádemelés előtt az ügyészség vagy a nyomozó hatóság az élőlény értékesítése helyett elrendelheti a tulajdonának ingyenes átruházását, ha ahhoz az élőlény tulajdonosa, valamint – ha a lefoglalt élőlényrel kapcsolatban megalapozott igényt jelentettek be – a megalapozott igényt bejelentő személy hozzájárult.⁴⁴⁷ A hatóság ehhez olyan nyilatkozatot szerez be, amely az eljárási cselekményről készült jegyzőkönyvben vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban tartalmazza a jogosult azon nyilatkozatát, hogy a bűnjel tulajdonjogáról ingyenesen lemond bármely olyan szervezet javára, akire a hatóság azt átruházza. A nyilatkozat beszerzését követően a hatóság a bűnjel tulajdonjogát az élőlény tartós gondozására képes személy részére ruházhatja át, amelyhez az állatok védelmével foglalkozó vagy az élőlény szakszerű kezelésének feltételeivel rendelkező gazdálkodó szervezet közreműködését is igénybe veheti.⁴⁴⁸ Ilyen esetben tehát a nyomozó hatóság az állat lefoglalását megszünteti és azt kiadni rendeli a befogadó személynek/szervezetnek.

Amennyiben nem történt meg a nyomozás során a lefoglalás megszüntetése, úgy a legtöbb esetben elrendelhető az állat elkobzása. El kell kobozni azt a dolgot (tekintem itt: állatot), amelyet a bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak vagy arra szántak, továbbá,

⁴⁴⁶ 11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet 66. §

⁴⁴⁷ 2017. évi XC. törvény 319. § (9) bekezdés

⁴⁴⁸ 11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet 66/A. §

amelyre a bűncselekményt elkövették.⁴⁴⁹ Ezen esetekben az elkobzás akkor sem mellőzhető, ha az az elkövetőre vagy a tulajdonosra a bűncselekmény súlyával arányban nem álló, méltánytalan hátrányt jelent, amennyiben a terhelt természetkárosítás, állatkínzás, orvhalászat, orvvadászat vagy tiltott állatviadal szervezése bűncselekményt követett el.⁴⁵⁰

A gyakorlatban a kedvtelésből tartott állatokat, amennyiben az intézkedés során jelen van valamely állatvédő szervezet tagja, már a rendőri intézkedés során elviszik. Általánosságban elmondható, hogy a tulajdonosok (gazdák) ilyen esetben lemondanak az állat tulajdonjogáról az állatvédők javára. Ezen nyilatkozatot vagy a rendőri jelentés/feljegyzés tartalmazza, vagy az állatvédők már ehhez kapcsolatos formanyomtatvánnyal érkeznek és azt töltik ki. Nem ilyen egyszerű a helyzet a haszonállatoknál, amikor az állatkínzás állatok nagyobb számát érinti. Ilyen esetekben ugyanis nagyon kevés olyan szervezet van, akit értesíteni lehetne. A haszonállatok elszállítása, tartása, elhelyezése és megfelelő takarmányozása bonyolultabb szervezést igényel, és emiatt a leggyakrabban az a helyzet áll elő, hogy a haszonállatokat nem foglalják le, hanem ott hagyják a tulajdonosnál. Amennyiben le is foglalják őket, úgy újabb bonyodalmat jelent az, hogy az állatok az elkövető megőrzésében maradnak, mivel nincsen olyan optimális hely, ahova őket el lehetne vinni. Ezen helyzetre csak az jelentene megoldást, ha olyan civil állatvédő (vagy állami) szervezetek jönnének létre, melyek kifejezetten a haszonállatok mentésével és elhelyezésével foglalkoznának megfelelő nagyságú állattartásra alkalmas telepekkel. Az ideális elképzelést persze tovább árnyalja azon szintén gyakorlati jellegű probléma, hogy az állatkínzással érintett haszonállatok tartása a legtöbb esetben nem felel meg az alapvető élelmiszer-egészségügyi vagy állat-egészségügyi szabályoknak, melyek következményeként elrendelhetik (és el is rendelik) a hatóságok az állatok életének kioltását közegészségügyi okokra hivatkozva.

6.12. Részösszefoglalás

A törvényalkotók láthatóan törekedtek arra, hogy minden olyan elkövetési magatartás bekerüljön a Btk.-ba, amely a természet, a környezet vagy az állatok védelmével kapcsolatos, és amelyek már olyan szinten jogsértőek, hogy büntetőjogi kategóriát kell, hogy képezzenek.

⁴⁴⁹ 2012. évi C. törvény 72. § (1) bekezdés a) és c) pont

⁴⁵⁰ 2012. évi C. törvény 73. § c) pont

A törvény a fejezet végén szabályozza azt is, hogy környezetkárosítás, a természetkárosítás, az orvvadászat, az orvhalászat, a hulladékgyűjtés rendjének megsértése és a tiltott állatviadal szervezése elkövetőjével szemben kitiltásnak is helye van.⁴⁵¹

Álláspontom szerint a büntető törvénykönyv a tényállások kapcsán szinte teljes, az tartalmaz minden olyan elkövetési magatartást, melyek 2024-ben elvárhatóak, különösen a nyugati országok jogszabályait tekintve. Az egyetlen dolog, amelyet továbbra is hiányolok, az az állattartástól való eltiltás, mint önálló büntetési nem. Tudatában vagyok annak, hogy az eltiltás a közigazgatásban létezik, én mégis szükségesnek tartanám a Btk.-ba való bevezetését külön büntetésként vagy speciális mellékbüntetésként. Ennek egyik oka természetesen a generális és a speciális prevenció jelleg: sokkal nagyobb visszatartó ereje van egy büntetőeljárásban történő állattartástól eltiltásnak, mint egy közigazgatási eltiltásnak. (A jogágak együttműködését úgy képelném el, hogy a büntetőeljárásban eltiltott elkövetőt a közigazgatásban lehetne nyomon követni és vele betartatni az eltiltás szabályait.) A másik okot a kötelező jellegben látom. E szerint, aki bármely gerinces állat pusztulását okozza az állatkínzás elkövetésével, kötelező jelleggel el kell tiltani az állattartástól. És ez nem csak különböző állatfajokra levetítve, hanem minden gerinces állat tartására vonatkozhatna, mely alól csak különös méltánylást érdemlő esetben lehetne mentesülni. Úgy, mint a járművezetéstől eltiltás büntetés az ittas vagy bódult állapotban elkövetett járművezetésénél. Fontosnak tartom kiemelni az állat pusztulását kitélt, mert a kötelező jelleget csak erre a magatartásra rendelném el, minden más esetben pedig jogalkalmazói mérlegeléshez kötném az eltiltás kiszabását.

⁴⁵¹ 2012. évi C. törvény 253. §

VII. FEJEZET - A HAZAI JOGGYAKORLAT ALAKULÁSA

7.1. Bevezetés

A korábbiakban kifejtettek szerint minden adott jogilag ahhoz, hogy az állatvédelem Magyarországon elérje a célját, s így az állatokkal kapcsolatos bűncselekményeket vissza lehessen szorítani. Kérdésként vetődik fel, hogy miért történik mégis nap, mint nap állatkínzás? Mit lehetne tenni annak érdekében, hogy ez a szám visszaszoruljon? Eltekintve a leginkább az alacsonyabb társadalmi rétegeknél előforduló hozzáállástól, drasztikus javulást csak az elrettentő és a törvény teljes szigorával lesújtó ítéletek hozhatnak. Ehhez a bíróságon kívül természetesen szükség van a rendőrség megfelelő és lelkiismeretes nyomozására és az ügyészség vádiratban tett szigorú indítványaira is. Értekezésem ezen fejezetében a hazai joggyakorlatot vonom vizsgálat alá.

7.1.1. Az elhanyagolással elkövetett állatkínzás

Az ítéleti tényállás lényege szerint a 68 éves férfi terhelt Budapest XXI. kerületében tartotta Lina nevű, rottweiler fajtajellegű kutyáját. A terhelt 2015. augusztusa környékén a kutyát egy 2 méter hosszú láncra kötötte, amellyel az állat mozgását jelentős mértékben korlátozta. A terhelt a kutya élőhelyét nem takarította, mellyel a kutyát sárral és ürülékkel szennyezett, fertőzésveszélyes területen tartotta. A kutya mellkasának bal oldalán, valamint hasi tájékán a 2015. év körül egy daganat alakult ki, melyet a terhelt is észlelt, azonban a kutya állatorvosi ellátása, kezelése érdekében nem intézkedett. A megfelelő kezelés hiányában 2016. február 16. napjára a mellkasnál és a hasi tájékon lévő daganat gyermekfejnyi méretűre növekedett. A terhelt az eb megfelelő etetéséről sem gondoskodott, így az állatnál 2016. február 16. napjára kóros soványság alakult ki. A kutya a terhelt cselekményének következtében 2016. február 16. napjára az egészségét veszélyeztető, leromlott állapotba került. A kutya állapotát az egyik állatvédő alapítvány munkatársai 2016. február 16. napján észlelték, majd a rendőrség értesítése mellett a terhelttől az állatot még aznap elszállították. A terhelt azzal, hogy a kutyája felismert betegsége ellenére annak ellátásáról, kezeléséről, valamint megfelelő etetéséről, tisztán tartásáról, a fajtájának és élettani szükségleteinek megfelelő életfeltételekről nem gondoskodott, az állattartás szabályait súlyosan megszegte, mely alkalmas volt arra, hogy az állat maradandó egészségkárosodását, illetve pusztulását okozza.

A büntetlen előéletű vádlottat állatkínzás vétsége miatt (Btk. 244. § (1) bekezdés a) pont II. fordulata) a bíróság 6 hónap – végrehajtásában 2 évre felfüggesztett – fogházbüntetésre ítélte, valamint kötelezte őt a bűnügyi költség megfizetésére.⁴⁵²

7.1.2. A baromfik leölésének büntetendő magatartása

Az ítéleti tényállás lényege szerint a terheltet zavarta a telekszomszédja által a kertben tartott japán kakas hangja. A terhelt 2013. július 24. napján 10 óra körüli időben közölte a kakas tulajdonosával, hogy le fogja lőni a japán kakasát. Ezt követően a terhelt még 2013. július 24. napján 12 óra 30 perc és 19 óra közötti időpontban, az ingatlana kertjéből, a távcsővel ellátott légpuskájával célzott lövést adott le a japán kakasra. A lövés az állat nyakát sebezte meg és annak azonnali pusztulását okozta.

A büntetlen előéletű vádlottat állatkínzás vétsége miatt (Btk. 244. § (1) bekezdés a) pont) a bíróság 8 hónap – végrehajtásában 1 év próbaidőre felfüggesztett – fogházbüntetésre ítélte, valamint rendelkezett a légpuska elkobzásáról.⁴⁵³

7.1.3. Maradandó egészségkárosodás

Az ítéleti tényállás lényege szerint a 21 éves terhelt 2015. augusztus 26. napján 19 óra körüli időben Budapest XX. kerületében egy három hónapos, kis termetű, keverék kutyát a nyakánál egy nadrágszíjra kötve vezetett, majd a kutyát a szíjnál fogva a levegőben többször megpörgette, és az állatot legalább 3-4 alkalommal egy fának ütötte. A terhelt ezt követően a bántalmazástól elkábult kölyökkutyát rugdosni kezdte, illetve a vezetősíjjal megemelve több alkalommal a földhöz csapta, melynek következtében az állat maga alá vizelt és székelt. A terhelt cselekményét észlelő járókelők a terheltet a cselekménye abbahagyására szólították fel, mire a terhelt közölte, hogy „*az én kutyám, azt csinálok vele, amit akarok*”, majd a kábult állatot a nadrágsíjjal a nyakán az utcán a saját, közeli házukig vonszolta, mialatt a szemtanúk értesítették a rendőrséget. A terhelt cselekménye következtében a kutya nyakának alsó felén ödémás beszűrődés, jobb szemén bevérzés, jobb hátsó lábán közepes fokú térdficam alakult ki, utóbbi az állatnál maradandó fogyatékoságot okozva.

⁴⁵² Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 9.B.XXI.294/2016/4. számú ítélete

⁴⁵³ Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 6.Bpk.XXI.270/2014/2. számú végzése

A büntetlen előéletű vádlottat állatkínzás büntette miatt (Btk. 244. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő) a bíróság 1 év – végrehajtásában 2 évre felfüggesztett – börtönbüntetésre ítélte.⁴⁵⁴

7.1.4. Állhat-e egymással halmazatban a baromfilopás és az állatkínzás?

Az ítéleti tényállás lényege szerint a terhelt az éjszakai órákban behatolt a sértett kerítéssel körülvett udvarába, s a rácsos ablak kibontását követően bement a baromfiólbába. Itt 16 darab tyúknak és egy kacsának letépte a fejét, majd az állatokat két zsákba rakta. Eközben azonban a rendőrök tetten érték, így a bűncselekményt befejezni nem tudta. A terhelt szándéka 50.000,- forint feletti értéket képviselő baromfi eltulajdonítására irányult.

Az elsőfokú bíróság lopás büntetének kísérlete miatt mondta ki bűnösnek a terheltet, melyre tekintettel őt 10 hónap börtönbüntetésre és 2 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre ítélte. Az elsőfokú ítélet fellebbezés folytán nem lett jogerős, és a másodfokon eljáró törvényszék – a lopás büntette mellett – állatkínzás vétségében is bűnösnek mondta ki a terheltet. A főügyészség a terhelt javára kérte az ítélet megváltoztatását annak érdekében, hogy a bíróság mentse fel a terheltet az állatkínzás vétségében.

A harmadfokú bíróság - a főügyészség álláspontjával egyetértve - nem látta indokoltnak a bűnösség kimondását az állatkínzás vétségében. Indokolása szerint a terhelt a lopás sikeres végrehajtása érdekében pusztította el a szárnyasokat, mely tulajdonképpeni eszközcselekmény a vagyon elleni bűncselekmény zavartalan végrehajtását biztosította. A terhelt oly módon ölte meg az állatokat, mely tipikus a háztáji gazdaságokban, ugyanis a baromfi életét nyakának elvágásával, fejének eltávolításával oltják ki, valamint ki is véreztetik az állatot. Rámutatott a harmadfokú bíróság arra is, hogy a terhelti cselekmény sikere esetén a baromfi életének kioltása nyilvánvalóan megtörtént volna, ezért nem vitásan büntetlen utócselekményről lehetett volna beszélni. Az ítélet felhívta a hatályos – nem büntetőjogi – törvényeket is, és kifejtette, hogy a terhelt nem fejtett ki olyan tevékenységet, mely az állatok indokolatlan kínzásával, szükségtelen szenvedésével járt volna.⁴⁵⁵

⁴⁵⁴ Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 11.B.XX.995/2016/10. számú ítélete

⁴⁵⁵ Debreceni Ítéletábrla Bhar. II. 637/2013. számú ítélete (EBD2015.B.11.)

7.1.5. A haszonállatok tartása

Az ítéleti tényállás lényege szerint a terhelt állattartói tevékenységet folytatott, 26 szürkemarhát és 20 mangalica sertést tartott. A terhelt az állatokról 2010. június hónapban már egyáltalán nem gondoskodott, azok élelem és víz nélkül maradtak, így 2010. június 25. napjáig – ekkor a telepen hatósági ellenőrzés volt – 17 szürkemarha elpusztult, és a többi állat is elhullás közeli állapotba került. A sertések közepes tápláltsági fokúak voltak. A telephely öt kutyájából egy erősen legyengült, így őt el is kellett altatni, de a másik négy közül is kettő rövid láncra volt kötve, így még csapadékvízhez sem juthattak. A terhelt az állattartás során az állatvédelmi törvény rendelkezéseit súlyosan megszegte, az állattartói bánásmód a telepen található valamennyi állatnak különös szenvedést okozott.

A járásbíróság a terheltet a régi Btk. szerinti állatkínzás büntetében mondta ki bűnösnek, melyre tekintettel őt 8 hónap börtönbüntetésre és 1 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre ítélte. A törvényszék az elsőfokú bíróság ítéletét annyiban változtatta meg, hogy a terhelt cselekményét az új Btk. szerinti állatkínzás büntetének (Btk. 244. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) és b) pontjai szerint minősülő) minősítette, egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyta.⁴⁵⁶

7.1.6. A pénz hiányában elkövetett állatkínzás

Az ítéleti tényállás lényege szerint a II. rendű terhelt 2011. nyarán elhatározta, hogy a korábban ajándékba kapott két kölyökkutyát nem neveli tovább, mivel ellátásukra, beoltatásukra nem volt pénze. Az I. rendű terhelttel megegyeztek, hogy 2011. július 09. napján hajnalban a két kölyökkutyát a szántóföldön az I. rendű terhelt kapával agyonüti. A terheltek a kölyökkutyákat egy reklámszatyorba tették, amit közösen a napraforgótáblához vittek. Itt az I. rendű terhelt a magával vitt kapával a szatyorban lévő kölykökre 2-3 nagy erejű ütést mért, amitől a kutyák elnémultak. Ezalatt a II. rendű terhelt a helyszíntől néhány méterre állt, hogy ne lássa a kölykök elpusztítását. Végül az I. rendű terhelt a szatyrot – anélkül, hogy meggyőződött volna az állatok állapotáról – egy árokba dobta. A két kutya közül az egyik elpusztult, a másik kijutott a reklámszatyorból, nyüszítését az arra járók meghallották és állatorvoshoz vitték. Mindkét kutyakölykөн tompa tárgygal történt bántalmazásból eredő sérülések voltak, amelyek az elpusztult állat esetében koponyacsonttörést, zúzott agyvelősérülést, májrepedést és vesevérzést

⁴⁵⁶ Zalaegerszegi Törvényszék Bf.158/2013. (EBD2014.B.8.)

eredményeztek. A bántalmazást követően 5-10 percen belül elpusztult. A II. rendű terhelt által történt bántalmazással közvetlen okozati összefüggésben álló sérülések külön-külön is a kutya pusztulását eredményezték volna. Az életben maradt kölyökkutya sérülése maradandó fogyatékoság nélkül gyógyult, egyik megtalálója vette gondozásba.

Az elsőfokú bíróság az I. rendű terheltet bűnösnek mondta ki 2 rendbeli állatkínzás büntetében és ezért (valamint egy korábbi próbára bocsátást hatályon kívül helyezve és az ottani garázdaság büntetét ide egyesítve) a terheltet 8 hónap – végrehajtásában 3 évre felfüggesztett – börtönbüntetésre ítélte. A bíróság a II. rendű terheltet szintén 2 rendbeli állatkínzás büntetében mondta ki bűnösnek, és erre tekintettel 4 hónap – végrehajtásában 3 évre felfüggesztett – börtönbüntetésre ítélte. A másodfokú bíróság a terheltek cselekményét állatkínzás büntette helyett állatkínzás vétségére módosította, valamint a II. rendű terhelt büntetését 7 hónapra súlyosította.

A legfőbb ügyész az ítélet ellen törvényesség érdekében tett jogorvoslati indítványt terjesztett elő annak megállapítása érdekében, hogy a megtámadott határozatok törvénysértően minősítették a terheltek cselekményét 2 rendbeli állatkínzás vétségeként.

A Kúria indokolása szerint a legfőbb ügyész álláspontja helytálló. Az állatkínzás bűncselekményének elkövetési tárgya a gerinces állat, passzív alanya nincsen. A két gerinces állat terheltek részéről, térben és időben azonosan történt bántalmazásával megvalósított bűncselekmény – az állatok egyedszámától függetlenül – egyrendbelinek minősül (régai Btk. 266/B. § (3) bekezdése).⁴⁵⁷

A jelen bírósági határozatban fellelt jogkérdést az új Btk. már korigálta azzal, hogy minősített esetként rendeli büntetni a több állat sérelmére elkövetett állatkínzást.

7.1.7. A tiltott halcsapdák

Az ítéleti tényállás lényege szerint 2005. augusztus 26. napján este az I. és II. rendű terhelt a K. község külterületén lévő tavakhoz ment azért, hogy engedély nélkül, eresztőhálóval halászva halat tulajdonítsanak el. A terheltek a mederbe rögzítettek 1 darab 90 centiméter hosszúságú, 6,5 centiméter szembőségű és 1 darab 25 méter hosszú, 5 centiméter szembőségű eresztőhálót, és azokkal 2 darab busát, 1 darab tükörpontyot és 1 darab amurt fogtak ki, amit betettek az értük helyszínre érkező személy által vezetett személygépkocsi csomagtartójába. A terheltek

⁴⁵⁷ Kúria Bt.I.4/2013. számú ítélete (BH2013. 148.)

cselekményét egy közúti ellenőrzés során a rendőrök felfedték. A terheltek által használt eresztőhálók nem a halászatban használatos terelőeszközök, hanem halcsapdák, felső élükön minimális parafával, alsó élükön jelképes mennyiségű ólommal. Emiatt vízbe helyezve lebegnek. Az ilyen hálónak nekiúszó hal nem érzékel akadályt, átjutással próbálkozik, eközben a nagy szembőség miatt fennakad, beszorul, a hálóba gabalyodik, az a kopolyúfedelére tekeredik, amitől megfullad, vagy olyan súlyos hámsérülést szenved, hogy az esetleges kiszabadulásakor is elpusztul. A terheltek tudták, hogy az általuk használt eresztőháló a tó halállományát - a halászati törvény szerint - károsíthatja. A lefoglalt halak éltek, rajtuk külsérelmi nyomok, hosszanti sebek voltak, a pikkelyük hiányzott. Az eresztőháló 1-2 órai használata során már károsító hatást képes kifejteni, mivel nyáron a víz meleg, a halak oxigénszintje nagy, így fennakadásuk esetén a fulladásuk is gyorsabban bekövetkezhet.

A bíróság a terhelteket bűnösnek mondta ki állatkínzás vétségében (régai Btk. 266/B. § (2) bekezdés), melyet, mint társtettesek követtek el. A bíróság az I. rendű terhelteket – egy korábbi próbára bocsátást kimondó ítélet hatályon kívül helyezésével és az ügy egyesítésével, halmazati büntetésül – 8 hónap, végrehajtásában 1 évre felfüggesztett – fogházbüntetésre, míg a II. rendű terhelteket, mint visszaesőt 5 hónap börtönbüntetésre és 1 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre ítélte.

A terheltek védője felülvizsgálati indítványt terjesztett elő a terheltek felmentése érdekében az állatkínzás vétsége alól.

A Kúria (akkor Legfelsőbb Bíróság) az indítványt nem találta megalapozottnak, ugyanis a régi Btk. szerint az állatkínzás vétségét követi el az is, aki a halászatról szóló törvény által tiltott halfogási eszközzel vagy módon halászik vagy horgászik. E körben annak van jelentősége, hogy a halfogási eszköz vagy mód alkalmas-e a halállomány, illetve annak élőhelyének károsítására. Amennyiben igen, úgy a bűncselekmény megvalósul, függetlenül attól, hogy a károsodás valóban bekövetkezett-e vagy sem. Ennek oka az, hogy az adott tényállási elem a károsodás veszélyének létrehozását és nem pedig bekövetkezését rendeli büntetni.

Mindezekre figyelemmel a bíróság az ítéletet hatályában fenntartotta.⁴⁵⁸

⁴⁵⁸ Legfelsőbb Bíróság Bfv.III.297/2007. számú határozata (BH2009. 137.)

7.1.8. Indokolt volt-e a sérült macska életének a kioltása?

Az ítéleti tényállás lényege szerint 2004. szeptember 26. napján a terhelt 2-3 üveg sör elfogyasztását követően veszekedést kezdeményezett élettársának 70 éves anyjával, amit egy ház udvarán folytatódó kölcsönös szóváltás követett. Ennek során a terhelt a mozgássérült, állandóan bottal járó idős asszonyt a botot megragadva rángatta. A nagyanyja védelmében beavatkozó sértettnek – kölcsönös ütészóváltás során – 8 napon túl gyógyuló orrcsonttörést okozott. A dulakodás közben a terhelt az idős sértettől a fabotját elvette, és azt a térdén kettétörte. A terhelt a sértettekkel történő dulakodása során véletlenül, pontosan már meg nem határozható sérülést okozott a család hathetes, vörös színű, az esetkor az udvaron tartózkodó házimacskájának. A dulakodás befejezését követően a terhelt anélkül, hogy a macska sérüléseit különösebben szemrevételezte volna, az életben lévő állatot a kezébe vette és a szomszéd telken lévő ház falához vágta, majd a földről felvette és a szomszéd, egyébként lakatlan telekre az állatot átdobta. Azt, hogy az állat a terhelt fenti szándékos magatartása következtében elpusztult-e, kétséget kizáró bizonyossággal megállapítani nem lehetett.

A járásbíróság a terheltet súlyos testi sértés büntetében, könnyű testi sértés vétségében, valamint állatkínzás vétségében (rég. Btk. 266/B. § (1) bekezdés a) pont) mondta ki bűnösnek, melyre tekintettel őt 5 hónap – végrehajtásában 2 évre felfüggesztett – börtönbüntetésre ítélte.

A másodfokú bíróság a terheltet az állatkínzás vétsége alól felmentette, a könnyű testi sértés vétségét elkülönítette, majd a súlyos testi sértés büntetése miatt 250 napi tétel, napi tételenként 500,- forint, összesen 125.000,- forint pénzbüntetésre ítélte. A másodfokú bíróság indokolása szerint a vádlott azért pusztította el a kölyökmacskát, mert az súlyosan sérült volt, és így az életének kioltása indokolt volt, az kínzásra irányuló szándékot nem tartalmazott, ezért bűncselekmény sem valósult meg.

A fentiek miatt a főügyészség felülbírálati indítványt nyújtott be az állatkínzásban történt felmentés miatt, és kérte az ítélet hatályon kívül helyezését.

A harmadfokú bíróság az indítványt alaposnak találta. Az állatkínzás törvényi tényállása nem úgynevezett kerettényállás, hiszen az nem az Állatvédelmi törvény szabályaira utal vissza, hanem a büntetőjogban ismert fogalmakkal maga a büntetőnorma határozza meg az elkövetési magatartást. Minthogy az Állatvédelmi törvény is alapvetően erkölcsi indíttatású, az ember és állat közötti viszonyban emberieségi szempontokat tart szem előtt, az abban foglalt előírásoknak, tilalmaknak az "indokolatlanul" tényállási elem tartalommal való megtöltésénél

elsődleges, egyéb vonatkozásokban pedig jogértelmezést segítő szerepe van. A törvény szerint elfogadható ok esetén az állat élete kioltható, s ilyen ok lehet a gyógyíthatatlan betegség, sérülés is. Azonban még ilyen esetben is kívánalom az, hogy az élet kioltása a lehető legkisebb szenvedéssel járjon és humánusan történjen. A másodfokú bíróság álláspontjával szemben tehát az elpusztításnak olyan drasztikus módja, amikor az elkövető felismeri, hogy magatartásával a gerinces állatot szükségtelen, elkerülhető fájdalomnak is kiteszi, és ezt kívánja vagy ebbe belenyugszik, a magatartást tényállásszerűvé teheti. Mindezek mellett nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a másodfokú bíróság csak azt értékelte, hogy a terhelt szerint az állat életének kioltása indokolt volt, és azt figyelmen kívül hagyta az alaptényállásból, hogy a terhelt a fenti cselekményét indulatból és nem pedig szánalomból követte el, a terhelt az állat sérülését nem vizsgálta, annak súlyosságáról meg sem győződött, és az sem volt megállapítható, hogy az állat elpusztult-e. Ennek körében a másodfokú bíróságnak az állatkínzás bántalmazással megvalósított fordulatát kellett volna vizsgálat alá vonnia.

A fentiekre tekintettel – mivel a harmadfokú bíróságnak az ítéletet már nem állt módjában megváltoztatni – az ítéletet hatályon kívül helyezte, és a másodfokú bíróságot új eljárásra utasította.⁴⁵⁹

7.1.9. A kóbor állat feletti rendelkezési jog

Az ítéleti tényállás lényege szerint a III. rendű terhelt 2004. őszétől észlelte, hogy a telke hátsó kerítésén található résen keresztül egy nagy testű kutya jár az udvarába, illetve a szomszédos ingatlanokra élelmet keresve, veszélyeztetve a baromfikat. 2005. májusának végén a III. rendű terhelt megbeszélte az I. rendű terhelttel, hogy az állatot valamilyen módon elpusztítják. Május 21. napján ezért kerítésdarabból hurkot készítettek, és azt úgy rögzítették a hátsó kerítéshez, hogy abban a kutya fennakadjon. Másnap reggel a III. rendű terhelt észlelte, hogy a kutya a nyakánál fogva a hurokban fennakadt és ott vergődik. A kora délutáni órákban erről beszámolt a többi terheltnak, és hívta őket, hogy a kutyát öljk meg. A még élő – de már erősen kifáradt – állatot a nyakán lévő hurokkal, egy fadarab segítségével a kerítésről lekasztották, a drótot meghosszabbították, majd az állatot a földön húzva levonszolták a kert végén található szilvásba. Míg a III. rendű terhelt hátra maradt, addig az I. és II. rendű terheltek az állatot egy kb. 2 méter magasban lévő faágra a drótnál fogva felakasztották, ezáltal a kutya fulladás következtében elpusztult. A még élő állatnak a földön vonszolás következtében testfelülete

⁴⁵⁹ Legfelsőbb Bíróság Bfv.I.293/2006. számú határozata (EBH2008. 1762.)

nagy részén szőr- és hámszíny keletkezett, bal oldalán a III-IV. bordák között 1 centiméter széles, kb. 5-6 centiméter mély, szúrt sérülés is volt. A terheltek a tetemet a fáról leakasztották, a közeli bozótosba vonszolták, és egy bokorba bedobták.

Az elsőfokú bíróság a terhelteket állatkínzás vétségében mondta ki bűnösnek, melyre tekintettel őket 3-3-3 hónap fogsázbüntetésre és 1-1-1 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre ítélte.

A védők fellebbezése folytán az ügy másodfokon folytatódott, melynek során a másodfokú bíróság mindhárom vádlottat felmentette az állatkínzás vétsége alól. Indokolása szerint a terheltek állatkínzása indokolt volt, ugyanis a kutya kártevőnek minősült, és a kártevők irtását az Állatvédelmi törvény megengedi. Ezen kívül megállapította a szükséghelyzetet is, melynek során az állat életét kábítás nélkül is ki lehet oltani. Mivel tehát az állat életének kioltása indokolt és szükséges volt, bűncselekmény nem valósult meg.

A főügyészség az ítélet ellen felülbírálati indítványt nyújtott be. A harmadfokú bíróság az indítványt megalapozottnak találta. Indokolása szerint a terheltek a kutyát szenvedést okozva bántalmazták, és az általuk kifejtett magatartás alkalmas volt a pusztulás előidézésére, mely végül be is következett. Ekképpen a terheltek magatartása pusztulás okozására alkalmas bántalmazásnak tekinthető. Azt kellett tehát vizsgálat alá vonni, hogy a terheltek magatartása indokolt volt-e, ugyanis bűncselekménynek csak az indokolatlan bántalmazás tekinthető. A terheltek a kóbor kutya életét a háziállataik védelmében oltották ki. Az állatnak a pusztulását okozó bántalmazását azonban semmilyen körülmény nem indokolta. Ez a bántalmazás ugyanis nem tekinthető az Állatvédelmi törvény szerinti kártevőirtásnak. A kóbor állat ugyanis nem kártevő, hanem olyan gazdátlan egyed, amelyre mind az Állatvédelmi törvény, mind a Büntető törvénykönyv védelme kiterjed. Megjegyezte végül a harmadfokú bíróság, hogy amennyiben a háziállat védelmére hivatkozással az állat életének kioltásának a szükségessége megállapítható is lenne, a terheltek által alkalmazott akasztós, fullasztós eljárás akkor sem lehetne indokolt bántalmazás.

Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság a terhelteket bűnösnek mondta ki állatkínzás vétségében (rég. Btk. 266/B. § (1) bekezdés a) pont).⁴⁶⁰ Az érthetetlen, hogy a terhelteket egy ilyen sok szenvedéssel járó állatkínzás miatt miért csak próbára bocsátották végül.

⁴⁶⁰ Legfelsőbb Bíróság Bfv.II.765/2006. számú ítélete (BH2007. 213.)

7.1.10. Kettős „büntethetőség”?

A Debreceni Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság egyik bírója az Alkotmánybírósághoz fordult az alábbiak miatt.

A terhelt a lakóhelyén egy kisméretű, keverék szuka kutyát tartott. A kutya 2011. tavaszán öt kutyakölyköt fialt, amelyek közül a terhelt négyet azonnal, míg további egyet néhány nap múlva vízbe fojtott.

A Debreceni Járásbíróság – a Debreceni Törvényszék ítéletével megváltoztatott – 2014. június 12. napján jogerős ítéletével állatkínzás vétsége miatt bűnösnek mondta ki a terheltet állatkínzás vétsége miatt, melyre tekintettel őt 125.000,- forint pénzbüntetésre ítélte.

Ezt követően Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Jegyzője 2014. november 20. napján az IGAZ-20077/2014. számú határozatával a büntetőügyben megállapított tényállást alapul véve az állattartót (a korábbi terheltet) 450.000,- forint állatvédelmi bírsággal sújtotta. Az állattartó fellebbezést terjesztett elő a határozattal szemben, ugyanis igazságtalannak tartotta, hogy két helyről is megbírságozzák ugyanazért a cselekményért.

A Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal a fellebbezést elutasította, és a jegyző határozatát helyben hagyta. Az állattartó keresetet terjesztett elő a határozattal szemben a bíróság előtt, törvénytelennek tartva az eljárást, illetve a kétszeres büntetést kifogásolta.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Állatvédelmi törvény alkalmazása során, az Alaptörvényből, a jogbiztonság elvéből, valamint a kétszeres eljárás alá vonás és büntetés tilalmából eredő alkotmányos követelmény, hogy ha az állatkínzás vétsége vagy büntette miatt büntetőjogi felelősségre vonásnak van helye, vagy a büntetőjogi kérdésben már jogerős, marasztaló döntés született, akkor ugyanazon tényállás alapján indult állatvédelmi hatósági eljárásban, ugyanazon jogellenes cselekmény miatt állatvédelmi bírság kiszabására ugyanazon személlyel szemben nem kerülhet sor. Indokolása szerint az Alkotmánybíróság észlelte, hogy a meghatározott természetes személy büntetőjogi felelősségének állatkínzás vétségében vagy büntetésében történt jogerős megállapítását követően, ugyanazon személlyel szemben, ugyanazon tényállás és jogellenes cselekmény alapján indított állatvédelmi hatósági eljárás – amely az állatvédelmi bírság büntető jellegű jogkövetkezményére figyelemmel a párhuzamos represszió lehetőségét hordozza magában – alappal vetheti fel a ne bis in idem elvének sérelmét, mert ilyen esetekben az állatvédelmi bírság kiszabása az állami büntetőhatalom visszaélészerű

gyakorlását jelentheti. A jelenlegi szabályozás ugyanakkor nem zárja ki kifejezetten annak lehetőségét, hogy egy jogellenes cselekményt párhuzamosan büntetőjogi és közigazgatási jogi szankcióval is sújtsanak. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a párhuzamos eljárások lehetőségének fenntartása mellett szem előtt kell tartani a jogrendszer kiszámítható működését is, ezért a közigazgatási és büntetőeljárások párhuzamossága csak bizonyos feltételek érvényesülése esetén nem okoz alaptörvény-ellenességet. A büntetőjog ultima ratio jellegéből következően azonban megállapítható, hogy annak az a társadalmi rendeltetése, hogy a jogrendszer egészének szankciós zártköve legyen, és ebből kiindulva más jogág jelen esetben ugyanazon cselekményt már ne szankcionálhassa. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy ugyanazon cselekmény miatt állatvédelmi bírság a büntetőjogi szankció mellett már nem alkalmazható.

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró különvéleménye mindenképpen említésre méltó. Az alkotmánybíró kifejti ugyanis, hogy az AB határozat azért nem helytálló, mert azt csak a büntető jellegű közigazgatási szankciókra kellett volna alkalmazni, a preventív jellegűekre (például az állattartástól eltiltásra) nem, ugyanis azok a büntető jellegű bírsággal szemben nem ütközhetnének a ne bis in idem elvébe. Hasonló az érvelés dr. Szabó Marcel alkotmánybíró különvéleményében is, mely szerint míg a büntetőjog ultima ratio jelleggel igyekszik kikényszeríteni az ember-állat együttélés alapvető szabályainak betartását, továbbá a társadalom erkölcsi felfogását is tükrözve kíván reagálni a jogsértésre, addig a közigazgatási jog szélesebb merítéssel az állattartással összefüggő tevékenységet szabályozza. Emiatt a fentiek mellett olyan elemeket is magában foglal, amely a büntetőjog eszközszerébe nem fér bele. Miután a két szabályozás célja csak részben egyezik meg, funkcióját és szankciórendszerét tekintve pedig jelentősen eltér, ezért a kapcsolati pontok ellenére sem fedik át egymást. Erre tekintettel az alkotmánybíró nem értett egyet a határozat indokolásával.⁴⁶¹

7.1.11. Az állatszaporítás

A S.-i Városi Bíróság tárgyalta annak az elkövetőnek az esetét, aki 209 kutyát tartott nem megfelelő körülmények között a telkén. Az elsőfokú ítélet tényállása szerint a vádlott a Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesületének a tagjaként 1998-tól kezdve tartott fajtisza magyar kutyákat, többnyire mudikat. 2002-re a kutyák száma elérte a 97-et. Ettől az évtől fogva a vádlott fajtanemesítő tevékenységet kívánt folytatni, mégpedig abból a célból, hogy cifra

⁴⁶¹ 8/2017. (IV. 18.) AB határozat

színváltozatú mudikat tudjon tenyészteni, melyek igen ritkának számítanak. A cifra szín előhívásához albinó és merle géneket hordozó egyedeket alkalmazott, ám az utódok súlyos szervi károsodásokkal, elégtelenségekkel jöttek világra. A viszonylag hamar elhullott egyedeket, szám szerint 61-et a belvárosi lakásának 400 literes fagyasztójában tárolta. 2006. elejére - a szaporítás következtében - a kutyák száma meghaladta a 200-at. 44 darab eb élt szabadon a bekerített területen, 31 darab volt láncra kikötve, 92 darab kutya pedig 27 kennelbe volt össze-vissza elhelyezve, ahonnan egyébként szabad kijárásuk volt. Az állatokat a vádlott konyhai ételmaradékkal etette, az udvart és a kenneleket nem takarította. A szomszédok többszöri feljelentésére az önkormányzati hivatal tagjai több alkalommal is kimentek a telekre, s kötelezték a vádlottat megfelelő életkörülmények kialakítására. Ezt másodszori felszólításra sem tette meg. A kutyák előtt sokszor nem volt víz, a szabadon élő és a láncra tartott kutyáknak nem volt fedezékük az időjárás viszontagságai ellen. Végül a vádlottól 209 kutyát foglaltak le, akiket állatvédő szervezeteknél helyeztek el. Az elsőfokon eljáró bíróság a vádlottat 10 hónap fogsázbüntetésre ítélte, melyet végrehajtásában 2 év próbaidőre felfüggesztett (az ítéletet a régi Btk. alapján hozták meg). A lefoglalt kutyákat elkobozták, s bűnügyi költségként 872.852,- forintot szabtak ki, melyben nem voltak benne az állatmenhelyek és az állatvédők költségei (több, mint 20.000.000,- forint az oltásokra és az egyedi állatazonosító jelek beültetésére). Az ügyész tudomásul vette az ítéletet, a védő és védelem felmentésért fellebbezett. Végül a másodfokon eljáró bíróság az elsőfokú ítéletet helyben hagyta.⁴⁶²

7.1.12. Felmentő ítélet a halak ügyében

Az ítéleti tényállás lényege szerint az I., II. és III. rendű terheltek 2008. február 09. napján 02 óra 15 perc körüli időpontban, a Holt-Tiszán, kopoltyúháló alkalmazásával, engedély nélkül halásztak, amely során jogosulatlanul kifogtak és elvittek 4 darab pikkelyes nyurgapontyot, 2 darab amurt, 3 folyami rákot, 1 törpeharcsát, valamint egy 2 kilogramm súlyú kagylót. A terheltek a halakat a lakásukig akarták szállítani, útközben azonban a rendőrök őket ellenőrzés alá vonták. A halakat a terheltek engedély nélkül halászták, továbbá az állatokat víz nélkül, zsákokban, zsúfolt helyen tárolták és szállították, amely alkalmas volt arra, hogy az állatok pusztulását okozzák. A halak eltulajdonításával okozott kár 24.693,- forint volt, amely kár a lefoglalással megtérült.

Az elsőfokú bíróság a terhelteket társtettesként elkövetett állatkínzás vétségében és lopás

⁴⁶²KÁNICS Éva: *Állatkínzás-jog és közvélemény*, Büntetőjogi tanulmányok, 2009., 10. évfolyam 10. kötet 147-168.

vétségében mondta ki bűnösnek, melyre tekintettel az I. rendű terhelteket 6 hónap – végrehajtásában 1 év próbaidőre felfüggesztett – fogházbüntetésre, a II. rendű terhelteket 35 nap közérdekű munka büntetésre, a III. rendű terhelteket pedig 72.000,- forint pénzbüntetésre ítélte. A másodfokú bíróság a fellebbezést benyújtó terhelteket az állatkínzás alól felmentette. Anyagi jogi jogszabálysértés miatt a Legfelsőbb Bíróság elé került az ügy, aki egyetértett a másodfokú bíróság állatkínzás alóli felmentésével, ugyanis a halakkal való bánásmód egyszeri és eseti jellegű tevékenység volt, mely nem volt alkalmas arra, hogy az állatkínzás törvényi tényállását megvalósítsák a terheltek.⁴⁶³

7.1.13. A végszükség, mint büntethetőséget kizáró ok

Az ítéleti tényállás szerint 2012. szeptember 19. napján 14 és 16 óra közötti időpontban egy önkormányzati ház udvarán egy 10,5 kilogramm súlyú, nagyjából 40 centiméter magas, kistestű, terrier jellegű kutya megmorogta az ott lévő női dolgozókat. A kutya morogva ment feléjük, ezért a két nő bement a házba és telefonon értesítették a terhelteket. A terhelteket, aki a község polgármestere volt, nem sokkal később a helyszínre érkezett, és magához vette a kocsiban lévő iját. Az ebet az udvaron találták, a terhelteket követte a két női dolgozó. A kutyát megpróbálták elzavarni, azonban a kutya nem futott el, hanem vicsorgott és habzott a szája. A terhelteket ekkor előbbre lépett, és az ugató kutyát a nyílveszővel oldalról meglőtte. A nyíl a kutya IX. bordaközi tájékába fúródott be. A kutya ezt követően elmenekült, majd a lövést követően 10-12 percen belül elpusztult.

Az elsőfokú bíróság a terhelteket a Btk. 244. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő állatkínzás büntetében mondta ki bűnösnek és őt 180.000,- forint pénzbüntetésre ítélte. Az ítélet ellen a terhelteket védője jelentett be felülvizsgálati indítványt végszükségre hivatkozással. A Kúria a védő érvelését alaposnak találta és a terhelteket felmentette végszükség miatt. A jogerős ítéletben megállapított tények alapján a morgás, a vicsorgás és a habzó száj arra adnak következtetési alapot, hogy a végszükség fennállt, ugyanis a terhelteket a veszélyben lévők testi épségének megóvása érdekében lőtte le a kutyát. Az elsőfokú bíróság az ítéletében a kutya tudattartamából indult ki, noha ilyen következtetés csak az ember tekintetében lehetséges. Élőlény ártó szándékú közeledése ellen a védekezés szabad; a támadás élőlény aktív cselekvősége, más ellen irányuló ártó vagy veszélyeztető erő kifejtése. A támadó elleni védekezésnek nem feltétele a támadó bűnössége sem; így állat ellen is helye van

⁴⁶³ Kúria Bfv.II.1024/2010. számú határozata (BH2011. 331.)

védekezésnek, a védekezés lehetősége pedig nem lehet szűkebb, mint az emberrel szemben. A terhelti fellépés tehát a két nő segélykérésére megfelel a végszükség törvényi feltételeinek; e tanúk valóban közvetlen veszélyben voltak, e veszély a testi épségüket, egészségüket fenyegette, és nem hárult el, hiszen a kutya még akkor is a helyszínen volt, és támadólag lépett fel, amikor a terhelt a veszélyben lévők hívására oda megérkezett. A kutya elzavarása sem járt eredménnyel, ezért a kutya olyan módon történő elijesztése, - és ezzel a veszélyhelyzet megszüntetése - ami alkalmas volt arra, hogy az állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza, nem tekinthető nagyobb sérelemnek, mint amivel a kutya támadása fenyegetett. Erre tekintettel büntethetőséget kizáró okot, végszükséget állapított meg a Kúria, és a terheltet felmentette az állatkínzás vádjá alól.

7.1.14. Az önkényes születésszabályozás

Az ítéleti tényállás szerint a II. rendű terhelt 2023. szeptember 12-én megkérte az I. rendű terheltet, hogy a háza padlásán lévő kölyökmacsákat „tüntesse el”, melyért egy doboz sört ajánlott neki. A másik férfi felment a padlásra, egy 30x30 centiméteres nylon zacskóba tette a pár napos cicákat, majd a fizetségül kapott sörrel együtt hazament. A háza udvarán a zacskó száját bekötötte, mert később akarta elásni az állatokat, majd elment otthonról. Az I. rendű terhelt szomszédja meghallotta a kétségbeesett nyávogást, és amikor meglátta, hogy az egy nylon zacskóból jön, értesítette a rendőröket és az állatvédőket. A rendőrök engedélyével a szomszéd egyik rokona átmászott a kerítésen és a tűző napon lévő zacskó száját kinyitotta. Ekkorra három kölyökmacska már elpusztult, kettő pedig életveszélyes állapotba került, ezeket az állatvédők orvoshoz szállították. Az életveszélyt az egyiküknél sikerült elhárítani, a másik orvoshoz vitt állat azonban ugyancsak elpusztult. A négy macska rendkívüli szenvedéssel pusztult el, esélyük sem volt a menekülésre.

A bíróság az egyébként büntetlen előéletű terhelteket minősített állatkínzás büntetében (Btk. 244. § (2) bekezdés a) és b) pont) mondta ki bűnösnek (a II. rendű terheltet, mint felbujtót), és az I. rendű terheltet 40 nap, míg a II. rendű terheltet 25 nap elzárás büntetésre ítélte.⁴⁶⁴

⁴⁶⁴ Balassagyarmati Járásbíróság 6.B.206/2023/12. számú ítélete

7.1.15. A kutyatartás szabályai

A büntetővégzés tényállása szerint a vádlott a lakóházának udvarán egy staffordshire terrier keverék jellegű, szuka kutyát tartott, melyet korábban egy ismerősétől kapott. A kutya oltási könyvvel, valamint elektronikus transzponderrel nem rendelkezett. A vádlott az állat éjszakai pihenőhelyéül szolgáló kutyaólat vagy egyéb, az időjárás viszontagságainak ellenálló fedett helyet nem biztosított számára. A vádlott 2020. október 08. napját megelőzően 1-2 nappal a kutyát egy műanyag borítású, elektromos hosszabbítókábelrel kikötötte olyan módon, hogy a vezeték az állat nyaka köré tekerte és azt megcsomózta, majd ismeretlen helyre távozott. A kutya a vezetékkel a nyakán feltekeredett az udvaron található kerti csapra úgy, hogy az a mozgásában akadályozta. Az eb nyakára szorosan kötött kábel miatt fennállt a fulladás veszélye, emiatt az állat folyamatosan zihálva vonyított. Telefonos bejelentés alapján a kutyát a rendőrség segítségével elszállították egy kutyamenhelyre. A vádlott által indokolatlanul alkalmazott bánásmód alkalmas volt arra, hogy az a kutya maradandó egészségkárosodását vagy fulladás általi pusztulását okozza.

A bíróság büntetővégzésben a vádlottal szemben 8 hónap – végrehajtásában 2 év próbaidőre felfüggesztett – fogházbüntetést szabott ki állatkínzás vétségének (Btk. 244. § (1) bekezdés a) pont) elkövetése miatt.⁴⁶⁵

7.1.16. Egy felmentő ítélet margójára

A vádirati tényállás szerint a vádlott 2017. július 20. napján egy idegen ház kertjébe dobta a körülbelül 2 hónapos házimacskáját, mivel ilyen módon próbált meg az állat részére új gazdát keresni. Az ingatlanon élő kutya a macskát megtámadta, majd megölte. Az ítéleti tényállás a vádirati tényállást kiegészítette, és az alábbi tényállást állapította meg. A vádlott a lakóhelye környékén rendszeresen járt az ottani üzletbe vásárolni, illetve 2018. nyarán hetente elsétált és szórólapot osztogatott a környéken, így a környék nem volt ismeretlen számára. 2018. tavaszán a vádlott macskájától 3 kismacska született, melyből kettőnek egy alapítvány segítségével talált gazdát. A vádlott 2018. július 20. napján 14 óra 14 perckor az elkövetési hely előtt elsétált, benézett az általa ismert ingatlan udvarára, meggyőződve arról, hogy onnan nem jut ki a harmadik, nála maradt macska, majd az anyjuktól elválasztott macskáját finom mozdulattal

⁴⁶⁵ Szekszárdi Járásbíróság 15.Bpk.345/2021/3. számú büntetővégzése

beejtette az udvarra, azzal a macskának megfelelő lakókörnyezetet, kéretlenül gazdát találva, majd hazament. Az ingatlan tulajdonosának a főként házban, macskák mellett tartott macskatermetű kutyái egy perccel később megközelítették a kismacskát, megugatták, játszottak vele, majd 11 perccel később, a vádlott távozását követően hosszú percekig tartó, folyamatos ugatás után rátámadtak a macskára, mely támadást a macska nem élte túl.

A járásbíróság a vádlottat felmentette a Btk. 244. § (1) bekezdés b) pontjába ütköző állatkínzás vétsége miatt emelt vád alól. Ennek indokolása lényegében az volt, hogy a gerinces állat elűzése, elhagyása, kitétele büntetni rendeltségének oka az állat kiszolgáltatott helyzete. A kommentár ennek megfelelően rögzíti, hogy a bűncselekmény csak szándékosan követhető el, ahol az elkövető tudatának arra kell kiterjednie, hogy a gerinces állatát a sorsára hagyja. A tényállásszerűséghez megkívánt elkövetési magatartások már kevésbé egyértelműen körülírtak. A Btk. nem ad magyarázatot arra, hogy mit ért elűzésen, elhagyáson, kitevésen. Jelen ügyben a vádirati tényállás nem rögzíti, hogy a vádlott elűzte, elhagyta vagy kitette az állatát, tehát, hogy mely elkövetési magatartást tanúsította a vádlott. A tárgyaláson eljáró ügyész a perbeszédében jelölte meg először, hogy az elhagyás fordulatát látta megállapíthatónak, a tényállást azonban ehhez mérten nem módosította. A három elkövetési magatartás definíciójával a jogalkotó adós maradt, azt a hatályos törvényhez igazodóan a joggyakorlat sem munkálta ki. E körben a bíróság kénytelen visszatérni a régi Btk.-nál kialakult ítélkezési gyakorlathoz, mely szerint ezek alatt minden olyan magatartás értendő, amelynek során az állattartó az állat birtoklásával, gondozásával, felügyeletével szándékosan és végleges jelleggel felhagy, úgy, hogy annak más személy általi további birtoklását, gondozását, felügyeletét nem biztosítja. A vádlott bizonyítékok alapján megállapított tényállásban rögzített tudattartalma alapján feltett szándéka volt, hogy megfelelő gazdát találjon a macskájának egy megfelelő ingatlanon, a lakóhelye közelében, tőle két utcára, olyan helyen, ahol egyébként gyakran megfordul. A vádlott a vádbeli napon meggyőződött arról, hogy az ingatlanról a macska nem tud kiszökni, mert megfelelően körbe van kerítve. Meggyőződött arról, hogy a leendő gazda otthon tartózkodik, továbbá, hogy az ingatlanon a macskának jó sora lenne. Emellett a vádbeli kertvárosi övezetben élő macskákról elmondható, hogy általában ellátják a szükségleteiket, felkeresik hívatlanul a szomszédos ingatlanokat, ahol szintén kapnak ételmet az ott lakóktól. Köztudomású tényként értékelhető ezért az is, hogy a macska birtoklásával, gondozásával és felügyeletével felhagyás többnyire nem is a gazdáján, hanem sokkal inkább a macskán és annak természetén múlik. Ezen sajátosságokra a jognak és a jogalkalmazónak is reflektálnia kell. Nem szabad továbbá elfelejteni, hogy a vádlott bizonyítottan rendszeresen segítőként tevékenykedett egy helyi alapítványnál, állatvédő, állatszerető emberként ismerték, nem pedig állatkínzóként. Azt sem

szabad elfelejteni, hogy amennyiben a macska életben marad, az ingatlan tulajdonosa szerint kértlenül is gondoskodott volna róla, mert köztudott, hogy a feleségével állatvédők. Amennyiben nem pusztult volna el a macska, akkor bejelentést sem tettek volna a hatóságoknál, hanem gondoskodtak volna az elhelyezéséről. Mivel a bíróság a felvett bizonyítás alapján nem tudott olyan irányú következtetést levonni, hogy a vádlott kívánta volna vagy legalább belenyugodott volna abba, hogy a macskája gondozás, felügyelet nélkül maradt, az ellene emelt vád alól felmentette.⁴⁶⁶

Máshogy gondolkozott a másodfokú bíróság, ugyanis a vádlottat állatkínzás vétségében (Btk. 244. § (1) bekezdés b) pont) bűnösnek mondta ki és őt 2 évre próbára bocsátotta. Indokolása szerint a terhelt maga nyilatkozott úgy, hogy amikor az utolsó kismacskát „visszamondták”, már nem akarta a macskát hazavinni, és hazafelé menet döntött úgy, hogy azt a kapun keresztül átnyúlva beteszi egy ingatlan udvarára. Ebből nem vitásan az következik, hogy a feltétel (miszerint a vádlott az állat gondozásával szándékosan és végleges jelleggel fel kívánt hagyni) megvalósult. A másodfokú bíróság nem osztotta a járásbíróság azon álláspontját, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékokból nem vonható okszerű következtetés arra, hogy a vádlott alaptalanul bizakodott abban, hogy az ingatlan tulajdonosa a macskáról gondoskodni fog. Azaz a vádlott azzal, hogy az állatot berakta a kerítésen keresztül, ezzel a további gondozását biztosította, és a macskát nem hagyta a sorsára. A polgári jog szabályai szerint a pusztán ténylegesség a dolog birtokának megszerzéséhez nem elegendő, a birtok megszerzéséhez erre irányuló szándék is szükséges. Ekképpen nem elfogadható, hogy valakit az akarata ellenére tegyen a jog birtokossá. Így, ha valakinek az ingatlanában más az ő tudomása nélkül elhelyez egy dolgot, nem válik birtokossá, de ha tudomására jut, hogy az a dolog ott van, és ezt vagy ennek lehetőségét elfogadja, a tényleges hatalom megszerzőjeként birtokossá válik. Ebből egyértelműen következik, hogy a birtokszerzés alapfeltétele az, hogy az adott személy tudomással bírjon arról, hogy a dolog a birtokába került. Az ingatlan tulajdonosa nem észlelte a macska bedobását, és csak egy órával később vette észre a már elpusztult állatot. Ily módon pedig a tanú nem vált a macska birtokosává, mivel arról nem is tudott. Azon elsőfokú bírói álláspontot sem osztotta a törvényszék, miszerint a vádlott meggyőződött arról, hogy a macska jó helyre fog kerülni. A vádlott így akkor járt volna el helyesen, ha becsönget az ingatlanba, és legalább tudatja az ott lakókkal, hogy betett egy macskát az udvarra. Bár a vádlott célja valóban nem az volt, hogy az állatnak ártson, azonban őt a sorsára hagyta. A törvényszék szintén nem

⁴⁶⁶ Dunakeszi Járásbíróság 20.B.148/2020/8. számú ítélete

osztotta a járásbíróság macskák természetével kapcsolatban kifejtett álláspontját, mivel a törvényi tényállás nem tesz különbséget a macskák és más állatok között. A törvény a gerinces állat elhagyásáról, kitevéséről rendelkezik, amelybe a macska kétségtelenül beletartozik. Jelen ügyben egy 2 hónapos kismacskáról van szó, amely önállóan nem képes magát ellátni, etetésre, itatásra, felügyeletre és gondozásra szorul, mely gondozással a vádlott szándékosan és véglegesen felhagyott úgy, hogy a más személy általi gondozást nem biztosította. A fentiekre tekintettel a másodfokú bíróság a vádlottat bűnösnek mondta ki állatkínzás vétségében.⁴⁶⁷

7.1.17. Halászat elektromos eszközökkel

Az ítéleti tényállás lényege szerint az I. és II. rendű terheltek 2011. augusztus 11. napján a csónakjukban ülve egy akkumulátorhoz kötött egyenáramú eszközzel horgásztak, melynek során legalább egy darab szürke harcsát fogtak. A terheltek cselekményét észlelte egy szolgálaton kívül rendőr, aki a terheltek csónakjából az egyenáramú horgászeszközt a saját csónakjába áttette. A terheltek az akkumulátort a vízbe dobták, és távoztak a helyszínről. Az elsőfokú bíróság a vádlottak bűnösségét állatkínzás vétségében mondta ki (régai Btk. 266/B. § (2) bekezdés), mely ítéletet a másodfokú bíróság helyben hagyott. A jogerős határozat ellen a terheltek védője nyújtott be felülvizsgálati indítványt, melynek lényeg szerint az áramos eszközzel történő horgászat nem illeszthető be az állatkínzás törvényi tényállásába, az csak szabálysértés lehet. A Kúria az ítéleteket hatályukban fenntartotta, hiszen a halászati törvény rendelkezései alapján tilos a halak egyenáramú eszközzel történő kifogása, az csak külön engedéllyel lehetséges, mellyel a vádlottak nem rendelkeztek.⁴⁶⁸ Itt megjegyzendő, hogy a bíróság a régi Btk. (2) bekezdését vizsgálta, miszerint állatkínzást valósít meg az is, aki a halászatról szóló törvény által tiltott halfogási eszközzel vagy módon halászik vagy horgászik. Ez ma az orvhalászat bűncselekményének a megállapítására lenne alkalmas.

7.1.18. A kórosan lesóványodott kutya

Az ítéleti tényállás lényege szerint a vádlott a felügyelete és gondozása alatt álló német juhászkutyájának 2014. április elejétől megfelelő mennyiségben ivóvizet és élelmet nem biztosított. A kutyánál három hét alatt a közepes kondícióból (35-38 kg) kóros soványság (23 kg) alakult ki. Őt a terhelt legalább 2-3 napon keresztül 2,7 méter hosszúságú szárítókötélen

⁴⁶⁷ Budapest Környéki Törvényszék Bf.314/2021/8. számú ítélete

⁴⁶⁸ Kúria Bfv.I.1588/2012/5. számú végzése

kikötve tartotta. A kutyánál a hosszabb ideig tartósan fennálló, nem megfelelő ételmezése miatt alakult ki a kóros soványság, a mozgási igényének nem megfelelő kielégítése következtében pedig izomsorvadás lépett fel. A kutya szervezetében mérgező anyag vagy vegyszer nem volt. A kutyát az elszállítása után egy állatvédő szervezet gyógykezelésben részesítette, a kutya egy hónappal később már elérte a 37 kg súlyt.

Az elsőfokú bíróság a vádlottat állatkínzás büntetében (Btk. 244. § (2) bekezdés a) pont) mondta ki bűnösnek, melyre tekintettel őt 210.000,- forint pénzbüntetésre ítélte. A kereszttirányú fellebbezések folytán az ügy a másodfokra került, ahol a bíróság az ítéletet 6 hónap – végrehajtásában 1 év próbaidőre felfüggesztett – börtönbüntetésre súlyosította, egyebekben az elsőfokú bíróság határozatát helyben hagyta. A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a terhelt védője nyújtott be felülvizsgálati indítványt, melynek lényege szerint a tényállás megalapozatlan volt, mivel a védelmi indítvány ellenére nem került sor egy esetleges mérgezés kimutatására, holott a kutya kb. hét hétig szökésben volt. Emellett a védő nem értett egyet azon bírói állásponttal sem, hogy a tartási körülmények miatt az állatkínzás megvalósult.

A Kúria az első- és másodfokú bíróságok ítéleteit a hatályukban fenntartotta, ugyanis a kutya bekövetkezett soványsága és izomsorvadása a Kúria számára kétségtelenné teszi annak a következtetésnek a helyességét, hogy a terhelt az általa tanúsított – részben nem tevében (a megfelelő táplálás elmulasztása), részben tevében (rövid pórásra kikötés) álló – indokolatlan bánásmód kapcsán szükségszerűen felismerte, hogy az állatnak különös szenvedést okoz. A terhelt ebbe belenyugodott, eziránt közömbös maradt, s ezért eshetőlegesen szándékkal járt el.⁴⁶⁹

7.1.19. Az emberölés és az állatkínzás alaki halmazata

Az ítéleti tényállás lényege szerint a vádlott 2021-ben az ingatlanához tartozó mezőgazdasági területe köré drótot feszített ki, melyre 230 V-os hálózati feszültséget csatlakoztatott. 2021. augusztus 27. és 28. napja között, éjszaka egy 100 kilogramm testtömegű, nőstény gímszarvas az áram alatt lévő drótnak szaladt és az áramütés következtében elpusztult. Az elsőfokú bíróság a vádlottat emberölés büntetékének kísérletében és állatkínzás vétségében (Btk. 244. § (1) bekezdés a) pont) mondta ki bűnösnek, és őt 2 év – végrehajtásában 3 év próbaidőre felfüggesztett – szabadságvesztés büntetésre ítélte.

⁴⁶⁹ Kúria Bfv.II.1314/2017/5. számú határozata

A 230 V-os feszültség köztudomásúan alkalmas az emberi élet kioltására, a halálos eredmény bekövetkezésének ezen esetben kizárólag az áram alá helyezett dróttal való érintkezés volt a feltétele. Így, ha a tettes az általa kifejtett tevékenység folytán a halálos eredmény bekövetkezésének bár távoli, de ki nem zárható lehetőségét látja, és annak elmaradása csak a véletlenül múlik, az emberölés eshetőleges szándékú megállapításának van helye. Az állatkínzás vonatkozásában a bíróság rögzítette, hogy a vádlott tényállásban foglalt magatartása nemcsak alkalmas volt arra, hogy a gerinces állat indokolatlan bántalmazásával annak pusztulását okozza, hanem az áramütés következtében a szarvas el is pusztult. A vádlottnak a tényállásban körülírt, büntetendő cselekménye különböző jogtárgyak sérelmét eredményező, egyazon cselekménye (a drót áram alá helyezése) kettő külön bűncselekményt valósított meg, azaz külön nemű, heterogén alaki halmazat létesült.⁴⁷⁰

7.1.20. A kábítószer-kereső kutyák tartási követelményei

Az ítéleti tényállás lényege szerint a vádlott 2005 februárjától kutyavezetői beosztásban teljesített szolgálatot egy büntetés-végrehajtási intézetben. A vádlott 2009 decemberétől 2010 februárjáig 23 napon látott el szolgálatot, melynek során elmulasztotta a rábízott szolgálati kutya képzését, megfelelő tisztán tartását, a kutya napi mozgásigényének kielégítését egyáltalán nem biztosította, nem előzte és akadályozta meg, hogy a kutya fogazata az ínyéig lekopjon, így a kutyával szemben olyan bánásmódot alkalmazott, a kutyát oly mértékben elhanyagolta, hogy a kutyának szenvedést okozott. A vádlott magatartása alkalmas volt arra, hogy a kutyánál maradandó egészségkárosodás alakuljon ki. Az ügyészség a bv. főörzsőrmestert 23 rendbeli szolgálatban kötelességszegés vétségével és állatkínzás vétségével vádolta, azonban a bíróság a vádlott bűnösségét csak az állatkínzás vétségében (rég Btk. 266/B. § (1) bekezdés a) pont) mondta ki bűnösnek, míg a másik bűncselekmény alól felmentette.

Egy kábítószer-kereső kutya naponta legalább egy- másfél óra foglalkozást, átmozgatást igényel, ide nem értve a gyakorlatozást. A kutyavezetőknek igen részletes és hosszú elméleti és gyakorlati oktatást hajtanak végre, így minden kutyavezetőnek tisztában kell lennie a rájuk bízott kutya alapvető szükségleteivel. A bíróság megállapította, hogy a vádlott elkövette az állatkínzás vétségét, azonban a szolgálatban kötelességszegés vonatkozásában rögzítette, hogy a vádlott mind a 23 napon a kötelmeit kifogástalanul ellátta. Az állatkínzás vétségét a vádlott

⁴⁷⁰ Zalaegerszegi Törvényszék B.91/2022/13. számú ítélete

folyamatos mulasztással valósította meg, de ezek a mulasztások egyenként, egyik szolgálati napra vetítve sem jelentettek olyan súlyú köteleességszegést, amelyek a törvényi tényállásban megfogalmazott konkrét, nevesített elkövetési magatartással (elalvás, szeszes ital fogyasztása, rendeltetési hely elhagyása) arányban állóak, azokkal azonos súlyúak lennének.⁴⁷¹

7.1.21. A haszonállatok szállítása

Az ítéleti tényállás lényege szerint az I. és II. rendű vádlottak 2010. április 09. napján egy kisteherautóval 83 darab, 15-30 kilogramm testtömegű sertést szállítottak. Az állatokat előző nap Lengyelországban vásárolták azzal a szándékkal, hogy őket Romániába vigyék. A terheltek az összezsúfolt állatoknak enni, inni nem adtak, számukra a megfelelő levegőztetést sem biztosították. Ez a bánásmód alkalmas volt arra, hogy az állatok maradandó egészségkárosodást szenvedjenek vagy az a pusztulásukat okozza. A bíróság a vádlottakat 83 rendbeli állatkínzás vétségében (rég. Btk. 266/B. § (1) bekezdés a) pont) mondta ki bűnösnek és őket 3-3 hónap - végrehajtásában 1 évre felfüggesztett - szabadságvesztés büntetésre ítélte.⁴⁷² Megjegyzem, hogy ekkor még nem szerepelt a Btk.-ban a több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozó minősített eset.

7.1.22. A tartós bezárás

Az ítéleti tényállás lényege szerint a vádlott 2021. január 14. napját megelőző hetekben az ingatlana udvarában található lakókonténerbe egy fekete színű, keverék fajtajellegű, közepesen nagytestű kutyát bezárt, majd az állatnak nagyjából egy hétig élelmet, vizet nem adott. Az állat próbált kiszabadulni a konténerből, a kaparását és a nyüszítését a szomszédban lakó meghallotta, és jelezte a lányának, aki értesítette az állatvédőket. Végül a menhely munkatársai kiszabadították az állatot és gondoskodtak az ellátásáról és elhelyezéséről. A bíróság (egyéb vagyoni elleni bűncselekmények mellett) a terheltet állatkínzás vétségében (Btk. 244. § (1) bekezdés a) pont) mondta ki bűnösnek, és őt - a sorozatlopásokra és a felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatt történő elkövetésre tekintettel - 8 hónap börtönbüntetésre és 2 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre ítélte.⁴⁷³

⁴⁷¹ Fővárosi Bíróság Kb.112/2010/20. számú ítélete

⁴⁷² Legfelsőbb Bíróság Bfv.540/2010/7. számú ítélete

⁴⁷³ Esztergomi Járásbíróság 12.B.146/2021/15. számú ítélete

Ezen ítélettel kapcsolatosan megjegyzem, hogy bár az ügyiratokat nem ismerem, azonban a kutya tartós bezárására, a víz- és élelemmegvonásra, valamint a tanúk vallomására tekintettel a vádlott fenti cselekménye inkább a különös szenvedést okozva elkövetett állatkínzás büntetnének a megállapítására lehet alkalmas az irányadó bírósági gyakorlat alapján. E körben a rendőri feljegyzés tartalmazza, hogy a kutya előtt a konténerben sem víz, sem élelem nem volt. Emellett a konténerben senki sem takarított, a lakóhely tele volt szeméttel. Az egyik tanú elmondta, hogy a kutyát kiszáradt állapotban találták meg, az általános állapota pedig közepesnek volt mondható. Az egyik tanú elmondta, hogy a vádlott két hete biztosan nem járt az ingatlannál, azonban a kutyát hallotta ugatni. Egy másik tanú akként nyilatkozott, hogy a vádlott elköltözött, és a konténerbe bezárt kutya folyamatosan sírt és kapart. Korábban a vádlott kért tőlük élelmet, azonban azt ő fogyasztotta el és abból a kutyának nem adott. Mindezekre tekintettel a különös szenvedés, mint minősítő körülmény, álláspontom szerint fennállhatott.

7.1.23. A méreggel történő elkövetés

Az ítéleti tényállás lényege szerint az I. és II. rendű vádlottak rendszeresen követtek el erőszakos vagyon elleni és vagyon elleni bűncselekményeket. Ennek körében a vádlottak 2010. december 16. napját pár nappal megelőzően a 11. számú ingatlan udvarán élő, keverék fajtajellegű kutyát a kerítésen keresztül beadott, fagyálló folyadékkal összekevert májkrémmel közösen megmérgezték annak érdekében, hogy a későbbiekben az ingatlanba zavartalanul behatolhassanak az értékek megszerzése végett. A kutya a mérgezés következtében kialakult izomgörcsök okozta rendkívüli és hosszan tartó fájdalom elszenvedése után pár nappal elpusztult.

A vádlottak 2010. december 16. napját pár nappal megelőzően elhatározták, hogy a 12. számú ingatlan udvarán élő, keverék fajtajellegű kutyát annak érdekében, hogy az ingatlan területére a későbbiek során zavartalanul bejuthassanak, megmérgezik. E célból a vádlottak közösen fagyálló folyadékot vásároltak, és az azzal összekevert májkrémet a II. rendű vádlott a kerítésen keresztül a kutyának beadta. A kutya a mérgezés következtében kialakult izomgörcsök okozta rendkívüli és hosszan tartó fájdalom elszenvedése után 2010. december 18-án elpusztult.

A vádlottak 2010. december 26. napját megelőzően a 13. számú ingatlan udvarán élő, keverék fajtajellegű kutyát fagyálló folyadékkal összekevert májkrémmel közösen megmérgezték úgy, hogy a kerítést is kivágták annak érdekében, hogy az ingatlan területére bejussanak. A kutya a

mérgezés következtében kialakult izomgörcsök okozta rendkívüli és hosszan tartó fájdalom elszenvedése után 2010. december 28-án elpusztult.

A bíróság a terhelteket rablás, testi sértés, lopás és állatkínzás büntetőjében (Btk. 266/B. § (3) bekezdés) mondta ki bűnösnek, melyre tekintettel az I. rendű vádlottat, mint többszörös visszaesőt 10 év fegyházbüntetésre és 10 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre, míg a II. rendű vádlottat 3 év börtönbüntetésre és 3 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre ítélte. Az állatkínzás vonatkozásában az első és harmadik esetben a bíróság társtettesként mondta ki bűnösnek a vádlottakat, míg a második eset kapcsán az I. rendű vádlott bűnsegéd, míg a II. rendű vádlott tettesként felelt.⁴⁷⁴

7.1.24. Egy másik mérgezéses büntetőügy

Az előző jogesethez hasonlóan ezen büntetőügyben is azért történt az állatok megmérgezése, mert a terheltek lopni akartak. Az ítéleti tényállás lényege szerint a vádlottak megannyi vagyon elleni bűncselekményt követtek el közösen. Az I., II. és III. rendű vádlott 2011. július 26. napján megjelentek egy ingatlan udvarán azért, hogy az épület szomszédságában lévő nagykereskedésből lopjanak. Az udvaron négy darab, összesen mintegy 6-7 millió forint értékű, alaszcai malamut fajtajellegű kutyát tartottak. A vádlottak a családi ház kerítését átvágva bementek az udvarra, és a négy kutyát karbofurán mérget tartalmazó kolbászokkal megettették, melynek következtében a kutyák elpusztultak. A vádlottak a közvetlen szomszédhoz is átdobtak egy mérgezett kolbászt, melynek következtében a szomszéd ház kutyája is elpusztult. Az állatok pusztulását a karbofurán mérgezés okozta. A karbofurán az erősen mérgező hatású inszekticid karbamát típusú növényvédő szer hatóanyaga. Talajfertőtlenítő, azonban a forgalmazását és használatát 2008-ban betiltották. Az állatok karbofuránnal való megmérgezése és a mérgeg felszívódásának a folyamata az állatoknak az átlagosat lényegesen meghaladó szenvedést okozott és öt állat pusztulását okozta. A bíróság a vádlottakat (sok egyéb vagyon elleni bűncselekmény elkövetése mellett), mint társtetteseket bűnösnek mondta ki állatkínzás büntetőjében (régii Btk. 266/B. § (3) bekezdés) és őket végrehajtandó szabadságvesztés büntetésre ítélte.⁴⁷⁵

⁴⁷⁴ Budai Központi Kerületi Bíróság 4.B.XXII.2331/2011/51. számú ítélete

⁴⁷⁵ Kecskeméti Járásbíróság 5.B.986/2013/65. számú ítélete

7.1.25. A lőfegyverrel visszaélés és az állatkínzás halmazata

Az ítéleti tényállás szerint az egyik tanú kutyája 2016. november 03. napján elszökött. A tanú és a családja a keresésére indultak, majd a kutyát megtalálták, és láncon kívánták hazavezetni. Út közben a vádlott által lakott ingatlan előtt haladtak el, amikor a vádlott rottweiler fajtajellegű kutyája az udvarból megugatta a tanú kutyáját. Ez az udvaron tartózkodó vádlottat feldühítette, emiatt a gyermekeket szidalmazta, hogy mit keres a kutyájuk az utcán, majd magához vette az engedély nélkül tartott lőfegyverét, azt megtámasztotta az utcafront felé néző kerítése tetején, és meglőtte a tanú kutyáját. A kutya a lövés következtében a mellkasa bal oldalán, a szívtájékon szenvedett el sérülést, majd pár lépés megtételét követően a földre rogyott. A gyermekek a kutyát egy talicskán hazatolták, ahol az édesanyjuk a kutya sérüléseit ellátta. A kutya életben maradt. A bíróság lőfegyverrel visszaélés büntetében és állatkínzás vétségében (Btk. 244. § (1) bekezdés a) pont) mondta ki bűnösnek a terheltet, és őt 2 év – végrehajtásában 2 év próbaidőre felfüggesztett – szabadságvesztésre ítélte.⁴⁷⁶

7.1.26. Kitevéses állatkínzás - egy minden napos eset

Az ítéleti tényállás lényege szerint a vádlott tulajdonát képezte egy 3 éves, közepes termetű, keverék fajtajellegű kutya. Az állat tartásával a vádlottnak problémái adódtak, mivel a kutya rendszeresen megszökött az ingatlanuk területéről. A vádlott emiatt arra az elhatározásra jutott, hogy a kutyát a helyi vásárban elajándékozza. Ennek megfelelően a vádlott 2021. május 09. napján az élettársával elindult kocsival a vásárba, a kutya a kocsi csomagterében tartózkodott. A vádlott az általa vezetett kocsival az egyik földes útszakaszon lehúzódt, majd kinyitotta a csomagtartót, melyből a kutya kiugrott. A vádlott ezután a kutyát hátra hagyva elhajtott a helyszínről. A kutyát nem sokkal később az egyik tanú találta meg, majd értesítette a rendőrséget. A vádlottat a bíróság állatkínzás vétségében (Btk. 244. § (1) bekezdés b) pont) mondta ki bűnösnek, melyre tekintettel (büntetővégzésben) vele szemben összesen 225.000,- forint pénzbüntetést szabott ki.⁴⁷⁷

7.1.27. Részösszefoglalás

Mint a fenti jogesetekből látható volt, a bíróságok közötti különbség leginkább a

⁴⁷⁶ Ismeretlen bíróság 9.B.94/2017/22. számú ítélete

⁴⁷⁷ Szekszárdi Járásbíróság 15.Bpk.389/2021/2. számú büntetővégzése

büntetés kiszabási gyakorlat tekintetében áll fenn. Az azonban közös a joggyakorlatban, hogy amennyiben az állatkínzás több állatot érint vagy az különös brutalitással van elkövetve, a bíróságok nem szabnak ki a felfüggesztett szabadságvesztésnél enyhébb büntetést. Hozzáteszem, hogy a végrehajtandó szabadságvesztés igen ritka, és a tapasztalataim szerint azt is csak akkor szabják ki a bíróságok, ha egyéb, nyomatékosan súlyosító körülmények is fennállnak, mint például a többszörösen büntetett előélet.

Nagy mérföldkőnek tartom azonban a 7.1.13. számon említett macskagyilkosság kapcsán kiszabott elzárás büntetést, ugyanis a vádlottak ezen ügyben teljesen büntetlen előéletűek voltak, mégis szabadságelvonással járó büntetést szabtak ki rájuk, mely példaértékű, még akkor is, ha az elzárás időtartama csekély volt.

7.2. A természetkárosítás joggyakorlata

7.2.1. Védett madarak befogása

A 2016. év elején egy pogányi férfi egérfogó ragasztóval kent be lépvesszőket annak érdekében, hogy a rájuk szállt madarakat befogja. Az elítélt a lépvesszőket a pogányi szőlőhegyen helyezte ki, majd az azzal befogott madarakat kalitkába tette. A madarakat a terhelt nem etette és gondozta megfelelően, őket zsúfoltan tartotta, minek következtében a madarak tollazata hiányos és tördelt lett, valamint arról a ragacsos anyagot sem szedte le. A nem megfelelő bánásmód következtében több védett madár is elpusztult alultápláltság miatt. A Pécsi Járásbíróság a terheltet természetkárosítás mellett állatkínzásban mondta ki bűnösnek, melyre tekintettel őt 300.000,- forint pénzbüntetésre ítélte.⁴⁷⁸

7.2.2. Közepesen veszélyes állatfaj tartása

A terhelt 2014. novemberében vásárolt egy szervált Németországban. Az állatot a terhelt Magyarországra hozta, és Szegeden, a társasház udvarán, egy kennelben tartotta. A szervál egy közepesen veszélyes állatfaj, ami csak természetvédelmi hatósági engedéllyel tartható, és különböző nemzetközi szerződések is korlátozzák a kereskedelmét (CITES-engedélyhez kötik). A terhelt a szükséges engedélyekkel nem rendelkezett, ezért a nyomozó hatóság az állatot

⁴⁷⁸ Ítélet a védett madarak pusztulását okozó férfi ügyében <http://ugyeszseg.hu/itelet-a-vedett-madarak-pusztulasat-okozo-ferfi-ugyeben/> [letöltés dátuma: 2024.05.21.]

lefoglalta. A Szegedi Járásbíróság a terheltet természetkárosítás büntetében mondta ki bűnösnek, és a terheltet egy évre próbára bocsátotta, továbbá rendelkezett a szervál elkobzásáról.⁴⁷⁹

7.2.3. Orvvadászat, természetkárosítás és lopás

Az ítéleti tényállás szerint a terhelt talált egy lőfegyvernek számító kispuskát és lőszert, melyeket a lakásán elrejtett. Ezzel a fegyverrel a vádlott rendszeresen járt vadászni, és összesen 2 őzet, 31 nyulat és 32 fácánt lőtt ki, melyek értéke összesen 4.899,- forint volt. A vádlott egy alkalommal kilőtt egy túzokot is, melyet a lakásának díszítésére szánt. A túzok fokozottan védett állat, eszmei értéke 50.000,- forint volt.

Az elsőfokú bíróság a terhelt bűnösségét lőfegyverrel és lőszerral való visszaélés büntetében, folytatólagosan elkövetett lopás büntetében és természetkárosítás vétségében állapította meg, ezért öt halmazati büntetésül 2 év 6 hónap börtönbüntetésre, valamint 3 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre ítélte. Az ítélet elleni fellebbezés folytán a másodfokú bíróságnak elsődlegesen azt kellett megvizsgálnia, hogy a vagyon elleni bűncselekmény megállapítható-e a természetkárosítás mellett. A bíróság megállapította, hogy a természetkárosítás vétsége nem szubszidiárius bűncselekmény, és semmiképpen sem tekinthető olyan speciális tényállásnak, melyet a törvényhozó a vagyon elleni bűncselekmények köréből emelt volna ki. Emellett a két bűncselekmény védett jogi tárgya is teljesen különböző, tehát a két bűncselekmény egymással állhat halmazatban. A másodfokú bíróság kitért még arra is, hogy az orvvadászat során kilőtt és eltulajdonított vad lopási értékének a megállapítása szempontjából nem az úgynevezett lőttvad-ár, hanem az élővad-ár az irányadó.⁴⁸⁰

7.2.4. Lovakkal okozott természetkárosítás

A tényállás szerint a vádlott 1987-ben lakóházat és hozzátartozó gazdasági épületeket vásárolt. Ez az ingatlan a K. Tájvédelmi Körzet területén helyezkedett el. A területet az Országos Természetvédelmi Hivatal elnökének határozata szigorúan védetté nyilvánította, további területekkel egyetemben és rögzítette, hogy ez a terület országos jelentőségű érték. A határozat a terület kezelésével a M. Erdészeti Rt.-t bízta meg. A vádlott tulajdonában levő területtel szomszédos erdőrészlet - mely fokozottan védett - 16,9 ha nagyságú terület. A védetté

⁴⁷⁹ Engedély nélkül tartott szervált – bíróság elé állt – fotókkal <http://ugyeszseg.hu/engedely-nelkul-tartott-szervalt-birosag-ele-allt-fotokkal/> [letöltés dátuma: 2024.05.21.]

⁴⁸⁰ A Győri Megyei Bíróság Bf.342/1983. számú ítélete (BH1984. 305.)

nyilvánítás egyik célja a bükk elegyes kocsánytalan tölgyes erdők megóvása volt. Ennek indoka, hogy az erdők alkotta növénytársulások egyediek, csak hazánk ezen déli területére jellemzőek és találhatóak meg. Az erdők fafaj-összetétele is sajátos és egyedi volt, hazánkban egyedülállóan élőhelyet adva számos, Magyarországon csak itt előforduló növényfajának. A terhelt a természetvédelmi előírásokat több alkalommal megszegte, aminek következtében a D. Természetvédelmi Igazgatóság pénzbírsággal sújtotta, melyet a megyei polgármesteri hivatal helybenhagyott. A D. Természetvédelmi Igazgatóság 1995. július 10. napján kelt levelében figyelmeztette a vádlottat arra, hogy a tulajdonában álló 12 db ló és 1 db csikó felügyelet nélkül kóborol a gyepművelési ágú területen, valamint az erdőtagon, és felszólította e védett területeket károsító magatartás abbahagyására, majd határozatával eltiltotta az erdőtagban a védett természeti terület jogellenes zavarásától, veszélyeztetésétől és károsításától. A lovak legkésőbb 1995. májusától, legalább 1996. november 7-ig a felügyelet teljes vagy részleges hiánya miatt több alkalommal elhagyták a vádlott ingatlanát, és a szomszédos területre - amelyek fokozottan védett területnek minősülnek -, valamint az erdőterületre hatoltak be, és rongálták meg rágással és taposással a fákat és az aljnövényzetet. A vádlott végül a lovakat 1997. tavaszán, közelebről meg nem állapítható időpontban értékesítette. A lovak különösen a vádlott ingatlanához közelebb eső erdőterületeken okoztak nagy kárt, azon kívül, hogy a bükk- és a gyertyánfák kérgét megrágták, a lágyszárú növényzetet (májvirág, madárfészekkosbor, szúrós csodabogyó) is letaposták, a rendszeres megjelenésük útvonalán csapásokat jártak ki, és a trágyájukkal károsították a talajszintet. Az erdőrészletben okozott károsodás révén az erdő jellege jelentősen és hosszútávon megváltozott. A rágási kár - a faállomány átlagéletkora 58 év volt - 821 darab bükk és 392 darab gyertyánfát érintett. A bükkfák pusztulása miatt az erdőrészletet más fák fogják elfoglalni. Ezzel nemcsak az erdő lombkoronaszintjének összetétele változik meg, hanem az erdő talaj- és gyepszintjének ökológiai viszonyai is, ami önmagában is megváltoztatja a lágyszárú növények eddigi faj- és egyedszámát.

Az elsőfokú bíróság a vádlottat természetkárosítás és rongálás büntette miatt 300 napi tétel, napi tételenként 500,- forint pénzbüntetésre ítélte, továbbá kötelezte arra, hogy fizesse meg az okozott kárt. Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a vádlott és a védője jelentettek be fellebbezést. A másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet helyben hagyta, mivel a természetkárosítás folyamata 17 hektáron végleges és helyreállíthatatlan volt. A bűncselekmény következtében a bükk- és gyertyánállomány pusztulása volt várható, melyet további növényfajok pusztulása is követni fog, valamint állatfajok is el fognak tűnni az erdőből a megváltozott struktúra miatt. Az eszmei

kár értéke nem volt megállapítható, a kárt pontosan számszerűsíteni nem lehetett. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét annyiban változtatta meg, hogy a bűncselekmény minősített esetét állapította meg a helyreállíthatatlan károsodás előidézése miatt.⁴⁸¹

7.2.5. Védett madarak tetemének szállítása

Az ítéleti tényállás szerint a vádlott 2006. óta foglalkozott vállalkozásában személy- és csomagszállítással Románia és Olaszország között. A terhelt 2011. július 15. napján Romániából indulva szállított három személyt és csomagokat Olaszországba. A vádlott ezen a napon egy feladótól 2 darab hűtőtáskát vett át, kilogrammonként 1 euró szállítási díj ellenében. A hűtőtáskában 1 példány védettnek nem minősülő szajkó tetem, valamint 385 példány, Magyarországon védett állatfajnak minősülő madártetem volt elhelyezve. A védett állatfajok pénzben kifejezett értékének együttes összege összesen 4.050.000,- forint volt. A madárfajok Magyarországon jogi védelmet élveznek, így ezek elejtett példányait az ország területére behozni, azon átszállítani kizárólag a megfelelő szakhatóság előzetes engedélye alapján lehetséges, mely engedéllyel a vádlott nem rendelkezett.

Az elsőfokú bíróság a vádlottat (megismételt eljárásban) bűnösnek mondta ki természetkárosítás büntetében, melyre tekintettel őt összesen 500.000,- forint pénzbüntetésre ítélte. A bíróság a határozatában kimondta, hogy a természetvédelmi törvény szerinti védett állatfajok egyedeinek, származékainak Magyarországon történő keresztülzállításához a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges, mely az élettelen egyedekre is alkalmazandó.⁴⁸²

7.3. A környezetkárosítás joggyakorlata

7.3.1. Tarvágás

Az ítéleti tényállás szerint a terhelt 2004. február 6-án megvásárolta 2 millió forint vételárért a 87 ha 5842 négyzetméter területű, erdő-, szántó-, gyepterületi ingatlanok az eladók nevében álló tulajdoni illetőségét. A terhelt a vételt követően szembesült azzal, hogy a területen a vágási engedély megszerzéséhez olyan adminisztratív előfeltételeknek kell eleget

⁴⁸¹ Baranya Megyei Bíróság I.Bf.55/2000. számú határozata (BH2001. 512.)

⁴⁸² EBD2017. B.8.

tennie, amelyekre nem képes, így jogszerűen a faállományt letermeltetni nem tudja, noha az erdő életkora és állapota miatt egyébként vágásra érett volt. Emiatt egy általa alig ismert személyt kért meg arra, hogy 50.000,- forintért a területet írassa a nevére. Ennek érdekében adásvételi szerződést is kötöttek, azonban ügyvédi ellenjegyzés hiányában a tulajdonjogot nem jegyezték be. 2006. augusztus 2-án a terhelt aláíratott egy megbízást a fenti személlyel, amely a vádbeli erdő letermeltetésére és őrzésére vonatkozott, ezzel azt a látszatot keltve, mintha a személy megbízottjaként járna el. 2006. augusztus elején a terhelt megbízást adott egy harmadik személynek az erdő teljes letermelésére, azaz a tarvágásra. A megbízás alapján a harmadik személy kivágta majdnem a teljes faállományt. Ily módon több, mint 7 millió forint értékű, 613-667 köbméter famennyiséget termeltek ki az uralkodó három fafajából, melyből 264 köbméter a helyszínen maradt. A nem védett, funkcióját tekintve faanyag-termelő erdő engedély nélküli tarvágással történő letermelése ugyan traumát jelentett a környezetre nézve, de önmagában környezetkárosítást nem idézett elő. A terhelt ugyanakkor nem tett eleget az erdőfelújítási kötelezettségének. A letermelt területen nem végezte el a vágástakarítást és a felújítási terv szerinti fafajok szakszerű telepítését, emiatt a vágási terület elvadult. Invazív növényfajok jelentek meg, amelyek lehetetlenné tették az erdő felújítását, így a letermelt kb. 1,8 hektáron a környezetkárosítás bekövetkezett. Az eredeti állapot csak emberi beavatkozással állítható helyre, beavatkozás nélkül a letermelthez hasonló állomány kialakulásának ideje többszáz évben mérhető.

Az elsőfokú bíróság a terheltet környezetkárosítás büntetében (régai Btk. 280. § (3)-(4) bekezdése) mondta ki bűnösnek, és őt 1 év 2 hónap – végrehajtásában 2 év próbaidőre felfüggesztett – szabadságvesztés büntetésre ítélte. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét akként változtatta meg, hogy a vádlott büntetését 300.000,- forint pénzbüntetésre enyhítette. A másodfokú bíróság határozata ellen a terhelt védője nyújtott be felülvizsgálati indítványt felmentés érdekében, mivel a korábban eljáró bíróságok véleménye szerint több bizonyítékot is figyelmen kívül hagytak, valamint a terhelt ellen közigazgatási és büntetőeljárás is indult, mely törvényt sértő.

A Kúria az indítványt elutasította, mivel nem ütközik a ne bis in idem elvébe az, hogy ugyanazon cselekmény miatt közigazgatási és büntetőeljárás is induljon. Továbbá a Kúria nem látta megalapozottnak azon állítást sem, hogy a bíróságok ne vizsgálták volna meg az összes bizonyítékot.⁴⁸³

⁴⁸³ Kúria Bfv.I.207/2012. (BH2013. 37.)

Hasonló megállapításokra jutott a Kúria egy másik ügyben is, ahol megvalósította a terhelt a környezetkárosítás bűncselekményét (rég. Btk. 280. § (1) bekezdés b) pont) azzal, hogy erdejében a természeti hatóságok engedélye nélkül tarvágást végzett, melynek következtében az erdő oly mértékben károsodott, hogy a korábbi állapota csak emberi beavatkozással – újraterelítéssel – volt helyreállítható.⁴⁸⁴

7.4. Az állat, mint elkövetési eszköz

Idáig olyan bűncselekményeket mutattam be, ahol az állat vagy a természet volt a „sértett”. Fontosnak tartom azonban azt, hogy két olyan jogesetet is ismertessek, ahol a bűncselekményt állat felhasználásával követték el.

7.4.1. A méreginjekció

Az elsőfokú bíróság foglalkozás körében elkövetett, halált okozó gondatlan veszélyeztetés vétségében és méreggel visszaélés vétségében mondta ki bűnösnek azt a vádlottat, aki a sértett által befogott kutya bőre alá adott, strychnint tartalmazó fecskendő alkalmazása során, az állat megmozdulása folytán a sértett kezét is megsértette, aki ezáltal a halálát eredményező sérülést szenvedett. A bíróság a vádlottat 1 év – végrehajtásában 3 év próbaidőre felfüggesztett – szabadságvesztés büntetésre ítélte. Az ítélet ellen az ügyész téves jogi minősítés miatt, míg a vádlott és a védője felmentés miatt jelentettek be fellebbezést. A Kúria az ügyészi állásponttal egyetértve a terhelt bűnösségét gondatlanságból elkövetett emberölés büntetében (rég. Btk. 166. § (4) bekezdés) mondta ki, ugyanis a vádlott nem állt foglalkozási szabályok hatálya alatt, amikor a bűncselekményt elkövette. A vádlott azonban azt kétség kívül tudta, hogy veszélyes mérget használ fel, amikor a kutya „elaltatására” vállalkozott, így kellő figyelemmel és körültekintéssel felismerhette volna, hogy ez a tevékenység az adott módon nem biztonságos, és következésképpen fennáll a sérülés lehetősége, amely akár a sértett halálával is járhat.

Az ítéletből hiányzik az állatkínzásban való bűnösség kimondása, azonban ki kell emelni, hogy az elkövetés idején az állatkínzás még nem volt bűncselekménnyé nyilvánítva.

⁴⁸⁴ Kúria Bfv.I.854/2007. számú határozata (BH2009. 5.)

7.4.2. Kutyák által okozott testi sértés

Az elsőfokú bíróság felmentette azt a vádlottat, aki ugyan őrző kutyáit kerítéssel elkerítve tartotta, de annak ismeretében, hogy onnan a kutyák korábban már kiszabadultak és másnak testi sérülést okoztak, nem erősítette meg a kerítést oly módon, hogy a kutyák kiszabadulását kizárja, melynek következtében a kutyák onnan ismét kiszabadultak és a telephely közelében munkálatokat végző sértett testi épségét életveszélyesen megsértették. Az elsőfokú bíróság a vádlottat az ellene gondatlanságból elkövetett életveszélyt okozó testi sértés vádjában nem találta bűnösnek, mely ítélet ellen az ügyészség jelentett be fellebbezést. A másodfokú bíróság a fellebbezés folytán a vádlottat a fentiek szerint bűnösnek mondta ki, és őt 6 hónap – végrehajtásában 1 év próbaidőre felfüggesztett – szabadságvesztés büntetésre ítélte (régai Btk. 170. § (7) bekezdés). A büntetőügy a védelmi fellebbezések folytán a Kúriára került, aki megállapította, hogy az ügyben a vádlott, mint kutyatartó személy mulasztása és a bekövetkezett eredmény között ok-okozati összefüggés mutatható ki, ugyanis a kutyák veszélyesnek minősülő egyedi viselkedésével a vádlott mindvégig tisztában volt, ahogy azzal is, hogy a kutyák képesek megszökni. Erre tekintettel pedig a vádlott terhére megállapított hanyag gondatlanság tekintetében a büntetőjogi felelősség megállapításának mindkét alapvető feltétele megvalósult, nevezetesen az objektív gondossági kötelelem megszegése, és a szubjektív előreláthatóság fennállása is.⁴⁸⁵

Hozzáteszem, hogy a kutyák támadásai kapcsán a töretlen bírói gyakorlat szerint gondatlanságból elkövetett testi sértésben gyakran mondják ki bűnösnek az elkövetőket.

7.5. Megbotránkozást kelt(het)ő szokások az állatkínzás aspektusából

Egyes szórakozások, tevékenységek és munkák sokszor megzavarhatják a köznyugalmat és állatkínzóknak kiálthatják ki azokat, akik ehhez kapcsolódó feladatokat végeznek. Kérdés azonban az, hogy ezen cselekmények valóban alkalmasak-e az állatkínzás megállapítására? Jelen fejezetben öt olyan tevékenységgel fogok foglalkozni, melyeknél az emberek farkast kiáltanak: a libatöméssel, a vadászattal, az állatkertekkel, a cirkuszi menaszériákkal, valamint a homárok megfőzésével.

⁴⁸⁵ Kúria Bhar.I.384/2014. számú határozata (BH2014. 256.)

7.5.1. Állatkínzás-e a libatömés?

A libatömés az egyik legrégebben űzött foglalkozás a magyar mezőgazdasági életben. Mindenki elment mellette, mindenki elfogadta, míg 2008-ban a bécsi székhelyű Négy Mancs Alapítvány kampányt nem kezdett ezen tevékenység ellen. Videókat osztott meg az interneten a vascsővel való tömésekről és feketelistát adott ki német és osztrák áruházláncoknak azon cégekről, akik rendszeresen libatöméseket folytattak. Ez a kampány olyannyira jól sikerült, hogy a szentesi Hungerit kénytelen volt leállítani a hizottállat-vágást, mely miatt 7-8- milliárd forintos kiesése lett a cégnek, és el kellett bocsátani 200 dolgozót. Az elbocsátások napjára az igazgató meghívta az alapítvány vezetőjét is, hogy mondja el a híreket az embereknek, de az nem jelent meg az ominózus napon. Később úgy nyilatkozott, hogy feleslegesnek tartotta a megjelenést, ugyanis nem ő a cég igazgatója. A Négy Mancs akciói nagy port kavartak Magyarországon, és ami a legérdekesebb, hogy még az Állatvédelmi Tanácsadó Testület is elhatárolódott tőlük, és a piacfelügyeleti szervek figyelmébe ajánlotta a csapat tevékenységét. Mindenki támadta őket, mert olyan állításokat tettek, amik nem voltak igazak. Például azt, hogy a tömés az kegyetlenség és állatkínzás, illetve, hogy a megnagyobbodott máj a libáknak szörnyű kínokat okoz. Ezen állításokat mérlegelve, dr. Sótonyi Péter és dr. Lorászko Gábor állatorvosok kiadtak egy cikket a Magyar Mezőgazdaság című lapban, és szakmai szemmel válaszoltak az elhangzottakra. Ebből az értekezésből kiindulva szeretném most ismertetni a libatömés lépéseit, és válaszolni arra a kérdésre, hogy valóban állatkínzás-e a libatömés?

Az elemzést hat szakaszra lehet bontani. Az első az állatok keltetése és nem szerinti szétválasztása, illetve a nemkívánatos egyedek megsemmisítése. A második szakasz az állatok tartása a tömési időszakot megelőzően. A tartásuk annyiban tér el a nem tömés céljából tartott állatokétól, hogy más a takarmányozásuk. A nyelőcső tágítására több zöld és rostos élelmet kínálnak fel a libáknak, ugyanis nincs begyük, és az élelmet a nyelőcsőben tárolják átmenetileg addig, ameddig az be nem jut a mirigyos gyomorba. Harmadik lépésként az állatok tartását kell megemlíteni a tömési időszak alatt. Ennek több fajtája létezik. Az egyik az, amikor a libákat ketrecben tartják. Ez mezőgazdasági szempontból nem éppen előnyös, mert az állatok stresszesek és idegesek lesznek, s ez a tömést jelentősen megnehezíti. A másik tartási forma a szabadon engedés. Ilyenkor a libák egy viszonylag nagy területen mozoghatnak, s kedvükre legelhetnek. A negyedik szakasz az állatok tömése. Ezzel el is érkeztem a fő kérdéshez, miszerint fáj-e a libának a tömés? Nem fáj. Az ehhez használatos eszköz Magyarországon egy gumicső, mellyel naponta kétszer juttatnak a libákba táplálékot, mindössze néhány másodperc

alatt. Anatómiailag a tápcsatorna a takarmány befogadása céljából alakult ki, így alkalmas anyag bejutása nem válthat ki fájdalmat. A libáknál hiányzik a garatzárasi mechanizmus, mert nincsen lágy szájpadrásuk, tehát a gumicső nincs akadályoztatva. Mindezen ismeretek után kijelenthető, hogy a tömés a libának csak kellemetlen érzést okoz, de semmiképpen sem szenved tőle. Ez abból is jól látható, hogy ha az egyik liba „készen” van, akkor megrázza a fejét, és elmegy vagy lekuporodik. Nincs semmiféle pánikreakció, nem akar menekülni. A libatartók még arra is figyelnek, hogy olyan ember adja be nekik a táplálékot, akit kiskoruk óta ismernek, hogy ne féljen az állat. Ötödik lépéséként azt kell megvizsgálni, hogy a Négy Mancs által olyannyira emlegetett megnagyobbodott máj fáj-e az állatnak? A válasz erre is az, hogy nem. A májban nincsenek érzőidegek, ugyanúgy, mint az embernél sincsenek. Nálunk például ezért olyan nehéz korán felismerni egy daganatos májat. A másik, ami kérdéseket vet fel, hogy a máj nyomása a többi szerv felé nem veszélyes-e. A libák, ahogy nő a májuk, megtanulják, hogyan helyezkedjenek el úgy kényelmesen, hogy a nagy májukat meg se érezzék. Ebből következően a gazdájuknak is vigyázni kell rájuk, mikor szállítja őket, mert nem mindegy, miként pakolja fel a libákat a teherautóra. Ezzel rá is térnék az utolsó szakaszra, az állatok szállítására. Ha a szállító rosszul fogja meg a libát, netán elejti vagy dobálja, a máj megrepedhet, amely következtében a liba elvérzik. Habár nem éppen az állat sajnálata miatt, de nagyon figyelnek arra, hogy semmilyen kényelmetlen behatás ne érhesse a libákat a szállítás közben. Az egész eljárási procedúrát vizsgálva, tehát a keltetéstől a vágóhídra érkezésig, a libák mindössze 1 %-a pusztul el, ami nem éppen kirívóan magas szám.⁴⁸⁶

Akkor állatkínzás-e a libatömés? A szakértők szerint a válasz erre egyértelműen az, hogy nem, nem állatkínzás, amennyiben betartják a szakmai és az állatjóléti szabályokat a tömés során.

7.5.2. Vadászat: szórakozás, sport vagy állatkínzás?

A már korábban ismertetett Vadászati törvény megannyi tilalmat állít fel az állatok védelme érdekében. Az általános rendelkezésekben tiltja a vad zavarását (vadászaton kívül), a vad fennmaradásának veszélyeztetését, a fészkek megrongálását, elpusztítását és az emlősök kotorékainak és búvóhelyeinek füstképzéssel való zavarását és elgázosítását.⁴⁸⁷ Tilos a vadnak a kínzása, sőt, még az elejtése és elfogása sem társulhat kínzással. A vadász köteles az általa sebzett vagy az egyébként súlyosan beteg vadat annak elejtése céljából felkutatni, s a vadat,

⁴⁸⁶ SÓTONYI Péter- LORÁSZKÓ Gábor: *A libatömés nem állatkínzás*, Magyar Mezőgazdaság c. lap, Budapest, 2008. október 15., 22-32. oldalig

⁴⁸⁷ 1996. évi LV. törvény 28. §

kímélete érdekében, gyors és azonnali halált okozó lövéssel kell elejteni.⁴⁸⁸ A törvény tiltja a szenvedést okozó tiltott eszközök használatát, így Magyarországon tilos mérgezett hegyű nyílveendővel, számszeríjjal, nem megfelelő vadászíjjal, lőfegyverre szerelt hangtompító eszközzel, horoggal, hurokkal (...) vadászni.⁴⁸⁹ Fontos még kiemelni azt, hogy tilos a falkavadászat, vagyis az, amikor több kutyát ráuszítanak egy vadra.⁴⁹⁰ A törvény vadvédelmi vagy vadgazdálkodási bírságot szab ki a jogsértő személyekre.

Ezen jogi kitérő után Nádházy Zsolt cikkének alapulvételével próbálok választ adni arra a kérdésre, hogy a vadászat állatkínzásnak minősül-e. Sokan azzal vádolják a vadászokat, hogy kipusztítják a különböző állatfajokat. Nos, ez ebben a formában csak az orvvadászokra lehet igaz, a hivatásos vadászokra nem. Ugyanis a vadászok - hivatásukból fakadóan - éppen arra törekednek, hogy a természet egyensúlyát visszaállítsák. Az előzőekben tárgyalt vadászati törvény sem azt a látszatot kelti, hogy a vadászok kínoznák az állatokat, sőt, inkább arra mutat rá, hogy magukénak érzik azt a célt, hogy az emberek és az állatok harmóniában tudjanak élni egymással.⁴⁹¹

A vadászat tehát Magyarországon, a szabályok betartásával nem minősül állatkínzásnak, nem úgy, mint Angliában, ahol a rókavadászatok során az a cél, hogy a kutyák minél több bűvőhelyet kiássonak, és minél több rókát szétmarcangoljanak. (Megjegyzem, hogy ez nyilván furcsán hangozhat a megannyi, általam is említett angliai állatvédelmi szabályozás miatt, de ennek a sportnak akkora hagyománya van, hogy a parlament, amikor bűncselekménnyé akarta nyilvánítani, nem járt sikerrel, mert a hír nagymértékű közfelháborodást keltett az emberekben. Ekképpen győzött a köz akarata, és a tradicionális állatkínzásos sport megmaradt.)

A vadászat tehát nem bűncselekmény. A hivatásos vadászok nélkül könnyen felborulna a természeti egyensúly, megjelenének az invazív fajok és olyan állatfajok tűnnének el végleg, akiknek korábban azok voltak a megszokott élőhelyük. A „hobbivadászat” is szigorú szabályozásokhoz van kötve, és amennyiben nem valósít meg a vadász állatkínzást, úgy bűncselekményről sem beszélhetünk. Nagyon leegyszerűsítve a morális kérdéskört, vannak, akik saját maguk szerzik meg az ételüket vadászattal vagy horgászattal, és vannak, akik ugyanezt az ételmet a boltban veszik meg a húspultból. Ekképpen nem lehet pálcát törni azok

⁴⁸⁸ 1996. évi LV. törvény 29.§

⁴⁸⁹ 1996. évi LV. törvény 68. §

⁴⁹⁰ 1996. évi LV. törvény 71.§

⁴⁹¹ NÁDHÁZY Zsolt: *Sport vagy állatkínzás?*, A Vadgazda c. lap, Budapest, 2003. december, 26-27.

felett, akik a „zsákmányszerzés” módjának ezt a fajtáját választják és szemtől szemben ejtik el az állatot.

7.5.3. Az állatkertek dilemmája – Interjú egy állatorvossal

A mai napig nagy társadalmi vita övezi azt a kérdést, hogy az állatok állatkertekben tartása állatkínzásnak minősül-e. Ahhoz, hogy ezt a kérdéskört megfelelően tisztázni lehessen, fontos ismertetni a jogi szabályozást, melynek háttérét a 3/2001. (II.23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelete adja. A rendeletet korábban már ismertettem. Ezen szabályozás alapján minden adott ahhoz, hogy az állatok jólétben éljenek az állatkertekben. Azonban nem lehet eltekinteni attól a tényről, hogy az állatok az egész életüket bezárva élik le, s csak keveseknek adatik meg a lehetőség arra, hogy visszaintegrálják őket természetes élőhelyükre.

Vajon az állatok ezt hogyan élik meg? Ennek a megválaszolására felkértem dr. Hill Istvánt, a Magyar Állatorvosi Kamara Felügyelő Bizottságának elnökét, aki sok éven át dolgozott állatorvosként a Fővárosi Állat- és Növénykertben. Ennek során nemcsak állatgyógyászati feladatokat látott el, hanem lehetősége volt arra is, hogy tanulmányozhassa a fajok viselkedését zárt körülmények között.

Szerző: Hogyan biztosíthatóak a rendeletben előírt feltételek (életkor szerint módosulnak a környezeti ingerekre adott válaszok, ezek nyomán követése, a bemutatási programok változásának hatása az állatok tartási módjára) folyamatosan?

dr. Hill István: *Az állatkertek törekednek a törvényi előírások szerinti tartásmód fenntartására, mind műszaki, mind emberi oldalról, azonban, például az életkor szerinti változás hozta környezeti igénymódosulás szinte folyamatos fejlesztést követel egy-egy adott célcsoportban. A folyamatosan változó közösségi igények nehezé, sőt, sok esetben akár átmenetileg lehetetlenné teszik az állatok optimálisnak megfelelő tartását, ezért ezeket a programokat viszonylag rövid ideig tartják fent.*

Szerző: Hogyan találkozik az állatok igénye az állatkerti látogatók elvárásaival?

dr. Hill István: *Roszul. Az állatkerteknek két típusa van. Az egyik a bemutató típusú állatkert, melynél a látogatók igénye - az állatok életének megismerésére folytán kényszerűségből - az*

állatok életminőségének romlásához vezet, mert (gondoljunk a rejtett életmódú állatokra) ezeket olyan környezetbe kell kényszeríteni, hogy a látogatók mélyebb bepillantást nyerhessenek életükbe, mely számukra idegen. A második típusba a fajmegőrző típusú állatkert tartozik, ahol nem a látogatók igényei határozzák meg az állatok tartását és bemutatását, hanem az állatok igényeinek elsődlegességével működtetik az állatkertet. Az első esetben a törvényi lehetőségek határán tartják az állatokat, míg a második esetben messze a törvények adta keretknél jobb minőségben élhetnek.

Szerző: Mely állatfajok viselik jól az állatkerti tartást és melyek nem? Hogyan oldható fel ez az ellentét, ha van?

dr. Hill István: *Van ellentét az állatok bemutatása és az állatok igényei között. Ezért minden típusú állatkert törekszik arra, hogy azoknál a fajoknál, akik rosszul viselik az ember közvetlen jelenlétét, próbálják minimalizálni az állat-ember különböző csatornákon létrejövő kapcsolatát, míg azoknál a fajoknál, ahol az állatok számára az ember jelenléte tolerálható, ad absurdum igényli az állat az emberrel való kapcsolatot, ott megteremtjük a közvetlen kontaktus lehetőségét.*

Szerző: Az állatkertet látogató személyek viselkedése, magatartása milyen mértékben befolyásolja az állatkertben tartott állatok életminőségét?

dr. Hill István: *Nagy kérdés, mert a nagy tömegű látogatók között mindig vannak olyan egyének, akik vagy pszichés zavarból, vagy az ismeretek hiányából, vagy mindkettőből adódóan nem tisztelik sem az állatokat, sem pedig azok épített környezetét, ezért tehát viselkedésükkel jelentős károkat okozhatnak mind a tartóhely, mind pedig az állatok életminőségében. Ezért minden állatkertnek messzemenőig törekednie kell a tartott élőlények biztonságának megóvására. Az állatok tartásán és bemutatásán kívül ezért az ő életük megóvása szintén kiemelt feladat, s ezt bármilyen módon, akár írásos, akár fényképes, akár a helyi biztonsági személyzet szóbeli figyelmeztetése vagy irányítása mellett kell végezni, pontosan azért, hogy az élőlények élete, életminősége, egészsége ne legyen veszélyben.*

Szerző: Ön szerint állatkínzásnak minősül-e az állatok állatkertekben való, eredeti környezetüktől eltérő tartása?

dr. Hill István: *Egyértelmű választ nem lehet adni. Nagyon sok kihalás szélén lévő faj utolsó egyedei élnek állatkertekben. Az állatok igényeinek figyelembe vételével, megfelelő törvényi keretek között nem minősül állatkínzásnak az állatok eredetétől eltérő helyen való tartása. Nem jogi, hanem erkölcsi dilemma az, hogy egy adott állatkertben - még, ha minden vonatkozó előírást, szabályt, előírást be is tartanak -, amikor egy adott élőlénycsoport elpusztul, vagy akár többszöri próbálkozás után is csak meglehetősen rövid ideig maradnak életbe, akkor meg szabad-e azt tenni, hogy ezt az élőlénycsoportot – az elhalálozások ellenére - továbbra is próbáljuk integrálni az állatkert élet- vagy állatközösségébe?*

A fentiekből ugyanarra a következtetésre juthatunk, mint a libatömésnél és a vadászatnál kifejtettek vonatkozásában. Amennyiben az állatkertek a szabályokat megtartják és figyelmet fordítanak az adott fajra jellemző állatjóléti igényekre, úgy az állatok állatkertben tartása nem számít állatkínzásnak. E körben is inkább az emberek, látogatók magatartása okozhat az állatokban komoly lelki károkat, így fontos, hogy a látogatók is tartsák be az állatvédelmi szabályokat, és ne ütlegetjék az ablakokat, ajtókat, ne ordítsanak az állatok mellett.

7.5.4. A cirkusz, mint szórakoztató egység

Egy nagyon régi, ámde örök érvényű mondást idézve: „*Panem et circenses*”, vagyis „*kenyeret és cirkuszt*” a népnek. Az ókori Rómában a nép kiélhette vágyait a gladiátorharcokon, és addig nem foglalkoztak az állami viszályokkal. A kegyetlen mézárásokat később felváltotta a cirkusz mai, vidámabb formája, ahol akrobaták és különböző, nem mindennapi képességekkel megáldott emberek szórakoztatják a nézőközönséget egyénileg vagy állatokkal együttműködve. A fenti vidámság ellenére rengeteg kép található meg a nemzetközi médiában különféle „nevelési” célzatú ostromozásról, tüzes vassal piszkálásról, melynek alanyai kutyák, majmok, elefántok, tigrisek és oroszlánok. A cirkuszi menaszériákra vonatkozó jogszabályokat a korábbiak során már ismertettem. A cirkusz olyan, állatok tartására szolgáló létesítmény, amelyet cirkuszi előadásra, mutatványra betanított, illetve betanítandó állatokból álló állatsereglet tartására létesítettek, illetve tartanak fenn, és amely az állatok tartására a jogszabályi és a hatósági előírásoknak megfelelő létesítménnyel, berendezésekkel és eszközökkel, továbbá az állatok ellátására, betanítására, felügyeletére az ilyen előírásoknak megfelelő szakszeméllyel rendelkezik. A cirkuszi menaszéria tarthat különösen veszélyes állatot is, azonban rendelkeznie kell az adott faj mérge elleni ellenanyaggal. A cirkuszokra is irányadóak az Állatvédelmi törvényben foglalt rendelkezések, illetve természetesen a

részletszabályokat tartalmazó kormányrendelet szakaszai, melyet a korábbiak során ismertettem. Ekképpen az állatokat lehet ugyan (és kell is) nevelni, de ahhoz nem lehet olyan eszközöket használni, melyek súlyos lelki és fizikai károkat okoznak. Richter József, a Nemzeti Cirkusz igazgatója akként nyilatkozott, hogy „*Nincs egyetlen olyan állatszár sem, amely csupán ketrecben tengődve élné le az életét. (...) Az állatokat csak játékosan lehet tanítani, és ők is szórakozásból tanulnak.*”⁴⁹² Az igazgató állításait elfogadva a játékos tanítás és nevelés teljesen törvényes, és amennyiben azt vesszük alapul, hogy az állatok már kiskoruktól kezdve emberek között szocializálódnak, így megszokják mind az embereket, mind a fény- és hanghatásokat, a cirkuszi állatok mutatóvárossá nevelése - ebben a formában - nem számíthat állatkínzásnak.

7.5.5. A homárok élve megfőzése

A homárok élve megfőzése többszáz évvel ezelőtt alakult ki, ugyanis az emberek rájöttek arra, hogy a halott homár húsában olyan baktériumok találhatóak, amelyek az ember rosszulletét, kevésbé szerencsés esetben a halálát okozhatják. A rákok kopoltyúkkal lélegző vízi állatok. A központi idegrendszerük úgynevezett kötél-hágcsó idegrendszer, mely nemcsak az érzéki benyomásokat tudja feldolgozni, hanem hatást gyakorol a szervekre és az anyagcsere-folyamatokra is.⁴⁹³ A fájdalomérzékelésük körében így megállapítható, hogy olyat, mint az ember, biztosan nem éreznek, inkább csak a fizikai, mechanikus behatást érzékelhetik. Nem lehet azonban eltekinteni attól a tényről, hogy a rák megpróbál a forró vízből menekülni, és nem érti, hogy mi történik, ezért az élve megfőzés kegyetlen egy élőlényel szemben. A mai modern korban a fejlettebb országokban a séfek megkövetelik a megfőzés előtti pillanatban történő leölést, mely hatásos, ugyanis azok a baktériumok, melyek a homár testében vannak, nem szaporodnak el olyan mértékben, hogy az rosszulletet okozhasson.

Svájc 2018-ban hozott törvényt a homárok élve megfőzése ellen, így ott őket már nem lehet efféle brutalitásnak kitenni. Emellett Svájc azt is szabályozza, hogy a homároknak a szállításuk során a természetes élőhelyükhöz közeli körülményeket kell teremteni, így vízben szállítandók és nem tehetőek fel élve a jégtömbökre.⁴⁹⁴

⁴⁹² CZERNY Róbert: *Az állatvédelem tízéves törvénye és tízparancsolata (1998-2008)*, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2009, 70-71.

⁴⁹³ GRUNER, Hans-Eckhard: *Urania Állatvilág: Alsóbbrendű állatok*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1971., 506.

⁴⁹⁴ STREET, Francesca: *Switzerland bans boiling lobsters alive*, 2018.01.12., <https://edition.cnn.com/travel/article/switzerland-lobster-boiling-banned/index.html>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

De mi a helyzet Magyarországon? Az állatkínzás alapesetét csak gerinces állatra lehet elkövetni. A rák azonban az ízeltlábúak közé tartozik, így egy alacsonyabb osztályba és törzsbe, tehát nem lehet a bűncselekmény elkövetésének a tárgya. Ekképpen bűncselekmény nem valósul meg, ha valaki élve megfőz egy homárt, inkább a morális vetülete lehet a cselekménynek megkérdőjelezhető és megvetendő.

7.6. Az állatkínzások társadalmi megítélése egy anonim kérdőív alapján

A kutatásom részeként, még 2016-ban csináltam egy anonim kérdőívet, melyet 51 személy (32 nő és 19 férfi)⁴⁹⁵ töltött ki. Meglepő eredmények születtek igen sok kérdésnél, ugyanis nem gondoltam volna, hogy ez a téma annyira nagy megbotránkozást kelt az emberekben, hogy akár még a halálbüntetést is elfogadhatónak tartanak egyes esetekben. Mivel - technikai okokból - csak 51 ember válaszolhatott a közvélemény-kutatásomban feltett kérdéssorra, ezért nem mondhatom azt, hogy ez a kérdőív a társadalom egészének véleménye lenne. Mégis érdemesnek tartanám ismertetni az eredményeket, egyrészt azért, mert anonimitásban az emberek őszintébben szoktak válaszolni, másrészt, mert egy átfogó képet kaphatunk az állatkínzások társadalmi megítéléséről.

A megkérdezett személyek 10%-a nem volt tisztában azzal, hogy egyáltalán az állatkínzás bűncselekmény Magyarországon, amely igen rossz arány a mindössze 51 válaszadóból. Arra a kérdésre, hogy mi illik bele az állatkínzás fogalmába, elég egyöntetű válaszok születtek, e szerint állatkínzás a bántalmazás, az elpusztítás, az állandó fogságban tartás, az állatviadaloztatás, az éheztetés, az állatkísérletezés és az elhanyagolás. Ami meglepő volt, hogy sokan a nevelési célzatú bántalmazást is elítélték. Arra a kérdésre, hogy a megkérdezettek milyen büntetéssel sújtánának egy olyan személyt, aki úgy pusztít el egy állatot, hogy annak különös szenvedést okoz, igencsak radikális válaszok születtek. Érdekes, hogy az elkövetőt senki nem mentené fel, senki nem részesítené megrovásban, és senki nem szabna ki rá felfüggesztett szabadságvesztést. E körben a válaszadók többsége minimum 3 évig terjedő szabadságvesztést szabna ki, de amint azt már a fejezet elején említettem, 5 olyan személy is volt, aki, ha tehetné, halálbüntetést kérne az illetőre. Ez azt jelentené, hogy az állatkínzás egy megítélés alá esne egy ember megölésével, ha a 23/1990. AB határozat már nem létezne. Sokan írták még azt, hogy a szemet szemért, fogat fogért elvet, vagyis a Talio-elvet alkalmazzák, illetve felvetődött a kényszerterápia, illetve a 150 óra ellenőrzött menhelyi közérdekű munka

⁴⁹⁵ A válaszadók átlag életkora 24,4 év volt.

is, mint lehetséges szankciók. Mivel engem mindig foglalkoztatott az, hogy az állatkínzások száma miért nem csökken, erről is megkérdeztem az embereket. Elsőként arra vártam a választ tőlük, hogy mit tennének akkor, ha a hozzátartozójuk által észlelnének e fajta bűncselekményt. A döntő többség közbelépne, mentené az állatot, de további lépéseket nem tenne, lévén, hogy hozzátartozóról van szó. Sokan viszont akként válaszoltak, hogy feljelentnék a családtagot. Többen is voltak, akik nem tudtak erre válaszolni, ugyanis elképzelhetetlennek tartják azt, hogy bármelyik hozzátartozójuk ilyet tegyen. Ugyanezt a kérdést tettem fel a következőkben, annyi különbséggel, hogy az állatkínzást nem hozzátartozó, hanem egy idegen ember követi el. A legtöbben azt a választ adták, hogy feljelentnék az állatkínzót. Sokan mentenék az állatot, értesítenék az állatvédelmi szervezeteket vagy a rendőrséget, illetve megpróbálnának közbelépni. 7 ember vélekedett úgy, hogy az illetőt megvernék, hogy többé ilyen eset ne fordulhasson elő. Ezek a válaszok igencsak sok mindent megmagyaráznak, ugyanis, mint látható, eléggé kevesen folyamodnának feljelentéshez, akár hozzátartozóról, akár idegenről lenne szó. Mint az az előbbiekből kitűnik, a legtöbben az állatot mentenék, vagy megpróbálnának közbelépni. S hogy miért lehet ez? Valószínűleg azért, mert az emberek félnek. Félnék attól, hogyha valaki képes megkínózni egy állatot, az legközelebb ugyanezt egy emberrel is meg fogja tenni. Az utolsó kérdésemre, miszerint kellene-e szigorítani a Btk.-beli tényállást, 31 igen és 15 nem válasz érkezett. Sokan arra hivatkoztak, hogy nem elég elrettentő a jelenlegi szabályozás. Többen nyilatkoztak úgy, hogy azért kell a szigorítás, mert aki állatot öl, az legközelebb embert fog bántani. Volt olyan is, aki a régimódi módszerekben hisz, mint a pellengérré állítás, a munkatáborba küldés vagy a már sokszor emlegetett halálbüntetés. Érkezett olyan válasz is, aki minősített esetként behozná a különös kegyetlenség fogalmát a különös szenvedés helyett. Mások terápiás kezelésekre küldenék az elkövetőt, s megint mások az állat azonnali elkobzását kérnék.

Úgy gondolom, hogy ezeken a válaszokon érdemes elgondolkodni, mert kitűnik, hogy a megkérdezett emberek teljesen nyitottak az állatok irányába, és mélyen elítélik a kínzásukat, megölésüket, mely azt is jelentheti, hogy mára talán pozitív irányba mozdult el az állatok megítélése hazánkban. Egyre többen csatlakoznak állatvédelmi szervezetekhez, fajtamentőkhöz, s egyre többen hajlandóak pénzzel támogatni az alapítványok, illetve a menhelyek munkáját is, amely elengedhetetlen ahhoz, hogy az állatvédelem ne csak egy levegőbe mondott fogalom legyen Magyarországon, hanem egy működő intézmény.

Bár a kérdőívet 2016-ban készítettem el, a társadalmi hozzáállás ma sem változott. Az internetes cikkekben a kommentelők mélyen felháborodnak az állatkínzások kapcsán, és hasonlóan drasztikus büntetéseket tartanának megfelelőnek, mint a kérdőívet kitöltő emberek.

Mint állatszerető személy, egyetértek azzal, hogy az állatkínzóknak elrettentő büntetéseket és leginkább végrehajtandó szabadságvesztést kellene kapniuk. Jogalkalmazóként viszont látom ennek a problémás vetületét is. A jogrendszer elsődlegesen az embereket védi. Amíg egy ember a másik ember sérelmére elkövetett bűncselekményért sokszor minimális büntetést (vagy intézkedést) kap, addig miként lehetne egy állatkínzót súlyosabban felelősségre vonni? Példának okáért, ha valaki másnak súlyos testi sérülést okoz, és ezért csak pénzbüntetésre ítélik, hogyan lehetne elvárni azt, hogy egy állat helytelenül tartása miatt az elkövető végrehajtandó szabadságvesztést kapjon? A példa rendkívül sarkalatos, de jól szemlélteti az emberi moralitást és a jogrendszer különbözőségét.

7.7. Az állatok eutanáziája

Mivel az állat életét elfogadható ok nélkül nem lehet kioltani, mindenképpen szükségesnek tartom ismertetni azokat a részletes szabályokat, melyek alapján az ok elfogadhatóvá válik. Jelen alfejezetben nem kívánok részletesen kitérni a korábban már ismertetett szabályokra, hanem kifejezetten azt mutatom be jogszabályok és kamarai utasítások alapján, hogy mik az állati eutanázia szabályai. Ugyanis, ha ezeket valaki megszegi, legyen az akár állatorvos, elköveti az állatkínzás bűncselekményét.

7.7.1. Az általános szabályok

Az Átv. kimondja, hogy az állat életét elfogadható ok vagy körülmény nélkül kioltani nem szabad. Ez alól kivétel az élelmezési cél, a prémtermelés, az állományszabályozás, a gyógyíthatatlan betegség, a fertőző betegségek elleni prevenció és kontroll, a kártevők irtása, a tudományos kutatás, illetőleg az el nem hárítható támadás megakadályozása. Kutya és macska élete nem oltható ki élelmezési célból és prémtermelés miatt.⁴⁹⁶

Az állat életének kioltása kizárólag kábítás útján lehetséges. Ez a szabály nem vonatkozik a gerinctelen állatokra, az élelmezési célból levágott baromfira és nyúlra, illetőleg a szükséghelyzetre, azonban ezekben az esetekben is gondoskodni kell arról, hogy az állat

⁴⁹⁶ 1998. évi XXVIII. törvény 11. §

életének kioltása szakszerű legyen és az a lehető legkisebb szenvedéssel járjon. Külön jogszabály rendelkezik arról, hogy mikor nem kötelező az előzetes kábítás, például, ha az eljárás teljes öntudatvesztést, érzéketlenséget vagy halált okoz.⁴⁹⁷

7.7.2. A kedvtelésből tartott állatok eutanáziájáról általában

E tárgykörrel a Magyar Állatorvosi Kamara (a továbbiakban: Kamara) adott ki 2010-ben egy szakmai iránymutatást, mely alapján a továbbiakban kifejtésre fog kerülni az eutanázia - köznyelven végleges elaltatás - végrehajtásának szabályozása. Az eutanázia végrehajtására az állatorvos tehet javaslatot a tulajdonosnak, ha az szakmai szempontok alapján indokolt, de az erről való döntési jogosultság kizárólag az állat tulajdonosát vagy a tulajdonos által megbízott személyt érinti. Amennyiben az eutanáziát illetően konszenzus van az állatorvos és a tulajdonos között, első lépésben szükséges kitölteni egy nyilatkozatot arról, hogy az állattartónak az állat felett teljes rendelkezési joga van és kéri a végleges elaltatást. Amennyiben ez a felhatalmazás szóban vagy távközlő útján történik, a Kamara kifejezetten azt javasolja, hogy a végrehajtás előtt élőszóban ismétlje meg az állatorvos munkatársa előtt ezen kívánalmát az állattartó.

Az eutanázia módjáról az állatorvos dönthet, de figyelembe kell vennie a mindenkor hatályos jogszabályokat és az állattartó érdekét. A kedvtelésből tartott állatok eutanáziájánál, ha arra van lehetőség, minden esetben előzetesen el kell kábítani az állatot. A Kamara ezt úgy határozza meg, hogy a műtéti mélységet elérő, teljes, előzetes altatást kell létrehozni a műtéti narkózis előidézéséhez használt szerekkel. Kistestű állatok esetében - bizonyos esetekben - engedélyezett az indukciós kamrákban lévő altatógázok használata is.⁴⁹⁸

7.7.3. Az emberi tényezőkről

A Kamara helyesen ismerte fel azt a körülményt, hogy egy társállat végleges elaltatásánál nem csak az állat érdekeit kell figyelembe venni, hanem fokozott gondoskodást igényelnek az állattartók is. Egyrészt súlyos lelki tehernek vannak kitéve, másrészt az altatás ritkán, de veszélyt jelenthet a testi épségükre is. Ezért a Kamara egy nyolc pontból álló iránymutatást fogalmazott meg arra nézve, hogyan kell az állatorvosnak kommunikálni az állattartóval és milyen figyelmeztetéseket köteles elmondani nekik. Íme a nyolc pont:

⁴⁹⁷ 1998. évi XXVIII. törvény 12. §

⁴⁹⁸ A Magyar Állatorvosi Kamara által 2010. szeptember 29. napján kiadott Szakmai irányelv, 1. oldal

- a) az állattartónak meg kell adnia a szükséges szakszerű tájékoztatást, valamint a lelki-érzelmi támogatást,
- b) az állattal való bánásmódnak kíméletesnek, de határozottnak kell lennie,
- c) amennyiben az állattartó jelen kíván lenni az elaltatás végrehajtásakor, fel kell készíteni lelkileg a beavatkozás során fellépő, esetlegesen ijesztő jelenségekre, és el kell magyarázni neki, hogy ezen jelenségek nem a fájdalmat jelzik (pl.: izomremegés, nyitott szem, hangadás, stb...),
- d) a segédszemélyzetnek tisztában kell lennie arról, hogyan kell megfelelően rögzíteni az állatot, mi az oka az eutanáziának, ismernie kell az alkalmazandó eljárást és az eljárás menetét,
- e) gondoskodni kell - a használt szertől függően - az állat előzetes kábításáról vagy altatásáról, indokolt esetben véna-katétert is használni kell,
- f) a nagytestű állatok eutanáziája veszélyt jelenthet a jelen lévő személyekre, még akkor is, ha egyébként engedelmes,
- g) minden esetben meg kell győződni a halál beálltáról és
- h) a húsevő állatoknál mindig fokozott figyelemmel kell lenni a veszéttséggel összefüggő jogszabályokra és hatósági előírásokra.⁴⁹⁹

7.7.4. A végrehajtás módja

A kíméletes végrehajtás legelterjedtebb módja az injekciós készítmény beadása. Ez minden olyan esetben alkalmazható, ha az állat biztonságosan és fájdalommentesen megfékezhető és az injekció szakszerűen beadható. Amennyiben az állat veszélyes az emberre, ajánlott szájon keresztül beadni a nyugtatókat. Előzetes mély altatás szükséges minden olyan esetben, amikor az injekció fájdalmat vagy szenvedést okozna. A tulajdonost minden esetben tájékoztatni kell az elhullott állat elhelyezésének a lehetőségeiről. Szóba jöhet a tetem hatóság általi megsemmisítése, az állattartó általi eltemetése, az állat elhamvasztása, majd urnába helyezése, illetőleg egyéb elhelyezési módok is.⁵⁰⁰

⁴⁹⁹ A Magyar Állatorvosi Kamara által 2010. szeptember 29. napján kiadott Szakmai irányelv, 2. oldal

⁵⁰⁰ A Magyar Állatorvosi Kamara által 2010. szeptember 29. napján kiadott Szakmai irányelv, 1. oldal

7.7.5. Az eutanázia során felhasználható készítmények

Csak olyan eljárás alkalmazható, mely az állatnak nem okoz szenvedést. A gyakorlatban ajánlatos olyan készítményeket alkalmazni, melyek közvetlenül a központi idegrendszer működésére hatnak, azt bénítják, melynek következtében az állat elveszíti a tudatát és nem érzékel fájdalmat. Ritkán, de előfordulhat olyan helyzet is, melyben az állatot nem lehet befogni vagy egyéb okból megközelíthetetlen (pl. veszett), ilyenkor kerülhet sor az injekciótól és a gáztól eltérő más fizikális módszerek alkalmazására, mint például az állat lelövetésére. A fizikális eutanáziát egyébként a Kamara nem javasolja, ugyanis az egyrészt veszélyes lehet a személyzetre, másrészt visszaszító lehet az állat gazdájának. Fizikális mód az áramütés, a lelövés, a szögpuska, a nyakcsigolya diszlokáció és a dekapitáció (lefejezés).⁵⁰¹

7.7.6. Az Európai Unió szabályozása

Az Európai Unió mindig is nagy hangsúlyt fektetett a környezet és a természet védelmére. E körben ismerte fel azt is, hogy az állatok leölése szenvedést, fájdalmat, szorongást, félelmet okozhat, így nem mindegy, hogy a művelet végrehajtása miként történik meg. Az első ehhez kapcsolódó irányelvet 1993. decemberében fogadták el, melyet az 1099/2009. számú EK rendelet módosított.

A rendelet hatálya csak és kizárólag a gerinces állatokra terjed ki, azonban nem sorolja ide a hullóket és a kétélűeket. Ennek miéértjére magyarázattal nem szolgál. Tekintettel arra, hogy számos leölési mód fájdalmas lehet az állat számára, a rendelet kötelezővé teszi az előzetes elkábítást. Ez alól - természetesen - megfogalmaz kivételeket is.

Fontos kitétel, hogy a leölést csak olyan személy végezheti, aki rendelkezik az ehhez szükséges képesítéssel. Ezen kívül a végrehajtó személynek és az asszisztenciának figyelnie kell az állatjóléti feltételekre is. Magyarországon az állatorvosoknak nem csak a művelet végrehajtása a feladata, hanem az is, hogy az állat tulajdonosát megnyugtassa, felkészítse a várható következményekre és orvosilag is támassza alá a leölés szükségességét. Ezen kívül figyelemmel kell lenni az állat leölés előtti állapotára, betegségére, fájdalomérzékelő képességére. Így például, egy súlyos oxigénhiánnyal küzdő állat már az előzetes kábítás során is megfulladhat,

⁵⁰¹ A Magyar Állatorvosi Kamara által 2010. szeptember 29. napján kiadott Szakmai irányelv, 3-4. oldal

tehát úgy kell figyelni a változó életjeleit, hogy még a fulladás előtt, a szenvedés elkerülése végett megkapja a szívbénítő végleges injekciót.

A vágóhídi állatok esetében is szükséges a kábítás, azonban ez alól kivételt tesz a rendelet, és akként rendelkezik, hogy a torok éles késsel történő, nagyon pontos elvágásával is végre lehet hajtani a műveletet. A vágóhidakra szállított állatok leölése sokszor visszaélésekre adhat okot. Elég csak arra gondolni, amikor valaki azért lesz „mészáros”, mert így éli ki a rejtett agresszióját, és különös élvezettel nézi végig az állat haláltusáját. Az ilyen és ehhez hasonló esetekre a rendelet létrehozta az állatjóléti tisztviselő intézményét, akinek az a feladata, hogy felügyelje mind a szakszerű leölést, mind azt, hogy az állat a leölés előtt se érezzen szükségtelen szenvedést, félelmet.

A rendelet különbséget tesz leölés és sürgősségi leölés között. A leölés minden olyan szándékos eljárást magában foglal, amely az állat halálát okozza. A sürgősségi leölés a sérült, illetőleg komoly fájdalommal vagy szenvedéssel járó betegségben szenvedő állatok leölését jelenti, amennyiben nincs más gyakorlati lehetőség a fájdalom vagy a szenvedés enyhítésére. Ezzel szemben kiirtásnak minősül az állatoknak a közegészségügyi, állategészségügyi, állatjóléti vagy környezeti okokból, a hatáskörrel rendelkező hatóság felügyelete mellett történő leölése.

Az állatokat a leölés során meg kell kímélni minden elkerülhető fájdalomtól, szorongástól vagy szenvedéstől. Ennek biztosítása érdekében meg kell tenni minden szükséges intézkedést annak érdekében, hogy az állatok:

- fizikai kényelmet és védelmet kapjanak,
- sérülés elleni védelmet kapjanak,
- olyan bánásmódban részesüljenek, amely figyelembe veszi a szokásos viselkedésüket,
- ne mutassák elkerülhető fájdalom, félelem vagy rendellenes viselkedés jeleit,
- ne szenvedjenek hosszan takarmány- vagy vízmegvonástól és
- ne legyenek kitéve más állatokkal való sértő érintkezésnek.

A rendelet ezután sorra veszi a vágóhidak, az otthoni fogyasztás céljából történő leölés és az állatjóléti tisztviselő intézményét. Ezek iránymutatásokat adnak azt meghatározva, hogy milyen feltételeknek kell megfelelnie a létesítményeknek, illetőleg a személyeknek. Ami viszont ennél érdekesebb, az a záró rendelkezések között található, a rendelet kimondja ugyanis, hogy a nemzeti szabályozás a rendelettől eltérhet, és szigorúbb szabályokat állapíthat meg az állatok védelme érdekében.

A rendelet mellékletei tartalmazzák a konkrét leölési módokat. E szerint megkülönböztethetünk mechanikus, elektromos áram alkalmazásával járó, gáz alkalmazásával járó és más módszereket.

A mechanikai módszerek közül az első a behatoló, rögzített závarzatú eszköz, melyet minden fajnál és minden esetben alkalmazni lehet. A második módszer a nem behatoló, rögzített závarzatú eszköz, melyet a haszonállatok leölésénél lehet alkalmazni. A leölés harmadik mechanikus módja a szabadgolyós lőfegyverrel való kioltás, mely minden fajnál és minden esetben alkalmazható. A negyedik, sokkal kegyetlenebbnek ható módozat az összezúzás. Ennél a leölési technikánál a rendelet nagyon szigorúan fogalmaz és nagyon leszűkíti a használati kört, ugyanis ez csak a 72 óránál fiatalabb csibéknél és egyéb embrióknál lehetséges. Ez talán nem is csoda, hiszen az állat azonnali felaprítását jelenti. A következő mechanikus módszer a csigolyatörés, melyet a legfeljebb 5 kg-os baromfinál enged a rendelet. Ez az, amikor pusztán kézzel kitekerik a baromfik nyakát. Ez a módszer a fájdalomnélkülisége, a gyorsasága és a biztonsága miatt még ma is nagyon elterjedt a falvakban. Az utolsó módozat a fejre mért hirtelen ütés, és talán ez is barbárul hangozhat, azonban, ha szakszerűen végzik, tényleg csak egy ütés történik, melyből az állat semmit nem fog fel és nem érez fájdalmat. Ezt egyébként a legfeljebb 5 kg súlyú malacnál, báránynál, gödölyénél, nyúlánál, vadnyúlánál, prémes állatnál (a prémjükért tenyésztett állatok, tehát a nyérc, a görény, a róka, a csincsilla, a mosómedve és a nutria) és baromfiknál lehet alkalmazni.

A második nagy kategóriába az elektromos árammal való leölések fajtái esnek. Ezek egyrészt fejre ható, másrészt fejre és testre ható, harmadrészt elektromos vízfürdő formájában kerülhetnek kivitelezésre. Az első kettőt minden fajnál lehet alkalmazni, a harmadikat azonban csak és kizárólag baromfik esetében. A rendelet az utóbbinál előírja, hogy kötelező a baromfikra lábbilincset felhelyezni.

Az utolsó előtti nagy kategória a gázzal való végrehajtás. Ezeket a legtöbbször szénvegyületekkel végzik, tehát szén-monoxiddal vagy szén-dioxiddal, de az inert gázok (pl. nitrogén vagy argon) is külön kategóriát képeznek és engedélyezettek.

A negyedik és egyben utolsó nagy halmaz az egyéb kategória, mely a halálos injekciót foglalja magában. Ez természetesen minden fajnál alkalmazható.

Összeségében megállapítható tehát a leölési módszerekről az, hogy csak a lehető leghumánusabb előírások szerint lehet őket alkalmazni. Érdekességként említem meg, hogy a

rendelet által felsorolt módszerek nagyban hasonlítanak azokhoz, melyek a humán halálbüntetések körében is előfordulnak. A kivégzések végrehajtása sok amerikai államban állandó, és a módszerek is változatosak, de nagyjából megegyeztetettek az általam felsoroltakkal. Ezek a következők: golyó általi halál, gázkamra, villamosszék, halálos injekció beadása és végül a kötél általi halál, ami azonban az állatoknál tiltott. Az egyezőség magyarázata nagyon egyszerű: a minél gyorsabb, minél fájdalommentesebb ölés és halál.

VIII. FEJEZET - AZ ÁLLATKÍNZÁS KRIMINOLÓGIAI ASPEKTUSAI

Sokszor lehet hallani egy-egy komolyabb beszélgetés során azt, hogy aki egy állatot képes megölni, az legközelebb ugyanezt fogja tenni egy emberrel is. Van-e ennek a kijelentésnek igazságtartalma? A jelen fejezetben amerikai és magyar tanulmányokon keresztül kívánom a fenti hipotézist megválaszolni, valamint bemutatok néhány igen híres (vagy inkább hírhedt?) embert, akik állatkíntzókából lettek sorozatgyilkosok.

8.1. Az állatkíntzás kriminológiája egy amerikai tanulmány alapján

Ezen téma egyik fő tanulmányát az amerikai Massachusetts Society for the Prevention of Cruelty to Animals (a továbbiakban: MSPCA) írta meg. Vizsgálódásuk alanya az a 153 terhelt volt, akiket 1975 és 1986 között erőszakos bűncselekmények miatt ítétek el. Kiderült, hogy 70%-uk később vagy korábban, de elkövette az állatkíntzás bűncselekményét is.⁵⁰² Ebből megállapítható, hogy az állatkíntzás elkövetői sokkal nagyobb hajlandóságot mutatnak arra, hogy emberekkel szemben is erőszakot alkalmazzanak.

A MSPCA másik fontos vizsgálódása az elkövetési módra irányult. A hozzájuk 1975 és 1996 között beérkezett bejelentések alapján 286 elkövetőt tudtak vád alá helyezni. A bejelentések száma egyébként elérte a 80.000-et is. Kiemelném, hogy a vizsgálat csak a MSPCA által vizsgált esetekre korlátozódik, ennél jóval több vádemelés született ebben a 20 évben. A tanulmányból világosan látszik, hogy az állatkíntzások legnagyobb része a kutyákra és a macskákra korlátozódik. Természetesen azonban nem lehet figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a hobbiállatok, úgymint a hüllők, rágcsálók, kétélűek helyzetét nehéz vizsgálni, ugyanis kíntzásuk és megölésük nem kelt akkora figyelmet, mint a nagyobb testű állatoké. A megfelelő szemléltetéshez a MSPCA táblázatos összesítését, illetve egyéb számításait használom fel.⁵⁰³

⁵⁰²<http://support.mspca.org/site/DocServer/cruelty-to-animals-and-other-crimes.pdf?docID=12541>

⁵⁰³ A táblázatok és a számítások megtalálhatóak: <http://support.mspca.org/site/DocServer/cruelty-to-animals-and-other-crimes.pdf?docID=12541>

Fajok	Állatkínzások száma	Százalék (286 elkövető)
Kutya	155	57,8%
Macska	72	26,9%
Vadon élő állat	14	5,2%
Haszonállat	8	3,0%
Madár	6	2,2%
Ló	3	1,1%
Egyéb	10	3,7%

Érdekes kiemelni azon tény, mely szerint a gyanúsítottak 97%-a férfi volt. Legtöbbjük felnőttkorban követte el a bűncselekményt, de szép számmal akadtak olyanok is, akik gyermekként vagy fiatalkoruként. A vizsgált 286 elkövető 44,4%-át találták bűnösnek, s csak 5,2%-át mentették fel a vádak alól. A többi esetben más körülmények miatt szüntették meg az eljárást.

A következő táblázatban azt ismertetem, hogy az elítéltekre milyen büntetéseket szabtak ki. Tekintettel arra, hogy Magyarországon kevés szigorú (végrehajtható szabadságvesztéssel járó) ítélet születik, mindenképpen szeretném szemléltetni azt, hogy Amerikában mit kapott egy állat megkínzója 1975 és 1996 között, akkor, mikor még nem voltak olyan szigorú szabályozások, mint most.

Büntetési nem	Száma	Átlaga
Pénzbüntetés	91	132 dollár
Jóvátétel	56	99 dollár
Próbára bocsátás	59	5,5 hónap
Szabadságvesztés	28	4,5 hónap
Tanácsadás⁵⁰⁴	27	Általában határozatlan idő
Közérdekű munka	19	50 óra

⁵⁰⁴A magyar jogban pártfogó felügyelőnek feleltethető meg.

Mint arra már utaltam korábban, fontosnak tartom a tanulmányból kiemelni az elkövetési módokat. A 286 elkövető igen széles skálán mozgott a metódusokat tekintve. A vizsgált esetek között a leggyakoribb az agyonverés, a halálra késelés és a lelövés voltak.

Elkövetési mód	Százalék
Agyonverés	31,3%
Lelövés	26,1%
Késelés	10,8%
Eldobás/Ledobás	5,6%
Megégetés	3,7%
Fül/farok megcsonkolása	3,4%
Megfojtás	3,0%
Vízbe fullasztás	3,0%
Megkövezés	3,0%
Gépjárművel való elkövetés	3,0%
Kutya ráuszítása más állatra	2,2%
Lefejezés	1,9%
Csaléteknek használás	1,1%
Mérgezés	0,7%
Kasztráció	0,7%
Felakasztás	0,4%

A tanulmányban sajnos nincsenek adatok arra nézve, hogy az állatoknak hány százaléka pusztult el és hány százaléka maradt életben a bűncselekmények elkövetése után. Érdekesnek tartom azonban azt, hogy a szóban forgó elkövetési módok közül sokkal kevesebb azoknak a száma, melyek „gyors halált” okoznak, s sokkal több azoknak, melyek általában elnyújtott haláltusát idéznek elő. Ez is az elkövetőkben lévő kegyetlenségre utaló hajlamot mutatja.

A MSPCA tanulmányából megállapítható tehát egyrészt az, hogy az állatkinzók általában

szadizmussal párosítják tettüket, másrésről az, hogy embertársaikra is sokszor veszélyt jelentenek.

8.2. A hazai elkövetőkről

Magyarországon az állatkínzás kriminológiáját illetően kifejezetten kevés olyan statisztikai adat áll rendelkezésre, melyek alapján átfogó képet lehetne kapni arról, hogy van-e összefüggés az állatkínzás és a személy elleni erőszakos bűncselekmények elkövetése között. Olyan statisztikai adatot a kutatásom során nem találtam, amely kifejezetten a magyar elkövetőkre és az elkövetési módjaikra fektetne hangsúlyt, azonban Mészáros Lilla kutatásait és összegzéseit alapul véve egy általános elkövetői képet lehet kapni a hazai helyzetről.

2018 és 2022 között az 1571 regisztrált állatkínzásból a bűncselekmények majdnem 75 %-át követték el férfiak. A legtöbb esetben az elkövetéskori életkor 25 és 29 év között volt, míg a nők esetében 60 év felett. Az állatkínzó férfiak a legnagyobb arányban Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyékben követték el a bűncselekményeket. A szerző megállapításai szerint a két vármegye magas aránya alapján megállapítható, hogy a férfiak tekintetében nagy szerepet játszik a földrajzi elhelyezkedés, és így a fenti két vármegyében a gazdasági helyzet, az oktatás színvonala, valamint a munkanélküliség okozta lelki frusztráció ösztönzőleg hathat a bűnelkövetésre, így az állatokkal szembeni brutalitásra is. A szerző kutatásai alapján az említett két vármegye az emberölések számát illetően is az élmezőnybe tartozik. A női elkövetők a legtöbbször Békés és Zala vármegyében tevékenykedtek, esetükben azonban egyéb, erőszakos jellegű bűncselekmények nem voltak gyakoriak a megyékben.⁵⁰⁵

A Magyarországon regisztrált állatkínzások száma 2019-ben 586, 2020-ban 700, 2021-ben 590, 2022-ben 661, míg 2023-ban 574 volt.⁵⁰⁶ Ez alapján megállapítható, hogy 2020-ban a szám kimagaslóan nagy volt, ez azonban az elmúlt 5 évben átlagosan 586 és 700 között mozgott. Fontos kiemelni, hogy a számok semmiképpen sem lehetnek reprezentatívak, ugyanis az állatkínzások nagy része látenciában marad különböző okokból.

Érdekességként említenék meg egy 1938-as cikket, miszerint az állatkínzás motívumai között elsősorban az ember uralkodni vágyása és fölényes viselkedése szerepel. Gyakori oka lehet a

⁵⁰⁵ MÉSZÁROS Lilla: *Az állatkínzás és a személy elleni erőszakos bűncselekmények elkövetésének kriminológiai összefüggései*, *Ügyészek Lapja*, 2023/5-6., 30. évfolyam, 51-52.

⁵⁰⁶ VETTER Szilvia: *Az állatvédelmi jog*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2024., 172.

tudatlanság és az állatok túlzott szeretete is. Az állatkínzásra hajlamos ember durva lelkű és a szegénység is vezethet állatkínzáshoz. Felmerülhet még a fukarság, a pénzéhség is, valamint a beteges hajlam, így a szadizmus és a szodómia is.⁵⁰⁷

8.3. Állatkínzóból (sorozat)gyilkosok

A téma legfontosabb alapkövét John MacDolnald tette le a „MacDonald-triad” vagy „MacDonald-triász” alaptézisével. MacDonald a kutatásai során arra a következtetésre jutott, hogy a gyermekeknél három dolog képes előre jelezni azt, hogy egy gyermek a későbbi élete során személy elleni erőszakos bűncselekményeket fog elkövetni: a kései ágybavizelés, a gyújtogatás, valamint az állatok megkínzása. MacDonald és a szerzőtársai arra hívták fel a figyelmet, hogy az állatkínzók sok esetben azért fenyegetik a társállataikat bántalmazással, hogy ezzel pszichológiai kontrollt gyakoroljanak a családtagjaik felett. Egy New Yorkban megtartott kutatás alapján a családon belüli erőszak (kapcsolati erőszak) áldozatai az esetek 53%-ában tapasztaltak állatkínzást az abuzáló fél részéről.⁵⁰⁸

Egy amerikai tanulmány szerint az a kijelentés, hogy az állatkínzók mindenféleképpen veszélyesek az emberekre is, önmagában nem feltétlenül igaz. Az egyik kutatás során megállapították ugyanis, hogy az állatkínzóknak mindösszesen 16%-a követett el személy elleni erőszakos cselekményeket is. A kapcsolati erőszak témájánál maradva, az erőszaktevő valóban sokszor fenyegeti az áldozatot az állata felhasználásával. Az elkövetők sokszor azzal győzik meg a sértetteket, hogy térjenek vissza a bántalmazó kapcsolatba, hogy ellenkező esetben megbüntetik a társállatot. A Pet and Women Safety (PAWS) nevű szervezet a fenti összefüggéseket felismerve egy olyan törvényjavaslatot nyújtott be (PAWS Act), miszerint olyan menedékházakat kell létrehozni a bántalmazott, társállattal rendelkező nőknek, ahova a sértettek magukkal vihetik az állataikat is, ezzel elkerülve azt, hogy az állatot a bántalmazóval együtt kelljen hagyni. A PAWS-törvényt 2022-ben fogadták el törvényhozásra. A FBI évekkel korábban létrehozott egy NIBIRS (National Incident-Based Reporting System) nevű informatikai rendszert is, mely a bűncselekményeket és az elkövetőket gyűjti, majd 2016-ban a

⁵⁰⁷ ÁLLATORVOSI LAPOK: Az állatkínzás indító okairól, 1938. évi 21. szám, 396.

⁵⁰⁸ VETTER Szilvia: *Az állatkínzás büntetőjogi tényállásának szigorítása Magyarországon az elmúlt évtizedek kriminológiai és pszichológiai kutatásainak tükrében*, *Ügyészek Lapja*, 2023/3., 30. évfolyam, 18-19.

megfigyelt bűncselekmények körét bővítette az állatkínzásokra is. Ekképpen az állatkínzókat is ugyanúgy nyilván tudják tartani, mint például a szexuális erőszaktevőket.⁵⁰⁹

Dr. Harold S. Koplewicz, a New Yorki Egyetem Child Study Center-ének igazgatója az amerikai gimnáziumi lövöldözések kapcsán arra kérte a szülőket, hogy figyeljék a gyermekeken az aggasztó jeleket, melyek a következők: agresszió a társakkal szemben, gyújtogatás, állatkínzás és szociális elszigetelődés.⁵¹⁰

A fenti kutatásokból és tanulmányokból is látszik, hogy az Amerikai Egyesült Államok az élen halad az állatvédelem terén. Felismerték és elfogadták azt a tényt, hogy a társállatok is családtagok, és ennek megfelelően igyekeznek segíteni a kapcsolati erőszak sértettein. Emellett gyakran felhívják a lakosság figyelmét arra, hogy a gyermekeken milyen viselkedést figyeljenek, és amennyiben szükséges, úgy forduljanak szakemberhez. Különösen igaz ez az állatkínzás tapasztalásakor. De mi a helyzet a gyilkosokkal és a sorozatgyilkosokkal? Jelen alfejezetben néhány olyan személyt fogok bemutatni, akik nemcsak ölte, hanem állatot is kínoztak.

A magyar büntetőjog történetében kevés női sorozatgyilkossal találkozhatunk. Köztük van azonban Holhós Jánosné, aki a nikotinos gyilkos néven híresült el. Holhós Jánosné az 1950-es években négy embert ölt meg nikotinos méreggel. Az első áldozata az első férje, Rostár István volt. Mivel a nő megalégtelte az alkoholizáló házastársa bántalmazását, úgy döntött, hogy megöli őt. Mivel biztosra akart menni, Holhós Jánosné a nikotinos méregkeveréket először a saját kutyáján tesztelte, melybe az állat azonnal belehalt. Ezután a férje, majd még további három ember következett. Holhós Jánosné lelkiismeretfurdalás nélkül gyilkolta az embereket (köztük a nővérét is) a nikotinnal, melyre úgy tekintett, mint egy problémamegoldó eszközre. Végül egy tévesen visszaváltott pálinkásüveg okozta a vesztét, mely lebuktatta a hatóságok előtt. Holhós Jánosné a bűncselekmények elkövetését mindvégig tagadta, de 1961-ben halálra ítélték és kivégezték.⁵¹¹

Patrick Sherillnek, aki megölte 14 munkatársát, majd öngyilkos lett, az volt a hobbija, hogy helyi macskákat lopott el, majd a macskákat odaadta a kutyáinak, hogy megöljék és

⁵⁰⁹ ROBINSON, Charlie – CLAUSEN, Victoria: *The link between animal cruelty and human violence*, <https://leb.fbi.gov/articles/featured-articles/the-link-between-animal-cruelty-and-human-violence>, 2021., letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵¹⁰ Partners in crime: Animal abuse & human abuse, <https://www.wilbargerhumanesocietyvernon.tx.org/partners-in-crime-animal-abuse--human->, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵¹¹ CSABAI Márk: *Így öltek őket*, Álomgyár Kiadó, Budapest, 2020., 17-20.

megcsönkítják őket. Earl Kenneth Shriner, aki megerőszakolt és megölt egy 7 éves kislányt, arról volt híres, hogy tűzijátékokat dugott a kutyái végbélnyílásába, valamint felakasztotta a macskákat. Brenda Spencer egy San diegoi iskolában elkezdett lövöldözni, megölve ezzel két gyermeket. Spencer azzal szórakozott otthon, hogy felgyújtotta az állatai farkát. Carroll Edward Cole, akit 35 ember megöléséért végeztek ki, azt mondta, hogy az első bűncselekmény, amit elkövetett, egy kölyökkutya felakasztása volt.⁵¹²

Az egyik leghíresebb sorozatgyilkos az amerikai Jeffrey Dahmer, alias a „milwaukee-i rém, milwaukee-i kannibál” volt. Dahmer 1978. és 1991. között 17 férfit ölt meg, melyek holttesteivel nekrofiliát és kannibalizmust követett el. Jeffrey Dahmer bár nem tartozott a tipikus állatkínzók közé, azonban nagyon szeretett elhullott állatok holttesteivel foglalatostkodni. Gyűjtötte a holtan talált állatokat, és biológiai tanulmányainak köszönhetően megtanulta őket szakszerűen felboncolni és tartósítani. Ezen gyerekkorában megtanult technikákat a későbbiek során az áldozatain is alkalmazta. Azt, hogy Dahmer állatokat is kínozott volna, soha nem nyert megállapítást, mindösszesen annyit vallott be, hogy gyerekkorában bosszúból megölt pár ebihalat motorolajjal.⁵¹³ Mivel a sorozatgyilkos tényfeltáró, beismerő vallomást tett életének minden egyes szakaszáról, valószínűsíthetően tényleg csak az állati tetemekkel kísérletezett.

A FBI szerint az emberből úgy lesz sorozatgyilkos, hogy először gyerekkorában abuzálják, aztán állatokat kínozz, majd végül az emberekkel is erőszakos lesz. A leghíresebb sorozatgyilkosokra is igaz ez a fenti állítás. Edmund Kemper, aki megölte az édesanyját, a nagyszüleit, valamint 7 kollégista lányt, 13 évesen kezdte el kínozni a macskákat. David Berkowitz 6 embert ölt meg, emellett gyújtogatott. Az állatkínzói pályafutását 10 évesen kezdte. Albert DeSalvo 13 embert ölt meg és 300 embert megerőszakolt. Neki az volt a hobbija, hogy állatokat zárt be dobozokba és ládába, majd nyílvezzővel lelövöldözte őket. Charles Mansont 35 ember megöléséért ítélték el, ő az állatokat sátáni rituálékhoz áldozta fel. Albert Hamilton Fish, akit 15 gyilkosság és jónéhány szexuális erőszak miatt ítélték halálbüntetésre, az állatok felgyújtásával szórakoztatta magát.⁵¹⁴

⁵¹² Partners in crime: Animal abuse & human abuse, <https://www.wilbargerhumanesocietyvernontx.org/partners-in-crime-animal-abuse--human->, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵¹³ Small animals were the first victims of Dahmer, Bundy and other killers, <https://www.peta.org/features/dahmer-bundy-and-other-killers-who-hurt-animals/>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵¹⁴ HOVEL, H.: *The connection between cruelty to animals and human violence*, <https://warrencountyny.gov/sites/default/files/sheriff/DV/DV.pdf>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

A Psychology Today című újság a tömeggyilkosokkal is foglalkozott a Sandy Hook Általános Iskolában történt tömegmészárlás kapcsán. A tanulmány alapján az amerikai gyermekek kevesebb, mint 5 %-a bántja az állatokat, míg a mentálisan instabil, „zavart” gyermekeknél ez a szám már 10-25 % között mozog. Magasabb a szám akkor, ha ezeket a gyermekeket a családon belül is éri erőszak. Frank Ascione professzor 1433 gyermeket vizsgált meg 6-12 éves korosztályig, és azon gyermekek közül, akik családon belüli erőszak áldozatai is voltak, 60 %-uk bántalmazott már állatot. A tanulmány szerzője felhívja a figyelmet arra, hogy az állatok kíntása és bántalmazása az első jel, amit észre kell venni. 1997-ben egy Luke Woodham nevű végzős diák először halálra kérelmezte az édesanyját, majd bement a Pearl Gimnáziumba és tüzet nyitott az osztálytársaira, akik közül ketten meghaltak. A nyomozóknak Woodham később elmondta, hogy az első gyilkosságának áldozata a család kutyája, Sparkle volt. 1998-ban a 15 éves Kip Kinkel lőtte le a szüleit, majd bement a Thurston Gimnáziumba és három különböző fegyverrel is tüzet nyitott a diákokra, akik közül egy ember meghalt, 26-an pedig megsérültek. Kinkel gyakran azzal kérkedett az osztálytársai előtt, hogy mennyi állatot kíntott már meg. A tanulmány szerzője végül arra hívta fel a figyelmet, hogy a gyermekvédelmi és az állatvédelmi szolgálatoknak össze kell dolgozniuk azért, hogy egy gyermek súlyos mentális sérültségét időben észre lehessen venni.⁵¹⁵

8.4. Részösszefoglalás

Mint az az amerikai kutatásokon és tanulmányokon keresztül jól látszódik, szoros összefüggés van az állatkíntás és a személy elleni erőszakos bűncselekmények között. Bár a cikkek alapján megdől az a kijelentés, hogy egy állatkíntó biztosan embert is fog bántani, sajnos megállapítható, hogy a gyermekkori bántalmazásokat gyakran az követi, hogy a bántalmazott gyermek a nála is ártatlanabb állatokat kezdi el bántani, majd ezek eredményeképpen a gyermek olyan súlyosan sérül mentálisan felnőtt korára, hogy gyakran ő maga válik a következő bántalmazóvá. Így ő lesz a következő családon belüli erőszak (kapcsolati erőszak) elkövetője vagy rosszabb esetben gyilkos, sorozatgyilkos, tömeggyilkos.

A fenti tanulmányokat természetesen nem lehet egzakt módon értelmezni, ugyanis úgy is lehet valaki erőszakos bűnelkövető, hogy nem bántalmazták gyermekkorában vagy soha nem kíntott állatokat. Sőt, lehet, hogy az erőszakos bűncselekmény elkövetője kifejezetten szereti a

⁵¹⁵ MELSON, Gail F.: *Do mass killers start out by harming pets?*, Psychology Today c. lap, 2013.02.20., <https://www.psychologytoday.com/us/blog/why-the-wild-things-are/201302/do-mass-killers-start-out-harming-pets>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

kutyákat vagy a macskákat. Fontos azonban meglátni azt, hogy az olyan személyeknél, akik több ember erőszakos halálát okozták, a gyermekkorukban általában megtalálhatóak akár a MacDonald-féle, akár a Koplewicz-féle intő jelek, melyeket időben felismerve szakember segítségét lehetne kérni.

IX. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM HELYZETE A NEMZETKÖZI MEGOLDÁSOK TÜKRÉBEN

A hazai jogi szabályozás és joggyakorlat ismertetését követően szükségesnek tartom bemutatni néhány külföldi ország büntetőjogi reguláit is, melyek alapján meg lehet vizsgálni azt, hogy Magyarország hol áll jelenleg az állatkínzás szabályozásának és szankcionálásának képzeletbeli palettáján.

9.1. Az Amerikai Egyesült Államok

Az Amerikai Egyesült Államok hasonló cselekményeket rendel büntetni, mint a többi fejlett ország. Természetesen minden államnak külön állatvédelmi szabályozása van, de mindössze csak egy-két eltérés található az elkövetési magatartások között. Ami viszont ennél érdekesebb, az a szankcionálás mértéke, ugyanis nem találni két olyan államot, mely ugyanolyan büntetést alkalmazna ugyanarra a tényállásra. Az amerikai rendszer eléggé bonyolult, többféle vétség és többféle büntetés létezik. Egyes államok „class” jelzővel illetik a bűncselekményeket, míg más államok „degree”-vel. Van olyan is, ahol nincs ezekre külön jelző. A jelzőkön belül betűkkel vagy számokkal jelölik a fokozatokat az elkövetési magatartás súlyosságához mérten. A tényállásokra részletesen nem térek ki, mert, ahogy azt már korábban említettem, nem különböznek lényeges mértékben a többi ország állatvédelmi törvényétől. Az elkövetési magatartások körét részletesebben definiálják, mint a Btk. Így míg a mi jogrendünk általánosságban fogalmaz a bántalmazás és a bánásmód kifejezésekkel, addig Amerikában sok esetben konkretizálják is, hogy mi minősül állatkínzásnak. Elkövetési magatartás lehet (a teljesség igénye nélkül) a túlhajtás, a megcsonkítás, a nyúzás, az elhanyagolás, a létszükségletektől való megfosztás és a túldolgoztatás is. Ezek mellett természetesen mindenhol megtalálható az indokolatlan verés és bántalmazás is.

Az államok igen sokféle módon rendelik büntetni az állatkínzást, és érdekes, hogy míg egy „Class A” vétségért Alabamában legfeljebb 1000,- USD pénzbüntetés és/vagy legfeljebb 6 hónap szabadságvesztés adható, addig egy ugyanilyen „Class A” vétségért Alaszkában legfeljebb 5000,- USD és/vagy legfeljebb 1 év szabadságvesztés szabható ki az elkövetőre. Ugyanilyen nagymértékű különbségek vannak a büntettek szankcionálásánál, ugyanis nem mindegy, hogy például egy „Class C” büntettet hol követ el az ember. Ha valaki Washingtonban kínoz meg súlyosan egy állatot, úgy, hogy az az említett „Class C” fokozatot elérje, az 10.000,-

USD-ig terjedő pénzbüntetésre számíthat és/vagy maximum 5 év szabadságvesztésre, ugyanezért Alabamában legfeljebb 5000,- USD-os bírság szabható ki és/vagy akár 10 év szabadságvesztés is. Ebből a négy példából kitűnik, hogy az államok abszolút különböző jogpolitikát folytatnak, van, ahol a pénzbüntetés erejében hisznek, és van, ahol a szabadságvesztésben.

Ami még érdekes, az az egyéb szankciók alkalmazása, melyeket van, ahol mellékbüntetésként, van, ahol főbüntetésként szabnak ki. Alabamában és Nyugat-Virginiában az elkövetővel kifizetetik a megkínzott állat kezelési költségeit, Alaszkában közmunkára és helyreállításra kötelezik a bűncselekmény alanyát. Kaliforniában azonnal elkobozzák az állatot. Coloradoban dühkezelési terápiára küldik az állatkínzókat, míg Connecticutban kötelezik őket a különböző oktatói programokon való részvételre. Sok államban eltiltják az elkövetőt bizonyos időre az állattartástól, Delaware-ben például ez akár 15 év is lehet. Új-Mexikó, Virginia és Utah államok pszichiátriai kezelésre küldik az állatkínzókat”.⁵¹⁶

Mindezekből okulva látható, hogy Magyarországon is lehetne e fajta szankciókat alkalmazni az állatkínzók esetében, ezzel is elősegítve az elkövetők esetleges reszocializációját, valamint a speciális prevenciót.

9.2. Németország

A német Állatvédelmi törvény 11. fejezete rendelkezik az állatkínzásról. E szerint akár 3 évig terjedő börtönbüntetéssel vagy pénzbüntetéssel sújtható az, aki egy gerinces állatot ésszerű ok nélkül megöl, aki egy gerinces állatnak könyörtelenül jelentős fájdalmat vagy szenvedést okoz, illetve aki egy gerinces állatnak tartósan vagy ismétlődően nagymértékű szenvedést okoz. Ez a szabályozás igencsak hasonló a magyarhoz.⁵¹⁷

9.3. Egyesült Királyság

2006-ban lépett hatályba az újabb Animal Welfare Act, mely külön kiemeli egyes cselekményeket, mint a felesleges szenvedés okozását, a csonkítást, a kupírozást (kutya farkának megcsonkítása), a mérgezést és a viadaloztatást. Az alap büntetési tétel legfeljebb 51 hét szabadságvesztés és/vagy maximum 20.000,- font pénzbüntetés. Ezek az értékek mennek

⁵¹⁶ <http://www.straypetadvocacy.org/PDF/AnimalCrueltyLaws.pdf> [letöltés dátuma: 2024.05.22.]

⁵¹⁷ Tierschutzgesetz, Elfter Abschnitt, Straf- und Bußgeldvorschriften 17.§
<https://www.buzer.de/gesetz/5698/b15330.htm> [letöltés dátuma: 2024.05.22.]

egyre feljebb és feljebb egy speciális, úgynevezett „standard skála” szerint, a bűncselekmény súlyosságától függően. Az USA-hoz hasonlóan ebben is megtalálhatóak a különböző egyéb büntetések is, mint az állattartástól eltiltás vagy az állatok elkobzása. Van azonban egy érdekesség is, mégpedig az, hogy az elkövetőt el lehet tiltani az állatokkal kapcsolatos foglalkozásoktól, mégpedig olyan mértékben, hogy még az állatok autóra pakolásában sem segíthet, sőt, még a szállítás megszervezésében sem. Ezen kívül büntetésként szerepel még a különböző engedélyek megvonása is, például a tenyésztők esetében.⁵¹⁸

9.4. Olaszország

Az olasz büntető törvénykönyv (Codice Penale) is azt a metodikát választja, mint egy-két amerikai állam, hogy a pénzbüntetésre fektet nagyobb hangsúlyt. A büntető törvénykönyv 544. §-a szerint, aki kegyetlenségből vagy szükséges ok nélkül kínoz meg egy állatot az 3-18 hónapig terjedő szabadságvesztéssel sújtandó. Aki kegyetlenségből okoz sérülést vagy túldolgoztatja állatát, az 3 hónapig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő vagy 3.000-15.000,- euróig terjedő pénzbüntetéssel sújtható. Ugyanez a büntetési tétel akkor, ha az elkövető az állat számára tiltott kábítószerrel nyújt vagy annak más módon egészségkárosodást okoz. Az imént említett két tényállás büntetési tétele a felével emelkedik, ha az állat a bűncselekménybe belehal. Így Olaszországban egy állat indokolatlan megölése 3-27 hónapig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Említésre méltó még az állatviadalok szabályozása, ugyanis aki tiltott állatviadalt szervez, az legalább 1, de legfeljebb 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő és akár 48.000.000,- forint (50.000.-160.000. euró) bírsággal is sújtható. Sőt, ugyanezek a tételek a felükkel emelkednek, ha a cselekményt fegyveres emberekkel együttműködve követik el, ha valaki a cselekmény levideózásából haszonra tesz szert, illetve, ha az elkövető állatviadal céljából gondoz egy állatot, vagy azt ilyen versenyre benevezi. Aki állatviadal céljából folytat tenyésztést vagy idomítást az 3 hónaptól 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, illetve 5000-30.000,- eurót is meg kell fizetnie az államnak. Véleményem szerint, ezt a mércét az Olaszországban igen kiterjedt szervezett bűnözés miatt kellett ilyen magasra állítani. A saját háziállat elhagyása elzárással, illetve 1000-10.000,- euróig terjedő pénzbüntetéssel szankcionálandó.⁵¹⁹

⁵¹⁸ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/45/contents> [letöltés dátuma: 2024.05.22.]

⁵¹⁹ Codice Penale 544. § <https://www.altalex.com/documents/news/2013/10/23/dei-delitti-contro-il-sentimento-per-gli-animali> [letöltés dátuma: 2024.05.22.]

9.5. Spanyolország

A spanyol büntető törvénykönyv (Código Penal) büntetési nemként rendelkezik az állatokkal kapcsolatos foglalkozástól való eltiltásról, továbbá az állattartástól való eltiltásról, mely büntetés időtartama egy évtől öt évig terjed. Emellett külön szabályozza azt, hogy az elkövetőt kötelezni lehet állatvédelemmel kapcsolatos oktatáson való részvételre is.

A spanyol Btk. 337. §-a szerint 3 hónap és 1 naptól 1 évig terjedő szabadságvesztéssel és 1 év 1 naptól 3 évig terjedő állattartástól/állati foglalkozástól eltiltással büntendő az, aki indokolatlanul rosszul bánik egy állattal úgy, hogy olyan sérüléseket okoz, melyek komoly egészségügyi károsodással járnak. E körben állatnak minősül a háziállat, a szelídített állat, a háziásított állat, az olyan állat, amely véglegesen emberi felügyelet alatt él, valamint minden olyan állat, amely nem a vadonban él.

A büntetési tétel a felével emelkedik, ha az állatkínzást fegyverrel, vagy egyéb olyan tárggyal követik el, amely alkalmas az állat életének a veszélyeztetésére; ha kegyetlenséggel történik; ha a cselekmény következtében az állat elveszíti valamely érzékszervét, szervét vagy végtagját; illetve, ha a cselekményt kiskorú jelenlétében hajtják végre.

Ha az állatkínzás az állat halálát okozza, a büntetés 6-18 hónapig terjed és mellette az elkövetőt el kell tiltani az állattartástól/foglalkozástól 2-4 évre.

Aki a fentiekén kívül bármely állatot elhanyagol, 1-6 hónapig terjedő (pénz)bírsággal sújtható, illetve a bíró itt szabadon mérlegelheti, hogy eltiltja-e az elkövetőt az állattartástól/foglalkozástól 3 hónaptól 1 évig terjedően.

Aki úgy hagyja magára/hagyja el az állatát, hogy az az állat életét veszélyezteti, szintén 1-6 hónapig terjedő bírsággal büntethető.⁵²⁰

9.6. Portugália

A portugál büntető törvénykönyv (Código Penal) 387. §-a szerint, aki alapos ok nélkül a háziállatát megöli, 6 hónaptól 2 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy 60-240 napig terjedő pénzbüntetéssel büntethető. Egyharmaddal emelkedik a büntetési tétel akkor, ha az állatkínzást

⁵²⁰Código Penal 337. §

https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Criminal_Code_2016.pdf, letöltés dátuma: 2024.02.22.

különös kegyetlenséggel követik el. Aki alapos ok nélkül háziállatnak fájdalmat, szenvedést vagy fizikai bántalmazást okoz, 6 hónaptól 1 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy 60-120 napig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő. Ha az előző szakaszban foglalt állatkínzás az állat pusztulását okozza; azt aljas indokból követték el; az az állat súlyos és maradandó károsodását vagy a végtagjainak, egyéb szervének az elvesztését okozza, a cselekmény 6 hónaptól 2 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy 60-240 napig terjedő pénzbüntetéssel büntethető.

A 388. § alapján, aki elhagyja vagy kiteszi az állatát, és ezzel nélkülözésnek teszi ki, 6 hónapig terjedő szabadságvesztéssel vagy 60 napig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő. Egyharmaddal emelkedik a büntetési tétel felső határa, ha az állat élete a fentiek miatt veszélybe kerül.⁵²¹

9.7. Szlovákia

A szlovák büntető törvénykönyv 305. §-a alapján, aki állatot bántalmaz és az elmúlt 24 hónapban ilyen cselekmény miatt elítélték vagy ilyen szabálysértést követett el; állatot kegyetlen módon bántalmaz; vagy az állat bántalmazásával annak halálát okozza, 6 hónaptól 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A büntetés 1 évtől 5 évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzást több állaton követik el; nyilvánosan követik el; vagy fokozottan védett állat sérelmére követik el.

A 305b. § alapján, aki a saját állatának vagy olyan állatnak a pusztulását vagy súlyos sérülését okozza, amelynek a gondozására köteles, és ilyen bűncselekmény elkövetése miatt az elmúlt 24 hónapban elítélték, 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A 305c. § a tiltott állatviadatok szervezését 2 évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni.⁵²²

9.8. Csehország

A cseh büntető törvénykönyv 302. §-a alapesetként a kegyetlen módon történő bántalmazást rendeli büntetni. Súlyosabban büntetendő a cselekmény, ha nyilvánosan vagy szervezett csoport tagjaként követik el. Még súlyosabban büntetendő a több állat sérelmére elkövetett

⁵²¹ Código Penal 387-388. § https://www.codigopenal.pt/animais_de_companhia, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵²² GALLO Zoltán: *Állatvédelem a szlovák büntetőjogban*, *Ügyészek Lapja*, 2023/3., 30. évfolyam, 53-54.

állatkínzás; a maradandó egészségkárosodás vagy pusztulás okozása; ha különösen kegyetlen módon követik el; illetve, ha visszaesőként követik el.⁵²³

Az első magatartás 2 évig, a második 6 hónaptól 3 évig, míg a harmadik 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.⁵²⁴

A 302a. § alapján, aki a nagy állományú állattenyésztést nem megfelelő körülmények között végzi, és ezzel veszélyezteti az egyedek életét vagy nekik szenvedést okoz, bűncselekményt követ el. Súlyosabban büntetendő, aki a tenyésztést üzletszerűen követi el.

A 303. § szerint 6 hónapig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki az állat gondozását elmulasztja, és ezzel az állatnak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza.⁵²⁵

9.9. Franciaország

A francia büntető törvénykönyv (Code pénal) 521-1. §-a alapján, aki indokolatlanul, nyilvános helyen vagy máshol állatot súlyosan bántalmaz, ide értve a szexuális bántalmazást is, 2 évig terjedő szabadságvesztéssel és 30.000,- euróig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő. Mellékbüntetésként ideiglenes vagy végleges hatállyal eltilthatja az elkövetőt az állattartástól. Ugyanezek irányadóak a bikaviadalokra és a kakasviadalokra is, valamint arra, ha valaki egy állatot elhagy.⁵²⁶

9.10. Svédország

A svéd büntető törvénykönyv (Brottsbalken) 16. fejezetének 13. §-a szerint, aki szándékosan vagy gondatlanságból szenvedésnek tesz ki egy állatot túlhajtással, elhanyagolással vagy más módon, állatkínzást követ el és 2 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő. Ha az állatkínzás durva („gross”), akkor az elkövető durva állatkínzásért felel és 6 hónaptól 4 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Durva állatkínzásnak számít a cselekmény, ha az állatnak súlyos szenvedést okoz; ha több állat érintett; illetve, ha az elkövetés módja kegyetlen vagy veszélyes.⁵²⁷

⁵²³ NAGY Zsófia: *Állatvédelmi szabályozás Csehországban, különös tekintettel a büntetőjogi szempontokra*, *Ügyészek Lapja*, 2023/3., 30. évfolyam, 72-73.

⁵²⁴ Cseh Btk. 302. § https://www.okri.hu/images/stories/NKJogtar/cseh_btk_en.pdf, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵²⁵ NAGY i.m. 74-76.

⁵²⁶ Code Pénal 521-1. §, https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/french_penal_code_33.pdf, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵²⁷ Brottsbalken 16. fejezet 13. §, <https://www.government.se/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5eab03/the-swedish-criminal-code.pdf>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

9.11. Ausztrália

Az ausztrál állatvédelmi törvény (Prevention of cruelty to animals Act 1979) szerint, aki nem nyújt az állata számára ésszerű gondozást; nem tesz lépéseket az állat sérülésének meggyógyítására; vagy nem részesíti állatorvosi kezelésben az állatát, állatkínzást követ el és 400 napi tétel pénzbüntetéssel és/vagy 1 évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel büntetendő.

Aki állatot kegyetlenül kínoz, az 1000 napi tétel pénzbüntetéssel és/vagy 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Aki az állatát elhagyja, 50 napi tétel pénzbüntetéssel és/vagy 6 hónapig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.⁵²⁸

9.12. A World Animal Protection szervezet indikátora

A World Animal Protection nevű világszervezet megalkotta az Animal Protection Indexet (a továbbiakban: API), mely a világ 50 országában vizsgálja időről időre azt, hogy az állatvédelem milyen szintet ér el az adott országokban/régiókban. A vizsgálat módszere szerint az országokat egy A-G-ig terjedő skálán pontozzák, melyben az „A” a legjobb, a „G” a legrosszabb pontszám. A legutolsó vizsgálatot 2020-ban végezték el. Az API 10+1 indikátort használ annak megállapítása érdekében, hogy melyik ország hány pontra jogosult.

Az 1. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyik felismerte, hogy az állatok érezni képes élőlények, és ez legalább a gerincesekre, lábasfejűekre és tízlábú rákokra irányadó. Az elismerést formalizálni is kell jogszabályokban, illetve a polgári törvénykönyvekben.

A 2. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyiknek a törvényeiben szerepel az állatkínzás/bántalmazás tilalma, valamint tiltást tartalmaz a társállatok elhagyásával kapcsolatosan.

A 3. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyiknek a jogszabályai tartalmazzák az általános kínzásellenességet, mely minden állatra vonatkozik. E körben az API

⁵²⁸ Prevention of cruelty to animals Act, https://www.austlii.edu.au/cgi-bin/viewdoc/au/legis/nsw/consol_act/poacta1979360/s11.html, letöltés dátuma: 2024.05.22.

vizsgálja a haszonállatokkal kapcsolatos szabályozásokat is, továbbá az állatok levágására vonatkozó jogszabályokat.

A 4. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyeknek a jogszabályai tartalmazzák az általános kínzásellenességet, mely minden állatra vonatkozik. Emellett az államnak rendelkeznie kell az állatkertekre vonatkozó szabályozással, és rendelkeznie kell arról is, hogy vadon élő állatokat nem lehet háziállatként tartani. Végül az államnak teljesen meg kell tiltania a szőrmeipart.

Az 5. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyeknek a jogszabályai tartalmazzák az általános kínzásellenességet, mely minden állatra vonatkozik. Az országnak ezek mellett védenie kell a társállatok jogait, meg kell tiltania a kozmetikai célú állatcsonkításokat, szabályoznia kell az állattenyésztést, valamint védelmet kell nyújtania a kóbor és a gazdátlan állatoknak, ideértve a „selejtezés” tilalmát, mely lényegében a kóbor állatok leölésének tilalma.

A 6. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyeknek a jogszabályai tartalmazzák az általános kínzásellenességet, mely minden fajra vonatkozik. Ezen kívül az adott államnak teljesen meg kell tiltania az állati szórakoztatás különböző formáit, beleértve a cirkuszi állatok használatát, a delfinek használatát, illetve az állatkerti show-k, így például a medvék használatát. Tiltani kell a rodeókat, az állatviadalokat, a vadállatokon történő lovaglást (például tevegélést), az állatversenyeket (például a ló- és agárversenyeket), továbbá minden olyan tevékenységet, amely arra ösztönzi az embereket, hogy vadon élő állatokkal vegyék fel a fizikai kapcsolatot (például oroszlánsimogatást).

A 7. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyik szabályozza az állatkísérleteket, ideértve azt is, hogy az országnak létre kell hoznia egy külön állami hatóságot is az állatkísérletekben részt vevő állatok állatjóléti intézkedéseinek betartására. Az országnak meg kell tiltania a kozmetikai célú állatkísérletek elvégzését.

A 8. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyik tiltja a sportvadászatot és a hivatásos vadászatot is csak akkor engedi meg, ha nincs más megoldás, továbbá a vadászat kegyetlen formáit is megtiltja (például csapdázás, élő csalizás, kutyákkal történő vadászat).

A 9. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyeknek van különálló állatjóléti minisztériuma, amely ellenőrzi az állatvédelmi jogszabályok betartását, a kormány

külön költségvetést fordít az állatjólétre, továbbá rendelkezik állatjóléti ombudsmannal, aki egy teljesen különálló, tanácsadó szerepet tölt be.

A 10. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyik teljesen implementálta az OIE (Állategészségügyi Világszervezet) irányelveit.

A 11. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyik támogatja az UDAW (az állatjóléti egyetemes nyilatkozat) irányelveit.⁵²⁹

Az API virtuális térképét megtekintve, mely 50 országot foglal magában (Magyarországot például nem), még egyetlen ország sem érte el az „A” szintet. Afrika a „D” és „F” jelzések között mozog, Amerika a „C” és „E” jelek között. Ázsiában a legrosszabb a helyzet, ugyanis ott a „C” és „G” jelzéseknél jobbat senki nem ért el. Európában a legrosszabb „F” jelzéssel Fehéroroszország rendelkezik, azonban több állam is elérte már a „B” szintet, így Ausztria, Dánia, Hollandia, Svédország, Svájc és az Egyesült Királyság is. Ausztrália a „C” és a „D” jelzéseket érdemelte ki ezidáig.⁵³⁰

Az indikátorokat megvizsgálva Magyarország nagyjából a „B” és a „C” szintek között mozoghat, ugyanis az alapvető API-követelményeknek hazánk megfelel.

Az API indikátorai alapján - véleményem szerint - még sokáig nem lesz olyan ország, amelyik az összesített listán az „A” szintet elérhetné. Az alapkövetelményeket teljesen jogosnak tartom, azonban vannak olyan többletszabályok, melyek miérettől nem tudom megfelelően értelmezni. Így például a lóversenyek és agárversenyek teljes betiltását nem tartom ésszerűnek, ugyanis ezek az állatok ugyanúgy sportolók, mint a sportemberek, és megfelelő képesítés mellett, az állatjóléti szabályokat betartva nem tudom, hogy miért nem lehet ezen állatok nagy mozgásigényét adott esetben egy versenyen kielégíteni. Ugyanígy nem értem a tevelgelés megtiltását sem, hiszen a tevéknek nem megterhelő az embereket a hátukon vinni egy-egy szafari alkalmával. A szőrmeipar teljes tilalmát úgyszintén nem tudom hova tenni, ugyanis sok olyan vágóállat van, akinek igyekeznek minden testrészét felhasználni az ételmet adó húsa mellett, így a szőrét is. Amennyiben az API a szőrmeiparnál azon ágakat értette, amelyek kifejezetten csak az állatok szőrméért történő leölésére lettek létrehozva, úgy ezt az irányelvet teljes mértékben támogatom.

⁵²⁹ <https://api.worldanimalprotection.org/methodology>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵³⁰ <https://api.worldanimalprotection.org/#>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

Összességében az API kezdeményezése és iránymutatása nagyon hasznos lehet afelé, hogy a Föld az állatok számára is egy élhető hely legyen. Más kérdés, hogy az egyes afrikai és ázsiai országokat mennyire fogják érdekelni egy állatjóléti világszervezet felhívásai és mennyiben akarnak majd azoknak megfelelni.

9.13. Részösszefoglalás

A nemzetközi büntetőjogot 10 különböző ország aspektusából megvizsgálva megállapítható, hogy mindegyik állam bűncselekménnyé nyilvánította az állatkínzást, ezen belül pedig azon elkövetési magatartásokat, melyek a magyar Btk.-ban is szerepelnek. Ezen kívül mindegyik vizsgált ország szabadságvesztéssel (vagy egyes esetekben pénzbüntetéssel) rendeli büntetni a szóban forgó bűncselekményt. A tényállásokat bemutatva feltűnik, hogy az egyik legszigorúbb szabályozással Magyarország rendelkezik, ugyanis kevés más olyan állam van, ahol az állatkínzást akár 5 évig terjedő szabadságvesztéssel rendelnék büntetni. Az API indexét megvizsgálva sem panaszkodhat hazánk, a teljes állatvédelmi szabályozást tekintve jól teljesítünk a nemzetközi standardok alapján is. Már csak egy kérdés maradt hátra, melyet a külföldi országok és Magyarország viszonylatában vizsgálni kell: milyen büntetés jár egy állatkínzónak hazánkon kívül? Adjon erre választ a doktori értekezésem következő fejezete.

X. FEJEZET - AZ ÁLLATKÍNZÁSOK MEGÍTÉLÉSE A NEMZETKÖZI JOGGYAKORLATBAN

Az előző fejezetet azzal a kérdéssel zártam le, hogy milyen büntetés jár egy állatkíznőnek hazánkon kívül. Azt már láthattuk, hogy Magyarország büntetőjogi szabályozása nagyon szigorú a többi, vizsgált államéhoz képest, azonban ahhoz, hogy egy átfogó képet kaphassunk hazánk állatvédelmi helyzetéről és a jogszabályok betartatásáról, meg kell vizsgálni más országok joggyakorlatát is. Mit érdemel tehát egy állatkíznő az Egyesült Királyságban, az Amerikai Egyesült Államokban vagy Csehországban?

10.1. Állatkíznás Nagy-Britanniában

A 28 éves Dudley Payne 2023-ban halálra verte a 11 hetes amerikai bull fajtájú, Rocko hívónevű kutyáját az angliai Penworthamben. A vádlott a kutyát egy ismerősétől vette, majd hat napon keresztül folyamatosan verte, melynek következtében a kutya mája megrepedt, a csípője eltört, a feje súlyosan megsérült és az egyik szemgolyója kifordult a helyéről. A kutyán cigaretta általi égési sérüléseket és karmolásnyomokat is találtak. A hatodik napon az eb belehalt a sérüléseibe.

A bíróság a férfit állatkíznás miatt 2 év 9 hónap szabadságvesztés büntetésre ítélte, mely „rekordnak” számít Angliában. A bíró az ítéletet 4 napi tárgyalást követően mindösszesen 20 percen belül hozta meg, és az ítélet kihirdetésekor közölte, hogy mivel a vádlott nem mutatott semmilyen megbánást, arra a következtetésre jutott, hogy azért követte el a bűncselekményt, mert azt élvezte.⁵³¹

10.2. Állatkíznás Nagy-Britanniában 2.

A 39 éves, háromgyermekes családjában, Rachel Burke 2022-ben halálra éhezettette a kutyáját az angliai Hetton-le-Hole-ban. Állatvédők mentek ki a vádlott ingatlanára, ahol azt tapasztalták, hogy a terasz tele van emberi és állati ürülékkel. Az állatoknak víz vagy élelem nem volt kihelyezve. A lakásban találtak egy kutyát, akit gondozásba vettek. Az ingatlant átvizsgálva a

⁵³¹ MATHERS, Matt: *Man who tortured puppy to death 'because he enjoyed it' given record jail time*, Independent c. lap, 2023.10.21., <https://www.independent.co.uk/news/uk/crime/man-torture-puppy-record-sentence-b2433612.html>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

hatóságok egy kukában, zsákba csomagolva megtalálták egy 9,7 kg-os kutya holttestét is, melyről megállapították, hogy a testtömege a haláláig a felére csökkent.

A vádlottat a bíróság több rendbeli, különböző állatkínzásban mondta ki bűnösnek, és őt 220 óra közérdekű munka büntetésre ítélte, valamint 10 évre eltiltotta az állattartástól.⁵³²

10.3. Állatkínzás Nagy-Britanniában 3.

A 40 éves Aftab Karim belga juhász kutyája lábsérülést szenvedett 2021-ben a család másik kutyája által. A vádlott elvitte a kutyát állatorvoshoz, aki gyógyszereket adott neki, majd megbeszélte a vádlottal, hogy a kutya sebet össze kellene varrni. Másnapra egyeztettek időpontot, azonban a vádlott nem jelent meg, hanem helyette otthon egy tűzőpisztollyal összetűzte a kutya combján lévő nyílt sebet. Az állatvédők a kutyát vonyítva találták meg és az állatorvos belőle 26 tűzőkapcsot szedett ki.

A bíróság a vádlottat állatkínzásban mondta ki bűnösnek, és őt 200 óra közérdekű munka büntetésre ítélte, valamint 7 évre eltiltotta az állattartástól. Ezen kívül felhívta a vádlottat arra, hogy 21 napja van arra, hogy a másik kutyájának új otthont találjon.⁵³³

10.4. Állatkínzás Amerikában

Az amerikai Michael Amos shih tzu fajtájú, Zoe hívónevű kutyája 2011-ben bevizelt és odaüritett a vádlott hálósobájába Texasban. A vádlott ideges lett, majd a szobába vitt egy seprűt és azzal ütötte a kutyát. A kutya kimenekült a szobából és elbújt, azonban a vádlott a seprűvel kikergette a búvóhelyéről, majd a vádlott a seprűvel agyon verte. A férfi cselekményét a lánya is végignézte.

A bíróság a vádlottat állatkínzásban mondta ki bűnösnek és őt 31 hónap börtönbüntetésre ítélte.⁵³⁴

⁵³² DALTON, Jane: *Pet owner dumped dead dog in wheelie bin in 'one of worst starvation cases' RSPCA has seen*, Independent c. lap, 2022.12.02., <https://www.independent.co.uk/news/uk/crime/dog-animal-cruelty-rspca-starve-b2237689.html>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵³³ PEMBERTON, Ashley: *Man banned from owning dogs for 7 years after carrying out surgery on pet with staple gun*, Independent c. lap, 2022.05.27., <https://www.independent.co.uk/news/uk/crime/staple-gun-dog-surgery-b2088112.html>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵³⁴ <https://www.animallaw.info/case/amos-v-state>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

10.5. A Ponce Act

Az amerikai Travis Archer labrador fajtájú, Ponce hívónévre hallgató kutyája 2018-ban rendetlenséget csinált a vádlott otthonában. Amikor a vádlott megbüntette a kutyát, az viszonzásként megharapta. A vádlott a harapás miatt annyira dühös lett, hogy a kutyát megverte, majd halálra szurkálta egy késsel.

A bíróság a férfit állatkínzásban mondta ki bűnösnek, és őt 365 nap börtönbüntetésre ítélte, valamint megállapította, hogy a szabadságvesztés kitöltését követően a vádlott 3 évig próbaidő alatt áll. Emellett a vádlottat kötelezte arra, hogy fizessen meg 5000,- dollárt egy labrador retrieverekkel foglalkozó alapítvány részére.

Az ítélet alapján, mivel a közvélemény nagyon kevésnek találta egy ilyen súlyos állatkínzásra a büntetés mértékét, megszületett a kutya nevét viselő Ponce Act, vagyis Ponce Törvény, mely kimondta, hogy az állatkínzásokra súlyosabb büntetést kell kiszabni. Bár Archerre a törvényt már nem lehetett visszaható hatállyal alkalmazni, mégis nagy előrelépés volt Florida számára.⁵³⁵

10.6. Állatkínzás Csehországban

Egy cseh házaspár Kamenice nad Lipou-ban 218 kutyát tartott tenyésztési célból. A kutyák életkörülményei nem feleltek meg a fiziológiai szükségleteiknek, a kutyákat rosszul megvilágított, szellőzés nélküli, ürüléktől szennyezett, kis méretű helyen tartották, ezzel megfosztva őket a mozgási szabadságuktól is. Ennek következtében 129 kutyánál súlyos fizikai és mentális egészségkárosodás lépett fel.

A bíróság a vádlottakat állatkínzás miatt 2 év – végrehajtásában 3 év próbaidőre felfüggesztett – szabadságvesztésre ítélte, valamint 10 évre eltiltotta őket a kisállatok tartásától. A bíróság a büntetés mértékét azzal indokolta, hogy szerinte a szigorúbb szabadságvesztés büntetés helyett a tevékenységtől való eltiltással jobban biztosítható a társadalom védelme.⁵³⁶

⁵³⁵ <https://www.animallaw.info/case/archer-v-state>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵³⁶ NAGY i.m. 75-76.

10.7. Állatkínzás Franciaországban

A franciaországi Nizzában egy középkorú házaspár 159 macskát és kutyát tartott a 80 négyzetméteres lakásában. Az állatokat a hatóságok embertelen körülmények között, koszban találták meg, sokan kiszáradástól és éhezéstől szenvedtek, tele voltak parazitákkal. A hatóságok több állati tetemet is találtak a lakásban.

A bíróság a vádlottakat állatkínzásban mondta ki bűnösnek és őket 1 év próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte, valamint őket végleges hatállyal eltiltotta az állattartásól. Ezen kívül kötelezte őket arra, hogy 150.000,- eurót fizessenek meg valamely állatvédelmi szervezet részére. Az ügyészség egyébként a házaspárra 18 hónap börtönbüntetést tartott volna elfogadhatónak.⁵³⁷

10.8. Állatkínzás Németországban

A merklingseni vádlott 1200 sertést tartott a telephelyén Németországban túlszűfolt ólokban, rossz higiéniai körülmények között. A sertéseknél a nem megfelelő életkörülmények miatt magas volt a halálozási arány, de az is előfordult, hogy a vádlott kalapáccsal vert agyon állatokat.

A férfit az ulmi bíróság állatkínzás miatt 3 év szabadságvesztés büntetésre ítélte. A bíró az indokolásában elmondta, hogy az állattartó telepen „ipari méretű pokol” volt.⁵³⁸

10.9. Állatkínzás Ausztráliában

Két nő 2020-ban több, mint 100 állatot tartott az ingatlana területén Dél-Ausztráliában. Az állatok között voltak kutyák, macskák, kenguruk, teknősök, mókusok és madarak is. Az állatokat a vádlottak embertelen körülmények között, többségüket ketrecben tartották, a sérüléseiket nem látták el. Két kutyát és egy madarat az állatorvosoknak a helyszínen el kellett altatniuk, annyira rossz állapotban voltak. Az állatvédők végül 90 állatnak találtak új otthont és 16-ot helyeztek el más mentőszervezeteknél.

⁵³⁷ <https://www.bbc.com/news/world-europe-68728540>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵³⁸ https://hvg.hu/gazdasag/20190319_Ipari_meretu_pokol_egy_nemet_sertestelepen, letöltés dátuma: 2024.05.22.

A vádlottakat a bíróság 6 hónap börtönbüntetésre ítélte, azonban fellebbezés folytán a másodfokú bíróság azt 3 hónap 18 nap - végrehajtásában 2 év próbaidőre felfüggesztett - szabadságvesztésre enyhítette.⁵³⁹

10.10. Részösszefoglalás

A bemutatott jogesetek és ítéletek alapján egyértelműen látható, hogy az állatkínzókat az amerikai és az európai országok már komolyabb büntetésekkel sújtják. Ez köszönhető részben a társadalmi hozzáállásnak, részben pedig az állatvédelmi szervezetek hathatós közreműködésének. Az amerikai és angol (igen hasonló) jogrendet összehasonlítva az USA a súlyosabb, tehát az állat pusztulását okozó bűncselekményeknél sokkal szigorúbban lép fel, és a végrehajtandó szabadságvesztés inkább a jellemző, szemben az angollal, ahol inkább a közérdekű munkában hisznek. A társadalmi nyomás azonban már az Egyesült Királyságban is megmutatkozik, így az elsőként bemutatott kölyökkutya elpusztításáért a bíróság már végrehajtandó szabadságvesztést szabott ki.

Az európai és az ausztrál országok joggyakorlata hasonlít egymásra, így a felfüggesztett szabadságvesztés a „legdivatosabb” büntetési nem. A magyar gyakorlatot nézve megállapítható, hogy hazánkban hiányzik az állattartástól eltiltás, mint büntetési nem, továbbá az olyan kötelezések, mint az, hogy az elkövetőknek az állatvédő szervezeteknek bizonyos kompenzációs összeget kelljen megfizetni.

Az állatkínzási metódusokat tekintve az elkövetési magatartások szinte azonosak. Éheztetés, elhanyagolás, agyonverés. Egyre nagyobb médiafigyelmet kapnak azonban a szaporítótelepek által elkövetett embertelen tevékenységek is.

Mint azt említettem, az állatvédő szervezetek nélkül az állatkínzások nem kapnának ekkora figyelmet. Az állatvédők közleményeivel ugyanis az emberek szinte mindegyik kirívó esetről tudomást szereznek, így a társadalmi nyomás egy-egy büntetőügy kapcsán súlyosabb büntetéshez is vezethet.

Az állatvédelem a fejlettebb országokban jelen van és folyamatosan növekszik. Ezzel párhuzamosan az állatok büntetőjogi védelme is egyre fontosabb szerepet kap, melyet a fent

⁵³⁹ SWAIN, Sarah: *Two women convicted over 'house of horrors' after over 100 animals found 'living in squalor'*, <https://www.9news.com.au/national/animal-cruelty-convictions-south-australia-rspca/422a5b96-fa35-4c0b-ac43-1aeaa717c0f0>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

bemutatott jogesetek is alátámasztanak. Hogy Afrika vagy Ázsia mikor fog csatlakozni ehhez az új világnézethez, vagy egyáltalán csatlakozni fog-e, azt majd a jövő fogja eldönteni.

XI. FEJEZET - ZÁRÓ GONDOLATOK, SZABÁLYOZÁSI JAVASLATOK

Doktori értekezésem utolsó fejezetéhez érve összegezni kívánom a kutatásomat és annak eredményeit. A diplomázásom óta ügyészként dolgozom, emellett sok évet önkénteskedtem állatmenhelyen, továbbá tíz évig segédkeztem egy állatorvos mellett is. Engedjék meg nekem ezért, hogy a saját tapasztalataimat is alapul véve fogalmazzam meg a záró gondolataimat, szabályozási javaslataimat.

A doktori értekezésem témája az állatvédelem büntetőjogi vonatkozásai volt, különösen az állatkínzás bűncselekményére összpontosítva. A disszertációban bemutattam az állatvédelem múltját és jelenét az ókortól a mai napig. Ismertettem több természet- és környezetvédelmi jogszabályt is, melyek szoros kapcsolatban állnak az állatvédelemmel. Ezt követően vizsgáltam meg az állatvédelmet büntetőjogi szempontokból, melynek során bemutattam a hatályos büntetőjogi szabályozást és a hazai joggyakorlatot, kitértem az állatkínzás kriminológiájára, majd vizsgáltam az amerikai, ausztrál és európai államok tényállásait, joggyakorlatát is.

A kutatásom során nem voltam könnyű helyzetben, ugyanis az állatkínzásra vonatkozó magyar szakirodalom még gyerekcipőben jár. Speciális állatvédelmi könyv is csak kettő jelent meg a hosszú évek során, az egyik pont idén. Magáról az állatkínzásról csak néhány hazai cikk és tanulmány áll rendelkezésre, melyek a témának csupán egy-egy vetületét veszik vizsgálat alá. Hasonlóan nehéz helyzetben voltam a hazai joggyakorlat vizsgálatát illetően, ugyanis nem szabad elfeledkezni azon tényről, hogy az állatkínzás, mint bűncselekmény csupán 20 éve van jelen a magyar jogrendszerben, így bár ismertettem minden bírósági és elvi bírósági határozatot, melyek iránymutatásul szolgálnak a témát illetően, valamint bemutattam több anonim ítéletet is, mégsem lehet ily kevés év távlatából messzemenő következtetéseket levonni arról, hogy az állatkínzás joggyakorlata mennyit és hova fejlődött. Ez az időtáv erre nem elegendő.

Az állatkínzás bűncselekménye nem keretdiszpozíció, így nem kell hozzá feltétlenül más jogszabályt is vizsgálat alá venni. A kutatásom során azonban látható volt, hogy sok esetben maguk a háttérjogszabályok töltik meg tartalommal azt, hogy mely elkövetési magatartások minősülnek végső soron állatkínzásnak. Szinte mindegyik általam ismertetett ítéletben szó esett az Állatvédelmi törvény egyes rendelkezéseiről és arról, hogy hogyan kell helyesen tartani egy állatot. Emellett nem szabad megfeledkezni az alsóbb rendű jogszabályokról sem, melyek leginkább a kedvtelésből tartott állatok vonatkozásában adnak iránymutatást.

Az állatkínzás 20 éve van jelen a Büntető Törvénykönyvünkben, s ez idő alatt lényeges változásokon ment keresztül. Míg a tényállás eredetileg csak az alapokat tartalmazta, addig mára egy részletes, minősített eseteket tartalmazó szabályozással rendelkezünk, mely adott esetben az állatkínzást akár 5 évig terjedő szabadságvesztéssel is büntetni rendeli. A tényállás fejlődése - álláspontom szerint - egyenes arányban áll a társadalmi hozzáállással. 2004-ben még annak örültek az emberek, hogy az állatok bántalmazása végre bűncselekmény lett, s ezzel meg is elégedtek. Később azonban, ahogy egyre több állatkínzás vált ismertté a hatóságok, a média és az állatvédők munkája által, úgy csökkent az emberek ingerküszöbe is. Hozzáteszem, hogy a COVID-időszak is nagyban hozzájárulhatott ahhoz, hogy az emberek az állatokra minél inkább társként tekintsenek. Ahogy az állatkínzásos történetek egyre elterjedtebbek lettek, az emberek annál inkább felismerték azt, hogy az állatokért mi, emberek tartozunk felelősséggel, és nem lehet büntetlenül hagyni azt, aki bánt egy ember elleni védekezésre képtelen állatot. Itt az a faktor is szerepet játszik, hogy az állatkínzásokat döntő többségükben a gazdák követik el, mely még inkább viszolygást vált ki az állatszerető emberekben, akik mára sokszor inkább családtagként és nem pedig állatként tekintenek a két- és négylábú barátaikra. A társadalom hozzáállása tehát nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az állatkínzás törvényi tényállása további minősített esetekkel bővüljön és így magasabb büntetési tételekkel is járjon.

Ha minden adott jogilag ahhoz, hogy az állatkínzók megkapják méltó büntetésüket, mi lehet az oka annak, hogy az állatkínzások száma mégsem csökkent drasztikusan? Erre elsődlegesen a joggyakorlat adhat egyfajta választ. Mint látható volt, még a legdurvább állatkínzókat is általában csak felfüggesztett szabadságvesztésre ítélik. A felfüggesztett szabadságvesztés bár rendelkezhetne visszatartó erővel, azonban csak olyanoknál, akik egyébként bűnöző hajlamúak. Így tehát, ha egy büntetlen előéletű személy kap felfüggesztett szabadságvesztés büntetést, úgy őt nem fogja mélyen megérinteni, hogy a következő pár évben nem szabad bűncselekményt elkövetnie, mert magától értetődik számára, hogy úgysem fog bűnözői életet élni. Ekképpen eltelik a próbaidő és nem történik vele semmi azon kívül, hogy a büntetőprúszában szerepelni fog még jó ideig az ítélet. Valóban érvényesül így az állam büntetőjogi igénye? Nem zárom ki azt, hogy sok embernél elrettentő erővel bír már maga a bűnösség kimondása is, és a tettüket mélyen megbánják, azonban egy felfüggesztett szabadságvesztésnek van akkora prevenciósjellege, mint egy elzárásnak vagy egy végrehajtandó szabadságvesztésnek, melyek már az emberi szabadságot ténylegesen is korlátozzák? Én jogalkalmazóként, amikor a vádiratban a büntetési nemre és mértékre teszek indítványt, mindig az adott esetet és annak körülményeit mérlegelem. Így mennyire volt súlyos az állatkínzás, mennyire volt elhúzódó, mennyire volt

könyörtelen, illetve, ami a legfontosabb, hogy életben maradt-e az állat és amennyiben igen, úgy képes-e még tartalmas életet élni. Csak ezen kérdések megválaszolását követően lehet dönteni arról, hogy az adott állatkínzás tényleg csak egy pénzbüntetést „ér-e” vagy az már indokolja a szabadságvesztést vagy az elzárás büntetést. Itt megjegyzem, hogy az elzárás büntetés is felháborodást szokott kiváltani az emberekből, hogy „miért csak ennyi?”, azonban nem lehet eltekinteni attól a tényről, amit már említettem, hogy az elzárás ténylegesen elvonja az emberi szabadságot, így jobban érvényesül vele mind a generális, mind a speciális prevenciók célja. Azt sem szabad elfelejteni, hogy az elzárás akár 90 napig, tehát 3 hónapig is terjedhet, mely nem kevés idő annak, akinek ezt egy büntetés-végrehajtási intézetben kell eltöltenie. Summa summarum, a bírósági ítélezési gyakorlat egy súlyosabb állatkínzásnál már nemigen megy a felfüggesztett szabadságvesztés alá, mely üdvözlendő. Ekképpen az állatkínzás, mint bűncselekmény elérte a célját, és 2024-re már nem egy kiüresedett tényállás, hanem egy alkalmazott és betartott passzus.

A másik kérdés, amit vizsgálni kell az állatkínzások számának csökkentésekor, az a társadalmi helyzet. Mert bár a társadalom nagyon magas arányban támogatja az állatvédelmet és így az elkövetők megbüntetését, mégis ott marad az a társadalmi réteg, amely a nagyon szegény régiókat érinti. Ahogyan az a kriminológiai tanulmányokból is kitűnik, az állatkínzások száma ott a legmagasabb, ahol szegénység és munkanélküliség, továbbá jelentős iskolázatlanság van jelen. A munkám során én is azt tapasztaltam, hogy a városokban kevésbé jellemző az állatkínzás, mint a kisebb falvakban, településeken, ahol sokszor a „szokásjog” elve uralkodik:

„Kikötöm a kutyát, mert apám és nagyapám is kikötötte. Tudom, hogy nem lehet állandóan kikötve tartani, de hát muszáj, mert különben elszökik.”

„Jó az állatnak a háztartási maradék. Nem etetem úgysem minden nap. Mi sem eszünk minden nap, mert szegények vagyunk.”

„A macska megint lefialt, de már vízbe fojtottam a kölyköket, hogy ne legyen túl sok macska.”

„A kutya megölte a tyúkot, ezért jól elvertem egy balta nyelével. Megérdemelte.”

A fenti kijelentéseket szinte minden olyan állatkínzásnál el lehet képzelni, melyek jellemzően a szegény, iskolázatlan rétegeknél előfordulnak. Hiába harsog ugyanis a médiából az, hogy hogyan kell helyesen tartani egy állatot, ha azt nem tartják be. A kutyák állandó jellegű kikötése még mindig nagy divat különféle eszközökkel, így elektromos kábelekkel, ruhaszáritó kötéssel és bármely olyan háztartási alkalmatossággal, mely ezt a célt szolgálja. Az általam ismert

ügyekben a kutya kikötésére általában azért kerül sor, mert mindig megszökik. Hozzáteszem, hogy az esetek nagy többségében pont azért szökik meg a kutya, mert máshol kell élelmet és vizet szereznie a túléléshez. A másik szökési ok az a kutya felé tanúsított verés, míg a harmadik szökési ok az állat hormonális kielégítése. E körben súlyos problémaként vetődik fel az ivartalanítások elmulasztása is, mellyel meg lehetne előzni a nemkívánt szaporulatokat is. Mind az egyébként kötelező oltások és chipelések, mind az ivartalanítások vonatkozásában az szokott lenni a válasz, hogy „nincs rá pénzünk”, ahogy a kerítés szökésbiztossá tételénél is. Igen ám, de akkor miért vállalja valaki egy állat tartását, ha még a saját eltartására sincs pénze? Azért, hogy őrizze a házat vagy fogja meg az egereket? Az állatok „szolgálatait” is meg kell fizetni természetben, még akkor is, ha nincs más célja a tartásának. Az nem lehet ugyanis opció, hogy egy állat ne kapja meg az alapvető létfenntartásához szükséges élelmet vagy vizet. Megdöbbenéssel tapasztaltam a munkám során azt is, hogy a pár napos kölyökmacskák megölését a szaporulat elkerülése végett azzal magyarázta a vádlott, hogy ez így szokás vidéken és ezért ez biztosan nem lehet bűncselekmény. Bár egyre több ilyen eset kerül a hatóságok látószögébe, a hozzáállás nem sokban változott. Talán az lenne célravezető, ha településszinteken kötelező előadásokat és jogi felvilágosítást tartanának ezen rétegeknek, valamint az, ha ezen állattartók meg lennének bírságolva a helytelen tartás miatt. Ezekkel lehetne csak célt érni, mert más idáig nem hozott drasztikus változást. Fontosnak tartanám bevezetni a kötelező, általános iskolai állatvédelmi oktatást is.

Komoly problémák vannak a haszonállatok tartásának körében is. Az állattartók sokszor bele sem gondolnak abba, hogy egy haszonállat ellátása mennyi pénzzel jár. Nem egy olyan esettel találkoztam, ahol az állattartó kiterelte a rétre az állatokat, majd úgy gondolta, hogy a fű legelése elég takarmányt jelent az állatok számára, ezért többlettakarmányt nem biztosított. Mindazon túl, hogy a haszonállatok vonatkozásában is sok helytelen körülménnyel találkozunk, az állatok elhelyezése is gondot okozhat. Egy ilyen jellegű bűncselekmény észlelése során megindul a büntetőeljárás, azonban az állatok sokszor továbbra is ugyanott maradnak, mert míg egy-egy kutyát vagy macskát az állatvédők el tudnak helyezni, addig a haszonállatok mindegyikének speciális feltételeket kell biztosítani, nem beszélve arról, hogy hatalmas helyet foglalnak el és gyakran több százan vannak. Így amennyiben nincsen olyan szervezet, amely a haszonállatokat fogadná, az állatok ugyanolyan tartási körülmények között maradnak, dacára annak, hogy a gazdájuk miattuk lett büntetőeljárás alá vonva. Erre mindenképpen ki kellene találni valami elfogadható megoldást, például amerikai mintára állatvédelmi farmokat lehetne létrehozni.

Visszakanyarodva a büntető anyagi joghoz, miben lehetne még változtatni a külföldi államok mintájára? Mint azt már korábban is írtam, fontosnak tartanám büntetésként vagy mellékbüntetésként bevezetni az állattartástól való eltiltást. A büntetés kiszabását kötelezővé tenném, miszerint aki bármely gerinces állat pusztulását okozza az állatkínzás elkövetésével, el kell tiltani az állattartástól. És ezt nem csak különböző állatfajokra vonatkoztatnám, hanem minden gerinces állat tartására, mely alól csak különös méltánylást érdemlő esetben lehetne mentesülni. Fontosnak tartom kiemelni az állat pusztulását kitévelt, mert a kötelező jelleget csak erre a magatartásra rendelném el, minden más esetben pedig jogalkalmazói mérlegeléshez kötném a büntetés kiszabását.

Érdeemes lenne a külföldi minták alapján egy olyan joggyakorlatot is bevezetni, hogy a közérdekű munka büntetést állatmenhelyen vagy állatvédő szervezetnél kelljen elvégezni. Támogatandó e körben azon külföldi szabályozás is, miszerint a bírók kötelezhetik a vádlottakat arra, hogy bizonyos összeget egyfajta speciális pénzbüntetés gyanánt szintén állatmenhelyeknek, állatvédőknek vagy fajmentőknek fizessen meg.

Fontosnak tartanám végül azt, hogy Magyarország egy olyan nagy állami szervet hozzon létre, amely kifejezetten az állatvédelemről szól. 2022-től létezik a magyar jogrendben az állatvédelmi kormánybiztos, aki az állatvédelmi cselekvési terv kidolgozásáért és végrehajtásáért felel.⁵⁴⁰ Az állatvédelemmel kapcsolatos jogszabályok betartatását és fejlesztését azonban csak úgy tudom elképzelni, hogy az állam azt az egyik legmagasabb szinten, így akár többszáz fős hivatal útján működteti. Hogy miért? Mert az állatvédelem Magyarországon ma már egy olyan szintet ért el, amely megérdemli az önállósulást.

Zárszóként hadd fejezzem ki hálámat és elismerésemet annak a megannyi embernek, akik nélkül az állatvédelem ma Magyarországon nem tartana ott, ahol most van.

„Egy nemzet nagysága és erkölcsi fejlettsége híven tükröződik abban, ahogyan az állatokkal bánik.”

Mahatma Gandhi

⁵⁴⁰ 1271/2022. (V. 27.) Korm. határozat: A kormánybiztos a feladatkörében eljárva javaslatot tesz az állatkertek fejlesztésének koncepciójára; felülvizsgálja az állatkertek engedélyezésével és működésével kapcsolatos jogszabályokat; a felelős állattartással kapcsolatos intézkedési tervet dolgoz ki, különös tekintettel egy képzési program megindítására; előkészíti a gyepmesteri telepek fejlesztésével kapcsolatos teendőket. A kormánybiztos feladatai ellátása érdekében a feladatkörébe tartozó ügyekkel kapcsolatban az érintett minisztériumok, szervezetek képviselőivel egyeztetéseket folytat, a kormány tagjaival és az állatvédelemmel foglalkozó civil szervezetekkel szorosán együttműködik.

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ÁLLATVÉDELEM c. lap, 1902.
- Assisi, Ferenc: *Later Admonition and Exhortation*, újranyomtatva ebben: *Francis of Assisi, Early Documents: The Saint*, New York, New City Press, 1999.
- BÁNDI Gyula: *Környezetjog*, Szent István Társulat, Budapest, 2011.
- BÁRÁNDY Gergely: *Az állatkínzás jelene és jövője, külföldi szabályozási modellek*
- BELOVICS Ervin - MOLNÁR Gábor - SINKU Pál: *Büntetőjog Különös rész*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2011.
- BELOVICS Ervin- MOLNÁR Gábor Miklós-SINKU Pál: *Büntetőjog II.*, HVG Orac Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2013.
- BENTHAM, Jeremy: *The Principles of Morals and Legislation*, 1789.
- BLUTMAN László: *Egy empirikus jogértelmezéstan szükségessége*, Szeged
- BOSQUE, Torrente del: *Kínzások és kivégzések története*, Vagabund Kiadó, Kaposvár, 2002.
- BUHLER, George: *The Sacred Books of the East*, Oxford, 1884.
- CAPES, Sister Mary Reginald: "The Saint at Home, in *Richard of Wyche, Labourer, Scholar, Bishop, and Saint*, London, 1913.
- CSABAI Márk: *Így ölteik őket*, Álomgyár Kiadó, Budapest, 2020.
- DALTON, Jane: *Pet owner dumped dead dog in wheelie bin in 'one of worst starvation cases' RSPCA has seen*, Independent, 2022.12.02.
- DECKER, Kurt – FREIT, Günther E. – GÜNTHER, Kurt – PETERS, Günther – STERBA, Günther: *Urania Állatvilág: Halak, kételtűek, hüllők*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1969.
- DHAMMIKA, Ven S: *An English Rendering*, DharmaNet Edition, 1994.
- DOBSZAY János: *Megkésett hajrá*, HVG c. lap, Budapest, 2003. augusztus 16.
- EGYIPTOM c. lap, IQ Press Lapkiadó Kft., Budapest, 2019.
- FRANKLIN KÉZI LEXIKONA, I. kötet, Franklin Társulat Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda, Budapest, 1911.
- FRIVALDSZKY János: *A jogfilozófia alapvető kérdései és elemei*, Szent István Társulat, Budapest, 2011.

- GALLO Zoltán: Állatvédelem a szlovák büntetőjogban, *Ügyészek Lapja*, 2023/3., 30. évfolyam
- GIRGEN, Jen: The historical and contemporary prosecution and punishment of animals, 2003. május 12.
- GRUNER, Dr. Hans-Eckhard: *Urania Állatvilág: Alsóbbrendű állatok*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1971.
- HENLEY, Walter of: *Husbandry*, trans. Robert Grosseteste, London, 1890.
- HOVEL, H.: The connection between cruelty to animal and human violence
- JÁMBOR Adrienn: *a cikk címe ismeretlen*. A cikk megjelent: Miskolci Egyetem Doktoranduszok Fóruma, Miskolc, 2012. november 8.
- KARSAI Krisztina: Kommentár a Büntető törvénykönyvhöz, CompLex Kiadó, Budapest, 2013.
- MÁDAY Izidor: *Az Országos Állatvédelmi Egyesület huszonötévi működése és az állatvédelmi törekvések Magyarországon*, Budapest, 1907.
- MAGYAR ÉRTELMEZŐ KÉZISZÓTÁR, II. kiadás, Akadémia Kiadó, Budapest, 1975.
- MATHERS, Matt: Man who tortured puppy to death 'because he enjoyed it' given record jail time, *Independent*, 2023.10.21.
- MELSON, Gail F.: Do mass killers start out by harming pets?, 2013. február 20.
- MENYHÁRT Attila Dr.: *Dologi jog*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2013.
- MÉSZÁROS Lilla: Az állatkínzás és a személy elleni erőszakos bűncselekmények elkövetésének kriminológiai összefüggései, *Ügyészek Lapja*, 2023/5-6., 30. évfolyam
- NÁDHÁZY Zsolt: *Sport vagy állatkínzás?*, A Vadgazda c. lap, Budapest, 2003.
- NAGY Zsófia: Állatvédelmi szabályozás Csehországban, különös tekintettel a büntetőjogi szempontokra, *Ügyészek Lapja*, 2023/3., 30. évfolyam
- NAVRATYIL Zoltán: *Dologi jog a 2013. évi V. törvény alapján*, Menedzser Praxis Szakkönyvtár és Gazdasági Tanácsadó Kft., Budapest, 2014.
- PALLAS NAGY LEXIKONA, VI. kötet, Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1894.
- PEMBERTON, Ashley: Man banned from owning dogs for 7 years after carrying out surgery on pet with staple gun, *Independent*, 2022.05.27.

- RÁTH-VÉG István: Az emberi butaság, Gondolat Kiadó, Budapest, 1974.
- RÉVAI NAGY LEXIKONA, I. kötet, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, Budapest, 1911.
- ROBINSON, Charlie – CLAUSEN, Victoria: The link between animal cruelty and human violence, 2021.
- ROUSSEAU, Jean-Jacques: *A Discourse upon the Origin and Foundation of the Inequality among Mankind in The Social Contract and Discourses* translated by G. D. H. Cole, London and Toronto, 1920.
- RYDER, Richard: All Beings that Feel Pain Deserve Human Rights, The Guardian, 2005. augusztus 6.
- SAINT BERNARDINE Of Siena: "How We Should Love Our Neighbor," in *Sermons* , edited by Don Orlandi, trans. by Helen Robins, 1920.
- SINGER, Peter és REGAN, Tom: Animal Rights and Human Obligations, New Jersey, 1989.
- SÓTONYI Péter- LORÁSZKÓ Gábor: *A libatömés nem állatkínzás*, Magyar Mezőgazdaság c. lap, Budapest, 2008. október 15.
- STREET, Francesca: Switzerland bans boiling lobsters alive, 2018.01.12.
- SWAIN, Sarah: Two women convicted over 'house of horrors' after over 100 animals found 'living in squailor'
- TOLSZTO, Lev: *Essays and Letters*, New York, 1909
- VÉKÁS Lajos: Az új Polgári Törvénykönyv Bizottsági Javaslatok magyarázatokkal, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2012.
- VETER Szilvia: Az állatkínzás büntetőjogi tényállásának szigorítása Magyarországon az elmúlt évtizedek kriminológiai és pszichológiai kutatásainak tükrében, *Ügyészek Lapja*, 2023/3., 30. évfolyam
- VETTER Szilvia: Az állatvédelmi jog, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2024.
- VOLTAIRE, Francois Marie Arouet: "Beasts," in *The Philosophical Dictionary, for the Pocket* Glasgow, 1766.
- WANLEY, Nathaniel: *The Wonders of the Little World; or, A General History of Man*, by 1678; London, 1806.

JOGSZABÁLYOK

- 1790/91. évi LVII. törvénycikk
- 1504. évi XVIII. törvénycikk
- 1888. évi XX. törvénycikk
- 1935. évi IV. törvénycikk
- 1976. évi II. törvény
- 1878. évi V. törvénycikk
- 91159. számú körrendelet az állatvédelem oktatásáról
- 2004. évi X. törvény
- 1978. évi IV. törvény
- 1998. évi XXVIII. törvény
- Cruelty to Animals Act (Anglia)
- Animal Welfare Act (USA)
- The Prevention of Cruelty to Animals Act (Anglia)
- Alaptörvény
- 2012. évi C. törvény
- 2013. évi V. törvény
- 2017. évi XC. törvény
- 1996. évi LIII. törvény
- 1995. évi LIII. törvény
- 41/2010. (II.26.) Korm. rend.
- 1996. évi LV. törvény
- 1997. évi XLVI. törvény
- 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet
- 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet
- 1993. évi CXIV. törvény
- 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet
- 35/1997. (II. 26.) Korm. rendelet
- 85/2015. (XII.17.) FM rendelet
- 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet
- 11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet
- 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet

- 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet
- 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás
- 67/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás
- 1005/2009/EK rendelet
- Magyar Állatorvosi Kamara által 2010. szeptember 29. napján kiadott Szakmai irányelv
- Tierschutzgesetz, Elfter Abschnitt, Straf- und Bußgeldvorschriften (német)
- Codice Penale (olasz)
- Código Penal (spanyol)
- Código Penal (portugál)
- Szlovák Btk.
- Cseh Btk.
- Code Pénal (francia)
- Brottsbalken (svéd)
- Prevention of cruelty to animals Act (Ausztrália)
- 1271/2022. (V. 27.) Korm. határozat

JOGALKALMAZÓI GYAKORLAT

- 8/2017. (IV. 18.) AB határozat
- Balassagyarmati Járásbíróság 6.B.206/2023/12. számú ítélete
- Baranya Megyei Bíróság 1.Bf.55/2000. számú határozata (BH2001. 512.)
- Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 11.B.XX.995/2016/10. számú ítélete
- Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 6.Bpk.XXI.270/2014/2. számú végzése
- Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 9.B.XXI.294/2016/4. számú ítélete
- Debreceni Ítéltábla Bhar. II. 637/2013. számú ítélete, EBD2015.B.11.
- Dunakeszi Járásbíróság 20.B.148/2020/8. számú ítélete
- EBD2017. B.8.
- Győri Megyei Bíróság Bf.342/1983. számú ítélete (BH1984. 305.)
- Kúria Bfv.I.1.546/2012. számú ítélete (BH2013. 183.)
- Kúria Bfv.I.1588/2012/5. számú végzése
- Kúria Bfv.I.207/2012. számú határozata (BH2013. 37.)
- Kúria Bfv.I.854/2007. számú határozata (BH2009. 5.)
- Kúria Bfv.II.1024/2010. számú határozata (BH2011. 331.)
- Kúria Bfv.II.1314/2017/5. számú határozata
- Kúria Bhar.I.384/2014. számú határozata (BH2014. 256.)
- Kúria Bt.I.4/2013. számú ítélete (BH2013. 148.)
- Legfelsőbb Bíróság Bfv.I.293/2006. számú határozata (EBH2008. 1762.)
- Legfelsőbb Bíróság Bfv.II.765/2006. számú ítélete (BH2007. 213.)
- Legfelsőbb Bíróság Bfv.III.297/2007. számú határozata (BH2009. 137.)
- Szekszárdi Járásbíróság 15.Bpk.345/2021/3. számú büntetővégzése
- Zalaegerszegi Törvényszék Bf.158/2013. számú ítélete (EBD2014.B.8.)
- 49/2010. (IV. 22.) AB határozat
- Budapest Környéki Törvényszék Bf.314/2021/8. számú ítélete
- Zalaegerszegi Törvényszék B.91/2022/13. számú ítélete
- Fővárosi Bíróság Kb.112/2010/20. számú ítélete
- Legfelsőbb Bíróság Bfv.540/2010/7. számú ítélete
- Esztergomi Járásbíróság 12.B.146/2021/15. számú ítélete
- Budai Központi Kerületi Bíróság 4.B.XXII.2331/2011/51. számú ítélete

- Kecskeméti Járásbíróság 5.B.986/2013/65. számú ítélete
- Ismeretlen bíróság 9.B.94/2017/22. számú ítélete
- Szekszárdi Járásbíróság 15.Bpk.389/2021/2. számú büntetővégzése

PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK

FEDOR Zsuzsanna Réka: Az állatvédelem büntetőjogi vonatkozásai – különös tekintettel az állatkínzás törvényi tényállására, Tehetség PONT: Értékek mentén rendet tartani, Pázmány Press, Budapest, 2015., 149-168.

FEDOR Zsuzsanna Réka: Az eutanázia büntetőjogi és orvosi jogi aspektusai, Ars Boni c. jogi folyóirat, Budapest, 2017.03.03.

BÉRCES Viktor – FEDOR Zsuzsanna Réka: A bíróság elé állítás alkalmazási feltételei, Ügyészségi Szemle, 2018/4. szám, 6-17.

FEDOR Zsuzsanna Réka: Állatok a vádlottak padján, Ars Boni c. jogi folyóirat, Budapest, 2022.01.24.

FEDOR Zsuzsanna Réka: La sussidiarietà orizzontale in Europa: in caso dell'Ungheria, Labsus c. olasz közigazgatási jogi folyóirat, 2022.11.26.